



Al. Mitru

ÎN TARA LEGENDEI

AL. MITRU.

ÎN ȚARA LEGENDELOR



EDITURA TINERETULUI

ÎN
ȚARA
LEGENDELEOR

Poveste despre Șipot

Se spune că demult, demult tare, pe vremea cînd viețuiau încă balauri, zmei și alte vidme, cînd oamenii mai știau încă limba fiarelor și a zburătoarelor, trăia un cîntăreț, pe nume Șipot... Și nu se știe să fi fost pe vremurile acelea alt cîntăreț mai vrednic decît el!

Își făurise singur o lăută de arțar și cutreiera cu ea lumea. Străbătea drumuri nesfîrșite, trecea peste munți și peste ape, și poate că nu erau pe lume sate și tîrguri prin care să nu fi trecut el.

Era înalt, semeț și avea ochii vii. Părul îl purta în plete lungi pe umeri. Pe spate îi flutura o pelerină înverzită de arșițe și ploi. În picioare avea botfori înalți.

Mergea domol, cu pasul legănat, părul în vînt și pelerina fluturînd. Se oprea în poieni luminate de soare, pe țărmul apelor învolburate sau în piețele cele largi ale orașelor. Și cine nu dorea să-l asculte pe Șipot? Se adunau toți oamenii în jurul său...

El rămînea un timp așa, cu ochii pe jumătate închiși, ascultînd freamătul mulțimii. Parcă vroia să prindă puteri... Pe urmă degetele-i mîngîiau o strună...

Sunetul cel dintîi pornea ca o adiere abia simțită, un geamăt dulce, ce se pierdea ușor în vînt.

Cînd sunetul acela era gata să se stingă, se auzea altul mai lung și mai puternic, apoi altul și altul. Sunetele se înlănțuiau, se ajungeau din urmă, se prefăceau în cîntec.

Și el își însoțea lăuta cu glasul, și povestea. Povestea întîmplări vechi, durerile acelora ce viețuiseră cu mult înaintea sa.

Știa mai ales cîntece triste, despre viața de demult, și-n glasul său era atîta durere, că bieții oameni care-l ascultau își simțeau sufletele sfîșiate și lacrimile le brăzdau obrazii. Stăteau cu toții vrăjiți, bărbații cu ochii larg deschiși, cu pumnii încleștați, femeile înăbușindu-și suspinele, strîngîndu-și copiii la sîn.

Cînta Șipot; după aceea își agăța lăuta pe umăr și pleca mai departe. Mereu mai departe... Fără odihnă...

Auzise din bătrîni că s-ar afla pe lume o țară, țara legendelor
Și țara asta o căuta!

Erau pe-acolo niște munți înalți, împăduriți, frumoși cum doar prin basme pot să fie, ce-aveau poiene minunate, pe unde zburau păsări cu viers melodios și mișunau fiare neobișnuite, pe unde și apele cîntau, sfărîmîndu-și undele între stînci! Și-aici se afla o peșteră adîncă, în care viețuia un moșneag cum nu se poate mai ciudat. Avea moșneagul acela barba și părul pînă la pămînt, iară sub frunte îi luceau ochii cum încă nu s-a pomenit. Un ochi ardea ca soarele și celălalt ca luna. Cînd închidea pe unul se făcea ziuă; dacă închidea pe celălalt se făcea noapte. Avea și un toiag. Și cînd vroia să i se îndeplinească o dorință, bătea o dată cu toiagul în pămînt. Și poruncea.

Moșneagul acesta avea o oglindă. Cine privea în oglindă vedea toți oamenii și întîmplările care s-au petrecut odinioară, auzea glasuri și cîntece, afla povești necunoscute, sau altele de mult uitate.

Sub ochii celui ce privea-n oglindă se perindau poveștile aievea, parcă le-ar fi trăit el însuși. Și asta, repede — cum trece clipa..

Era oglinda fermecată.

Și mulți cătaseră s-o afle, să privească într-însa și să-i asculte viersul. Mulți cîntăreți își încercaseră puterile s-ajungă pînă la moșneagul ce-o stăpînea, să afle povești noi, să le pună pe strune.

De unii se spunea c-au și ajuns. Puțini au fost aceia... Dar n-au putut să urce la peștera moșneagului. S-au prăvălit în prăpăstii. I-au ros, mîrîind, fiarele, i-au nins zăpezile și i-au spălat pîraiele.

Alții, și mai puțini, s-au urcat. Numai că i-a zărit moșneagul; și el, cu glas de tunet, le-a strigat:

— Ce vreți? Și ce cătați?

Iar cîntăreții au răspuns că vor să-și arunce privirea doar o dată în apele oglinzii fermecate pe care-o avea el, să afle, să audă și să vadă acele întîmplări de-odinioară ce nu se cunoșteau, poveștile, care fuseseră pierdute, să le pună pe strune, să le cînte.

— Să v-aud viersul! a rostit moșneagul. Nu este vrednic să privească în oglindă, să afle poveștile străvechi, decît acela ce are struna cea mai iscusită.

De spaimă, sau poate, cine știe, nici cîntăreții aceia să nu fi fost atîta de măiestri, lăutele lor au țipat jalnic.

Nici unul nu l-a mulțumit pe moșneag. El a izbit atunci toiagul de pămînt. Și cîntăreții toți cîți au ajuns pînă acolo, cătînd să vadă oglinda, s-au prefăcut în bolovani.

— Numai cînd va veni un cîntăreț adevărat, a mai tunat moșneagul, veți prinde iarăși viață. Pînă atunci rămîneți aci, să nu puteți răspîndi taina acestor locuri!

Numai că taina, precît se vede, tot s-a aflat. Unii spuneau că păsările ar fi destăinuit-o, ciripind-o prin copaci; dar nu e de crezut. Păsările țineau toate cu moșneagul, i se adunau în păr, pe umeri și pe brațe. El le vorbea, le învăța ca să-i păstreze taina...

Mai curînd vîntul. Vîntul cel șagalnic. El poartă șoapte, se vîră ici, se vîră colo, aude tot și duce mai departe. Mai curînd vîntul! Doar lui îi place să șoptească taine, să le audă cîntăreții și ei să le pună pe strune.

Știa lucrul acesta Șipot!...

S-a dus dară și el pe o cîmpie. Pe cea mai largă cîmpie!... Și s-a oprit acolo, singur, în bătaia vîntului, și-a pus pe strune degetele, și-n vînt a început să-l roage pe vîntul cel hoinar:

— Spune-mi tu, vîntule, unde e țara legendelor? Unde își are peștera moșneagul ce stăpînește oglinda fermecată? Că eu legendele de voi afla, pe struna mea le voi cînta, și pe-aripile tale le-oî purta! Spune-mi tu, vîntule, spune-mi tu!...

A ascultat vîntul făgăduiala lui Șipot, și iată că s-a înduplecat. A început să suiere vesel, s-a învîrtit în jurul cîntărețului, i-a spulberat cîrlionții, l-a tras de pelerină, i-a dat brînci ștregărește, i-a șoptit la ureche:

— Biharia e țara legendelor! Acolo este peștera moșneagului ce stăpînește oglinda fermecată. Du-te în Biharia! Și chiar la poalele muntelui ai să găsești un copac, ce-și are rădăcinile în miezul pămîntului și frunzișul sus în nori. Sapă la rădăcina copacului și vei găsi o fîntînă. Coboară în fîntînă și vei da peste un palat. Înăuntru locuiește un spiriduș, dar pe el îl păzesc trei scorpii. Dacă le vei învinge, spiridușul o să-ți dea aur și argint vrăjit, să-ți faci lăută nouă. Lăută de aur cu strune de argint. Urcă-te apoi la peștera moșneagului și cîntă din lăută! Așa îi vei muia inima. Dar nu uita ce mi-ai făgăduit! Phiuuuu! Phiuuuu! a mai fluierat vîntul și a fugit.

— Nu! N-am să uit, vîntule! a strigat bucuros Șipot, în vreme ce vîntul fugea, să nu-l afle moșneagul că i-a dezvăluit taina.

Și a plecat Șipot. Cu pasul legănat, cu lăuta agățată pe umăr. A mers spre depărtările albastre, întîi o săptămînă, pe urmă o lună, un an, alți ani după aceea. Neobosit. Din ce în ce mai dornic să afle și să vadă oglinda ce grăia, cînta, în care trăiau aievea poveștile din vremea de demult... A întîlnit rîuri și mări. A trecut prin păduri, peste gorgane, dealuri și munți. Și nu l-a înfricoșat în drumul lui nimic — nici fiarele care-i săreau în cale, nici zmeii sau balaurii care-l pîndeau, nici vrăjitorii ce-i urzeau pieirea...

A trecut peste toate și abia într-un tîrziu a ajuns la poalele Bihariei.

Aci a găsit copacul acela de care-i șoptise vîntul. L-a cunoscut îndată. Frunzișul său se înălța pînă în mijlocul norilor.

Lîngă copac era o scorpie verde și neobișnuit de mare.

— Ce cauți lîngă copacul nostru? i-a zis scorpia, umflîndu-se de mînie, cu ochii vineți bulbucați, tîrîndu-se către Șipot. Pleacă de aici, sau vrei să-ți afli moartea? Te răpun!

— Nu știu care pe care! a răspuns cîntărețul fără teamă.

Și-apoi a rupt pe dată o cracă din copac, a făcut o măciucă, a început să se lupte cu scorpia. S-a luptat el din zori și pînă-n noapte, din noapte pînă-n zori. Scorpia l-a mușcat de mîini, de picioare, dar Șipot nu s-a dat bătut, s-a luptat mai departe. Pînă la urmă a răpus-o.

A început să sape apoi la rădăcina copacului. A săpat cu unghiile, cu pietre ascuțite, și iată că a dat peste ghizdul unei fîntîni.

Alături era o altă scorpie, roșcată, mai mare decît cea dintîi.

— Am să te sfîșii, flăcău îndrăzneț! s-a înfoiat și scorpia aceasta și a suflat asupra lui o pulbere încinsă și otrăvită.

— Ba eu te voi prăpădi! a înfruntat-o cîntărețul, și a pornit din nou lupta. S-a luptat și cu ea o zi, o noapte, și iar o zi și-o noapte. Nu a ținut seama de mușcături și nici de pulberile otrăvite cu care-i frigea trupul scorpia aceasta. S-a luptat mult și greu; dar pînă la sfîrșit a biruit-o și a început să se coboare în fîntînă, cu un curmei ce se afla acolo, prins chiar de ghizdul de piatră al fîntîinii.

Fîntîna era seacă, dar jos, pe fundul ei, se afla o scorpie cenușie, mai mare decît toate celelalte. Și ea i-a strigat de departe:

— Coboară tu, coboară, și aici or să-ți rămînă oasele pe totdeauna...

— Ba tu ai să-ți sfîrșești zilele în luptă cu mine! a glăsuît cîntărețul.

De sus, și-a dat drumul în capul scorpiei și iar s-a prins la luptă. Ce luptă a fost aceea!... Scorpia îl improșca fără încetare cu valuri de venin înfierbîntate și îl mușca plină de furie.

Trei zile și trei nopți s-a tot luptat într-una. Șipot lupta cu vitejie. Lovea cu măiestrie pe scorpia aceasta mai rea și mai puternică decît acelea pe care le înfruntase mai înainte. Pînă la urmă a biruit-o; dar rănilor de mușcături, arsurile adînci îl dureau tare. Se clătina și el gata să cadă. Nu știa încotro s-o ia acum...

Deodată a zărit în fundul fîntîinii un drum, care se deschidea pe sub pămînt. A pornit cîntărețul pe drumul acela și a mers. De ce mergea, se îngreuna, se împleticea, otrava mușcăturilor de scorpia îi pătrundea tot mai adînc în trup. Numai că Șipot nu s-a dat bătut. A mers tot înainte, cum a putut, mai mult tîrîndu-se și, după șapte zile, a văzut înălțîndu-se un palat subpămîntean.

A bătut Șipot în porți și din palat a ieșit un omuleț, al cărui cap era mai mare decît trupul, și nu avea picioare aproape de loc, așa că mergea rostogolindu-se. Omulețul era, de fapt, spiridușul pe care-l păziseră cele trei scorpia.

Șipot, la început, a socotit că-i vreun dușman și, istovit precum era, s-a gătît iarăși de luptă; dar spiridușul i-a rostit cu glas subtil:

— Nu te teme de mine, flăcăule! Eu sînt spiridușul acela ce pot să fac unelte măiestre de cîntare. Un vrăjitor m-a osîndit să stau aici sub pămînt, păzit de cele trei scorpia, să nu mai pot face unelte. Tu însă m-ai scăpat cu vitejia ta. Cum să te răsplătesc?

— Să-mi dai, i-a răspuns cîntărețul, aur și argint vrăjit, să-mi fac lăută nouă!

— Voia ți-o voi îndeplini! a răspuns spiridușul.

Și-n fața sa, Șipot a și zărit pe o tipsie aur și argint ce scînteiau ca focul, alături cu-o licoare într-un șip de cleștar.

— Cu suncul ce se află în șipul de cleștar, să te stropești pe rănilor ce ți-au făcut cele trei scorpia, a grăit spiridușul, și îndată te vei lecu. Din aur și argint să-ți faci lăută.

S-a stropit Șipot pe rănilor făcute de scorpia și a simțit că trupul i se ușurează și că se lecuiește. A pus cu înfrigurare mîinile pe aurul de pe tipsie și și-a făcut lăută, iar din argint și-a făcut strune.

Cînd i-a fost gata lăuta cea nouă, a mulțumit frumos spiridușului pentru răsplata lui și a pornit grăbit pe calea întoarsă.

A ajuns la fîntînă, s-a cățărat pe curmeiul cel prins de ghizd și a ieșit afară. A privit întîi așa o vreme spre culmile înalte ale Biহারiei, încotro-i era drumul. Și-a agățat lăuta cea veche într-o ramură a copacului, care-și avea frunzișul în nori și rădăcinile în miezul pămîntului, să cînte singură atuncea cînd îi va bate vîntul în strune, și, numai cu lăuta vrăjită după gît, a început să urce către culmi.

Țara Bihariei e sus, aproape de cer. E sus pe munte, între norii albaștri și purpurii, udată de ape spumegoase, răcorită de vînturile reci, scaldată în lumina fierbinte a soarelui, mîngîiată de razele reci ale lunii.

Pe creștetele sale de piatră, printre pădurile de brazi, pe poienile înverzite, smălțuite cu mii de flori, trăiesc locuitorii țării legendelor. Sînt tăcuți, purtînd pe chipuri asprimea tristă a singurătății, dar cu inimile încinse de foc dogorîtor. Ei stau aci din moși strămoși, crescîndu-și boii sau caii pietroși ca stîncile pe care viețuiesc. Stau aci de cînd s-a pomenit pămîntul. De cînd s-au topit munții de gheață, care se ridicau peste stînci, de cînd aceștia s-au prefăcut în pîraie și lacuri de azur. De cînd au fost țesute cele dintîi covoare de catifele verzi, roșii, liliachii, de ierburi și de flori, de cînd s-au ridicat cele dintîi trunchiuri de brad...

De-atuncea viețuiesc pe munții aceștia locuitorii țării legendelor, și încă mai de mult, și cîntărețul cu lăuta sa de aur urcase printre ei.

Cum a aflat el drumul spre peștera moșneagului și cum s-o fi urcat? Cum s-o fi cățărat? De cîte ori s-a prăbușit? Cum a scăpat de colții albi, tăioși, ai fiarelor? Flămînd, înghețat, singur printre stînci... Nu știe nimeni. Atît se știe, că s-a urcat!

Cînd a ajuns aproape de peșteră, s-a pornit o furtună. Năpraznică furtună! Pădurile pe văi se tînguiau sub apriga izbire a vijeliei. Fulgere lungi și sclipitoare brăzdau adîncurile negre. Și-atunci, pentru o clipă, se vedeau norii însîngerăți, gonind împinși de vînt spre miazăzi.

Părul îi atîrna lui Șipot în șuvițe ude. Pelerina îi spînzura ca o frunză veștedă, lipindu-se de trup. Picioarele-i lunecau. Numai lăuta strălucea sub fulgerele verzi și, uneori, suna izbindu-se de stînci.

Abia de mai avea Șipot puteri, dar nu se da învins. S-a agățat de cioturile lunecoase... Și-a încordat cele din urmă forțe... Și s-a urcat... S-a tot urcat! Pînă ce-a ajuns sus!

Furtuna alerga pe munți și prin păduri, cu tropote de cai sălbatici, urla și se izbea cu furie de stînci. Zdrobit de oboseală, cîntărețul s-a apropiat de peștera moșneagului și, la lumina fulgerelor, a văzut înaintea lui niște porți de aramă. A luat de jos un bolovan și a bătut. Nimeni nu i-a răspuns.

A bătut iar. Și doar ecoul a răsunat.

Atunci s-a sprijinit de porți, și-a instrunat lăuta de aur.

Întunericul stăpînea munții. Ploaia cădea cu furie, trăznetele loveau în jur, dar Șipot cu lăuta la piept, însoțindu-se cu glasul, cînta — așa cum nu cîntase încă niciodată.

Cînta bucuria lui că a răzbit pînă în țara legendelor, la peștera moșneagului.

Pe măsură ce cînta, ploaia se potolea, vîntul se liniștea, norii se risipeau în pîcle cenușii, luna parcă plutea într-un fum albăstriu. Cîteva stele palide, străvezii, luceau sfios pe cer...

Atunci s-a auzit cineva nevăzut, bătînd de douăsprezece ori în porțile de aramă cu un toiag.

Șipot a ridicat ochii.

În fața lui era moșneagul, cu barba și cu pletele pînă la pămînt, în mîină c-un toiag. Singurul lui ochi deschis îi pîlpîia ca luna. Zîmbea cu bunătate.

— Bine ai venit, Șipot! a zis el gros. Te-aștept de mult... De sute de ani... Bine-ai venit!...

Șipot îl privea, dar nu putea să rostească nici un cuvînt. Gura i se încleștase. Numai ochii lui grăiau. Se vedea cît se bucura...

Poarta înaltă de aramă era deschisă. Moșneagul a făcut un semn. Șipot a trecut pragul porții de aramă și a intrat în peșteră.

Ce peșteră neobișnuită avea moșneagul! Pereții ei erau înveșmîntați în piei de fiare!... Cîntec mîhnit de tulnic suna din apropiere.

Cine cînta?

Nu era nimeni. Moșneagul n-avea tulnic. Și glasuri s-auzeau! Cine grăia? Nu era nimeni altul lîngă Șipot, afară de bătrîn.

Numai acolo, într-un ungher al peșterii, se zărea o oglindă. În fața ei era un ciot de stîncă.

Bătrînul i-a arătat oglinda și ciotul cel de stîncă.

Șipot s-a așezat pe piatră. Era trudit. A privit în oglindă.

Moșneagul a rostit de astă dată blînd:

— E miezul nopții, Șipot! E ceasul cînd acela care privește în oglinda asta fermecată, vede, aude și înțelege tot ce a fost odată pe meleagurile acestea. Mîine, cînd luna va răsări din nou, tu ai să fii departe; dar vei purta în suflet poveștile ce vei afla. Atuncea să le pui pe strune și să le cînti. Și cum le vei cînta tu, așa or să rămîie în veac!

Cîntărețul a ascultat neclintit.

Moșneagul a izbit o dată cu toiagul în pămînt și muntele întreg s-a clătinat c-un huruit adînc. Iar Șipot n-a mai văzut în fața lui nici peștera, nici porțile de-aramă. N-a mai văzut decît oglinda fermecată.

Apele cele limpezi ale oglinzii întîi s-au tulburat, ca unda răscolită de furtună a unui lac; apoi s-au limpezit, încetul cu încetul...

În apele oglinzii s-au ivit oameni, zîne, dihăanii, zmei și spiriduși, cu toții laolaltă. După aceea munți, o vale adîncă între creste înalte și prăpăstioase, în jur cu bolovani, ca urmele unei cumplite prăbușiri. Lumina lunii, albă, incremenise parcă pe cerul din oglindă...

După aceea oameni și fiare au început să umble, să grăiască și să cînte, parcă erau alătura de Șipot. A văzut alte locuri, și alte... lacuri și izvoare, vîrfuri semețe și colibe.

Privea-n oglinda fermecată și vedea totul și auzea. Rostea cuvinte oglinda fermecată, de parcă era vie...

Trăia legendele din vremea de-altădată cîntărețul!

Legende precum urmează! Precum le-a povestit el însuși, Șipot, mai tîrziu...

Fulg-de-nea

A fost odată... Cică ar fi fost odată, prin munții înalți de piatră ai Bihariei, o prea puternică împărăție subpământeană... Împărăția sloiurilor de gheață!

Și peste această țară neobișnuită era stăpîn Troian. Era bătrîn Troian și aspru, crunt și neîndurat, cu barba numai țurțuri, cizme de gheață în picioare, pe frunte cu un sloi cioplit ca o coroană, și-n mînă totdeauna cu un bici, semnul puterii sale împărătești.

Iar țara lui, precum arată însuși numele, era făcută toată din ghețuri. Stîlpi groși și înalți de gheață sprijineau bolțile cele mai de sus, deasupra cărora era pămîntul. Și numai o ieșire era spre celălalt tărîm, spre plaiurile din Biharia, pe niște trepte; dar străjile păzeau cu strășnicie aceste scări, și nimeni din împărăție nu avea voie să treacă spre lumea dinafară.

Jos, în cuprinsul împărăției, erau, de asemeni, toate clădite numai din gheață. Case, și garduri, și ulițe, mese, și scaune, și paturi; pînă și jucăriile copiilor erau făcute numai și numai din gheață.

Ba înseși inimile oamenilor erau din gheață și nu știau să bată sau să se înflăcăreze, nu știau să iubească. Strămoșul împăratului Troian — vestitul Sloi — stăpînul de-altădată al țării, le înghețase oamenilor inimile-n piepturi. Le înghețase anume, ca niciodată ei să nu iubească și nici să nu dorească să meargă spre celălalt tărîm, tărîmul verde al Bihariei; să stea pe veci supuși, în tainica și morîtorita împărăție.

Și-avea împăratul o copilă, pe care o chema cu numele cel mai frumos ce se știa pe-acolo: Fulg-de-nea.

Și toate voile i le făcea împăratul fetei sale. Pusese giuvaeri vestiți să-i facă podoabe și colane, cercei, brățări, paftale frumoase, măiestrite din gheață. Chemase grădinari ce alcătuiseră în grădina palatului straturi de flori albe, copaci cu fructe care păreau din argint. Dăduse poruncă la alți meșteri, să-i zidească și fetei un

palat, cu săli și oglinzi, cu lucruri de preț și țesături făcute toate, cum lesne se înțelege, doar din gheață. Iar jos, lângă palat, pe unda ferecată de frig a unui lac, îi pregătise ghețuș, ca Fulg-de-nea să se desfete lunecînd și dănuind pe voia ei.

Îi împlinea orice voie împăratul, lui Fulg-de-nea. Și se mîndrea nespus cu ea, cu frumusețea ei de fată crescută, subțirică, cu chipul alb ca spuma cea mai albă. Ea îi era urmașă și trebuia să pună odată și odată stăpînire pe tronul său de gheață, să fie împărăteasă!

Atît că fata sta mereu mîhnită. Privea sfioasă-n depărtările ce-țoase ale împărăției, parcă ar fi dorit să plece într-acolo. Și alte ori cînta. Cînta cîntece triste, dureroase.

— De ce ești mereu tristă, fata mea? o întreba adesea împăratul. Nu avem noi cea mai măreață împărăție, albă și veșnic înghețată? Sau ai tu vreo dorință, ce nu ți-o împlinește tatăl tău?

El nu știa că doica, Nana, cu toată opreliștea pe care o hotărîse, îi povestise fetei despre tărîmul ce-i dincolo de scările de gheață. Îi povestise cum de pe munte se vede o altă împărăție, împărăția luminoasă a focului, ce se întinde sus în cer, pe care-o stăpînește un viteaz, Sorin. Ca el nu-i altul mai frumos pe lume! Și-i veșnic tînăr! Are puteri nebănuite împăratul din țara focului! Cu paloșul fermecat, pe care-l are-n stăpînire, împrăștie peste oameni căldură și iubire.

Îi povestise Nana copilei împăratului Troian despre iubire, și ea se tulburase din adînc. Aflase, cum că dincolo-n Biharia, oamenii au inimile calde, se leagă între ei cu dragoste fierbinte.

Cum era dragostea aceea, nu prea putea înțelege fata cu inima de gheață; dar îi spusese doica, precum știa și ea, din auzite, că toți acei cîți se îndrăgesc cunosc o fericire fără seamăn.

Mai povestise Nana că și-n împărăția de gheață se află oameni care ar dori să aibă inimi calde! Și murmurau de opreliștea împărătească. Dar împăratul Troian nu se învoia să-i lase să treacă pe celălalt tărîm.

Și într-acestea, împăratul tot stăruia pe lângă Fulg-de-nea:

— Ce e cu tine, fata mea? Ce gînduri îți frămîntă mintea? De ce ești tot mereu mîhnită? Spune...

Și Fulg-de-nea a murmurat sfioasă:

— Tătucă, aș vrea și eu să am inima caldă... Să văd cum e... Și-am auzit că viața-i mai frumoasă cînd îndrăgești pe cineva!

— Cine ți-a spus? s-a mohorît Troian.

— Vîntul, tătucă. Vîntul dimineții, a șoptit fata, vrînd s-o fe-rească de primejdie pe Nana.

— Am să încui porțile! a rostit aspru împăratul. Să nu mai între vîntul... Să nu mai poarte șoapte... Și tu mai află că împăratul țării focului, Sorin, este acela ce-aduce căldura și iubirea pe pămînt. Cine ține la el, mă urăște pe mine. Nu uita vorbele acestea, Fulg-de-nea, și înlătură din calea ta orice ispită!

S-a plecat fata adînc în fața tronului și a fugit înfiorată, să-și pună pletele bălaie în poala doicii. A stat un timp așa, plină de temeri neînțelese; dar gîndul la Sorin nu-i mai da pace.

— Cum este, doică, împăratul țării focului? Frumos? Viteaz? o întreba pe Nana. Umblă cu calul său de foc prin cerul cel senin? Mai povestește-mi, doică, despre el!...

— Frumos ca el altul n-a fost nicicînd! Și-i tînăr și viteaz...

— De unde știi cum este, doică?

— Se știe din bătrîni, din vremea cînd acest tărîm era ca toate celelalte, și nu-l potopise încă sub îngheț bunicul tău, Sloi împărat.

— Aș vrea și eu să-l văd!

— Pe cine?

— Pe Sorin!

— Taci! Nu mai spune vorba asta! se înspăimîntase doica. Ne sfîrtecă împăratul cu biciul său grozav.

— Orice s-ar întîmpla... Te rog din suflet, doică bună... Du-mă în Biharia, să-l văd numai o dată!...

— Nu, nu se poate! își frîngea mîinile doica.

— Te rog! Altfel mă prăpădesc. Îl visez zi și noapte pe Sorin.

Și-atîta s-a rugat de doică fata, atît a mîngîiat-o și-a plîns, că pînă la urmă bătrîna s-a înduplecat.

S-a învoit, pentru că prea era mîhnită Fulg-de-nea. Și doar ea, Nana, o crescuse de mică pe copilă, căci mama ei, sărmana, se prăpădise dîndu-i viață.

Și-apoi, dacă s-a hotărît s-o ducă pînă la celălalt tărîm, s-a îmbu-jorat copila, de n-o mai cunoșteai. A început să cînte, de se înviorase întreg palatul; ba pînă și împăratul se înveselise, ieșind din încruntarea lui obișnuită.

Pe ascuns, a pornit doica să facă pregătiri, căci era lungă calea pînă pe celălalt tărîm.

Și-a adus Nana în primul rînd un urs, urs mare de zăpadă. Urșii țineau acolo în împărăție loc de cai! A stat și a pîndit apoi o vreme cînd împăratul Troian era mai ocupat cu treburile împărăției. A suit fata lîngă ea pe urs și au pornit pe drumurile albe și înghețate.

Era tăcere. Numai sub pașii grei și iuți ai ursului se auzea gheața cum troznea. Și ursul alerga. Pentru că orișicît era de mare, fugea mai repede ca o nălucă. Se cățara pe colțurile de gheață. Sărea peste prăpăstii. Atît de repede fugea, că Nana și cu Fulg-de-nea abia puteau să i se țină pe spinare.

Cînd au ajuns lîngă hotare, cînd s-au zărit și scările care duceau spre celălalt tărîm, le-a ieșit înaintea un străjer. Au trebuit să se oprească.

— E fata împăratului Troian! a spus Nana străjerului ce întindea spre ele o sulită ascuțită.

Iar Fulg-de-nea și-a scos de la brîu, și de la gît, și din urechi, tot ce avea de preț, în nestemate, giuvaere. Le-a întins străjerului și l-a rugat să tacă.

Străjerul a luat acele avuții ale copilei de împărat, le-a îndesat prin buzunări și a lăsat să treacă ursul mai departe.

Ursul a urcat scările și a trecut hotarul.

Iată Biharia! Tărîmul celălalt. În toi de noapte.

Copila nu văzuse încă noaptea, pentru că în împărăția lui Troian nu era niciodată năapte, cum nu era nici zi. Doar gheața veșnică și omătul alb, ce se-așternea deasupra, împrăștia o undă de lumină tulbure, cețoasă.

Pe cer ieșise luna. Clipeau stele de aur.

Nici lună și nici stele nu văzuse Fulg-de-nea acolo, sub pămînt.

Nu se auzea decît un șopot moale de pîrîu. Și vîntul ce se strecura prin buruiene.

Și a mers ursul cu fata și cu Nana tot înainte. Nu se mai sătura copila să privească nici ierburile verzi, nici florile scăldate în culori și grele de miresme, nici apele care curgeau șopotind prin păduri.

Așa au ajuns ele în niște locuri albe de flori, ce erau parcă ninse de pulberea luminilor din cer. Aicea ursul s-a oprit. Și Fulg-de-nea s-a coborît de pe spinarea lui.

A șoptit ușor Nanei:

— Numai un pas să mai facă, doică bună! Numai un pas și-am să mă întorc.



— O! Nu te depărta, copila mea, s-a rugat doica, primejdie de moarte ne așteaptă.

Dar fata n-a mai ascultat. Era ca amețită de văpaia argintie a cerului și de mirosul tămâioarelor și-al garofițelor. A mers și mai înainte, chemată peste voia ei, de vraja răsăritului, care o învăluia în flăcările sale purpurii.

Pentru că tot atunci și-n acel ceas se înălța pe cer, mai sus, mai sus, slăvitul împărat Sorin pe calul lui de foc. Și cum se înălța, întâi și întâi către Biharia privea. Nu-i era nici o țară mai dragă lui Sorin decât aceasta, cu munții ei împăduriți, cu apele-i zglobii,

cu oamenii ei tari și îndrăzneți, ce își clădeau colibe sus de tot, aproape chiar de cerul pe care el îl stăpînea.

Cum a privit, a și zărit-o pe copilă. Și de-a zărit-o, i-a și căzut dragă. Că nu văzuse încă Sorin pe toată scoarța lumii fată mai frumoasă, cu chip mai alb, mai mlădioasă și mai gingașă, cu ochi mai senini, ca Fulg-de-nea.

I-a căzut dragă lui Sorin frumoasa fată a împăratului Troian. Și-a oprit dară calul. A zvîrlit asupra ei potop de raze — săgeți din cucura-i vrăjită. A înveșmîntat-o parcă într-o mantie de aur și inima de gheață a fetei a început să se topească.

Și-n rășăritul acela minunat, a mers frumoasa Fulg-de-nea tot înainte. Și a ajuns într-o pădure, plină de flori, de taine și mai plină... A mers pe o cărare pînă la marginea unei poieni.

Și dintr-o dată a auzit un zgomot. Un cal înaripat s-a coborît în fața ei. Un tînăr a descălecat, și el era frumos, cum nu mai poate fi închipuire. Era îmbrăcat în haine strălucite. Pe umeri îi curgeau plete de aur. La brîu purta un paloș cu tăișul de foc. Și-n spate mai avea și-o cucură încărcată cu săgeți, alături de-un arc.

Ea l-a privit cu ochi mari, de parcă se trezea atunci din vis. Și el a ingenuncheat în fața ei și, cu smerenie, i-a sărutat blînd poala albei rochii; apoi a spus:

— Eu sînt Sorin, frumoasa mea, tu nu știi cine ești, dar vreau să-ți fiu de-acum înainte rob supus, iar tu să-mi fii stăpîină. Și te-oi iubi în veci de veci, dacă ai să te învoiești să-mi fii soția pe care-o caut de mult, în cer și pe pămînt!

Iar Fulg-de-nea, la rîndul său, cu duioșie-n glas, i-a spus încet:

— Ridică-te, Sorine! Nu-s vrednică să ingenunchezi în fața mea. Tu inima mi-ai încălzit și dragostea ce o căutam mi-ai dăruit. Voi fi a ta pe veci!

Sorin s-a ridicat atunci și a întins mîna frumoasei Fulg-de-nea; iar ea i-a prins-o ușurel; și în lumina dulce a dimineții au plecat împreună, pierzîndu-se sub bolțile pădurii.

Și pentru că lui Fulg-de-nea atîta îi plăcuse tărîmul cela verde al Bihariei, Sorin s-a apucat el însuși de i-a clădit colibă aproape de poiana unde întîlnise pe draga lui întîia oară.

Acolo s-au ascuns.

În zori pleca Sorin la treburile sale împărătești. Își cerceta întreaga zi împărăția sa de foc, dar seara se întorcea acasă la colibă,

în brațele doritei Fulg-de-nea. Și așa au viețuit ei împreună o vreme, tare fericiți!...

După o vreme, i-a venit însă copilei lui Troian sorocul să aibă și ea prunc.

Ce bucurie a fost pe împăratul țării focului, abia dacă se poate povesti!

În seara ceea chiar, când a venit pe lume feciorașul, Sorin l-a îmbrățișat, a desprins apoi o steluță de pe mînerul paloșului său și a spus:

— Voi pune steaua asta aurită pe fruntea pruncului ce l-ai născut, frumoasă Fulg-de-nea. Și steaua este fermecată. Nici om, nici zmeu, nici fiară nu vor putea să-i facă rău aceluia ce-o poartă!

Măicuța Fulg-de-nea și-a privit feciorașul căruia tatăl îi pusese pe frunte steluța fermecată, l-a strâns la piept, iar împăratul a urmat:

— Și-acum cred, prea iubită Fulg-de-nea, că a venit și vremea să plecăm în țara mea de foc, să locuim într-un palat împărătesc.

Dar soața s-a rugat să mai întârzie o vreme în locurile acelea, să se înalțe puțin pruncul, ca să se bucure și el de brazi și de mi-rezme, de cîntecul izvoarelor, de florile fără pereche ale munților.

— Îți împlinesc dorința! a răspuns împăratul frumoasei Fulg-de-nea, înduioșat de rugămintea ei. Atît c-am primit veste că tatăl tău te caută. Vrea să te pedepsească. Mînia nu-i mai trece. Și nu vrea să te ierte că i-ai călcat porunca și că m-ai îndrăgit!

— O să ne ducem noi la el, o să-l rugăm, și-o să ne ierte, a grăit Fulg-de-nea. E tatăl meu. Pînă la urmă nu se poate să nu se înduioșeze.

Nădăjduia sărmana Fulg-de-nea s-o ierte împăratul, precum nădăjduia în sinea ei că și pe Nana, pe doica sa cea bună, o iertase.

Numai că-n vremea ceea, de cînd plecase ea în Biharia, întune-cate lucruri se petrecuseră acolo, jos, unde era tărîmul alb de gheață.

La despărțirea din pădure, cînd Fulg-de-nea plecase chemată de flacăra fierbinte a iubirii, doica sa, Nana, rămăsese ascunsă într-un loc umbrît, ferită de căldura ce dogorea de sus, întîi o zi, pe urmă două, trei, cu ursul lîngă ea.

Fata nu se întorcea...

Treceau în zbor doar ciute și alte sălbăticiuni. Treceau apoi bouari și pădureni. Și-aceștia o întrebau:

— Ce-aștepți aici, femeie? Și ce-i cu ursul acesta de zăpadă, ce nu mai viețuiește pe tărîmul nostru de mult? Nu cumva ești din împărăția lui Troian cel rău? Că de la noi nu prea te vezi a fi!

Sta Nana, doica bună, cu ochii pironiți spre zările unde pierise fata, nu răspundea nimic. Doar lacrimile îi curgeau șiroaie.

În cea de-a treia zi a înțeles că în zadar mai stă s-aștepte, că Fulg-de-nea n-o să mai vie niciodată. Cu ochii storși de lacrimi, a hotărît să plece înapoi spre împărăția lui Troian.

Știa ce o așteaptă!

De la hotare încă, străjile au strîns-o-n chingi. Așa, legată, au dus-o în palatul lui Troian. Și i-au zvîrlit-o la picioare.

Troian, posomorît la chip, sta tolănit în jilțul său, aproape de fereastră, privindu-și de-acolo întreaga împărăție. Când i-au zvîrlit pe doică la picioare, a ridicat doar în sus mîna în care avea biciul său lung, împărătesc. Cum a plesnit cu el, a sfirtecat-o pe doică în bucăți.

După aceea a trimis iscoade de credință, să colinde Biharia, să afle unde e copila. Și, pentru că aceștia, orișicît au căutat-o, n-au putut s-o găsească, s-a încruntat Troian la chip mai rău ca totdeauna, și inima i s-a împietrit mai tare.

A poftit dară să se adune toți zmeii din Biharia în fața sa. Trăiau pe atunci, se zice, pe plaiurile bihorene o mulțime de zmei; da-n fruntea lor era Lăstuș, zmeul cel mai mare și mai nemilos.

S-au adunat dar, precum spun, toți zmeii în palat și împăratul le-a grăit astfel:

— V-am chemat, zmeilor, și mai ales pe tine, Lăstuș, să m-ajutați și să-mi găsiți copila, pe alba Fulg-de-nea... Și dacă mă veți ajuta s-o aflu, orice răsplată îmi veți cere, vă voi da. Vă învoiți?

— Ne învoim! a rînjit zmeul cel mai mare. Dar tu să-ți ții cuvîntul tău împărătesc. Să mă plătești cu ce-ți voi cere la timpul potrivit.

— Îmi voi ține cuvîntul! a dat răspuns Troian, cu glas tare.

Cum a rostit acest cuvînt, zmeul Lăstuș s-a și rotit într-un picior. Zmeii ceilalți s-au rotit tot asemenea. Și-n locul unde stătuseră ei pînă atunci, n-a mai rămas decît un fum înecăcios.

Și duși au fost!

S-au dus toți zmeii să găsească urma copilei lui Troian.

Au umblat ei, au scotocit munte cu munte; pînă la urmă au găsit locul în care își ascunseseră iubirea Sorin și Fulg-de-nea.

Lăstuș a făcut vrăji. Zmeii s-au prefăcut în trunchiuri de copaci. Au stat așa de strajă acolo, în jurul colibei făcută de Sorin, așteptând timp prielnic.

Și timpul acela s-a ivit curînd.

Din țara focului venise veste că pe împăratul Sorin îl cheamă treburi cu grăbire la hotare. S-a gătit dară Sorin de drum mai lung. Mai înainte de plecare, a îmbiat încă o dată pe soața sa, să vină alături cu el, să se așeze în palatul lor împărătesc. Dar ea i-a înconjurat gîtul cu brațe moi: și l-a rugat să îngăduie pînă ce-o mai crește pruncul. Iar băiețelul lor rîdea în leagăn și bătea din mînuțe, parcă ar fi zis și el la fel, parcă s-ar fi rugat de tatăl său, ca să-l mai lase acolo, în țara de poveste.

Din nou s-a muiat inima împăratului Sorin, și s-a învoit de dragul soaței sale; dar, pentru ca s-o știe ferită de primejdii, la plecare și-a scos de la brîu paloșul de flăcări pe care îl avea, i l-a dat ei, și-a sfătuit-o astfel:

— De va veni vreun vrăjmaș asupra ta, să nu te temi. Cu paloșul acesta fermecat poți să răpui chiar și pe-un zmeu. Să nu mi te desparți de el nici o clipită. Și el te va scăpa de orice rău.

Și-a îmbrățișat apoi soția, a încălecat pe calul său înaripat și a pornit în zbor spre treburile care-l așteptau.

În urma lui, în ușa colibei din poiană, a rămas ea, cu o mînă fluturînd drum bun și cu cealaltă ținîndu-și strîns copilul.

Venise iară primăvara și florile împodobiseră pămîntul...

A luat și Fulg-de-nea cîteva viorele și le-a împletit în păr, în timp ce prin văzduh treceau ușoare adieri, care duceau cu ele zvon domol de bucium și sunet de tălăngi.

Pacea și liniștea păreau că-s așternute peste munte; dar nu era așa...

Pentru că, dintr-o dată, trunchiurile în care erau ascunși toți zmeii au început să se rotească. Și Fulg-de-nea a văzut îngrozită în fața ei ceata de zmei, care de care mai urîți, mai înspăimîntători. În mijloc sta Lăstuș, cu chipul ca de fiară. Și el a mîrîit sălbatic printre colți:

— Eu sînt Lăstuș. Zmeul cel mai vestit. Și-am venit să te iau. Te-așteaptă tatăl tău, Troian. Vin dar la mine-n brațe, să te duc în zbor. Și... de vei fi înțeleaptă, a mai spus rînjind zmeul, pînă la urmă ai putea să mă îndrăgești. Și-așa ți-o fi pedeapsa mai ușoară!

O clipă, doar o clipă, a înțepenit fără suflare Fulg-de-nea: dar iute și-a venit în fire. A prins în mână paloșul de la Sorin, l-a ridicat și-a zis așa:

— Să pieri în lături, zmeu nesocotit. Ai uitat oare că sînt soața lui Sorin? În lături, zmeule, că te pălesc!

La toate s-aștepta Lăstuș; dar ca o fată să cuteze a i se împotrivi, și încă ridicînd spre dînsul paloș voinicesc, la asta nu se aștepta. Și-apoi lumina ce se răspîndea din paloș îl orbea, tăișul lui de flăcări îl speria. Schimbîndu-și dară glasul a rostit:

— Ha, ha, ha!... Da' bine, Fulg-de-nea, chiar ai crezut? Eu am glumit. Ha, ha, ha... Tatăl tău m-a trimis să te poftesc să vii la el, ca să te vadă, căci e cuprins de dor.

Dar Fulg-de-nea nu s-a lăsat și, ținînd paloșul în sus, a strigat iar:

— Înapoi, zmeule! Nu cred nimic din tot ce spui. Fugi înapoi, că te pălesc!

— Așa? s-a înverșunat Lăstuș. Mă ameninți? Atuncea lasă și-ai să vezi cum am să mă răzbun pe tine, pe Sorin, pe fecioraș. Ai să vezi tu cum mă voi răzbuna!

A zis astfel Lăstuș, s-a răsucit pe loc într-un picior, a mai trecut un vuiet de mînie prin crengile copacilor și toată ceata cea de zmei a și pierit, lăsînd în urma lor numai fum negru, înecăcios.

Ca un vîrtej au pierit zmeii către împărăția lui Troian și-n pragul ușii n-a rămas decît frumoasa Fulg-de-nea cu paloșul în mână, cu trupușorul tremurînd ca frunza plopului de munte cînd simte apropiindu-se furtuna.

A stat așa un timp; pe urmă s-a hotărît. Și-a strîns în grabă puține lucruri, merinde într-o traistă, a luat și paloșul cu sine, a înfășat copilul și a plecat să-și caute ascunziș. Să stea astfel ferită, pînă va trece primejdia și se va întoarce iar Sorin.

Numai că drumul printre munți e tare greu pentru o femeie împovărată cu copil. Primejdii se arată la tot pasul, fiare și prăpăstii. Și noaptea se lăsase întunecată și fără nici o stea...

De n-ar fi avut paloșul ce împrăștia lumină, de care fugeau fiarele, n-ar fi putut să meargă ea prin munți noaptea! Așa, a mers cum a putut de iute, căutînd să se îndepărteze cît mai mult de locurile acelea unde-i veniseră înainte zmeii. A mers...

Numai că zmeul cel mare n-a stat nici el pe gînduri. Și val-vîrtej a năvălit în țara lui Troian, s-a strecurat pe-o gaură de cheie în palat.

Și a ajuns îndată în fața scaunului împărătesc.

De-atîta ură ce avea în el, Lăstuș nu putea nici să mai vorbească.

Tăcea... Și numai ochii tulburați, și limba vînată ce-i atîrna din gură, printre colți, ca unui lup turbat, lăsau să se zărească mînia ce-l rodea.

— Spune-mi, Lăstuș, mi-ai găsit fata? Unde-i acuma Fulg-de nea și ce s-a întîmplat cu ea? a strigat împăratul.

— Se află în Biharia, a răspuns zmeul, cînd a putut să-și descleșteze gura. Și-a încălzit inima. Și-apoi s-a îndrăgostit.

— Cum? a tunat Troian. S-a îndrăgostit? Glumești, Lăstuș! Ea? Fulg-de-nea? Nu! Nu se poate! Și de cine? Spune, Lăstuș, hai, spune tot! Nu vezi că-s liniștit?

— Chiar de Sorin! a mai zis zmeul răgușit. Și fata ta i-a făcut lui și-un prunc, de vrei să știi!

— Oooo! a făcut împăratul, ducînd mîna la frunte. Ce spui tu, zmeule? Asta-i minciună! Nu se poate! Fulg-de-nea s-a îndrăgostit de cel mai rău dușman al meu, de cel care aduce lumina și căldura, de cel ce ar putea să-mi năruie cu focul lui împărăția mea de gheață? S-a îndrăgostit ea de Sorin, de împăratul țării focului? Nu, nu cred, zmeule, nu pot să cred.

A început Troian să-și zmulgă barba de mînie și a urlat ca un ieșit din minți:

— Hei, nu se poate, nu, Lăstuș... Înțelegeți tu? Nu... Nu se poate! Și dacă e așa, de ce nu mi-ai adus-o aici în fața mea cu pruncul ei cu tot, să-i pedepsesc cum n-a fost încă nimeni pe lume pedepsit?

— De ce? Iată de ce.

Și zmeul a început să-i povestească lui Troian cum Fulg-de-nea s-a împotrivit, și cum a pus mîna pe paloș către el, fiind gata să-l pălească.

S-a ridicat atunci Troian din jilțul său împărătesc, răsufînd greu. A căutat biciul ce-l avea alături de el. L-a rotit în văzduh. Și avea Troian în slujba lui un balaur mare, alb, ce zvîrlea viscol și îngheț pe gură și pe nări. Balaurul cel mare, alb, cum a rotit Troian din bici, s-a și ivit, i s-a plecat lîngă picioare. Troian l-a încălecat. Și cu toți zmeii-n urma lui a pornit către celălalt tărîm.

A intrat în Biharia. Pe unde a trecut, Troian și-a rotit biciul, viscolul a suflat, pămîntul a înghețat, florile s-au ofilit și zăpada s-a așternut peste munți ca un lînțoliu alb.

N-a trecut mult și-au ajuns la coliba pe care o locuise Fulg-de-nea. Au izbit ușa de perete și au intrat.

Casa era goală, dar focul mai ardea încă în vatră, cu un ceaun deasupra lui.

Lăstuș a văzut cel dintâi că fata nu mai e acolo, și-a mîrîit:

— A fugit Fulg-de-nea.

— Să mergem înainte! a poruncit Troian. Nu poate fi chiar prea departe!

— O s-o ajungem de îndată, a mai țipat Lăstuș. Să ne împărțim pe trei cărări, ca la vînat de ciute. Hai!

— Să ne împărțim! a încuviințat Troian. Și iară au pornit...

Noaptea era aproape pe sfîrșite, dar văzduhul tot rămăsese întunecat. Nori grei pluteau încet deasupra munților și doar o geană sîngerie de lumină se zărea palidă spre răsărit.

De oboseală, Fulg-de-nea abia se mai tîra. Copilul se trezise în brațele măicuții sale și gungurea. Îi cerea sîn și întindea mînuțele spre ea.

— Să mă opresc puțin aici, pe mușchiul cesta gros, la poalele copacului, să alăptez copilul! s-a gîndit Fulg-de-nea.

S-a oprit dară în loc, s-a așezat și a întins sînul copilului să sugă.

Din asfințit pornise ca să bată vînt tăios. Și ochii bieteii Fulg-de-nea se închideau de oboseală.

A ațipit. Un somn iute a furat-o. În somn, visa că era iar copilă în țara înghețată a lui Troian. Și se făcea, de parcă luneca pe unda înghețată a lacului cel mare din grădină. De undeva, de prin văzduh, a venit însă un șarpe mare, s-a înfipt în gheața lacului, și gheața a început să se topească. Troian, care privea de la fereastră, cînd a văzut că gheața începe să se moaie, a ridicat biciul în sus și l-a rotit. Balaurul a răsărit în fața lui, și-apoi Troian i-a poruncit să-i dea copilei sale brînci în apa întunecată. Balaurul l-a ascultat. A suflat peste fată. Și, îmbrîncind-o cu suflarea lui de gheață, a confundat-o în adînc. Ea a țipat și s-a rugat de tatăl său. Vroia să iasă afară; dar tatăl său a rîs și-a poruncit balaurului să o îmbrîncească iar sub apă. Și-n vremea asta lacul îngheța pe încetul, prinzînd-o dedesubt în zale verzi de gheață.

S-a deșteptat din acest vis încă plîngînd, cutremurată de fiori.

De cînd avea inima caldă, fata lui Troian simțea frigul ca toți ceilalți.

Și frigul se făcea tot mai puternic.

Din depărtări se auzea un şuier mare. A început apoi să ningă.

Și Fulg-de-nea a înțeles că tatăl său i-aproape, că o urmărește. S-a ridicat și a început să fugă, ținându-și puișorul strâns la piept. Fugea și-aluneca în gropile înșelătoare, acoperite cu zăpadă, se ridica și iar fugea... Ninsoarea însă se întetea, și vuietul din urmă răsună tot mai tare.

N-a mai trecut decât puțină vreme și Troian, cu zmeii după el, au ajuns-o.

Și împăratul, tatăl său, i-a poruncit:

— Oprește-te din fugă, Fulg-de-nea! Un pas dacă mai faci, cu biciul te voi sfîrteca!

Și Fulg-de-nea a stat, nu pentru ea, ci pentru pruncul ce-l purta la sân. A îngenuncheat în fața lui Troian și s-a rugat de el astfel:

— O, fie-ți milă, tată, și nu mă oropsi. Față de tine am greșit, ce-i drept; dar fericită sînt cu soțul meu Sorin. Și acesta, tată, e copilul meu, nepotul tău. Dacă de mine nu ți-e milă, îndură-te de el!

— Nu mă îndur de nimeni! a zis el, cu cruzime. Tu mi-ai călcat poruncile și-ai părăsit împărăția ce trebuia cîndva s-o stăpînești. Ai îndrăgit pe cel mai rău dușman al meu. Pentru aceasta te voi pedepsi. Am să te zăvoresc în temnița de sub palat, și-acolo am să te țin, copil nevrednic, pînă ce inima-ți va îngheța precum a fost.

A început să plîngă cu suspine Fulg-de-nea. Avea un paloș să se apare. Și-ar fi putut să lupte. Pe toți i-ar fi zdrobit într-o clipită. Numai că nu putea lovi cu paloșul în tatăl său. În tatăl său n-avea putere să lovească fata. De-aici i-a și venit pierzarea. A lăsat paloșul în jos, tot nu-i putea sluji; dar zmeul a și prins de veste. S-a prefăcut în șarpe și s-a tîrît încet pînă la paloș și i s-a încolăcit îndată pe mănunchi. De-acolo a sîsîit către Troian:

— Măria ta, să nu uiți ce-ai făgăduit. Răsplata mea. Îți cer copila de nevastă!

— Orice îți dau răsplată, Lăstuș, a zis Troian, afară de copilă. Pe Fulg-de-nea vreau eu s-o pedepsesc.

— De nu vrei să-mi dai fata, îți cer copilul ei, a sîsîit din nou Lăstuș.

Auzind vorbele acestea, Fulg-de-nea a vrut să-și prindă paloșul în mînă; dar șarpele a mușcat-o. Și mîna i-a căzut ca moartă în jos.

A întins și mîna cealaltă. Și tot la fel s-a întîmplat.

S-a aruncat atunci cu trupul peste prunc, să-l apere, țipînd din răspuțeri:

— Copilul nu vi-l dau. E pruncul lui Sorin. Nu, nu vi-l dau!

Dar împăratul, tatăl său, a și prins-o de coade tîrînd-o după el, pe spatele balaurului; și-a răspuns lui Lăstuș:

— Îți las copilul ei, Lăstuș. Să faci cu el ce vrei. Al tău să fie de asemenea și paloșul pe care în chip de șarpe tu te-ai încolăcit!

Și a rotit apoi din bici Troian.

Balaurul s-a repezit în goana cea mai mare către împărăția ghețurilor, sub pămînt.

Lăstuș a luat din nou înfățișarea lui de zmeu. A prins în gheare feciorașul și, întinzînd aripe mari, a pornit iute-n zbor. S-a îndreptat către o pădure, pe care-o știa el și unde trăiau lupi. Acolo s-a oprit din zbor și a azvîrlit de sus copilul, drept în mijlocul unui haitic. Și fiarele s-au repezit la el, iar zmeul a început să țipe spre soții săi ce-l așteptau.

— M-am răzbunat, și pe frumoasa Fulg-de-nea că m-a înfruntat, și pe Sorin ce vine adesea oamenilor în ajutor, și pe copil l-am omorît. L-am azvîrlit de-a dreptul între colții lupilor flămînzi. Ha, ha, ha!...

S-a întors după aceea zmeul să ia cu sine paloșul de foc al lui Sorin. A vrut ca să-l ridice de mănunchi, dar n-a putut. Au încercat și ceilalți zmei, și tot asemeni s-a întîmplat. Că, pasămite, paloșul era vrăjit și zmeii nu aveau putere asupra lui.

Iar paloșul sclipea acolo, nemișcat, unde-l lăsase Fulg-de-nea. Sclipea... Și focul din tăișul său topea zăpezile ce acoperiseră pămîntul atuncea cînd venise Troian, le prefăcea-n pîraie ce se scurgeau spre văi.

Văzînd că paloșul rămîne neclintit, Lăstuș a dat poruncă de plecare. Și zmeii, prefăcîndu-se în fum urît mirositor, au și pornit către sălașurile lor. Era tocmai la vremea cînd balaurul pe care se aflau Troian și fata lui, intrau în țara cea de sub pămînt.

La semnul lui Troian, balaurul a stat, pufnind zăpadă și îngheț pe nări. Și împăratul, după ce a descălecat, a prins pe Fulg-de-nea de cozi. Așa, tîrîș pe lespezile reci, a dus pe fata lui ce suspina și-a azvîrlit-o înlănțuită în temnița de sub pămînt.

A încuiat cu zece lacăte închisoarea și-a poruncit oștenilor să sune-n goarne, să se adune poporenii acolo-n fața lui.



Atîta doar, că-n vremea cît o smucise împăratul pe Fulg-de-nea de coade, din părul ei căzuse o viorea de munte, plină de parfum. Și tare s-au mai minunat cu toții, poporenii, și de culoarea, și de mireasma acelei floricele viorii. Așa ceva nu le fusese încă dat să vadă acolo-n mohorîta împărăție, sub pămînt.

Floarea trecea din mîină în mîină și toți priveau codița verde, dar mai ales petala viorie. Și toți trăgeau în piept mireasma primăverii și se îmbătau cu ea.

— Asta-i aromă, ziceau ei, de sus, de-acolo din pământul cel verde al Bihariei, dar și din părul cel bălai al fetei îndrăgostite.

— Așa sînt florile-n Biharia? se întrebau unii pe alții locuitorii din împărăția lui Troian.

— Da, da! răspundeau alții. Se spune că acolo-s numai flori, iar oamenii au inimile calde, sînt veseli și sînt fericiți.

— Să plecăm dară acolo! s-au ridicat și alte glasuri.

— Păi, să plecăm!... răspundeau toți ceilalți.

De ce sorbeau mai mult parfumul florii, de aceea se făcea parcă în mintea lor lumină. Și sufletele li se aprindeau de o dorință ce le fusese pînă atunci necunoscută. Doreau și ei, ca oamenii ceilalți, să afle, să cunoască fericirea de a iubi, de a fi iubit.

Și-acuma clocotea întreaga împărăție de-acea minune ce-o să-vîrșise doar o florică din părul unei fete îndrăgostite!

— Să se deschidă porțile degrabă! strigau supușii. Vrem să plecăm.

— De nu, să se păzească împăratul! spuneau alții cu glas de amenințare.

Și cine știe ce cuvinte de hulă ar mai fi rostit în vînzoleala aceea poporeni, de nu s-ar fi ivit tocmai atunci pe treptele palatului Troian. Așa s-a făcut liniște, căci împăratul a făcut mulțimii semn cu biciul să tacă și-a rostit încruntat:

— Supușii mei! La toți aș vrea ca să vă fie întîmplarea aceasta învățătură. Și cine va tînji de astăzi înainte să-și încălzească inima, să-mi părăsească fără voie împărăția, ca fata mea va pătimi!

— Preaînălțate împărate, au început atunci să se ridice glasuri, noi încă te poftim s-o ierți pe fată, pentru că inima i-e caldă, așa cum spui. Și noi ne-am săturat să ne simțim mereu aceste sloiuri reci de gheață în piept. Și te rugăm să ne dai învoire să părăsim împărăția și să plecăm pe celălalt tărîm!

— Nemernicilor! a răcnit Troian. Și parcă nu-i venea să-și creadă auzului acele vorbe ce le rostea mulțimea. Nemernici ce sînteți! Cunoașteți voi cum am să pedepsesc eu astfel de cuvinte îndrăznețe? Am să vă potopesc sub nea. De vii am să vă îngrop. Și-mi voi aduce în locul vostru alți supuși!

Negru de supărare, s-a tras apoi Troian la sine în palat, în vreme ce afară creștea, ca niște valuri minioase, huietul mulțimii. S-a urcat iute în turla cea mai înaltă. Și-acolo a rotit din bici.



Balaurul s-a și grăbit să vină la poruncă.

— Pe toți să mi-i acoperi, să-i îneci sub zăpadă! a strigat împăratul cu vocea grea de ură. Nici unul să nu scape, să nu rămână viu! Cu fata mea cu tot. Nu-mi trebuie supuși cum sînt aceștia. Am să-mi iau alții. Alții.

Și viscolul a început să bată; zăpada s-a pornit să crească, pe toți supușii să-i îngroape.

S-a înălțat întâi zăpada pînă la treptele palatului, apoi mai sus, mai sus și de ferestre. A potopit și uliți, case, oameni. Gemete răsunau de pretutindeni. Se tînguiau femei, copii, bătrîni. Toți care-și pierdeau viața sub munții de zăpezi. Și toți ziceau:

— Vrem să plecăm! Ni-i prea destul de împărăția ta, Troian!

Iară de jos, din temnița de gheață de sub pămînt, unde fusese zăvorîtă Fulg-de-nea de tatăl său, cruntul Troian, cu gînd ca să-i înghețe inima, se auzeau suspine și fata lui rostea:

*Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă,
c-aici sub pămînt
mi-ai săpat mormînt...
Da' nici în mormînt
liniște nu simt...
Că mi-e dor de viață,
de flori și verdeață.
Lacrimi curg amare;
Pruncul unde-i oare?
Dar soțul iubit?
Visu-i nesfîrșit!
Nu i-am sărutat
nici cînd am plecat
și cît or mai fi,
cît or viețui,
nu i-oi mai zări!
Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă,
c-aici sub pămînt
mi-ai clădit mormînt!...*

Auzea Troian împăratul suspinele fetei și gemetele supușilor. Și supărarea îi creștea de două ori mai mult. Urcat în turn, își rotea și mai tare biciul. Balaurul sufla și mai virtos pe nări și pe gură

viscol cu zăpadă și îngheț fără seamăn. Și zăpada se urca, se urca într-una.

Abia cînd a ajuns zăpada pînă la ferestrele turnului a făcut semn împăratul fiarei sale de credință să contenească viscolul, de teamă să nu-l îngroape pînă la urmă și pe el.

A făcut semn, și viscolul a stat, dar gemetele celor ce se înăbușeau sub munții de zăpadă și plînsul fetei sale se auzeau acum în liniștea de moarte mai deslușit, mai tare. De sub palat, din temnița de gheață, copila lui spunea plîngînd lacrimi amare:

*Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă!
Tu m-ai zăvorît,
mi-ai zidit mormînt.
Dar nici în mormînt
liniște nu simt...
Dorul mă cuprinde,
inima-mi aprinde,
după pruncușor,
după puișor...
Tu mi l-ai răpit
și l-ai azvîrlit
în brațe de zmeu
pe copilul meu,
pe nepotul tău...
Dorul mă cuprinde,
inima-mi aprinde,
și plîng și suspin,
și după Sorin,
soțul meu iubit,
împărat vestit...
El cînd va veni
și cînd va zări
că tu m-ai răpit
și m-ai osîndit,
rău s-o mînia,
rău s-o răzbuna!...
Tată. tată dragă,
nu-ți fie de șagă!
Dorul mă cuprinde,
inima-mi aprinde...*

*Și dorul zdrobește
gheața și-o topește.
Dragostea mă arde
și-n jur totul cade...
Totul se topește
și se prăvălește...
Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă!
Dorul mă cuprinde,
inima-mi aprinde
și tu te-oi căi,
rău te-oi mai căi!...*

Cînd s-au auzit răsunînd aceste cuvinte, împăratul a început să strige, să acopere glasul fetei și al supușilor osîndiți la pieire. Și rîzînd ca un nebun, a răcnit către afundurile acoperite de zăpezi, scoțîndu-și capul cu barba zburlită pe fereastra turnului:

— Așa?... Vă doare osînda mea? Încălziți-vă acuma cu toții inimile acolo sub zăpezi. Nemernică fată! Nesocotiți supuși! V-am spus c-o să v-ajungă pedeapsa mea! De vreți inimă caldă, să stați așa pe veci!

Și peste toată împărăția a răsunat rîsul nebun al împăratului:

— Ha, ha, ha!... V-am pedepsit!

Și-n temnița de sub palat sta Fulg-de-nea. Știa că tatăl său n-o s-o mai ierte niciodată, că n-o să-și mai vadă pruncușorul, nici soțul drag, nici munții, ierburile verzi, că n-o să mai audă cîntece de bucium. Și jalea îi sfișia inima...

Lacrimi tot mai fierbinți curgeau din ochii ei, pe lespedea de gheață, și trupul i se zguduia în suspine.

În mintea ei vedea coliba clădită de Sorin, poiana în care se jucase pruncușorul și munții ce-i erau atît de dragi. Își amintea de tot ca într-o poveste. Durerea ei nu avea margini...

— O!... Cum să ies de-aci, să văd din nou lumina? gema copila, înlănțuită în temnița de gheață. Cum să-i mai văd pe cei care-mi sînt dragi?

Și se lupta, plîngînd, lovind pereții tari de gheață, trăgînd de lanțuri, să le rupă. Striga:

— Sorin!... Ajută-mă să scap...

Sorin era departe. N-auzea.

— Copilul meu! Copilul... se jeluia măicuța îndurerată.

Copilul ei? Îl azvîrlise zmeul între lupi.

— Cum am să pot ieși de-aici? plîngea sărmana Fulg-de-nea cu deznădejde.

Și lacrimile ei, care curgeau pe gheață, ardeau așa de tare, c-au început sub fierbințeala lor să se topească pereții tari și lespezile reci...

Un abur albăstrui pornise să se înalțe din alba nepătare a zăpezii.

De sus, din turlă, împăratul a văzut. S-a mohorît la chip și, ridicînd în sus sprînceana, a privit cu neliniște într-acolo.

Și aburul a fost întîi ușor, apoi mai gros... Zăpada a început să se cufunde. Nămeții s-au muiat. Iar lacrimile fetei ardeau din ce în ce mai tare. Se topea temnița de gheață. Și temeliile palatului se clătinau.

Palatul tot pornise să se lase într-o parte. Turla se prăbușea. Se prăbușea întreaga împărăție. Zăpezile și gheața se cufundau către adînc, se prefăceau în ape spumegînde, acolo sub pămînt.

Și cu cît dorul cuprindea mai mult pe Fulg-de-nea, cu-atîta inima-i se inflăcăra. Din inimă se răspîndea un foc care topea și ultima fărîmă de gheață, de zăpadă.

Se prefăcea și ea în apă, în apă proaspătă și rece cum e gheața...

Se prefăcea frumoasa Fulg-de-nea într-un izvor, ce izbucnea din acel loc unde fusese înlănțuită.

Nu mai era din preafăloasa împărăție, acum, decît o apă mare și, printre valurile ei, plutea Troian, fără coroană, cu părul răvășit, strigînd pe cît putea:

— Lăstuș! Voi, zmeilor! Săriți într-ajutor!

Dar zmeii nu veneau, zmeul Lăstuș mai era încă mînios că împăratul Troian nu își ținuse vorba împărătească și nu îi dăruise răsplata pe care o ceruse, pe alba Fulg-de-nea.

— Să bată viscolul! Să înghețe iară totul! striga din răsputeri Troian.

Dar viscolul, balaurul, văzînd primejdia, fugise, îl părăsise.

Și-atunci, se povestește că înainte de a se cufunda de tot în apă, ar mai fi auzit împăratul slab de tot un glas:

*Tată, tată dragă
nu-ți fie de șagă!
Dorul m-a cuprins,
inima mi-a-ncins,*

*și tu te-oi căi,
rău te-oi mai căi!...*

Să fi fost izvorașul în care se prefăcuse trupul fetei, ce murmurase astfel de cuvinte? Să fi fost numai o părere, din spaima cea cumplită ce-l cuprinsese pe Troian? Nu știe nimeni! Destul că, gîtit de frica morții, a mai răcnit o dată împăratul:

— Ajutor! Săriți într-ajutor! Se topește împărăția mea de gheață! Și pierе împăratul ei. Pier eu, Troian! Săriți! Săriți!!...

Nu i-a răspuns decît un glas slab, slab de tot.

*Dorul m-a cuprins,
inima mi-a-ncins,*

Apoi glasul s-a stins cu totul. Troian s-a cufundat și el sub unda rece.

Stîlpii înalți de gheață, ce sprijineau înainte bolțile cele mari ale împărăției de sub pămînt, căzuseră cu zgomot, de-au hăulit toți munții pînă în depărtări. Și stîncile ce se aflau deasupra bolților de gheață s-au prăvălit. Au îngropat sub ele pe toți acei ce viețuiseră, și acel tărîm de gheață.

După aceea, apele s-au tras, sau le-a sorbit pămîntul în tainițele lui. N-a mai rămas la suprafață decît un izvoraș ce izbucnea către lumină, din locul unde fusese înlănțuită Fulg-de-nea. Și-n jurul lui au rămas bolovani, brazi sfărîmați, ruină și mîhnire.

A udat însă apa izvorașului tot locul și iarba a început să se înalțe ca prin farmec. Și flori au înflorit. Multe, multe de tot... Locul acela prăbușit s-a prefăcut într-o poiană înflorită, așa cum sînt pe munte pretutindeni.

Niște ciobani, care treceau pe-acolo, au văzut iarba și florile ce smălțuiau poiana, s-au așezat lîngă izvor, au făcut stîină.

Și au numit locul acela, unde fusese împărăția: Stîna de vale...

N-a trecut mult de-atunci și s-a întors Sorin, prin slavă, pe calul său înaripat, cu pletele de aur fluturînd pe umeri.

Și cum venea, deodată a zărit la poale de pădure un foc mare arzînd. Nu era foc precum credea, ci paloșul lăsat spre ocrotire soaței sale, ce se afla acolo printre brazii întunecați. L-a ridicat



de jos Sorin, înfricoșat în el de-un gând. Și-n grabă a pornit către coliba din poiană, pe care el însuși o clădise, pentru iubita-i Fulg-de-nea.

Acasă nimeni. Ușa trântită de perete. Și leagănul pustiu. S-a înspăimîntat mai tare împăratul. Cine i-a răpit soția? Cine i-a luat copilul? Și ce s-a întîmplat în lipsa sa?

A încălecat din nou Sorin și a plecat prin munte. A mers de astă dată pe drumuri de pădure, gîndind că poate astfel va mai găsi vreo urmă a celor petrecute. A luat-o întîi către lăcașul zmeilor, dar ei pieriseră, ascunși în tainiți nevăzute.

A tot gonit pe munți în sus și-n jos, pe văi, pe creste și iată, într-o pădure, pe unde umblau lupii, a mai zărit un scutec.

Scutec de prunc în locurile acelea? L-a cunoscut Sorin. Copilul său și al lui Fulg-de-nea avea astfel de scutec.

Simțea că-și pierde mintea împăratul! A colindat, a scotocit tot locul — copilul nu și-a mai găsit.

A gonit iar Sorin pe munți, și iată într-un hățiș o albă fișioară din rochia ce-o purtase Fulg-de-nea.

Striga prin munți Sorin, de răsuna văzduhul întreg pînă departe: — Hei, Fulg-de-nea, răspunde-mi!... Cine te-a luat? Pe unde ești?... Copilul nostru unde-i?... Hei, Fulg-de-nea...

Și nimeni nu răspundea la strigătul lui jalnic.

A gonit iar... Și lacrimi îi brăzdau obrazii.

A mai gonit... N-a gonit mult și a văzut în cale o movilă, dar nu era movilă, ci un balaur alb.

El singur mai trăia, din toți aceia ce viețuiseră în împărăția lui Troian. Trăia, pentru că avusese aripi și scăpase, lăsînd pe împăratul său, Troian, în părăsire.

Fugise să se-ascundă-n pădurile din munți, căutînd să scape acolo, nevăzut. L-a prins Sorin pe-acel balaur și l-a lovit cu paloșul de foc, plin de mînie.

De teama morții, fiara a povestit slăvitului Sorin cum a pierit împărăția lui Troian, sub lacrimile și sub focul inimii ce-ardea de dor a preafrumoasei Fulg-de-nea.

A ascultat povestea cu durere Sorin; a încredințat apoi balaurul în paza unui bihorean bătrîn, Andrei, să nu mai poată fiara face nici un rău.

Și a plecat spre locurile acelea, unde fusese împărăția lui Troian.

S-a repezit cu calul său în zbor, pîn-a ajuns pe culmea împădurită a Băiții. De-acolo a privit în vale. Și fie că amărăciunea îl copleșise, fie că ochii lui erau încețoșați de lacrimi, n-a mai putut cunoaște locul unde fusese împărăția cea de gheață.

S-a avîntat atunci pe culmea învecinată, pe Munceii.

Și de-astă dată l-au văzut ciobanii care-și pășteau mioarele la Stîna cea de vale, i-au povestit cum auziseră și ei, că-n acel loc fusese împărăția prăbușită. I-au arătat și izvorașul minunat, ce murmura acolo printre pietre, la lumină, și care avea putere, ziceau ei, să înflorească locurile pe unde trece și să tămăduiască suferințe.

S-a aplecat Sorin să soarbă apă. Și apa din izvor era ca gheața.

Fusese plîns și ars în suflet de mîhnire împăratul. Cum a sorbit, s-a răcorit.

Și apa susura, de parcă rostea blînd un glas de fată, de parcă auzea pe draga-i Fulg-de-nea:

*...Tu, cît vei trăi,
eu te voi iubi...
Eu te voi iubi!...
Ci tu să te duci,
calea să apuci,
să cați fecioraș,
rumen, drăgălaș.
Dacă-l vei afla,
să-l trimiți colea,
apa să mi-o bea.
El o fi cîndva
mîngîierea mea!
Și toți cîți or bea,
ici, din apa mea,
din acest izvor,
să se răcorească,
să se liniștească
toată viața lor.
Lacrimile mele
chinul să li-l spele!...
.....
Tu cît vei trăi,
eu te voi iubi...
Eu te voi iubi!...
.....*

S-a ridicat de lângă izvor împăratul Sorin și a simțit că sufletul i s-a liniștit, durerea nu l-a mai ars.

A încălecat pe cal și, înălțându-se în văzduh, a și pornit deasupra Bihariei, să-și caute feciorașul pierdut. Știa c-avea copilul său o stea în frunte, ce-l apăra de moarte și primejdii. Nădăjduia mereu să-l afle ascuns pe undeva.

Și a umblat el, a tot umblat deasupra pădurilor Bihariei.

A umblat vreme îndelungată, ani nesfârșiți.

În tot acest timp nu și-a aflat însă copilul.

Nu a putut să afle pruncul său și al frumoasei Fulg-de-nea!

Au trebuit să vie alte întâmplări, ca taina aceasta să fie dezlegată...

Au trebuit să se petreacă fapte vitejești. Fapte și feți viteji, pe care-n alte povestiri îi vom vedea...

Moara zmeilor

Se spune apoi că-n timpurile acelea să fi căzut o dată, nu știu cum, Biharia în ghearele cele cumplite ale zmeilor ...Erau sărmanii oameni în stăpînirea lor; nu puteau să le stea împotrivă. Dacă poșteau zmeii bucate, le luau de la bouari; lemne dacă doreau, sileau pe pădureni să le aducă, să-i și slujească, să le clădească tot ce aveau ei de trebuință.

Creșteau copacii mari și drepti, zmeii îi doborau sau îi strîmbau; luau mana pășunilor cînd înverzeau; otrăveau izvoarele; și cîte alte rele nu făptuiau! Și pe flăcăi, cînd îi zăreau pe munți, îi îmbrînceau și-i doborau în prăpastii; iară pe fete le furau, le duceau în sălașurile lor și le făceau roabe...

Asemeni vremuri de spaimă au fost acelea!...

Și dintre zmei, mai rău ca toți era Lăstuș...

El era căpetenia. Și își avea lăcașul într-un palat măreț, clădit numai din aur, sus între stînci, aproape de culmile Munceii, pe malul unei ape furtunoase.

Aci își aducea Lăstuș prăzile sale răpite de la bouari și pădureni, aci își ascundea și roabele, flori gingașe ale munților, copilele răpite.

Și se mai povestește că tot în acel timp îmbobocea într-o căsuță de pădurean, pe muntele Aleul, o fată cu ochi negri ce se numea Drăgana.

Era frumoasă copila, cum nu se poate spune, că fața ei era mai albă ca laptele și părul ei cădea pe umeri, vâl lucitor, întunecat ca noaptea. Iar sub sprîncenele codate avea Drăgana gene lungi, tremurătoare, ca streășina pădurii deasupra unor lacuri fierbinți, scînteietoare, în care cine se oglindea simțea că-și pierde mintea și că se îndrăgostește.

Frumoase erau toate fetele din munți. Da' niciodată nu se mai văzuse vreuna mai frumoasă decît Drăgana! Că pasul ei era ca mersul cel sprințar al ciutelor pe stînci, și trupul îl avea mlădiu,

cum este creanga de alun în adierea vîntului din zori. Și era proaspătă Drăgana, ca apa ce țîșnește din izvor, și tot ca ea avea glasul cristalin, iar cînd zîmbea se lumina tot cerul și pămîntul împrejur...

Și dacă ea era așa cum povestesc, nu este greu de închipuit de ce veneau atîți flăcăi s-o pețească, s-o ceară de nevastă pe Drăgana!

Că vestea umbla iute, nu numai între munți, ci pînă hăt departe, peste mări și țări. Și aflaseră de frumusețea fetei feciori de regi și împărați. Voinici neînfricați, cu ghioage ghintuite pe umeri, ori buzdugane, sau încinși la șolduri cu săbii lustruite, veneau... Veneau pe jos, veneau călări, urcau pe munți pînă la casa cu stîlpii înflorați, în care locuia Drăgana și se plecau înaintea ei, cerîndu-i mîna, îmbiînd-o unii cu vitejia și puterea ce le aveau, alții cu averiile lor...

Dar în zadar veneau atîți feciori, că fetii nu-i căzuse drag încă nici unul. Și toți făceau calea întoarsă, cu inimile arse de mîhnire.

Se bucurau părinții, bieții, că fata lor i-atîta de frumoasă, c-atîți flăcăi de seamă o rîvnesc și fiecare ar vrea să-i fie soț. Mai înainte însă ca Drăgana să-și fi găsit un soț și braț de bărbat să poată veghea cu dragoste și cu putere voinicească asupra sa, zmeii au și aflat de frumusețea ei. Lăstuș a dat porunci. Și numai iacătă într-o bună dimineată, la poarta căsuței din pădure s-au și ivit doi zmei. Băteau cu pumnii în ulucă și strigau tatălui Drăganei:

— Să ne dai fata, bătrîne! Îți poruncește Lăstuș!

Bătrînul, tatăl fetei, a înghețat de spaimă. Iar mama a început să-și zmulgă părul din cap de deznădejde și să o jelească pe copilă ca pe una dusă dintre vii.

Numai Drăgana, fetică de muntean, nu prea și-a pierdut firea. Și punînd mîna pe-un topor, a strigat alor săi:

— Stați! Nu vă înfricoșați! Mai bine luați și voi topoare, să ne apărăm...

Avea curaj copila!...

Și dacă tatăl a văzut așa, a pus mîna și el pe un topor, mama pe altul. Și, zăvorînd în grabă ușa, s-au așezat în dosul ei, gata de luptă, dacă ar fi îndrăznit zmeii, cumva, să năvălească înlăuntru.

Tocmai la vremea cea urcau pe munte, spre casa din pădure, niște voinici, care veneau și ei să ceară fata. Zmeii, zărind flăcăii cu ghioagele pe umeri și nevenindu-le la îndemînă să dea lupta, au întins aripi mari și negre și au zburat către stăpînul lor Lăstuș,

să-i spună ce li s-a întâmplat. Și-anume că Drăgana a cutezat să li se împotrivească.

S-a mâniat peste măsură Lăstuș, când a aflat. I-a ocărît bine pe cei doi zmei c-au fost neputincioși. Și-a hotărît ca s-o răpească el singur pe fata cea frumoasă.

S-a înveșmîntat apoi în haine de bouar și a pornit prin pădure, spumegînd tot de furie.

N-a trecut mult și a ajuns la casa din pădure. Acolo s-a pitit în dosul unui trunchi, și a rămas așa, pîndind s-apară fata.

A așteptat un timp.

Lumina zilei asfințise, lăsînd peste frunzișul învăluit în umbre al pădurii, o tainică lucire.

Și, dintr-o dată, s-a ivit fata. A coborît cu pasul sprinten, ducînd o cofiță. S-a dus către izvor, dar, când a aplecat cofița înspre șuvoiul cel zglobiu al apei, a întins aripile și zmeul. A prins-o într-o clipă cu ghearele de subsuori și a pornit ca vîntul prin văzduh.

Drăgana a țipat, a încercat să se lupte. Nu a fost însă chip să-i scape din gheare lui Lăstuș.

Curînd n-a mai rămas pe urma zmeului și a copilei decît o clătinare ușoară de ramuri, încolo, peste creștetele înalte ale pădurii.

Și alt nimic. Ba au rămas...Au mai rămas și jalea nesfîrșită a mamei, amărăciunea tatălui și ura tuturor celor din munți.

Iar buciume-au sunat vestea prelung și cu durere. Pe creste au început să ardă focuri.

Și mulți, oho!... ce mulți flăcăi, cei mai voinici din munți, au luat în mîini cîte-o bărdiță, topor, sau cuțit lung și au pornit să se lupte cu zmeul, cu Lăstuș!

Dar dintre toți cîți au plecat, nici unul nu s-a mai întors... Toți au pierit acolo; pentru că avea zmeul în slujba lui pe un uriaș de piatră. Se asemana c-un munte. Și se numea Buteasa. Era bătrîn Buteasa, da' puternic.

La vremea lui, uriașul fusese de-altminteri un viteaz care vroise să-l răpună pe Lăstuș. Și se luptaseră împreună. Numai că zmeul biruise; îl supusese unei vrăji și-l luase rob. Acum, vrăjit, uriașul cel de piatră nu mai știa ce face. Se supunea voinței zmeului. Și acesta îl orînduise să-i fi strajă la curțile-i de aur, dintre stînci.

Și sta strajă Buteasa, privind din înălțime, încolo peste munți. Și cum vedea pe careva că se apropie de curțile zmești, i se așeza



în față, perete neclintit. De încerca vreun călător să urce peste el, peretele începea să se cutremure. Își zguduia tot trupul uriașul cel de piatră. Cutezătorul se prăvălea-n prăpăstii. Mai arunca Buteasa deasupra bolovani, pînă ce îl strivea. Veneau după aceea și fiarele, de hăcuiau ce rămînea din îndrăzneț.

Așa s-a petrecut cu toți aceia cîți au plecat să scape copila care fusese răpită din pădure.

Și tot mai mult plîngeau părinții fetei. Atît jeleau, de se muiau și pietrele de mila lor.

Cursese atîta sînge! Și în zadar, că fata rămăsese acolo prinsă, fără să-i poată da careva vreun ajutor.

Și cum stăteau bătrînii așa, într-o seară, plîngînd încet pe prispă, deodată au văzut venind spre ei un flăcăiandru, coborînd din munți. Era un băiat sprinten, voinic și lat în spete, dar cu mijloc subțire, ca tras printr-un inel. Ducea pe umăr ghioaga ghintuită, și şuiera voios. A dat frumos binețe voinicul și-a cerut adăpost.

S-au ridicat bătrînii; l-au ospețit pe călător, i-au adus fîn pentru culcuș, apoi bucate pentru cină — ce-or fi avut și ei prin casă... S-a așezat la masă flăcăul. Și după datină și-a scos căciula. Dar cînd și-a scos căciula, bătrînii au văzut că oaspetele lor avea pe frunte o stea de aur.

— Al cui ești tu, copile? Și de unde vii? l-a întrebat atunci tatăl Drăganei, pe acel flăcău ce poposise-n casa lor.

Acesta a început să rîdă:

— Te minunezi, bătrîne, poate, de steaua aurită, ce-o am aci pe frunte? Nu știu nici eu de unde-i. Și drept dacă ți-oi spune — poate nici n-o să crezi — cînd eram mic de-o șchioapă am trăit în pădure cu un haitic de lupi. Urlam și-mi căutam hrana cu fiarele împreună. Ce s-a întîmplat cu mine? Am fost pierdut de mama sau m-a zvîrlit acolo vreun dușman? Nu știu nici eu să-ți spun.

Și-apoi voinicul a mai istorisit cum un bouar, care trăia singuratic acolo sus pe munte, l-a prins cu o capcană în hățiș. Tare s-a mai mirat bouarul, cum de-a putut trăi copilul cu fiarele împreună, cum nu i-au făcut rău, nu l-au mîncat de foame... L-a luat după aceea și l-a crescut, l-a învățat și traiul, și vorbirea, precum e la munteni. L-a dat același nume, Brițuiu, cum îl chema pe el.

Pe urmă au trecut anii. Bouarul a murit. L-a îngropat băiatul și l-a jelit ca pe un tată ce-i fusese. Și cum în munte, pe pășune, sus, i s-a urît să tot stea singur, a coborît către păduri, să vadă lumea, să știe ce mai este...

A ascultat tatăl Drăganei pe flăcău; după aceea a grăit și el:

— Să vezi acum, voinice, că eu știu o poveste din tinerețea mea, despre Sorin. Sorin e împăratul țării de foc, de sus, din slavă. Și soața lui a fost frumoasa Fulg-de-nea. Ei au avut un prunc, căruia împăratul i-a pus în frunte o stea de aur, ca să-l cunoască totdeauna și ca să-i fie ocrotire la primejdii. Cînd a pierit Fulg-de-nea, s-a pierdut și copilul, lăsat într-o pădure lîngă zmei. Ce s-a ales cu el, n-a aflat nimeni, măcar că tatăl său l-a tot căutat. Și-acuma mă întreb: n-oi fi cumva chiar tu copilul cel pierdut al lui Sorin?

Voinicul a început să rîdă și mai tare:

— Glumești, om bun? Cum să fiu eu, un flăcăiandru de la boi, copil împărătesc? Asta nu-i cu puțință... Mai bine dă încolo vorbele de clacă și spune-mi de ce sînteți așa mîhniți? Văd bine, sînteți plînși. Cînd am venit jeleați. Ați fost oare loviți de vreo năpastă?

— Am fost loviți, că ne-am pierdut copila, a răspuns tatăl.

— Cea mai cuminte și mai mîndră fată! a zis și mama.

— A răpit-o Lăstuș! a spus iar tatăl.

Și-au povestit flăcăului cum a furat-o zmeul pe fata lor, Drăgana; cum au plecat voinicii ca s-o scape; cum s-au luptat zadarnic și cum s-au prăpădit cu toții, făcuți fărîme de Buteasa — uriașul ce-l slujește acum sub vrajă pe Lăstuș.

Spunînd acestea toate, părinții fetii au început din nou să plîngă.

— Am să mă sting din viață și n-am să-mi văd copila nici în ceasul morții, a mai rostit bătrînul, privind cu încrîncenare asfințitul, ce învăluia parcă în horbote de sînge munții.

Flăcăul a ascultat și el cu luare-aminte ce-au povestit bătrînii. Și-avea o inimă Brițuiu, ca pîinea caldă! S-a amărit nespus de toată durerea aceea a bătrînilor și, fără să mai stea pe gînduri, a glăsuț:

— De-acum o să mă duc și eu să dau piept cu Lăstuș, s-o aduc pe Drăgana, aci, la voi acasă!

— Degeaba ți-ai da viața! au suspinat bătrînii. Că are zmeul pe uriaș. Stă-n calea orișicui, și îl zdrobește fără îndurare.

— O viață am, a zis flăcăul, și vreau să mi-o trăiesc în vitejie!

Au încercat bătrînii să-l oprească. Le părea rău de tinerețea lui. Dar el s-a ținut tare. Le-a spus că hotărîrea-i luată. I-a mîngîiat apoi și el cum a putut pe amîndoi părinții Drăganei. Și le-a cerut ca să-i arate drumul către sălașul cel zmeiesc.

Ei n-au avut ce face. Au trebuit să se învoiască și să-i arate drumul.

Și-a luat după aceea Brițuiu rămas bun. A pus ghioaga pe umăr și a plecat cu pas săltat, prin pîcle, peste munte.

Și-a mers... A mers pe creste și prin văi. Și s-a urcat pe culme la Munceii. De-acolo a coborît spre valea unui rîu și iacătă în fața lui s-a și ivit uriașul Buteasa cel vestit.

Se mișca greu, huruind stînci în jurul său, înalt, abia i se vedea capul prin norii fumurii. Pe cap, în loc de păr, avea ferige și brusturi cu frunze mari. În chip de barbă-i atîrnau pe față jnepeni și brazi

pitici, pe ei cu tufe de licheni. Rînjea cu colții lui de piatră. Mormăia:

— Fă calea întoarsă, măi băiete, că peste trupul meu de piatră tot n-o să poată trece o gînganie ca tine. Și dacă încerci să te urci sus, aici au să-ți rămînă oasele, să știi!

— He, he, he! a început să rîdă Brițuiu. Ce tot te grozăvești așa, moșnege? Nu știi că acela ce se fudulește, se poticnește? Și ai uitat că buturuga mică răstoarnă carul mare?

Zicînd așa, a și început să urce pe stîncă din care era făcut tot trupul lui Buteasa.

S-a cățărat puțin, dar deodată uriașul s-a clătinat, s-a zguduit. Flăcăul a căzut.

Deasupra a mai trîntit Buteasa un vraf de bolovani.

Dar s-a ținut bine Brițuiu... S-a cam lovit, ce-i drept, s-a cam zdrelit, dar altfel a rămas nevătămat, că era tare și avea steaua din frunte ce-l ocrotea de moarte. Și-a făcut dară loc cu greu, dînd la o parte bolovanii ce-i aruncase peste el Buteasa. Și a început să se agațe din nou.

Iar a căzut; iar s-a urcat. Și fiarele stăteau pitite în pădure, la pîndă, mîriînd și așteptînd să-și dea viața băiatul, să-l poată sfîșia, așa cum se întîmplase cu toți cîți încercaseră să vină acolo.

Astfel a trecut ziua, a mai trecut și noaptea. Și-n tot timpul acesta a căzut flăcăul de zeci și zeci de ori.

De cîte ori s-a prăvălit, a spart cu capul cîte un stei de stîncă; dar nu s-a dat bătut.

Și tot luptîndu-se astfel, au început să se zărească iarăși cele dintîi lumini cețoase ale zilei.

La acel ceas se deștepta Sorin și-ncălecînd pe calul său înaripat, pornea-n văzduh, luminînd cerul și pămîntul cu paloșul de foc pe care îl purta cu sine la oblînc.

Din cînd în cînd, deasupra cîte unui loc ce-i plăcea împăratului mai mult, trăgea calul de frîu, își încetinea zborul și, încordîndu-și arcul, ce asemeni îl purta cu sine, zvîrlea în jos săgeți. Și locurile acelea erau îndată scăldate în căldură și într-o lumină aurie. Iar florile se înălțau văzînd cu ochii, sălbăticiunile zburdau, pîraiele cîntau și firea întreagă se înveselea.

Cînd a ajuns Sorin peste Biharia înflorită, munții păreau făcuți din aur, iar apele din lumină.

Măritul crai a zărit însă sub Munceii pe un flăcău ce se trudea să urce pe Buteasa. L-a ațintit mai bine cu-o rază de lumină; și-n inimă a simțit Sorin o tulburare. Feciorul ce lupta pe vale avea pe chipul său o umbră dragă, cunoscută. Și gura lui, dar mai cu seamă ochii, îi aminteau de soața-i Fulg-de-nea.

— N-o fi chiar el? l-a fulgerat gândul pe crai. Dacă e el, are pe frunte stea de aur.

Și tot atunci Brițuiu, simțind raza fierbinte ce-i juca pe față, a ridicat spre slavă capul. Fără să vrea și-a amintit de ce-i spusese bătrînul — tatăl fetii — că s-ar putea întîmpla ca el să fie feciorul cel pierdut al lui Sorin, scăpat de la primejdii de steaua cea de aur.

Feciorul și cu tatăl s-au privit ochi în ochi.

Iar împăratul, încordîndu-și arcul a tras din el săgeata fermecată. Săgeata s-a înfipt din zbor drept în căciula lui Brițuiu, i-a dat-o la o parte de pe frunte. Și ce să vezi? Pe fruntea sa era steluța ce însuși împăratul i-o prinsese în ceasul cînd flăcăul se născuse.

— Slăvite crai, a zis atunci Brițuiu, îndură-te de mine, dă-mi ajutor să trec peste uriașul ăst de piatră, s-ajung la o copilă răpită de Lăstuș, și să i-o smulg din gheare!

De-atîta bucurie simțea că-și pierde graiul Sorin. Feciorul lui era. Feciorul ce-l căutase atîția ani de-a rîndul. Pînă și vorba, vorba cum o rostea Brițuiu, domol, puțin cîntat, se-asemăna cu a fetii pe care n-o putea uita. Copilul lui era, și-i cerea ajutor.

Fără să stea în cumpănă o clipă, a hotărît împăratul întîi s-ajute pe feciorul său să biruiască greul. A tras înc-o săgeată, care-a pornit ca gândul. Săgeata a-nceput pe drum să crească. A tot crescut. S-a schimbat în cal. Într-un cal murg ce s-a oprit lîngă Brițuiu. Și i-a grăit astfel:

— Încalecă, stăpîne, și poruncește încotro să zbor.

Brițuiu a înțeles că împăratul Sorin l-a ajutat. Cum îi era degrabă a încălecat pe cal și-a poruncit:

— Hai, murgule, să mergem la palatul lui Lăstuș!

— Să mergem! a nechezat calul, întinzînd aripi.

Și au pornit în zbor. Cît ai grăi o vorbă, au fost peste Buteasa; au și ajuns în mijlocul grădinilor zmeiești.

Calul s-a coborît pe o alee prunduită toată numai cu pietre nestemate. Și în grădină creșteau flori, care păreau măiestre cupe țesute din argint. Păsări cu triluri calde zburau din ram în ram.

Brițeu a stat așa un timp și parcă nu-i venea să creadă că poate fi pe lume atîta bogăție, cîtă era acolo adunată. La capătul aleii luceau în raza albă a dimineții palatele de aur, cu sute de ferestre și balcoane, și cu pereții bătuți în diamante, safire și rubine. Și prin palat se vedeau roabe și slujitori nenumărați.

Deodată flăcăul a auzit un cîntec. Un cîntec domol și dulce, plin de deznădejde.

«Ce-o fi?» și-a spus Brițeu. Și, lăsînd calul acolo pe alee, s-a îndreptat către rîul din vale, de unde venea zvonul.

Acolo jos, pe țărm, era o fată atîta de frumoasă, că lui Brițeu i-a și căzut pe dată dragă.

S-a apropiat de ea. Și-avea copila părul negru de tăciune și ochi adînci, în care se citea atîta jale și durere, încît flăcăul a simțit cum i se frînge inima de milă.

«Ea trebuie să fie!» și-a zis Brițeu și a strigat-o cu numele ce i-l spusese părinții.

— Drăgana! Tu ești?

Copila, auzindu-și numele, a și sărit din locul unde sta, punîndu-și mîinile pe inimă cu spaimă.

— Nu te înfricoșa, a zis Brițeu, am venit să te scap. Îți aduc veste bună de acasă, Drăgana!

— Voinice, a răspuns fata, nu știu cine ești; dar orișicine ai fi, de-aici fugi mai degrabă! Buteasa, uriașul cel de piatră, are un corb în gură. Nu-i corb adevărat, ci e un zmeu de pază. De te-a zărit venind, corbul o să și zboare să-i spună lui Lăstuș. Iar el te va răpune!

— N-o să mă poată răpune, a glăsuț din nou Brițeu. Și colo pe alee am un cal fermecat. Cu el o să străbatem drumul pînă acasă, ca vîntul și ca gîndul.

Dar nu a apucat Brițeu să-și termine cuvîntul, și cerul s-a în-negurat.

Corbul vestise pe Lăstuș. Și el venea împreună cu zmeii ceilalți. Aripile lor negre întunecau tot cerul. Urletul lor cutremura toți munții.

— Fugi, fugi, a apucat să mai rostească Drăgana lui Brițeu; dar cu un bubuit puternic zmeii au și sărit îndată pe pămînt.

— E prea tîrziu! a răcnit Lăstuș. Flăcău netrebnic, care ai cutezat să intri în sălașurile mele și să te apropii de fata care-mi va fi soție, am să te nimicesc.

— O să vedem noi care e mai tare, zmeu afurisit! a grăit și Brițeu, în mîini cu ghioaga ghintuită, gata să înceapă lupta.

Zmeul avea un buzdugan de nouă sute de ocale. L-a învîrtit cu grabă și a țintit o dată cu putere spre capul lui Brițeu. Dar steaua ce-o purta pe frunte, din nou l-a ocrotit. Și buzduganul, ocolind băiatul, a mers pe-alt drum, a ajuns pînă la Buteasa, s-a înfipt în trupul lui.

Urișul a urlat de moarte, pentru că buzduganul îi pătrunsese adînc în măruntaie. Și tot atuncea zmeul a văzut steaua ce o avea pe frunte Brițeu.

Și oricîtă putere avea, l-a cuprins frica pe Lăstus. Știa că doar copilul lui Sorin era însemnat astfel cu o stea în frunte. Și el, Lăstus, răpise pe Brițeu în pruncie, îl azvîrlise lupilor ca să-l sfîșie; dar iată că băiatul scăpase și-acum venea pesemne să-și răzbune.

Gîndind așa, Lăstus doar a suflat o dată peste fată și a prefăcut-o într-o porumbiță. El însuși s-a schimbat într-un erete. Eretele a prins în gheare porumbița și a zburat către palat. Zmeii ceilalți s-au prefăcut asemeni în ereți și au urmat în grabă pe Lăstus.

Ajuns la sine în palat, zmeul cel mare a legat porumbița de picior cu un lăntug într-o firidă.

A suflat apoi și peste palat, peste grădinile acelea fermecate, le-a preschimbat pe toate într-un solz de pește; iar solzul l-a ascuns cu grijă în urechea lui cea dreaptă.

A scos după aceea din urechea stîngă alt solz. A suflat peste el. Și locurile unde erau zmeii și fata s-au prefăcut într-o cetate înfruntată, avînd ziduri de stîncă neagră. Iar țărmul cel de apă și toată împrejurimea s-au preschimbat și ele în loc pustiu plin tot numai de pietre ascuțite și tăioase.

A pus Lăstus pe zmei de pază în cele șapte turlă ale cetății, pe margini. El însuși s-a urcat în altă turlă, cea mai înaltă, deasupra zidurilor negre.

S-au pregătit cu toții de luptă, punînd să fiarbă cazane mari cu smoală și plumb, ca să le toarne peste Brițeu și să-l ucidă.

Dar nici Brițeu nu a rămas cu mîinile în sîn și, încălecîndu-și calul fermecat, gonind de jur împrejurul zidurilor negre, a încercat să-și facă loc să intre în cetate, strigînd în vremea asta cu putere pe copilă:

— Drăgana! Drăganaaaa! Răspunde, unde ești?

Dar nu i-a răspuns nimeni. Și în zadar a încercat el să sfărîme undeva cetatea, că nici o piatră n-a putut urni, atît erau de tari acele ziduri.

Și-ar fi luptat el încă mult și bine, fără folos, de nu l-ar fi strigat tătucu lui, Sorin, care-l veghease toată vremea de sus, cu ochii umezi și tare se mai bucura, văzînd c-atîta-i de viteaz.

— Brițuiu, oprește lupta și vino înainte-mi! a auzit flăcăul glasul lui Sorin.

Feciorul nici n-ar fi gîndit să-nceteze lupta, cîtă vreme era încă în cetate, zăvorîtă, copila ce-o îndrăgea acum din suflet. Numai că murgul pe care-l călărea n-a vrut să mai asculte porunca lui Brițuiu ce îl mîna la luptă. Și-a zburat lin către acel loc unde plutea în văzduh și calul cel de foc al lui Sorin.

Caii s-au apropiat unul de altul. Și împăratul, fără să se mai stăpînească, și-a cuprins feciorul după umăr, l-a îmbrățișat. Pe față a simțit Brițuiu o lacrimă arzătoare.

Au poposit cu caii pe un nor. Vroia Sorin să-și privească mai degrabă și mai cu de-amănuntul feciorul pierdut. L-a cercetat cu ochii, l-a mîngîiat și l-a întrebat cum s-a întîmplat că l-a găsit bouarul între lupi. Și iar l-a strîns în brațe și nu se sătura Sorin să-i tot audă glasul ce semăna-n dulceață cu al lui Fulg-de-nea.

A plîns de bucurie împăratul cel mare al țării focului și al luminii, că-și are în brațe iar copilul și că acesta e flăcău voinic și îndrăzneț. A plîns apoi gîndind la soața sa, frumoasa Fulg-de-nea, ce nu putea și ea să-l vadă și să se bucure de-așa mîndrețe de fecior.

Cînd s-a mai răcorit de lacrimi, Sorin a spus fiului său:

— Brițuiu, dragul meu, sînt mulțumit de tine că ești așa viteaz. Și-acuma, dacă te-am găsit, vreau ca să vii cu mine. Să vezi împărăția ce ai s-o stăpînești. Să încălecăm din nou pe cai!

Brițuiu însă nu avea astîmpăr și gîndul la Drăgana nu-l lăsa. S-a uitat în jos, colo, către cetatea lui Lăstuş și, îndreptîndu-și apoi fața spre Sorin, a glăsuît astfel:

— Mărite tată, eu bucuros aş vrea să merg, dar e o fată în cetatea lui Lăstuş. E roaba lui. Și înainte de a pleca împreună aş vrea s-o scap!

— Ți-e dragă? a întrebat cu zîmbet împăratul.

— Mi-e dragă, tată, a rostit Brițuiu, cum poate ți-o fi fost și ție mama!

— Ei, dacă ți-este dragă, așa cum mi-a fost mie Fulg-de-nea, vom găsi noi o cale s-o scoatem din cetate, să-l biruim pe zmeu. Acum însă vreau să vii cu mine și-n tihnă toate le-om orîndui.

Spunînd așa, Sorin a încălecat, a tras de frîu și calul lui de foc a început să se înalțe. Brițuiu a încălecat și el pe murg, a mai privit o dată spre cetate, lung, lung și l-a urmat pe tatăl său ce se înălța prin slăvile albastre. Pe drum, Brițuiu l-a întrebat pe tatăl său:

— Tătucă, n-ai putea să-mi spui ce face-n acest timp Drăgana mea?

A zîmbit iară împăratul și-a scos din deget un inel. În piatra lui, feciorul a văzut pe zmeu, pe fată; le-a auzit cuvintele. Și-a înțeles că fata l-a îndrăgit de asemeni și-i este dor de el. Zmeul, hainul, dorește însă s-o silească să-i fie lui soție, dar ea nu vrea și este gata să primească mai bine moartea.

Cînd a văzut și asta, a zis din nou Brițuiu către Sorin:

— Tătucă, te-aș ruga ca totuși să-mi dai voie să mă întorc și s-o scap pe Drăgana.

— S-ajungem pînă sus și-apoi vom pune totul la cale cum e mai bine, i-a răspuns împăratul feciorului, ce nu mai avea tihnă. Puțină răbdare să mai ai și totul va fi bine.

S-au înălțat apoi mai sus și-au tot zburat, au tot zburat, pînă ce, dintr-o dată, au zărit niște porți. Erau niște porți mari, ce străluceau ca aurul topit. Au răsunat glasuri de trîmbițe, și împăratul cu feciorul alături de el au străbătut acele porți sub care se aflau oșteni, care sunau din trîmbiți de aramă.

În fața lor s-a deschis apoi drum podit cu lespezi aurite, care ducea spre un palat făcut în întregime doar din flăcări. În fața zidurilor sale înflăcărate erau grădini pline de flori și de copaci, erau izvoare ce țîșneau în sus cu limbi de foc.

Totul era aci făcut numai din flăcări; dar focul nu făcea nimănui rău.

Muzici se auzeau pretutindeni. Tineri frumoși, perechi, perechi, dănuiau fericiți. Nu era decît rîs și voie bună.

— Aceasta-i țara mea, a spus Sorin. E țara focului și a iubirii. Aici nu-i niciodată noapte. E totdeauna cald și tinerețe. Nu e frumoasă țara mea, băiete?

— Ba e frumoasă, zău, tătucă, dar nu știu dacă pot să-ți pun și o întrebare?



— Pune orice întrebare, măi copile! a rostit împăratul vesel peste fire.

Și punînd palmele la frunte, privind în jos, Brițeu a zis cu îngîndurare:

— Tătucă! N-ai putea să-mi spui, de-acî Biharia se vede? Și munții ei umbroși, pe unde sînt? Dar riul pe-ale cărui maluri am întîlnit-o întîia oară pe Drăgana?

S-a uitat îndelung Sorin către Brițeu și doar după aceea i-a răspuns:

— Ți-e dor de țara unde te-ai născut, copile?

— Mi-e tare dor, tătucă, a spus Brițeu.

— Credeam c-ai să rămîi aici, să împărătești cu mine țara asta! s-a mîhnit împăratul.

— Nu pot, tătucă drag, nu te întrista, a grăit iar feciorul. Crescut am fost, știi bine, între codri. Și-acolo am fost deprins s-ascult pîraie răcoroase șopotind, să sorb mireasma dulce-amară de pășuni. Nu pot să viețuiesc pe alt tărîm, pentru că acolo jos este și fata ce-o iubesc.

— Nu poți?

— Nu pot, tătucă, nu te supăra, dar de-acolo, din munții noștri, la tine m-oi gîndi cu drag cît voi trăi. Ceas după ceas. Și niciodată nu te voi uita.

— Credeam că dacă ai să-mi vezi țara, ai să te îndupleci, a zis Sorin, cu inima întristată că i se îndepărtează feciorul, înțelegînd însă că nu-l poate opri, că prea-i e dor de țara unde se născuse, unde era și fata ce-o îndrăgise. Să-mi spui însă, băiete, ce să fac pentru tine? Care-i dorința cea mai mare a ta, să ți-o împlinesc?

— Doar o dorință am, tătucă, tu o știi.

— Care? Spune-mi-o lămurit!

— Să mă ajuți s-o scap pe fata cea frumoasă de pădurean din gheara lui Lăstuș, așa cum mi-ai făgăduit venind aici pe drum.

— O vei scăpa!

Și împlinind voia feciorului, Sorin, cu prețul întristării sale fără margini, de a rămîne iarăși singur, a început să glăsuiască:

— A venit vremea, fătul meu, să înveți cum poți răpune pe Lăstuș. Întîi și întîi trebuie să afli că steaua care scînteiază pe fruntea ta e din mănunchiul paloșului meu. Și ea are putere să-ți ocrotească viața. Dacă vreo armă ucigașă e îndreptată către tine, ea nu te poate

atinge; fiara de-o vede, se îmblânzește: zmeii, uriașii, balaurii nu-ți pot face nici un rău.

— Îți mulțumesc, tătucă, pentru ea, a zis smerit Brițeu sărutînd mîna lui Sorin. Și-acum, rogu-te, grăiește mai departe.

— Coboară-te, copile, cu murgul ce ți-am dat, a glăsuț Sorin, pînă la locul ce se cheamă Stîna cea de vale. Acolo ai să afli un pîrîu cu apa ca de gheață. A izvorîț din lacrimile mamei tale, din dorul ei aprins pentru noi. Să sorbi din el și ai să capeți putere înzecită. Să cauți apoi pe bătrînul Andrei. El știe multe, o să-ți fie de folos. Abia după aceea să pleci la luptă. Eu voi veghea neconțenit, de sus, asupra ta. Și astfel, fătul meu, vei birui.

De cum a auzit și vorbele acestea, Brițeu și-a luat rămas bun de la tatăl său. Sorin l-a îmbrățișat cu drag și cu durere, lăcrimînd din nou. Și încălecînd pe calul fermecat, flăcăul a pornit iute în jos, către Biharia.

A călărit, a călărit prin zarea nesfîrșită, prin norii albaștri, vineți, verzi ca apele din munți, prin alții purpurii ori galbeni ca iarba veștejită. A coborîț, a coborîț. Cînd a simțit deodată ceața ceea rece, cum numai peste munți se află, cînd a simțit miresmele pășunilor și a auzit cîntecele aspre ale bouarilor, a știut că-i Biharia.

— Biharia mea! a strigat el. Sînt iar la sînul tău, pămînt pe care m-am născut...

A ajuns jos pe munți, și-a căutat să afle mai întîi unde e Stîna cea de vale. La stînă, un cioban i-a arătat izvorul minunat de gheață. A sorbit apă din izvor. Cum a sorbit, i s-a părut că apa-i spune încetinel:

*Și cel fecioraș,
rumen, drăgălaș,
a venit colea,
apa să mi-o bea...
Și el dacă bea,
ici din apa mea, —
să se răcorească,
puterea să-i crească,
și să biruiască
unde va umbla,
unde va lupta!...
Lacrimile mele
chinul să i-l spele!...*

*Și cît va trăi,
eu îl voi iubi.
Tare-l voi iubi
și îl voi dori...*
.....

A băut Brițuiu apă din izvorul de gheață. Și-a amintit cu drag de maică-sa și a simțit că i-au crescut puterile înzecit.

Pe urmă s-a urcat din nou pe cal; a căutat, după sfatul tătîne-său, pe Andrei, bătrînul. A aflat de la pădureni, pe drum, că Andrei și doi feciori ai săi de suflet, Paltîș și Gruieș, păzesc cu toții laolaltă balaurul cel alb, ce-a viețuit cîndva în țara de gheață a împăratului Troian. Mai au în strajă ploaia cu șuvoi, o iapă sălbatecă și trăznetul cel rău, un cerb cu coarne și copite de oțel.

Pe cel balaur l-a prins însuși Sorin, cînd a pierit împărăția de gheață a lui Troian, dar iapa cea sălbatecă și cerbul cel cu coarne și copite de oțel i-au prins bouarii și pădurenii sus în munți. I-au zăvorît, să nu mai poată face rele.

A călărit deci mai departe Brițuiu, spre o pădure mare, din coasta muntelui Bohodeiul, unde i se spusese că locuiește Andrei cu fiii săi. Aveau aci sub coastă o peșteră adîncă, unde țineau sub pază cele trei vidme.

Cînd a ajuns Brițuiu la peșteră, era sub seară și toți pregăteau cina. Andrei, bătrînul, pusese în frigare zece boi. Flăcăii săi copseseră-n cuptor un munte întreg de pîini și aduseseră de la izvoare un rîu întreg de apă în butoaie.

Și-apoi, tot după legea cea veche a ospetiei, întîi și întîi a trebuit să se așeze Brițuiu la masă.

A mîncat bine și a băut. Și după ce i-a cînstit masa, a vrut Andrei să-i asculte și păsul.

L-a ascultat cu luare-aminte. A stat un timp și-a cugetat; pe urmă a hotărît:

— A venit dară vremea să-l zdrobim pe Lăstuș! De cînd aștept eu ceasul acesta! De cînd doresc eu bătălia asta! O să luăm vidmele cu noi, ca să ne fie de ajutor și o să plecăm. Voi ce ziceți, feciori, plecăm în noaptea asta sau plecăm mîine în zori?

— În noaptea asta! au răspuns feciorii amîndoi, într-un cuvînt.

Andrei a rîs pe sub mustăți, pentru că el știa mai dinainte răspunsul celor doi feciori.

După aceea au descuiat zăvoare. Andrei a scos balaurul, Paltiș, iapa sălbatecă și Gruieș, cerbul cel cu coarne și copite de oțel. Le-au pus la fiecare câte un frâu de fier. Au luat în mâini jordii de aramă încinse în foc și-au încălecat pe vidme ținându-le pe cât puteau mai bine strînse în frîiele de fier. Brițeu s-a urcat și el pe cal. Și au plecat cu toții laolaltă, gonind din rășputeri.

În revărsat de zori au fost în fața lui Buteasa. Uriașul cel de piatră nu s-a mișcat din locul lui ca să le închidă calea. Gemea doar gros și huruia vîrtos din toți rărunchii lui de piatră.

— Ce e, uriașule? Ce gemi așa? l-a întrebat Brițeu.

— Cum să nu gem, a mormăit uriașul, dacă am fost rănit de moarte cu buzduganul lui Lăstus? Mi-a sfărîmat rărunchii. Și zmeul, care l-am slujit atîția ani, nici nu s-a ostenit să vie să m-ajute!

— Dar tu, Buteasa, ai fost odată un viteaz, a luat cuvînt Andrei. Și zmeul te-a înfrînt prin viclenie, după aceea te-a și pus sub vraja lui. Te-a osîndit să-l și slujești.

— Acum, dacă m-a lovit cu buzduganul, a pierit toată vraja! a huruit Buteasa. Nu mai sînt robul lui.

— Atunci de ce nu te răzbuni pe zmeu? a mai grăit Brițeu.

— Ba, cum de nu, m-aș răzbuna, dacă mi-ar scoate cineva din măruntaie buzduganul. Că mult mă chinuiește greutatea-i pe rărunchi.

— Să ți-l scot eu! a zis Brițeu.

— Dacă faci asta, am să-ți spun și-o taină, a huruit iară Buteasa.

Brițeu atît a așteptat. A dat poruncă murgului. S-au înălțat pînă la locul unde se-nfipsese buzduganul în trupul lui Buteasa, făcînd o bortă cît o peșteră de largă. A intrat înăuntru, în peștera de piatră. A luat de acolo buzduganul, care-i zdrobise uriașului rărunchii, și a ieșit cu el afară.

Cînd l-a văzut Buteasa pe flăcău ieșind cu buzduganul, cînd s-a simțit mai ușurat de suferință, l-a învățat:

— Află, băiete, că toată puterea lui Lăstus e într-un ulcior cu apă vie, ce-l ține totdeauna lîngă el. Dacă ai să izbutești să sfarîmi ulciorul, dihania se va preface într-o stană. Și eu, să știi că-ți stau într-ajutor să răpunem pe zmei.

— Bine, uriașule! s-a bucurat Brițeu, rotind în mînă buzduganul. S-a coborît apoi în zbor cu murgul lui, pe țărmul apei, care curgea la poalele cetății, unde făcuseră conac Andrei și fiii lui de suflet.

Cu toți au pornit sfatul, cum să se desfășoare bătălia.

Pe cînd se sfătuiau, s-a ridicat deodată pe turla cea de sus a zidurilor negre un sul de fum înecăcios. Fumul s-a răsucit, din el s-a ivit chipul lui Lăstuș. Acesta a grăit către flăcău cu vocea cea mai mieroasă:

— Brițeiule, dragă Brițeu, de ce vrei tu să fim dușmani? Nu crezi că e mai bine să uităm trecutul? Tu să-mi lași mie pe Drăgana, eu să te umplu de avuții!

— Ehe, măi zmeule, a spus flăcăul, află că dragostea curată nu se răscumpără cu aur. Că nu e nici o avuție de pe lume să o poată plăti. Și ce mai vorbă lungă. A venit vremea să dai socoteală pentru faptele tale; și orice ar fi pe lume, noi doi ne vom lupta.

Auzind zmeul răspunsul lui Brițeu, s-a aplecat de mijloc deasupra turlei în care se urcase și a rostit cu prefăcătorie și mai mare:

— Te necăjești degeaba, măi Brițeu. Drăgana îmi va fi mireasă. S-a învoit să facem nunta. Iar pentru tine-s fete ca frunza și ca iarba. Nu copile sărmene de pădurean ca ea, ci zămislite anume de regi sau împărați. Pe oricare vrei pot să ți-o dau de soție.

Cum a zis zmeul vorbele acestea, a și bătut din palme. De peste rîu s-a auzit un filfuit; și a venit în zbor o coțofană. A bătut coțofana din aripi în fața lui Brițeu; și s-a schimbat pe loc într-o fată frumoasă, cu părul negru corb, ca al Drăganei, cu buze umede și pîrguite, și brațe moi și albe, înveșmîntată în haină de mătase viorie împodobită toată-n nestemate.

— De vrei, pot ca să-ți fiu mireasă! a rostit fata cu glas îmbietor.

Brițeu a șovăit o clipă privind la frumusețea fetei și zmeul hohotind, i-a strigat răgușit:

— Așa este că șovăi? Așa-i că e frumoasă? Ei, ia-o tu pe asta, și lasă-mi pe Drăgana. Astfel vom avea pace.

Atîta că flăcăul s-a scuturat pe dată de tulburarea ce-l cuprinsese și a răspuns:

— Ia-ți, Lăstuș, coțofana! Nu pentru ea am venit pînă aicea, să fac război cu tine. Mai bine hai, grăbește-te la luptă!

Cum a rostit așa Brițeu, a ridicat mîinile în sus fata cu părul negru. S-a făcut iară coțofană și-a zburat peste rîu.

S-a schimbat zmeul la obraz de ciudă, dar iute a bătut din nou în palme. Și-n locul coțofanei s-a ivit pe dată o altă pasăre — o fisă. A dat și ea din aripi, și s-a schimbat în fața lui Brițeu într-o fată cu

părul ca arama, ochii ademenitori și straie lungi din catifele roșii. A zîmbit fata cu dorință spre Brițeu și l-a chemat la pieptu-i, ce se zbătea sub altița bogată, cusută cu rubine.

A izgonit-o Brițeu și pe aceasta, zicînd:

— Mie nu-mi trebuie altă fată afară de Drăgana!...

Zmeul și-a strîmbat tare chipul său cel schilav; dar a bătut pentru a treia oară din palme. Și-n locul fisei s-a ivit o brumăriță, o pasăre micuță, cenușie. Și brumărița a filfiit ușor din aripi și s-a făcut o fată cu părul ca de aur, în veșmînt feciorelnic, cu ochii plecați în jos, ce-a șoptit cu sfială:

— Eu sînt copila care-ți trebuiește.

— Și e bogată cum nu-i alta în lume, a mai clănțănit zmeul.

— Pieriți! Pieriți, înșelătoare! s-a mîniat Brițeu. Voi vreți să îndepărtați de mine pe Drăgana, dar mie numai ea mi-e dragă. Pieriți! Iar tu, Lăstuş, gătește-te că începem lupta.

A zis astfel Brițeu; și a pierit brumărița. Zmeul s-a închis în turlă; de-acolo a răcnit:

— Trei fete mîndre, ca trei zîne, ți-am îmbiat, Brițeu. S-alegi din ele una. Și să-mi lași mie pe Drăgana.

— Bine ai făcut, Brițeu, că n-ai ales nici una, a spus atunci Andrei. Toate trei fete au fost de fapt doar una: zmeoaica Tarița, sora lui Lăstuş. Numai că a venit mereu sub alte înfățișări. Și ea pofta să-l încuscrească pe Sorin prin tine, cu Lăstuş, să-l scape de pedeapsa ce-l așteaptă!

— N-ai vrut să te supui voinței mele, a mai urlat o dată din cetate vocea învrăjbită a lui Lăstuş. Așa ai fi scăpat de ura mea. Să știi că steaua pe care o ai în frunte nu te mai poate ocroti. Am țesut vrăji, ce-o fac neputincioasă. Tot nu te învoiești să pleci pe-acî încolo și să-mi lași mie pe Drăgana?

— Nu, zmeule, a spus feciorul. Nu voi pleca de-aicea decît după ce te-oi zdrobi. Și orice-ar fi să fie, de-o trebui să mor, tot voi lupta cu tine!

A zis așa Brițeu și a dat semn de luptă.

Andrei cu fiii săi au pregătit cele trei vidme și s-au suit pe ele, ținînd frîiele în mînă: bătrînul pe balaur, Paltiş pe iapa cea sălbatecă, Gruieş pe cerbul cel cu coarne și copite de oțel.

— Buteasa, tu ne stai într-ajutor? Îți ții cuvîntul? l-a întrebat încă o dată Brițeu pe uriaş.

De sus din slăvi, Sorin sta și el gata ca să-și ajute fiul. Auzind întrebarea lui Brițuiu, a încordat o dată arcul, lăsînd să-i fulgere o săgeată fermecată în inima de piatră a lui Buteasa.

Săgeata a încins tot trupul rece al uriașului de piatră; i-a dat putere să mai lupte; și el a glăsuț:

— Sînt gata, voinice, să lupt acum și eu, să îmi răzbun robia în care m-am aflat atîta timp la zmeu!

— Uriașule! a tunat zmeul din cetate. Dacă ai să ții cu mine, am să te vindec, și-am să te las să pleci prin lume liber.

— Nu, zmeule, a răspuns Buteasa, nu-mi trebuie mila ta și nici nu cred cuvintele-ți viclene. Mai bine vreau să mă răzbun!

— Îți mulțumesc, uriașule! s-a înveselit Brițuiu. Fii dară gata! Și tu, Andrei! Pornim!

Și-a început bătălia...

Nemaivăzută și nemaiauzită luptă!...

Se spune că întreaga lume a stat atunci pe loc, ca să asculte bătălia așteptată de oameni de vreme îndelungată. Nici rîul n-a mai curs, nici frunzele n-au mai șoptit, nici gîzele n-au mai zburat. Pe cer s-au oprit norii din mers. Vîntul n-a mai bătut.

Și toți, și toate au rămas așa, fără suflare, așteptînd să vadă: cine va birui? Cei buni, Brițuiu, cu Andrei și fiii lui, ajutați de Sorin? Sau răii: Lăstuș cu zmeii săi?

Fierseseră, se povestește, zmeii, în cazane mari de fier, în clocot, plumb și smoală. Le-au și vrăjit așa ca steaua pe care o purta Brițuiu să nu-i mai poată feri trupul. Să-l poată arde pînă la os cu plumbul și cu smoala clocotită.

Și-au început să zvîrle cazanele încinse de acolo din turle.

Numai că împăratul Sorin veghea...

Privise în piatra inelului pe care-l avea în deget și văzuse pe zmei cînd făceau vrăji peste cazanele în clocot.

A luat atunci săgeți din cucură. Și-a țintit cu una în steaua ce-o avea pe frunte Brițuiu, dîndu-i putere nouă să se împotrivească vrăjii și să-i ferească trupul de arsuri.

A mai tras trei săgeți către Andrei și fiii săi de suflet. Săgețile împăratului Sorin n-au făcut nici un rău celor trei oameni; ba, dimpotrivă, le-au mai dat tărie în brațe și putere, ca smoala și plumbul clocotite, care curgeau de sus, să nu se lipească de ei, să nu-i primejduiască.

Brițeu, dîrz, s-a repezit atunci spre temeliiile cetății, dînd cu putere în zidurile negre cu buzduganul.

De cîte ori a dat Brițeu, de-atîtea ori s-a clătinat cetatea c-un bubuit, de parcă se răsturna întreg pămîntul.

Și-n vremea asta, Andrei a împins cu jordia de aramă balaurul pe care-l călărea. Balaurul a și pornit să sufle viscol pe nări, ca-n vremea lui Troian cel crunt, lovind cu vuiet mare în zidurile negre.

Cei doi flăcăi, Paltiș și Gruieș, au năvălit asemeni cu ploaia cea sălbatică și trăsnetul peste cetate. De sus, au început să cadă peste turle bolovani grei de stîncă, pe care-i azvîrlea Buteasa.

Au hăulit atuncea din străfundul lor toți munții. Rîul se revărsase peste țarmuri, iar jos, la poalele cetății, pămîntul a început să se topească și-apoi să fiarbă, de atîta plumb și smoală azvîrlită de zmei din turlele cetății.

Și lupta a urmat întreaga ziuă, pînă ce stele s-au aprins pe cer, să lumineze calea reginei nopții, Luna, venită într-un rădvan de argint, ca să privească înfricoșătoarea bătălie.

De-atîta înfierbîntare — pentru că zmeii clocoteau neconținut smoala și plumbul în cazane — cetatea se făcuse roșie ca focul și strălucea ca un rubin în noapte.

Oho! Ce zile și ce nopți au fost acelea! A mai trecut o zi și încă o noapte. S-au mai scurs alte nopți și alte zile, în totul șapte.

Și-n acest timp, în smoala și în plumbul care curgeau de sus, au pierit toate vietățile, pînă departe-n jur. Au pierit fiare. Și-au dat sfîrșitul peștii în apa unde se scursese mîzga aceea otrăvită. S-au prăpădit gîngăniile în miasmele fierbinți, ce se înălțau acolo pretutindeni. S-a pîrjolit pădurea și buruienile... N-a rămas nici o floare.

Numai Brițeu și cei trei soți ai săi de luptă n-au îndurat nimica. Săgețile acelea fermecate, țintite de Sorin, i-au oțelit la trupuri și i-au ferit de orișice primejdii, de orișice urgie. Dar în schimb ei au tot lovit cu și mai multă putere în cetate.

Așa loveau, că zidurile au început de la o vreme să se sfarme. Cădeau bucăți ca nucile la vale. Au început să cadă, să se surpe zidurile negre!

Și s-au fărîmițat mai mult sub bolovanii lui Buteasa.

Biharia întreagă s-a zguduit în focul cea mare al bătăliei!

Și-n depărtări, pe munți, și pe pășuni, și în păduri, bouarii, pădurenii, au lăsat tulnice și buciume de-o parte, femeile au uitat

copiii fără hrană lângă vetre, orișice lucru și cuvînt a încetat. Și toți au stat s-asculte zgomotul năpraznic al luptei dintre oameni și zmei, gîndind cu îngrijorare în cugetele lor: «Oare se va sfîrși acum domnia și puterea cea rea a zmeilor peste Biharia? Sau ei vor birui și vom rămîne în stăpînirea lor pe veci?»

Și fiecare ar fi dorit să se grăbească către vîltoarea bătăliei, să vină într-ajutorul lui Brițuiu, dar nimeni nu putea să se apropie de locurile aprinse și mistuite de acele șuvoaie clocotite, ce le zvîrleau fără de conținere zmeii pe pămînt.

Numai că iată, în ceasurile acelea de cumpănă și grijă, deodată a răsunat peste Biharia un urlet ce-a umplut de înfiorare pe fiecare om.

Ce s-a întîmplat?

S-a întîmplat că-n toiul bătăliei, Brițuiu, tot lovind cu buzduganul acela de nouă sute de ocale, a izbutit deodată să facă o spărtură în zidurile negre ale cetății.

Cînd zmeii au văzut spărtura și buzduganul lui Brițuiu lovind mai cu minie, ca să lărgească locul, au aruncat cazanele într-o parte și-au strigat lui Lăstuș, cuprinși pînă-n călcîie de spaimă:

— De-acum, stăpîne, încetăm lupta, feciorul lui Sorin a pătruns în cetate.

Fără să mai aștepte răspunsul lui Lăstuș s-au prins cu ghearele unul de celălalt și au sărit cu toții, țipînd și făcînd larmă, pe pămînt.

Buteasa i-a văzut cînd au sărit și a căutat în pripă un bolovan mai mare, să-i zdrobească; dar n-a găsit. Plin de minie, a ridicat brațele-n sus și și-a smuls capul său greu de piatră de pe umeri. Și, ridicîndu-și în sus capul, l-a zvîrlit pe urma zmeilor să-i nimicească.

Atîta că Buteasa era bătrîn și istovit de frămîntările acelor zile, de rana ce-o avea în măruntaie și n-a țintit destul de bine. Capul i s-a sfărîmat fără folos în rîul ce curgea pe-alături și unda lui a dus la vale bolovanii.

Trupul de piatră al uriașului s-a preschimbat în munte ca toți munții, avînd pe culmea lui adîncitura de unde a smuls bătrînul capul acela mare, greu, cu păr de ferige și brusturi, cu barbă verde de licheni.

Numai că zmeii, înfricoșați, s-au repezit în partea cealaltă, pe un munte ce se înălța acolo, chiar în fața lui Buteasa. Și înghiontindu-se unul în celălalt, doborînd în drum brazii, au și pornit la goană.

Dar înainte de a ajunge pe vârful muntelui, s-a avîntat pe urma lor și Gruieș, călare pe cerbul cel cu coarne și copite de oțel.

Cerbul a pătruns repede între zmei. Și trăznetele cu care lovea cerbul, din coarne și copite, trăznete verzi, ucigătoare, loveau cumplit pe zmei. Fiecare trăznet doboră un zmeu și-l prefăcea într-o viperă lucioasă, neagră, ce luneca și se-ascundea sub bolovani.

Nici un zmeu n-a scăpat. Doar Gruieș, călărind pe cerb, a mai ajuns pînă în vârful muntelui și, de-acolo, a strigat spre tatăl său, Andrei, vestindu-l că i-a doborât pe toți.

Cît Gruieș nimicea pe zmei, Brițuiu a tot lovit în ziduri. A tot lărgit spărtura ce-o făcuse. A pătruns în cetate călare pe murgul său. A dat năvală-n sus pe scări! A ajuns pînă-n turlă. Și sus, pe ziduri, iată-l pe Lăstuș, înfricoșat și-încercînd să fugă.

În dinți zmeul ținea lăntugul de care era prins piciorul porumbiței. Ulciorul cel cu apă vie, în care își avea toată puterea, era în mîna stîngă. Și-n mîna dreaptă ținea strînsă o făclie, armă de zmeu, mai tare ca o spadă sau ca un buzdugan. Cu acea făclie Lăstuș putea să pîrjolească întreaga lume.

Tocmai își întinsese zmeul aripi și se urca în văzduh.

Brițuiu a dat pînteni și a pornit cu calul după zmeu. Îndată l-a ajuns; și l-a prins de-o aripă. Și amîndoi au început să lupte, în timp ce viscolul sufla, ploaia sălbatică bătea și trăznetul cădea de pretutîndeni.

Zmeul s-a întors, a lovit pe Brițuiu cu făclia ce o ținea în mînă. Pe nări a început să sufle arșiță. Și pulberi otrăvite a azvîrlit din gură.

Zadarnic a încercat acestea toate zmeul. Brițuiu a rămas neatins. Făclia luneca pe lîngă trupul flăcăului, iar pulberile otrăvite și arșița îl ocoleau.

Văzînd Lăstuș că nu-l poate răpune pe Brițuiu, a vrut din nou să fugă și să scape; să se piardă în lume, luîndu-și cu sine numai pe Drăgana, schimbată-n porumbiță.

Scrîșnind din colți, răgind cu înverșunare, a lăsat dară lupta la o parte și-a filfiit puternic din aripi; a pornit iar să zboare.

Dar murgul fermecat al lui Brițuiu l-a și ajuns îndată de pe urmă. Flăcăul l-a izbit din zbor cu buzduganul. Și lupta a început din nou... mai tare... Tot mai tare... S-au coborît, lovindu-se unul pe altul, pe-o culme înverzită, învecinată cu cetatea. Aicea lupta a urmat mai îndîrjită. S-au luptat zile, nopți — cine mai știe cît s-or fi luptat.

Pînă ce, dintr-o dată, l-a lovit flăcăul pe zmeu cu buzduganul atîta de puternic, că zmeul a căzut de-a berbeleacul de pe culme, pînă la zidurile sale negre, de unde-și luase zborul. Și, sub greutatea loviturii, ulciorul cel cu apă vie, unde-și ținea ascunsă el puterea, i s-a spart, făclia i s-a stins. Zmeul s-a prefăcut îndată în stană de piatră la poalele cetății. Acolo a rămas pentru vecie.

În locul unde s-a sfărîmat ulciorul a izvorît o apă, s-a prăvălit la vale, schimbîndu-și cursul pe la mijloc, aidoma unei mori, căzînd apoi cu vuiet într-o prăpastie adîncă, vrînd parcă să înghită, să macine sub apă și stana închircită a zmeului Lăstuș.

Și-apoi cînd zmeul a pierit, Brițeu a văzut cum vine în zbor o porumbiță deasupra morii acesteia de piatră și de apă — a morii zmeilor. Era o porumbiță ce scăpase dintr-un lăntug ce îl ținuse zmeu-n gheară. Și ea s-a pogorît în fața lui Brițeu. Cînd a ajuns chiar lîngă el, a mai bătut o dată din aripi și s-a ivit în locul ei Drăgana.

Brițeu a luat-o în brațe pe copila care-i era dragă și pentru care se luptase pe viață și pe moarte cu toți zmeii.

Iară copila s-a strîns cu dragoste la pieptul flăcăului viteaz...

A mulțumit după aceea Brițeu lui Andrei și celor doi feciori ai săi, pentru ajutorul ce i-au dat. Și după ce a luat cu sine — tot după sfatul bătrînului Andrei — un solz de pește fermecat, aflat într-o ureche a stanei, Brițeu a pornit pe murg, cu draga lui, spre muntele Aleul, spre casa părintească din pădure. Și cît s-au bucurat bătrînii, cînd au văzut copila ce o credeau moartă.

Și ei, Brițeu și Drăgana, au hotărît să și pornească nunta...

S-a plecat dară voinicul cuviincios înaintea părinților copilei. Și le-a cerut-o soață pe Drăgana. Ei l-au îmbrățișat. I-au binecuvîntat pe amîndoi și le-au urat să fie de-a pururi fericiți.

Atunci Brițeu și-a amintit de solzul cel de pește, pe care îl scosese din urechea dreaptă a stanei lui Lăstuș. A suflat peste solz — precum aflate taina mireasa sa, în timpul cît stătuse în cetate. Și, ca prin farmec, s-au ivit acolo pe muntele Aleul palatele de aur bătute în pietre scumpe ce le avusese zmeul, grădinile întinse, dezmiardate, pline de flori și păsări rare, cu alei prunduite numai în nestemate. Și prin palate au început din nou să robotească slujitorii aceia pe care îi avusese zmeul.

Voinicul s-a îndreptat către palate, ținînd pe draga lui de mîină și-a slobozit pe toți copiii de munteni, ce-i avusese zmeul în robie.

Apoi a început, cum se înțelege, nunta!...

La nuntă au venit însuși mărețul Sorin, apoi bătrînul Andrei și fiii săi de suflet și toți bouarii, toți pădurenii din Biharia — că avusesse zmeul bucate și băuturi, cît nu se pomenește, acolo, în beciurile palatului de aur.

Și-au petrecut... Și-au jucat... Și fluiera-au cîntat... Și cetera, și buciume-au sunat cu veselie, nu numai pe Aleul, ci pînă-n depărtare pe munții Gruieș, Buteasa și Brițuiu, prin locuri unde se dăduse bătălia, în preajma morii zmeilor.

Ba încă, după obiceiul muntelesc, au venit înaintea mirelui toți ceterașii, legați cu chischineie, năframe albe, după gît. Și unul dintre ei, în timp ce strunele îl îngînau, a zis cu glasul subțirel, prefăcîndu-se, în hazul tuturor, că-i fată:

*Spune-mi, Brițuiu curat,
în ce ape te-ai scăldat,
de ești falnic și viteaz,
și dezmiardat la obraz?*

Alt ceteraș i-a și răspuns deîndată cu glas gros de voinic:

*Spun, Drăgano, adevărat...
Apa-n care m-am scăldat,
este dorul — știi tu bine...
Cine-l simte, să suspine,
să vină-n brațe la mine...*



Mesenii au hohotit; dar ceteraşul cel de-al doilea a mai spus:

*Zi, Drăgano,-i rîndul tău,
tu-n ce apă, în ce tău,
te-ai scăldat, te-ai îmbăiat,
de ți-e trupul mlădios
și ți-e chipu-așa frumos?*

Iar ceteraşul cel dintîi a răspuns subțirel:

*Spun, Brițuiu, adevărat,
Apa-n care m-am scăldat,
E dragostea pentru tine...
Cine-o știe, să suspine
Și să mă cuprindă-n brață,
să mă ție-așa o viață!...*

Apoi, în veselia tuturor, ceterașii au dat cu toții laolaltă glas, zicînd:

*Dragostea-i ca mierea dulce,
de ce-o guști, nu te-ai mai duce...
Miere dulce-i dragostea,
dac-o guști, ai tot gusta.*

După vorbele acestea s-a întetit jocul și veselia, în timp ce alt cîntăreț, cel mai ghiduș dintre toți, a mai grăit astfel:

*La nuntă de-asta venim,
să petrecem, să glumim,
că și eu la casa mea,
am ce bea și ce mînca,
da' nu-mi vine-a și juca...
Haide dară să cîntăm,
să cîntăm și să jucăm,
pe miri să înconjurăm,
și-un trai bun să le urăm!...*

Așa au tot nuntit și s-au veselit, șapte zile și șapte nopți.

În cea de-a șaptea zi, s-au adunat bouarii și pădurenii la poalele pridvorului de aur, în care se aflau mirii și unul dintre ei a spus:

— Voinice Brițeu, tu ești acela care-ai scăpat prin vrednicia ta pământul strămoșesc de sub urgia zmeilor... Și tu ne-ai scos de sub călcîiul lor afurisit. Ție ți se cuvine dară să ne ocîrmuiești și să ne aperi de alte rele ce s-or ivi în viitor. Și cum Biharia nu a avut, nici nu are împărat, noi te-am ruga să ne fii tu!...

— Trăiască împăratul Brițeu! au răsunat glasurile voioase ale muntenilor.

Și fiul lui Sorin nu s-a putut împotrivi, că era lumea plină pe-atunci pe toate tărîmurile de vidme, șerpi, balauri, zmei și alte fiare... Vremuri grele puteau oricînd să se întoarcă. Și-au vrut muntenii să aibă în fruntea lor un braț viteaz, un os din osul luminatului Sorin.

Astfel s-a învoit Brițeu să fie împărat. Și-a cîrmuit el vreme îndelungată, alături de Drăgana lui, cu înțelepciune și cu vitejie, luptînd și înfrîngînd pe toți dușmanii, căutînd să facă uitați toți anii aceia întunecați, cînd stăpînea Lăstuş peste Biharia.

Numai că armele acelor cumplite întîmplări din vremea lui Lăstuş tot au rămas: ruinele cetății celei negre, stînci aspre, colțuroase, străjuite de brazi drepți și întunecați, asemuindu-se cu o moară părăsită, plină de vipere lucioase, înveninate.

Mai jos de moara «dracilor de zmei», cum le spuneau odinioară muntenii, involburat și înspumat, trece un rîu. Pe țărmul său era copila, cînd a văzut-o întîia oară Brițeu și cînd cu frumusețea-i l-a vrăjit. În amintirea fetei, rîul a fost numit Drăganul.

Și încă se mai zice că oarecine de se așază pe mal, la ceasul cînd în unde ard stelele din cer, el poate să audă cum apa șopotește legenda cea străveche ușor, fără sfîrșit...

Mai este un loc anume în Biharia, nu prea departe de muntele Băița, pădurosul, unde se află o cascadă. Și apa din cascadă are, pe cât se spune, o vrajă. Din ea parcă se aude un glas, șoptind înfierbîntate stihuri de dragoste.

Odinioară, precum se povestește în legendă, apa aceasta, cascada Ghialumer, nici nu se pomenea. Necum să stihuiască!

Aci, cum se mai știe din bătrîni, a fost odată numai un castel fălos și plin de bogăție. Castelul unui crai, pe nume Mătieș.

Și craiul Mătieș avea o împărăție pe cine știe unde! Dar, obosit de lupte, sătul și de domnie, craiul se hotărîse să lase scaunul unui fecior mai mare și el să se odihnească aicea la castelul pe care-l avea în munte.

Vroise Mătieș ca să-și petreacă restul de zile ce mai avea, fără de nici o grijă, numai în veselie.

A dat poruncă dară să i se încarce avuția în lăzi încăpătoare de aramă, bine ferecate. Și lăzile le-a pus în care trase de boi vînjoși de munte.

Și au pornit spre noile sălașuri. Atîta avuție avea cu el, atîta aur, scule și pietre prețioase, atîția bani, tot ce strînsese craiul în lunga lui domnie, că se plecau în jos de-atîta greutate carele și-abia se mai tîrau pe drumuri de pădure.

În frunte mergea craiul, călare pe-un cal roib, purtînd la șold o spadă ce înspăimîntase lumea. În urma sa veneau într-o caleașcă mare, zmerite și supuse, soția și o copilă, Ileana.

Și după ei urmau: Amira, tovarășa de joacă a Ilenii, și tatăl său, Gomora, acela care știa să afle tîlc în stele, putea citi în lună, cunoștea și zodiacul, putea să afle de vin vremuri mai rele sau mai bune, de e război sau pace... Dar cîte nu știa? El însuși sfătuisese pe craiul Mătieș să părăsească scaunul și să-și afle odihnă aicea la castel.

Și craiul ascultase, pentru că sfetnic bun i-era Gomora. De aceea-l și ținea mereu în preajmă și vorba sa o prețuia întotdeauna.

Și copilei craiului, Ilenei, îi era dragă Amira. Crescuseră de-altminteri împreună. Și laolaltă le fusese jocul.

Și când mergea copila de crai la vreo plimbare, când țesea horbote și pînză, când se gătea, când învăța să dănțuiască, mereu era alături și Amira. De mici se deprinseseră să-și spună orice taine. Și una dintre ele când plîngea, cealaltă sigur lăcrima și dînsa, la fel când rîdea una, rîdea fără îndoială și cealaltă.

Și-acum, dacă se așezase craiul aci în munte la castel, copila lui Gomora primise o încăpere, lîngă odăile ce le avea Ileana, așa încît întreaga zi puteau să fie împreună.

Iar craiul, după ce vîrîse comorile în beciuri, se apucase de petreceri.

Strînsese lîngă el, ca să-l desfete, pe cei care știau s-alcătuiască stihuri, povestitori și cîntăreți din cetera și surle, pitici, dănțuitoare și măscărici. Stăteau cu toții pe treptele înalte de marmură ale castelului și craiul, după bună voia sa, le poruncea ca să-l înveselească fiecare, pe rînd.

Dacă se plictisea, pleca la vînătoare de cerbi sau de mistreți, prin văile albastre ale munților. Și alteori se desfăta, plimbîndu-se numai prin sîhlele înverzite și pline de mirezme.

Așa-și trecea acum viața Mătieș, cu fală, plin de mulțumire și niciodată prea sătul de veselie.

În vremea asta, Ileana și fata lui Gomora zburdau pe aleile umbroase din parc sau prin cămări, cîntau și se jucau. Fugeau vuind pe trepte, se alungau pe săli, făcînd pe «baba oarba». Și-apoi, copile alintate cum erau, făceau atîtea pozne, că se speriasă o lume întreagă acolo la castel. Că se urcau în turla, și uneori furau cîte o lance de la vreun ostaș, pe cînd dormea în strajă; se coborau după aceea sub bolțile castelului, acolo unde sta Gomora în fum, vrăjind mereu, și-i răsturnau clondirele de sucuri și unsori. Iar alteori... Cîte nu mai făceau?... Dădeau totul de-a valma mereu cu jocul lor!

Și vremea trecea iute. Trecea... Veniseră copile miciute la castel Ileana și Amira, și-acum erau crescute. Abia încăpeau în rochii. Și rochiile pe ele luau rotunjimi de flori. Ca merele-n grădină, așa se pîrguiau. Nu mai fugeau pe trepte și nu mai necăjeau străjerii cei din turlă; ci în cămări stăteau, cu țesături în mîină și își vorbeau în șoapte.

Ba chiar, de la un timp, Amira se cam schimba, nu era ca înainte. Țesea ceva, cînta... Deodată, fără vreo pricină, se înroșea la față. Sau îi venea să joace. Cînta iară, tăcea... Pleca apoi în grabă. Din nou se întorcea, parcă vroia să-i spună ceva Ilenei și nu-ndrăznea.

— Ce-ai tu, Amiră fată? a întrebat-o Ileana într-o zi. Nu mai ești tu aceeași, nu ești ca altădată. Ți s-a-ntîmplat ceva?

Amira s-a împurpurat la față mai rău. Era gata să spună. Și a tăcut din nou. Dar prietena, Ileana, s-a tot rugat de ea și a stăruit:

— Ce e? Ce s-a-ntîmplat? Ai uitat oare că-mi ești ca și o soră și trebuie să-mi spui orișice ai pe suflet?

Pînă la urmă, Amira s-a înduplecat și, punînd palme reci pe obrazii aprinși ca jarul, a început să își mărturisească taina:

— Iubesc, iubesc pe un tînăr, Ileană!

— Cine-i? a vrut să știe fata de crai, cuprinsă de uimire. De-aici e? Vreun curtean? Și e bogat, frumos?

— Nu, nu-i curtean... Dar e frumos, cum nu-i nici un curtean, s-a înflăcărat Amira. E-nalt, tras prin inel, cu ochi ce te-nfioară. Și-are un glas, Ileană, ce-n inimă-ți pătrunde. Stihuri cînd glăsuiește, parcă-i un vrăjitor. Și-ți vine atuncea să pleci cu el oriunde, orice-ar fi să se-ntîmple, nimica nu-ți mai pasă.

— Și tatăl tău, Gomora, el ce spune? Vrea ca să-l ai de soț?

— Nu. Nici nu vrea s-audă. Zice că Ghialumer, așa precum se cheamă, este necredincios. Că el rostește stihuri, pe fete le vrăjește cu vorbe mincinoase, că lui totuna-i sînt, ori ochi albaștri, negri sau verzi. La fete, deopotrivă el inima le frînge. Pe urmă, după ce ele îl îndrăgesc, le lasă plîngînd cu amărăciune. Se duce. Minte pe-alta!...

— Și-așa e? De-i astfel, e cam rău.

— Nu... Nu-i așa! a zis gata de ceartă, orbită de iubire, Amira. Chiar el m-a încredințat că nu este nimic adevărat din tot ce spune tata...

A ascultat Ileana tot ce-a grăit Amira: cum Ghialumer, o dată în parc, a așteptat-o și stihuri i-a șoptit cu dulce glas, molatic. I-a jurat apoi că-i va rămîne de-a pururi credincios și dacă vreodată își va călca cuvîntul — el singur se blestemă să se preschimbe-n apă și să se piardă-n lume...

— În apă să se schimbe, de-și va călca cuvîntul și n-o fi credincios? E tare jurămîntul! a spus încet Ileana.

— E tare și îl cred! a mai rostit Amira. Și-mi voi urma iubitul...

Și a plecat Amira, urmînd pe Ghialumer sus, colo între codri, pe muntele Băița, unde stihuitorul avea coliba lui. S-a dus fără să-și mai asculte tatăl, ce-i prezisese multe nenorociri, de o să-i calce sfatul.

A făcut apoi Gomora și vrăji, ca să-și întoarcă fata acasă. Ce n-a făcut? Dar vrăjile, se știe, nu au putere de este dragoste curată... Și dragostea Amirei era mult mai curată decît cerul albastru; și vrăjile au rămas neputincioase. Se povestește că era nespus de fericită Amira, pe-acea vreme. Credea că toată lumea e a ei; că ei îi cîntă munții în zvon de păsărele; că stelele și noaptea sînt pentru ea făcute! Iar Ghialumer rostea, acolo în coliba plină de flori de munte, aduse de Amira, stihuri fără pereche...

Un timp a tot rostit. Apoi stihuitorul a glăsuț mai rar. Mai rar a stat acolo în colibă. A tot plecat. S-a dus pe la castel.

Și craiul, aflînd fapta Amirei, hotărîse că ea e vinovată și nu mai are voie să vadă pe Ileana; și nici măcar să-i calce piciorul la castel.

A venit Ghialumer la ospețele mari ce le da Mătieș și-acolo stihuia... Privea dănțuitoare ce se roteau în juru-i. El însuși dănțuia cu mintea amețită de vinuri. Și cînd îl întrebau curtenii despre Amira, le răspundea că nu-i mai este dragă... Și despre jurăminte, zicea că sînt cuvinte ce nu se pot păstra!

Și-a mai trecut o vreme. Nu mult...

A uitat Ghialumer cu totul de jurămîntul care-l făcuse Amirei. A părăsit-o!...

Umbla sărmana fată a lui Gomora prin păduri, plîngînd cu plîns de moarte; se furișă prin munte ca o sălbăticiune, căuta să își ascundă de oameni durerea și rușinea.

Și nimeni nu știa de soarta sărmanei rătăcite. Ba nu, știa Gomora. Sub bolțile afumate el tot vrăjea. Fierbea într-o căldare sucuri verzi, otrăvite. Și-n aburii care se ridicau, privea pe fata lui.

Sărmana lui Amira!

Și-atunci s-a dus Gomora la craiul Mătieș, plecîndu-și jos genunchii pe-o lespede de piatră.

— Stăpîne, a zis el, umilit, vin la tine să-ți cer astăzi dreptate. Viu ca să-l osîndești pe Ghialumer, ce amăgește inimi de fecioare, își calcă jurămintele făcute și-azvîrle-n drum pe acele fete ce l-au

crezut. Îți cer pentru credința care ți-o port, să-l osîndești la moarte, căci mi-a înșelat copila.

— Pe Ghialumer? s-a minunat mult craiul. Tu știi, Gomora, cît ești de prețuit aci la curtea noastră. Și voia ta aș vrea să ți-o-mplesc. Dar el, stihuitorul, ne face o fală mare față de înalții oaspeți pe care îi primim. Stihuri așa de măiestrite cum face dînsul, nu poate încă nimeni altul a ticlui.

— Vor mai cădea și alte copile nevinovate pradă lui! a zis Gomora.

A răspuns craiul:

— Ele sînt vinovate, nu trebuie s-asculte pe un stihuitor despre care oricine știe că amăgește fetele fără minte! Și-acum, te du, Gomora, la tine acolo sub bolți, vezi de clondire și de unsori. Auzi?

A scrișnit vrăjitorul și-a jurat răzbunare, zicînd în gîndul său:

— Lui Ghialumer eu singur am să-i plătesc! Dar și tu, crai nevrednic, ce te-am slujit o viață și care pentru fala ce-o ai și pentru o desfătare nu vrei să faci dreptate, curînd ai să dai seamă!

Și-n timpul cît Gomora nu mai avea alt gînd, decît să se răzbune, o veste începuse să se audă prin munți.

Se povestea anume că Ileana, fata lui Mătieș, se pregătea acum să iasă în lume, să vadă, să cunoască. Să-și afle chiar și-un mire. Și că au fost poftiți să vină la ospăț, Brițuiu și Drăgana; alți împărați vestiți din țări îndepărtate. Ba chiar și mîndra Lună. Și s-ar putea să vină și învîlvoratul Sorin.

Fuseseră aduse bucate și băuturi alese; și pentru acel ospăț, fuseseră tocmiți și-alți măscărîci decît aceia pe care-i avea la castel craiul.

Tarafe întregi veneau; apoi și dintre aceia ce știu să zugrăvească sau să cioplească-n piatră și-n lemn chipuri de oameni.

Vroise Mătieș ca să rămînă ospățul acesta de pomină, în basme, în cîntece, zugrăvit pe pereți și chiar cioplit în piatră, de se putea.

În fruntea tuturor pusese însă craiul pe Ghialumer. Îi și dăduse poruncă s-alcătuiască stihuri în cinstea fetii, care ieșea în lume pentru întîia oară.

Și-n sinea lui, mărețul crai gîndea c-o să urmeze după aceea și nunta c-un mire drag, vreun prinț, sau chiar vreun rege, ce l-o alege fata.

Chiar și Ileana aștepta vreun Făt-Frumos, cu pletele de aur, vreun crai viteaz, sau rege, sau vreun prinț, pe care ea îl va îndrăgi...

Și fata lui Mătieș visa cum vor pleca împreună prin codrul plin de vrajă, încolo către zarea încinsă de lumini, în timp ce glas de cetere or să sune într-un duios alint, cîntarea cea străveche de nuntă... Iar Mătieș și soața lui vor flutura din drum năframa, urîndu-le noroc și cale înflorită celor doi miri.

Așa visa copila lui Mătieș. Dar nu sînt toate în viață așa cum le visează copilele sprintăre.

Și înainte de ospăț, se zice c-a întrebat-o craiul pe fata lui dacă nu are vreo dorință. El, craiul, vrea să-i îplinească dorința pe loc, oricare ar fi...

— Ba da, am o dorință! a zis atunci Ileana, și-a căzut în genunchi. De mult vreau să te rog. Îndură-te de aceea care mi-a fost tovarășă de joc și las-o să se întoarcă la castel. Noi, cînd eram micuțe, Amira și cu mine, așa ne-am înțeles, să mergem împreună la cel dintîi ospăț...

S-a încruntat rău craiul.

— Cere-mi orice, a răspuns el, dar numai asta nu... Să vie lîngă tine o fată ce și-a plecat urechea la cele dintîi vorbe și-apoi s-a dus în lume nebună, zvînturată? Să șadă lîngă tine o fată ca Amira? Nu! Niciodată! Nu!

A lăcrimat Ileana și s-a rugat mai mult de tatăl său s-o ierte; dar craiul a rămas pînă la urmă neclintit.

A fost Ileana peste măsură de mîhnită. Numai că oaspeții începuseră să vină.

Tarafele cîntau. Se așterneau mese bogate.

Fata s-a luat curînd cu griji mărunte. Și-a șters de lacrimi ochii și a început să uite. Da zor să se gătească pentru petrecere.

Și iată, a venit seara care fusese hotărîtă pentru ospăț! La castel sunau muzici. În jurul meselor întinse stau craii, regii, prinții și vitejii, toți cîți fuseseră poftiți. Iar mai încolo, în picioare, lîngă ziduri, fusese adunată întreaga ceată a celor ce erau tocmiți: povestitori, stihuitori, zugravi și cioplitori de chipuri, apoi pitici, dănțuitoare, ori din aceia care înghițeau săbii, mînceau foc, făceau farmece.

Făclii fuseseră aprinse; și-așa de multe erau, de parcă era ziuă!

Sute de slujitori grăbeau prin sala cea mare, ducînd bucate sau băuturi. Și cetere duioase oftau încetișor.

Dar, dintr-odată... au început să bată tobe.

Cobora fata. Venea de mîna cu tatăl său, cu craiul Mătieș, pe treptele de marmură care duceau de sus spre sala de ospăț. Pasul ei lin abia de-atingea covorul de mătase, care fusese așternut pe trepte. Trupul îi unduia ca trestia, cînd adie vîntul în faptul dimineții. Horbotele în care era înveșmîntată foșneau. Colanele bogate din nestemate străluceau; și-n păr avea garoafe făcute de meșteri giuvaeri din pietre de rubine. Avea obrazii rumeni și ochii lăsați în jos, puțin și de sfială, dar și pentru că așa se cade unei fete de crai, ce vine pentru prima oară la un ospăț.

Lăutele au sunat și glasuri de trîmbițe s-au risipit în depărtări.

În fața fetei au ieșit prinții sosiți de pe întreg pămîntul.

— Ne închinăm, Ileană, ție! au rostit ei, toți într-un glas, și s-au plecat înaintea ei. Așteptăm umiliți să-ți cobori ochii către noi și să-ți alegi pe unul cu care să începi danțul!

Și toți feciorii aceștia de crai, cu spete largi, înalți, cu ochii viforoși, viteji fără de margini, ce colindaseră unii întreg pămîntul, luptîndu-se cu zmei și căpcăuni, au început să se înfățișeze Ilenei.

Sub bolțile înalte ale sălii bogate de ospăț, în orbitoarea lumină a făcliilor cu miros de rășină, privirea senină a Ilenei căuta să afle pe acela pe care ea-l visase în visele-i de fată.

În haine încărcate de fireturi, ținînd la șolduri săbii lucitoare, toți prinții așteptau cu frunțile înălțate spre fată. Și fiecare dorea să fie el acela care să-i poată prinde mîna ei mică, albă și, după o plecăciune, să înceapă cu ea danțul.

Ileana își plimba ochii la unul și la altul.

— Dar colo? Cine-i, tată? a întrebat Ileana sfioasă pe tatăl său. Cine e oare prințul ce stă acolo, la o parte, în fața cetelor de măscărici?

A prins întii să zîmbească Mătieș; dar pe urmă a început să rîdă.

— Acela? Nu-i prinț, fată. E doar stihuitar. Ai să-l auzi pe dată rostind. Stihuitar de frunte, ce-i drept. Însă nu-i prinț!

— Că n-o fi Ghialumer? El... care... Amira!... s-a îmbujorat de-a binelea la chip Ileana.

— El este!... s-a necăjit o leacă Mătieș. Nu-l mai privi. Mai bine vezi de prinții care așteaptă să înceapă danțul!

— Ei bine, atunci să fie oricare! a zis Ileana, și-a aruncat un trandafir aprins ca focul. Vreau ca să dănțuiesc!

Prinții s-au repezit în clinchete de săbii și acela care a izbutit să prindă trandafirul a fost un tinerel sosit din miazănoapte.



El a prins trandafirul, Ileana i-a dat mîna și danțul a început...

De cînd era pămîntul Bihariei, pămînt, nu se știa să fi fost încă atîta veselie, precum a fost în noaptea aceea. Castelul tot se zguduia și munții hăuleau. Sunau străvechii codri pînă-n depărtări. Jucau și fiarele. Pînă și Luna, regina nopții, ce nu vroise să vină la ospăț, ca să nu rămînă cerul prea pustiu, se spune că juca-n rădvanul ei de argint, uitîndu-se de sus să vadă ce se petrece acolo la castel.

Și cînd danțul s-a terminat, au început să joace măscăricii comediiile lor... Zugravii, cioplitorii de chipuri au început și ei îndată lucrul, silindu-se cu meșteșugul lor să prindă pe pînze și pe ziduri, în lemn, în lut, sau chiar în piatră, pe oaspeții de vază ai craiului.

S-a făcut apoi liniște deplină și Ghialumer a început să stihuiască, să spună cuvinte măiestrite, așa cum ticluise el anume pentru fată.

În mîna avea o liră bătută-n pietre scumpe. Din cînd în cînd suna, mîngîind-o pe strune. Sta drept în fața fetei și stihuia. Era înalt și zvelt, cu o mantie pe umeri, cu părul parfumat, rostind cuvinte calde, cum nu mai auzise Ileana niciodată.

— Frumoasă ești, îi spunea el în stihuri, cum nu mai este chip, nici floare îmbălsămată, nici stea în toiul nopții... Cum nu-i nici vorbă sau cîntec să te poată cînta...

Și-n viersul său, el a șoptit povestea unui cîntăreț care îndrăgise o copilă de crai. Și la început stihul lui a sunat mîngîietor, parcă scînteia lacul, scaldînd în unda lui pe însăși mîndra Lună. Deodată lira i-a sunat străpunsă de un fior. Și el arăta clocotul ce se întetea în pieptul acelui tînăr. Iar stihul i-era aspru, parcă venea furtuna și gemeau greu copacii... Și-apoi părea că se pornise furtuna, ce alerga nebunește, sfărîma tot în preajmă.

Ghialumer povestea, cum craiul pedepsise pe cîntărețul care îndrăznise să-și ridice ochii la fata lui. Și fata s-a măritat c-un altul, c-un prinț, iar cîntărețul a rămas singur și trist.

A mai sunat o dată din liră și stihul parcă înfățișa cum totul se liniștește. Și-n vîlul greu de ceață, care urma furtunii, și-n pulberea luminii, rămînea numai jalea.

Așa s-a sfîrșit stihul. Toți cîți au stat la masă, cu ochii umeziți, au rămas ca de piatră, zdrobiți și ei de jale. Au stat, și-au ascultat cu toții, dar inima Ilenei bătea așa de tare, mai-mai să-i spargă pieptul, și două turturele se tot zbăteau să iasă de sub cămașă afară. Sta ca vrăjită Ileana de stihul măiestrit.

Și Ghialumer, ca păsărarul care a întins multe lațuri, știa că într-unul dintre ele i s-a mai prins o pradă, copila cea de crai.

— Și-acum destulă mîhnire! a spus în clipa aceea craiul. Frumose sînt a tale stihuri, Ghialumer, măcar că nu-s decît deșarte închipuiri. Cum are să îndrăznească un cîntăreț să se înalțe cu gîndul pînă la o fată de crai? Și noi ne-am adunat aci ca să ne veselim. Să înceapă iarăși danțul!

— Să înceapă, au fost destule stihuri, au glăsuț și prinții. Să înceapă veselia!

Și craiul însuși și-a poftit copila la danț...

A fost după aceea petrecerea mai vie, mai cu zgomot. Vinul a curs cu spume în poloboace, și apoi pe gîtlejuri. Bucate, nu mai spun, fripturi de cerbi, de păsări; boi întregi se frigeau pe cărbuni.

Dulciuri, care de care mai bune, erau aduse pe tăvi întinse, și fructele în coșuri erau purtate.

Și-au petrecut, nu știu cît timp, pentru că nimeni n-a vrut să socotească.

Numai că-n toată vremea asta, Ghialumer nu a privit decît numai la fată. Și glasu-i arzător a rostit alte stihuri...

Și cînd șoptea el stihuri, se opreau orice glasuri. Iar struna tremurată a lirei, așa se tînguia, că sta privighetoarea în ram fără să ciripească, nu mai curgea nici rîul, nici vîntul nu sufla. Parcă împietrise lumea. Și numai el șoptea ușor cuvinte-n stihuri, și lira lui suna în noaptea fără seamăn.

Ileana sta pierdută în jilțu-i și-l privea. Și nu știa c-afară la geam venise Amira, cu păr zbîrlit, cu fusta zdrențuită și plină de ciulini. Înțelesese totul și plîngea cu hohot, pentru că ea pe Ghialumer tot îl iubea.

Iar jos, sub bolta-i afumată, Gomora, cu fața lui boțită, fierbea și tot fierbea la buruiene. Privea în aburi și-i vedea: pe crai, pe fata lui, Ileana, pe Amira, care sta la geam, pe Ghialumer. Și-i blestema pe toți zicînd așa:

— Aha! Blestemul meu i-ajunge pe rînd. Întîi vine Amira, care m-a părăsit. O vād cum se căiește. Urmezi tu, Mătieș, crai prea nedrept. Iată, Ileana ta l-a îndrăgit pe Ghialumer, amăgitorul, pe care tu nu ai vrut să-l pedepsești. Stihuatorul vine după tine, Mătieș. Blestemul meu o să-l ajungă curînd pe Ghialumer!

Așa s-a petrecut.

Ospățul a durat zile și nopți. Și când s-a isprăvit, prinții și craii s-au suit în rădvane, sau pe cai și au plecat. Tarafurile au tăcut și mesele s-au strîns.

Au rămas numai zidurile zugrăvite și niște chipuri de piatră sau de lemn, care fuseseră cioplite de meșteri la ospăț.

A mai rămas și craiul, mîniat că nu putea pricepe, cum din atîta noian de oaspeți, Ileana nu găsise nici unul vrednic să și-l aleagă soț? Ba oarecine dintre sfetnici îi și șoptise că fata lui privise-n timpul ospățului mai mult la Ghialumer.

— Așa să fie oare? se tot întreba craiul. Cum? Fata lui? Să îndrăgească pe-un măscărici care îndrugă stihuri, pe care-l avea în slujbă, pe care doar cu-o vorbă putea să-l și răpună? Nu, nu se poate!

Și totuși, în mînia lui cea mare, poruncise craiul ca Ghialumer să nu mai fie primit de-acum încolo la castel. Și de-l vor mai vedea cumva că se ivește, să-i zmulgă limba, limba cu care stihuieste. Și lira să i-o zdrobească de cel dintîi copac.

Fata de crai aflate vestea. Și de atunci se închisese în cămară cu ochi înlăcrămați, semn că așa era, că bănuiala craiului era întemeiată.

Și tot atuncea se zvonise că Amira venise înaintea lui Gomora, căzuse în genunchi și se rugase s-o ierte.

— Nu pot! îi răspunsese acesta, fără să întoarcă fruntea spre fata sa. Nu pot! M-ai părăsit, fugind fără de minte, au rîs toți de Gomora.

— Atunci, zisese fata, îndură-te de mine și fă-mă o păsărică. Să pot plînge prin ramuri. Și să m-ascund de oameni, să nu mai rîdă nimeni de fata lui Gomora!

— Asta așa va fi! spusese vrăjitorul cu glasul răgușit.

Și cum plecase fata din fața lui, Gomora a făcut semne în aburi, cum numai el știa. Iar fata lui, Amira, s-a preschimbat deodată într-o cintează mică. Cinteza a zburat, s-a pierdut în pădure, ciripind cu durere.

A mai trecut un timp. Ghialumer n-avea pace. S-a dus deci într-o zi, tocmai în munte, sus. Și a cules de acolo floarea reginei, albă. A prins-o într-un buchet. Și umbrele înserării cînd, lin, s-au coborît, învăluind castelul într-un adînc mister, cînd Luna, dalba Lună, ieșea încet pe cer și aleile din parc se argintau ca-n vis, Ghia-



lumer a venit. Ca fiara cea flămîndă, dibaci, s-a strecurat în parcul înflorit. I-a aruncat buchetul Ilenei pe fereastră. A pus mîna pe liră. Și ea a dat un sunet, un zvon așa de trist, că inima copilei s-a strîns.

Mai palidă ca moartea, fata sta nemișcată în patu-i alb ca neaua. Doar o făclie micuță-și tremura umbrele pe pereți. Încolo nici o suflare. Luna se ascunsese tăcută după un nor. Șopot molcom de frunze abia se deslușea; și-n încăperea fetei plutea îmbătătoare mireasmă de trandafiri și crini.

Stihul lui, ca un murmur ușor, îl auzea. El îi jura iubire pe viață și îi spunea:

— Prințesă ești, Ileană, stăpîină-mi ești, și eu rob umilit, un biet stihuitor; da-ți jur că nu-i pe lume iubire mai presus decît a mea.

Gomora, jos, sub boltă, sta singur și privea în aburi ce se-ntîmpla. Vrăjea fără-ncetare și nimeni nu știa ce punea el la cale. Dar vedea tot prin aburi.

Văzînd stihuitorul acolo la fereastră, fără să mai aștepte, și-a pus pe cap tichia de vrăjitor. A luat în buzunar

un șip cu sucuri otrăvite, ce-l avea pregătit. Și a fugit degrabă la craiul Mătieș.

— Hai, vină! i-a strigat fără să se aplece, așa ca de obicei. Vină să-ți vezi copila, cum este amăgită de-acel stihuitor, pe care tu n-ai vrut să-l osîndești cînd te-am rugat. Și află că Gomora nu iartă pe cei ce nu au milă de dînsul și nu-l ascultă... Hai!

O! Ce s-a temut craiul! A sărit de pe tron, lăsîndu-și pe spetează mantia aurită și a fugit s-ajungă pe vrăjitor, care mergea spre parc. S-au pitulat acolo în dosul unui trunchi.

Și iată, sub fereastră sta Ghialumer, vestitul, și stihuia:

— Ileană, nu te teme. În brațe te voi lua și amîndoi spre țara de visuri vom pleca. Hai, vino, nu te teme, Ileană, draga mea!

Copila venise la fereastră și-l asculta cu inima răcită de spaimă.

— Și tu-mi ești drag, frumos stihuitor, a spus aproape fără glas fata lui Mătieș, dar faimă ai de-amăgitor. Și nu te cred. Tu i-ai jurat credință și Amirei, zicînd că vrei mai bine să te prefaci în apă, decît să nu-ți păstrezi cuvîntul ce i-ai dat. De aceea, iată, jurămîntul nu ți-l cred. Te du mai bine, Ghialumer!

— Prințesă, pentru tine și-n apă m-aș schimba! a zis amăgitorul.

Și chiar de-aș fi o apă, în stihuri n-aș cînta decît iubirea noastră.

Cît Ghialumer a mai grăit și acest stih, a răcnit Gomora din locul unde sta:

— Așa? Vrei să te schimbi în apă pentru Ileana? Și vrei să-i stihuiești tot ei pentru vecie? Fie! Pedeapsa ta să-ți fie ce singur ți-ai ales!...

Și a vîrît Gomora o mîină în buzunar. A scos de acolo șipul cu sucul său vrăjit. S-a îndreptat degrabă către stihuitor.

Ghialumer l-a văzut, i-a ieșit înainte, rîzînd cu nepăsare:

— Ce vrei, Gomora? Spune! Că nu mă tem de tine; și nici de vraja ta. Cu stihurile mele eu sînt mult mai puternic...

Și-a pus mîna pe liră, întorcînd încă o dată către Ileana capul.

Înnebunit de ură, vrăjitorul s-a repezit spre el, cu șipul într-o mîină, gata să-l azvîrle. Ileana l-a văzut.

— Ferește-te, iubite! a strigat ea cu teamă către stihuitor. Iată, vine Gomora...

Ghialumer dintr-o dată s-a întors către Gomora. Și s-au cuprins în brațe. S-au dat de-a rostogolul. S-au ridicat cu grabă. Și iar s-au prins în luptă. Au căzut între pietre. Și nu se da nici unul învins.

Sus plîngea o cîntează, ciripea cu durere, zburînd încoă și încolo, chemînd în ajutor.

Ileana, înfricoșată, a mai dat doar un țipăt și-a căzut la pămînt.

— Copila! Moare fata! a dat răcnet și craiul, văzînd-o pe Ileana cum cade aproape moartă.

Și-atuncea Ghialumer, auzind aste vorbe, a mai slăbit strînsoarea. Atît a fost de-ajuns, ca iute vrăjitorul să își deșarte șipul peste stihuitor.

Șipul s-a revărsat în gîlgîit subțire pe fața, și pe ochii lui Ghialumer. Și el s-a preschimbat pe loc într-o cascadă.

În grabă a sărit craiul, și-a luat în brațe fata, și-a dus-o la castel. Și-a bolit multă vreme între viață și moarte Ileana. În fierbințeala ei, în timpul bolii, rostea adesea numele aceluia care pierise: Ghialumer.

Credea c-o pierde craiul. A chemat vraci. Pe cei mai buni din lume. A chemat vrăjitori.

Și toți au îngrijit-o cu leacuri și unsori.

Au îngrijit-o astfel, că într-o bună ziuă, fata s-a făcut bine.

A mai oftat o vreme gîndind la Ghialumer; dar cum se întîmplă adesea, în timp, a uitat totul.

Și-a pus la cale craiul alte ospețe. Alți cîntăreți și alți stihuitori au proslăvit-o. L-a uitat și pe Ghialumer. A dănuțuit c-un prinț viteaz. El a cerut-o de soție. Și împreună au plecat spre un castel, pe care-l avea prințul în asfințitul lumii.

Pe vrăjitor l-a izgonit îndată Mătieș, să nu-l mai vadă, să nu își mai aducă aminte de tot necazul pătimit. Și cînd a rămas singur Gomora, cuprins de jalea fetei pe care o schimbase în păsărică, s-a aruncat de sus, de pe Băița, în prăpăstii.

Cînd craiul Mătieș s-a stins și el, castelul s-a părăginit. Comorile ce le strînsese le-au risipit nepoții. Iar zidurile s-au sfărîmat încetul cu încetul.

Nu se mai văd decît cîteva pietre, ce-s înnegrite de anii ce s-au scurs. Și lîngă ele sună cascada Ghialumer.

Necredinciosul tînăr, ce-i pedepsit și preschimbat în apă de vrăjitor, nu are de unde ști că nici stră-strănepoții celor de pe vremuri nu mai viețuiesc.

El crede că mai este Ileana la fereastră și îl ascultă.

Și tot mai stihuiește cu gîndul s-o amăgească și pe ea!

În serile înstelate, de vii lângă cascadă, auzi lin glasul apei și murmurul de stihuri. Ce spune, nu înțelegi, dar știe orișicine că-s stihuri de iubire.

Și tot de-atunci, se spune, că zboară și o cintează cu aripile sure prin munte.

Cinteza-i fermecată. Și noaptea, când se-așterne prin case somn adânc, ea vine la ferestre. Privește de-s pe-acolo copile mărișoare. Și dacă sînt, prin somn le povestește legenda cu o fată care a crezut odată în vorbe înșelătoare și a plecat în lume cu un amăgitor.

Iar în Biharia de-atunci i-o zicătoare: O spun bătrînii la copile:

— E bine să priceapă fiecare glasul de cintează... Și multe-s de înțeles dintr-o poveste, cum este aceea despre Ghialumer!...

Lacul zînelor

Apoi se povestește că într-o vreme, zînele cele bune ale munților au hotărît să își aleagă un loc anume în Biharia, unde să-și facă un palat de cețuri...

Aci să locuiască!

Au umblat zînele toată Biharia, și n-au găsit loc mai frumos decît pe valea Iedului, în apropierea muntelui Murgașul. Aci, într-o poiană, și-au clădit ele un palat de cețuri; și jos, pe vale, și-au făcut un lac, în care să se scalde.

Și cînd se lăsa seara cu umbre tănuite, ieșeau și zînele din așezarea lor de cețuri. Se adunau acolo pe poiana înflorită și dănuiau ori se scăldau în lac, pînă ce venea ziua. Atunci se prefăceau în cețuri și piereau în palat.

Ce nopți erau acelea! Ce bucurii și zvon umpleau toată poiana!

Veneau zînele toate, își azvîrleau pe iarbă ușoarele lor văluri și lunecînd în apă, se jucau, înotînd, plutind ca niște nuferi.

De sus cernea lumină frunzișul vinețiu pe trupurile albe de zăpadă. Și zînele cîntau. Sub viersul lor adormea tot în preajmă: prin vizuini, dihăanii, prin buruieni, gîngăanii. Adormea și pădurea, vîntul cel cald al nopții se anina în ramuri și ațipea acolo. Sub vraja din poiană și-n cîntecul duios al zînelor nu șoptea nici frunzișul, iar florile, cu capul plecat, dormeau și ele...

Oricine ar fi vrut să treacă prin poiană în acest timp nu putea să le vadă pe zîne, pentru că adormea.

Era o pace blîndă și-un somn odihnitor, sub vraja din poiană și-n cîntecul domol...

Cînd terminau scăldatul, ieșeau rîzînd din lac, stropindu-se cu apă, își puneau iară văluri pe ele și dănuiau.

Nici una dintre zîne nu era însă așa de mîndră cînd dănuia, precum era Alina, regina lor. Cu mijlocel subțire, mlădiu cum este creanga de alun cînd bate vîntul, Alina dănuia și se frîngea, se

legăna încet, nici n-atingea pământul. Și-apoi era atîta de frumoasă Alina, cum nu se pomenise să mai fi fost vreo zîină. Pe umerii ca neaua îi cădeau plete lungi, în valuri aurite. Și ochii, ochii ei verzi și-adînci străluceau lin, mîngîietor ca niște stele, sub tremurarea blîndă a genelor. Străluceau ochii Alinei ca stelele care răsar cele dintîi pe boltă în amurg.

Și așa, precum se spune, regina avea drag pe un viteaz, Midvei, feciorul împăratului Brițuiu.

El locuia-n castelul său, ca într-un cuib semeț de vultur, pe-o margine de stîncă, în cel mai înalt vîrf al munților. În vîrf al Cucurbeta. Și de aci veghea toți munții, cît se putea vedea în zare.

Curînd, curînd, Alina și Midvei aveau să facă nunta; și zîinele urmau să își aleagă altă regină în locul ei. Alina, devenind mireasă, se preschimba în ființă muritoare.

Dar pînă atuncea, regina zînelor cînta și se gîndea numai la dragul ei Midvei, ziua și noaptea, cînd dănuia pe pajiștea înflorită, cînd se scălda în lacul cea limpede cum e cleștarul, cu brațe ridicate sub cap, cînd se-odihnea și cînd privea spre cerul albastru cu ochi întredeschiși.

Și mai era regina Alina totodată și ocrotitoarea viețuitoarelor pădurii: sălbăticiuni de toate felurile, fiare, dihăanii mici, gîngăanii și păsări.

Spre zori, cînd încetau scăldatul și danțul, o zîină se schimba în ciocîrlie și înălțîndu-se în văzduh, pornea să cînte și să vestească viețuitoarele că pot să se adune în poiană. Alina bătea ușor cu palma într-un trunchi ce se afla acolo lîngă lac. Trunchiul se prefăcea în jîlt. Regina se-așeza și asculta păsul dihăniilor ce i se înfățișau, le mîngîia și le făcea dreptate.

Cel mai adesea însă trebuia să certe lupii, ce erau veșnic lacomi și hrăpăreți. Și mereu dădeau iama prin cuiburi de pădure. Le certa rău Alina pe fiare, mîhnindu-se adînc, că sînt atît de crude.

Astfel își treceau vremea Alina și celelalte zîine!

Ba, uneori, venea pe țărmul lacului cel verde și Midvei. Îi dăruise zîina un inel, pe care flăcăul îl purta totdeauna în deget. Și era prea destul să răsucescă acel inel în deget, ca în locul lui Midvei să se ivească un vultur, care zbura spre lacul din poiană. Acolo, vulturul se prefăcea iar în flăcăul viteaz al lui Brițuiu, care-i era drag zîinei. Se lua ușor de mîină, se plimbau prin pădure, pe malul

lacului, și își făureau visuri despre acele zile ce trebuiau să vină.

Numai că tot pe atunci pornise să se-audă prin munți și-o veste rea. Și vestea o aflate întâi Alina, pe urmă și Midvei.

Se povestea că a început să umble prin Biharia un vânător ce se numea Zăgan.

Era vânătorul acesta feciorul Tariței, zmeoaica, sora lui Lăstuş, acela ce fusese biruit și prefăcut de împăratul Brițuiu într-o stană de piatră.

Tarița hălăduia într-o văgăună, sub culmea cea înaltă a muntelui Brițuiu. Feciorul său, Zăgan, aci crescuse, în văgăună. Zmeoaica îl hrănise de mic cu lapte de lupoaică și carne crudă, ca pe fiare. Și el crescuse mare, înalt, puternic cum e ursul, ba poate mai puternic și fără nici o milă de oameni sau jivine. Și acuma îl trimesese zmeoaica să prade, să omoare, să vîre groaza în munți.

Sălbăticiunile, care-l zăriseră pe vânător, spuneau c-avea o față ca de om, cu-o barbă creață și ascuțită; doar ochii parcă îi sclipeau în sînge, și-avea în ei un rînjel tîlhăresc.

Purta pe el mindir tivit cu aur și călărea pe un cal negru la pîrcum este corbul și iute ca săgeata la picior. Pe spate avea un arc mare vîntoresc. În jur îi roiau lupii...

Se încredințase de astă dată și Alina, ce ocrotea toate jivinele,



că lupul este fiara cea mai rea. Pentru că îi certase pe lupi, aceștia alergaseră cu toții la Zăgan. Și vînătorul folosea fiare în loc de cîini...

Pornea în fiecare dimineată vînătorul să cerceteze munții. Nu se temea de nimeni și nu cruța nimic. Și-orice întâlnea în cale, el doboră, fie că era urs, vulpe, căprioară sau sturz, sau numai o șopîrlă. Doar de zărea coada vreunei jivine, Zăgan se și năpustea cu calul și o zdrobea-n copite sau o lovea cu piatra ori ochea cu săgeata. Și niciodată nu-și greșea ținta...

Se repezeau după aceea și lupii cu colții lor rînjiți și sfîrtecau viețuitoarea care-și pierduse viața.

Atuncea vînătorul rîdea cu poftă. Se netezea pe barbă. Suna din corn, și iarăși pleca să sfarme sîhle. Să samene durere...

Încăi jivinele mărunte ca iepurii, bursucii sau veverițele, nici nu fugeau. Cît îl vedeau pe vînător în tropotu-i sălbatic prin codri, sau numai de-auzeau haita lui fîroasă urlînd sau cornul lui de spaimă sunînd, pe loc înțepeneau. Stăteau așa, cu ochii mari, privind dincotro venea el, și-l așteptau cu inima oprită.

Nici n-apuca Zăgan să o lovească și biata vietate își da suflarea doar de frică.

Și se mai povestea c-avea Zăgan și prieteșug cu niște vipere ce viețuiau în munte, printre stînci, la moara zmeilor. Și viperele acestea îi dăruiau otravă feciorului zmeoaicii. De ar fi fost cumva în lupte grele cu cineva, Zăgan putea să moaie cîte-o săgeată în venin. Și de-ar fi tras cu acea săgeată, nici o viețuitoare, cît de tare, nu mai putea scăpa.

Asemîni vești grozave umblau; ba încă o brumăriță adusesese zvonul precum că vînătorul s-ar fi lăudat prin munte, nu știu unde, că vrea să-și ia soție. Dar nu orice soție. Ci numai pe regina zînelor, pe Alina vrea s-o aibă, s-o ducă în văgăuna de sub munte ca noră de zmeoaică.

Într-adevăr, fusese Zăgan la mama sa, zmeoaica, și la intrarea văgăunii îi strigase:

— He, hei!... Hei, mamă, vină! Ia vină încoace, hei...

Din văgăună, țîșnise mai întîi un muget. Pe urmă se văzuse o fumegare tulbure, gălbuie, cu miros de pucioasă. Și de îndată după aceea se arătase Tarița, cu ochi holbați și roșii, cu păr zbîrlit și plin de buruiene.

— De ce mă chemi, feciorule? Ce vrei?

— Ia, ce să vreau, strigase vînătorul, vreau să mă însor. Și-am auzit că pe-o poiană se află niște zîne. Pe care să o iau să ți-o aduc acasă noră? Care-i cea mai frumoasă dintre toate?

Se scărpinase Tarița, gînditoare, în ciuful încurcat de păr de pe frunte, își ridicase apoi un deget descărnat în sus și rînjise:

— Păi cum, feciorule? Să-i aduci noră Tariței pe Alina, regina lor. Ea e cea mai frumoasă. S-o pun aci la treabă, să-mi măture și să-mi gătească, să-mi fie slugă. Da-i greu să intri în poiană la zîne. Cine încearcă să pătrundă la ele noaptea, cînd dănuiesc, adoarme pe dată sub cîntecul vrăjit.

— Și-atuncea ce să fac? a mai țipat Zăgan la mama sa. Vreau să mă însor cu zîna!... Tu nu poți să mă înveți?

— Ba te învață mama ta, zmeoaica, a mai grăit Tarița. Să-ți pregătești numai din vreme o blană de urs. Să te culci apoi într-o noapte, nu prea departe de poiană. Spre dimineață, cînd ciripește ciocîrlia, chemînd viețuitoarele în fața jilțului Alinei, te scoli și tu. Îți pui blana-n spinare, te prefaci că ești urs. Te-apropii de Alina și-ncerci să o răpești!

— Am înțeles!... a început să rîdă cu hohote Zăgan. Fii fără grijă, Alina n-o să-mi scape!...

A încălecat Zăgan pe calul lui cel negru și a pornit în goană cu lupii după el. A alergat cu calul său mai iute ca săgeata; a trecut munți și ape; și-a ajuns la Murgașul, făcînd prăpăd în cale. Aicea, pe Murgașul, știa un loc anume ce-l locuia un urs, cel mai bătrîn din munte. Cînd a ajuns acolo, Zăgan a poruncit:

— Ieși, moș Martine, afară; e vremea ca să mori... Îmi trebuie blana care-o porți în spate, îmi trebuie și tigva... Plec în pețit cu ele...

A auzit ursul porunca lui Zăgan și a ieșit afară pe brînci din vizuină. Știa că e-n zadar să i se împotrivească.

— Mai bine lasă-mi viața, Zăgane, a îndrăznit să zică ursul, că sînt bătrîn, mai am și așa puține zile de trăit.

Zăgan nu i-a răspuns. A pus în arc săgeata și-a tras. Săgeata l-a lovit pe moș Martin în piept și el s-a prăbușit cu capul în țărînă; dar înainte de a-și da duhul a mai rostit:

— Pentru că m-ai ucis, bătrîn fiind și fără vină, te blestem, Zăgane, să n-ai nici o izbîndă la lucrul pentru care-ți trebuiesc tigva și blana mea...

Vînătorul a rîs. Coborînd de pe cal, a luat ursului blana și tigva.

Le-a luat... Le-a pregătit, așa ca să îi vină bine pe el, să se ase-mene c-un urs adevărat, și iată a plecat.

S-a dus lângă poiana fermecată, legîndu-și calul de un copac și s-a culcat cu lupii toți în jur.

Spre dimineată, cînd a început să cînte ciocîrlia, s-a sculat și Zăgan. S-a îmbrăcat în blana lui de urs, pe cap cu tigva în care făcuse două găuri ca să poată vedea. Și s-a îndreptat spre lacul zînelor.

Acolo, înconjurată de zîne, sta Alina, pe jilțu-i de regină înveș-mîntată în văluri verzi, subțiri.

S-a apropiat Zăgan de Alina și nu se sătura privind-o. Pe față-l năpădise o sudoare rece. Și-n sine își spunea:

— Frumoasă tare-i zîna... Avea dreptate mama. Ce mijloc! Și ce chip! A mea va fi! Aha! și-și freca mîinile de bucurie.

În fața zînei se adunaseră jivine și se plîngeau:

— Mărită zînă, nu știm ce să mai facem! Zăgan ne prăpădește.

O căprioară, plecată lângă jilțul Alinei, adăugă:

— Amar a fost lovită! Deunăzi a trecut pe munte vînătorul și numai eu am scăpat din toată turma mea. Toate au fost izbite.

— Și puii ni-i ucide!... a fluierat un sturz.

— Nimica nu rămîne în viață pe urma lui, a mai grăit o vulpe.

— Și ce-i mai rău ca toate, a ciripit subțire, la urmă, și-o cintează, Zăgan acum se laudă, că ai să-i fii nevastă, că o să te răpească...

Cît a ciripit vorbele astea cinteza, Zăgan, ce nu era departe de jilț, a azvîrlit încolo tigva de urs și blana din spinare și a strigat:

— Da, vreau!

Și vînătorul s-a apropiat cu pasul greu, cutremurînd pămîntul, de jilțul pe care sta Alina. Iar fiare și dihăanii, cînd l-au văzut, speriate au și țîșnit ca vîntul, care încotro... Și aripi de păsări s-au întins, pornind spre înălțimi. Doar zînele au rămas, în frunte cu regina.

— Ce vrei? a spus Alina.

— Vreau ca să-mi fii nevastă! i-a poruncit Zăgan.

A zîmbit tristă zîna.

— Zăgan, a rostit ea, cu glasul ca o strună de ceteră, de ce ești așa de rău și verși atîta sînge? Și de ce vii acum, vrînd ca să pîngă-rești mireasa viteazului Midvei?

— Îți e drag, va să zică? a hohotit Zăgan.

— De ce n-aș spune-o? Mi-este! a mai zis blîndă zîna.



— Atunci te voi răpi și fără voia ta! a mai strigat Zăgan.

Și cum a spus cuvîntul cel din urmă, a și repezit brațul lui puternic spre zînă, s-o prindă, dar tot în clipa aceea Alina și zînele din juru-i s-au prefăcut în ceață.

Nu înțelegea Zăgan; dar urla de minie, privind ceața subțire ce-n boarea dimineții plutea deasupra apei din lacul de cleștar.

Cînd și-a venit puțin în fire, vînătorul a fluierat numai o dată, scurt... Calul cel negru a zmucit doar frîul cu care fusese legat de-un trunchi, acolo unde înnoptase Zăgan și-a venit la poruncă. Lupii s-au strîns și ei:

— Întîi vreau să-l ucid pe fiul lui Brițuiu, a socotit Zăgan. De nu ar mai fi el, zîna n-ar cuteza să mi se împotrivească.

Și încălecînd pe cal, a pornit vînătorul prin munți și peste ape, spre moara zmeilor. A zburat peste creste... A trecut peste văi...

Suna din corn într-una... Vîra pîntenii-n cal... Și, spumegînd de ură, ridica în sus arcul și nimicea în cale tot ce întîlnea... Tot... tot...

Ca vîntul a călătorit pînă la moară. Aicea s-a oprit. I-au dat șerpîi venin. Venin din cel mai tare. A muiat o săgeată bine, bine-n venin; și iarăși a pornit, pînă-n Bihorul mare.

A tot zorit călare, mereu cu ochii țintă spre vîrful Cucurbeta, unde era castelul viteazului Midvei.

Cînd a ajuns acolo, a strîns în mînă frîul și calul s-a oprit.

Era liniște adîncă. În alba dimineață cerul părea de sticlă. Pe castel flutura albă flamura lui Midvei, avînd pe ea țesută o stemă, cu un vultur ce zbura deasupra unui lac, în cioc cu o coroană. În turlă, sus, se vedea un oștean de strajă, ce avea în mînă o lance.

Zăgan a întins arcul și a tras. Straja a dat un geamăt; s-a prăbușit în vale.

A pus cornul la gură Zăgan și a sunat... Tare și lung. Uuuu!... Uuuuuu!... Și sunetul de corn s-a izbit de cetate. Ecoul lui s-a întors în valea unde sta vînătorul: Uuuuu!... Uuuuuu!... asemuindu-se cu țipătul de cucuvea.

Atuncea s-a ivit pe ziduri însuși Midvei, în veșmînt lung și alb, înconjurat de tineri cu lăncii în mîini.

Trîmbițe au sunat.

— Cine ești tu, străine? a întrebat Midvei. Și-asupră-ne cu moarte de ce te năpustești?

— Ce vreau? a spus Zăgan. Am venit să-ți iau viața, Midvei. Eu sînt Zăgan. De n-ai fi tu pe lume și de nu te-ar iubi pe tine, Alina, zîna mîndră, ar fi a mea. Vreau să mi-o fac nevastă. Deci, fii gata de luptă!

Și, fără să mai aștepte răspunsul lui Midvei, Zăgan a încordat arcul din nou și-a tras. A tras mereu săgeți, ochind cu multă grijă, dar plin de-o tot mai mare și mai întunecată minie.

Cum cade iarba înaltă, cînd se cosește toamna, așa cădeau oștenii din jurul lui Midvei, loviți de-a drept în inimi de groaznicul țintaș. Au pierit toți. Pe zid n-a mai rămas decît singur Midvei.

— Și-acum, a zis Zăgan, noi doi ne vom lupta...

Midvei avea pe umăr o praștie de aramă, împărătească. Și cu ea se lupta...

A smuls dară din ziduri pietre, le-a pus în praștie și a început s-azvîrle către Zăgan.

— Ehei, Zăgane, a spus Midvei, în timp ce se lupta, am auzit de tine... Și știu cît ești de rău. Văd lîngă tine lupii. Dar eu pentru Alina sînt gata să mă lupt, nu cu un vînător, ci cu o oștire întreagă, pe viață și pe moarte. Și dacă vrei o luptă fără de vicleșuguri zmeiești, te voi răpune.

— Nu! Eu te voi ucide! a mai răcnit Zăgan, tremurînd tot de ură.

Ș-a izbucnit iar lupta, cu și mai mult temeii.

Plecau val de săgeți, dar iscusitul Midvei știa să se ferească; nu-l atingeau nici una.

Veneau apoi, țintite la vale, pietroaie mari, lovindu-l pe Zăgan cînd ici, cînd colo; dar vînătorul era atît de tare, că pietrele acelea nici nu-l clinteau...

Și lupta nu se muia de loc... Durase întreagă ziuă... Și încă mai dura...

Era pe înserate. Păsări porneau în zbor să ducă veste Alinei. Și ea, regina, sta acolo pe poiană și asculta în taină zgomotul bătăliei.

O sfișia durerea pe Alina. Pieptul i se zbătea. Ochiul i-erau în lacrimi și mîinile-și frîngea...

În vremea asta, lupta se întetea mereu. Luptau pe întuneric. Își sfărîmase Midvei de-altminteri întreg palatul, tot zmulgînd din el pietre. Zăgan, pe de altă parte, nici el nu mai avea decît puține săgeți. Și nu se știa încă, de va birui unul sau celălalt.

Atîta că Zăgan, fiu aprig de zmeoaică, păstra pentru la urmă săgeata muiată în veninul de șarpe.

Pe cer ieșise luna. Sub raza ei, veșmîntul alb al lui Midvei era o țintă bună pentru Zăgan. Și nu știu cum, flăcăul lui Brițuiu s-a răsucit și el puțin, tocmai în clipa cînd vînătorul își încordase arcul, avînd în el săgeata otrăvită. Săgeata, fulgerînd prin întuneric, a nimerit în gît, la junghietură, viteazul de pe ziduri. L-a străbătut, ieșind pe partea cealaltă și s-a înfipt în stîncă tremurînd...

Midvei s-a rezemat întîi de o coloană prăbușită. Și înțelegînd că viața i-e sfîrșită, a mișcat doar în deget inelul care-l avea în dar de la Alina. S-a prefăcut în vultur. S-a aruncat în gol, de-acolo de pe munte. Și a zburat...

Zăgan nu și-a dat seama că vulturul acela care pornise în zbor era Midvei. A crezut că flăcăul a căzut în prăpăstii.

A aprins dar o torță și a dat foc la castel, atîta cît mai rămăsese din el.

După ce-a ars castelul, Zăgan a încălecat și a pornit pe vale cîntînd și hăulind, cu lupii după el.

Alina, pe poiană, tăcea fără suflare, cutremurată de spaimă și asculta. Cînd zgomotul năpraznic al bătăliei s-a stins, s-a ridicat regina în picioare și a țipat cu deznădăjduire:

— Midvei! Unde ești tu acuma, Midvei?

În vremea asta, feciorul lui Brițuiu, rănit de moarte și preschimbat în vultur, plutea... Adesea luneca pînă jos în frunzișul copacilor și iar se ridica, plutind pe nevăzutele cărări ale văzduhului. Nu mai avea decît o singură dorință: să moară la picioarele Alinei sale și să-l îmbrățișeze ea încă o dată, mai înainte de a-și da ultima suflare. Atîta mai dorea!...

Și voia lui s-a împlinit, precum se spune. El a căzut acolo pe poiană; s-a preschimbat din vultur în flăcău.

Zîna s-a repezit; i-a prins în palme chipul cel palid, cu ochii stinși. Pierdută i-a strigat:

— Midvei, nu mă lăsa! Rămîi aici cu mine, o, dragul meu Midvei...

Cum l-a dezmiardat zîna pe cel care murea și cum l-a îmbrățișat! Ce n-a făcut? Cu apă din lac, cu vrăji... Ce n-a încercat? Doar ca să-l ție în viață... Și n-a putut...

Otrava lui Zăgan a fost mai tare decît puterea ei. A închis ochii Midvei, șoptindu-i înc-o dată cît o avea de dragă.

Regina, ca nebună, striga și-l mîngîia, căuta să-i dea iar zile, cu fața-l încălzea; dar el de mult plecase...

Sărmana, cum plîngea! Ce jalnic chin!

— Cum oare? Midvei al meu s-a dus?... Nu cred!... striga Alina, zmulgîndu-și părul. Midvei nu moare! Nu...

Au luat zînele mortul și l-au pus într-o raclă făcută din cleștar. Au dus-o sus pe muntele Murgașul. Acolo au așezat-o pe un tron de piatră scumpă de porfir.

Făclii au fost aprinse, deși noaptea trecuse. Se lumina de ziuă!

Cînd totul s-a sfîrșit și cel răpus fusese așezat spre veșnică odihnă, a pus Alina mîna ei mică pe raclă și a rostit:

— Îți jur, Midvei, că te voi plînge atît cît voi trăi. Îți voi păstra credință și n-o să am odihnă pînă ce vînătorul nu va fi pedepsit!

A plecat apoi Alina capul pe raclă și, rămînînd acolo, singură pe munte, a plîns... A plîns ziua aceea necontenit. Și-n jurul raclei, pe pămînt, din lacrimile ei au început să crească niște flori roșii.

Pe cînd se sfîrșea ziua, a auzit regina Alina dintr-o dată un glas subțirel și vesel zicînd:

— Ajunge acum, regină, cu-atîta plîns!

S-a uitat zîna, să vadă cine îndrăznește să-i tulbure cu asemenea cuvinte durerea, și a văzut alături de ea un omuleț numai de-o șchioapă, cu o barbă pînă la pămînt, care îi spunea:

— Să nu te superi, regină, dacă te tulbur acum, cînd ești atît de îndurerată; dar eu sînt spiridușul cel bun al munților. Eu am făcut ca lacrimile tale de dragoste să se preschimbe în floricele roșii, ce cresc aicea peste tot. Și am venit să te ajut.

— Mă poți tu ajuta? s-a înseninat o clipă Alina. Ai tu cumva putere mai multă decît mine? Știi vreo taină și poți tu să-i dai viață iar lui Midvei?

— Da, eu pot să-i dau viață, a zis spiridușul cu glasul lui subțire. Și pot să te ajut; numai c-atunci, Alina, n-ai să mai fii regină: zînele or să plece în alte locuri și ai să rămîi de-a pururi tu singură în lacul din poiană. Numai așa pot să dau zile lui Midvei. Te învoiești?

— Mă învoiesc, a spus fără să stea în cumpănă Alina. De spui tu că-i dai viață, mă învoiesc!...

— Ascultă dară, a învățat-o pe regină spiridușul. Strînge degrabă florile astea roșii, ce au răsărit din lacrimile tale. Lasă doar una, ce-mi trebuie mie. Te du apoi pe vale. Uite că vine seara. Adună-ți zînele; pune-le-n păr la fiecare cîte-o floare, cîntați, prindeți-vă în danț, ca mai înainte, intrați apoi în lac și fiecare zînă să răsădească în fundul apei floarea ce-o are în păr. Pe urmă zînele să plece, altminteri se vor preface și ele în flori. Doar tu rămîi acolo...

— Și-am să mă schimb în floare? a întrebat Alina.

— Cînd tu ai să fii floare, Midvei va prinde viață! a glăsuț subțire, fără să rîdă de astă dată spiridușul.

— Așa voi face, întocmai cum spui tu, a dat din nou răspuns, fără șovăire, regina zinelor.

L-a mai îmbrățișat o dată Alina pe cel din raclă; a strîns după aceea florile din preajmă, lăsînd acolo numai una, și a plecat spre vale!

Numai că-n timpul cît acestea toate se petreceau, Zăgan umbla prin munte cu haita după el.

Urcase sus cu calul, pe muntele Brițuiu, și de- acolo, fălos, strigase să-l audă și mama sa, zmeoaica Tarița, și-o soră pe care-o mai avea acolo, Brizana, și să-l audă oricine, lumea întreagă:

— Uhuuuu!... Veniți, măi!... Hei, veniți că eu, Zăgan al vostru, l-am ucis pe feciorul cel mîndru al lui Brițuiu... Am răzbunat pe zmei.

L-a auzit zmeoaica și sora sa, Brizana, și au venit chiuind.

— Ce-i, măi, ce s-a întîmplat? au țipat amîndouă.

Le-a povestit Zăgan, mîngîindu-și bărbuța, cum a pierit Midvei. Și s-a pornit atuncea pe munte, între zmeoaice, o veselie cum nu se știa încă să mai fi fost vreodată.

— Așa? L-ai omorît? Ne bucurăm, Zăgane. Așa ne-ai răzbunat. Ha, ha, ha!... Și-acum ce vrei să faci?

— Vreau să mă învățați cum s-o prind pe Alina. Că nu mai e Midvei pe care să-l iubească și vreau să fie a mea regina cea frumoasă.

— A ta, feciorul mamei! a zis iute Tarița. Uite, să te duci iarăși acolo în poiană, la lăcul zînelor. Și cînd se scaldă Alina îi furi de pe țărîm briul. În briu îi stă puterea, și-atunci te va urma. Dar ca să nu adormi cînd zînele or să înceapă să cînte...

— Îți facem noi o băutură vrăjită! a adăugat Brizana. Am aflat noi o taină. O noapte întreagă și o zi o să ți-o fierbem. Iar mîine, pe însorate, să vii tu și s-o iei.

— Ba voi să mi-o aduceți la moara zmeilor! a poruncit Zăgan. Brizana s-o aducă!

Și a plecat în goană cu lupii după el, mîndru nespus de sine și mai pornit pe rele.

O noapte întreagă și o zi a călărit Zăgan într-una, fără odihnă. N-a băut toată vremea și n-a mîncat nimic. Doar sînge a făcut să curgă. Și-n sine își zicea: «Eu am rămas acum stăpîn pe munte. Am ucis pe Midvei... Și voi avea-o pe Alina în stăpînire...

Se va întoarce din nou puterea zmeilor peste Biharia, ca altă dată...»

A doua zi, spre seară, s-a dus Zăgan la moară. Și i-a adus Brizana vrăjita băutură care-l ferea de somn. A înghițit-o dintr-o sorbitură și, dînd calului pinteni, a năvălit cu toată puterea către lac.

Era la ceasul cînd Alina prinsese flori în părul zînelor, cîntînd, în cel din urmă danț pe care îl făceau acolo, în poiană.



Și-au dat apoi jos văluri și lunecînd în lac, au răsădit sub unde florile cele roșii.

În vremea asta Zăgan gonea, cum scapă o săgeată din arc, așa gonea!... Și lovea calul cu pîntenii în pîntec, să fugă și mai iute.

N-a trecut mult și a ajuns la lacul pe a cărui apă verde Alina mai plutea. Pe țărm era veșmîntul, alături cu o cingătoare de trandafiri. S-a aplecat Zăgan din fugă, de pe cal, le-a prins în mînă, briul și veșmîntul, și a strigat reginei:

— Acuma ți-ai pierdut puterile de zînă, Alina! Briul tău fermecat e-n mîna mea. Ești o femeie ca orișicare alta. De nu mă vei urma, de nu vei vrea să fii a mea, am să te prind de păru-ți de mătase și-așa am să te duc!

Cu urlete haine s-au strîns și lupii-n jur.

Iar zînele au sărit din apă și-au pus pe ele văluri; și au pierit. N-a mai rămas decît Alina.

— Tu n-ai putere asupra mea, cum crezi, a glăsuît Alina. În schimb, a venit vremea să fii tu pedepsit. Midvei îți va plăti!

S-a scufundat în apă și s-a făcut o floare.

— Midvei? a rîs Zăgan. El zace în prăpăstii. Ha, ha!... Midvei e mort!... Ha, ha!... Ha, ha, ha, ha!...

Numai că tot atuncea pe muntele Murgășul, Midvei s-a ridicat, trezindu-se din moarte. A suflat spiridușul în raclă, racla s-a prefăcut în cal. Floarea, ce rămăsese acolo, s-a preschimbat în paloș.

Încălecînd, Midvei a și pornit ca fulgerul spre lac.

Zăgan, cînd l-a văzut cu paloșul în mînă, s-a înspăimîntat.

Dînd pîteni calului, a încercat să fugă peste munte, strigînd cu înfricoșare:

— Hei, ajutor!... Tarițo!... A înviat Midvei. Și vine... Se răzbună!...

Și l-a ajuns feciorul lui Brițeu pe vînător, lîngă riul Drăgana.

Au început iar lupta. Zăgan lupta cu arcul. Midvei avea în mînă paloșul fermecat.

Vreo șapte zile și șapte nopți s-au tot luptat într-una...

În cea de-a șaptea noapte, Midvei l-a biruit pe vînător, și doborîndu-l, l-a zvîrlit în rîu. Riul l-a dus la vale. Dus pe vecie a fost...

Îl biruise feciorul lui Brițeu pe Zăgan: dar veselie nu putea să aibă... Era singur în viață, fără de draga lui. Pentru ca să trăiască el, Alina se preschimbase în floare.

A mers dară feciorul lui Brițuiu pe malul lacului în care se afla Alina și a privit în apă cu mîhnire. Iubita lui, Alina... Nicicînd n-o s-o mai vadă... Îi părea rău acuma feciorului că are zile să trăiască.

Deodată, i-a venit în față spiridușul cel bun:

— Midvei, a glăsuț el subțirel, ne vedem iară. Uite, ai zile acum, ca să trăiești cît vei pofti. Nu vrei să-ți fac la loc castelul tău din vîrful Cucurbeta?

— Nu vreau decît să fiu alături de draga mea, a răspuns el. Degeaba mi-ai dat viață. Mi-e dor prea mult de draga mea.

— Nu vrei, în locul Alinei, nici avuții, nici alte desfătări?

— Nu vreau nimic, decît pe ea; cu ea în viață sau în moarte, numai să fim alături...

— Eu ți-aș putea împlini această voie, a grăit spiridușul. Atîta doar c-atuncea ar trebui să te prefaci și tu în floare. Să locuiești în lacul zînelor, pe fund. Numai astfel ai să poți fi mereu alături de Alina.

— Fă-mă mai bine o floare, spiridușule! i-a spus iute Midvei. Să fiu lingă Alina mea pe veșnicie...

— Lasă-te atunci să luneci în apă! l-a învățat omulețul cu barba pînă la pămînt.

Midvei n-a stat pe gînduri. S-a aplecat pe marginea lacului și s-a lăsat să lunece înlăuntru. Numai că spiridușul a vrut să încerce dacă și dragostea flăcăului era la fel de tare ca a zînei.

Cînd s-a lăsat plutind în unde, Midvei s-a minunat. Apa nu-i făcea nici un rău.

A lunecat ușor pe fundul lacului și-acolo, într-o scoică mare, era un tron împărătesc de aur. Din mijlocul acestui tron creștea o floare mare, roșie, ce-și tremura încet petalele subțiri.

Petalele s-au desfăcut și dintre ele a răsărit o fată. Cea mai frumoasă fată din lume.

Era Alina...

De sub o frunzuliță a florii a mai ieșit și un omuleț. Nu era altul decît spiridușul.

— Pentru credința voastră neclintită, v-am răsplătit, a mai zis spiridușul. Rămîneți pentru totdeauna împreună. Împărăția voastră o să fie acest lac fermecat. Iubiți-vă și fiți de-a pururi fericiți!...

Zicînd cuvintele acestea, spiridușul a pierit.

S-a dus să-l vestească și pe Brițuiu de cele întâmplate. Și mult s-a bucurat Brițuiu, aflînd că nora sa va fi Alina, zîna cea bună, aceea care prin jertfa ei dăduse iară zile lui Midvei...

Alina și Midvei s-au privit cu iubire și credință în ochi, s-au luat de mînă...

De vii și acum, precum se povestește, la ceasul fermecat în care slăvita nopții doamnă își revarsă prin frunze verzi văpaie argintie, zărești în lacul zînelor pe cei doi tineri. Stau așezați pe tronul lor de aur și se privesc cu dragoste nestinsă.

Poate de-aceea se și spune-n munte că dragostea curată și fierbinte n-are moarte!...

Căderea lui Paltiş

Mai spun bătrînii că într-o vreme se aşternuse pacea peste Biharia. Împărătea Briţeu, care-şi avea palatul în muntele Aleul. Pieriseră Lăstuş şi zmeii săi. Nu mai erau decît zmeoaica Tariţa şi fata ei, Brizana, care stăteau ascunse într-o văgăună

Mai erau nişte vidme, ce-i drept, care făcuseră pe timpuri mult rău muntenilor. Era balaurul cel mare, alb, năpraznic, care trăise în împărăţia lui Troian, şi care sufla viscol pe gură şi pe nări; dar îl prinsese de mult Sorin. Erau şi ploaia cu şuvoi — o iapă sălbatică, şi trăsnetul — un cerb cu coarne şi copite de oţel. Pe-acestea două le vînaseră cu dibăcie muntenii prin hăţişuri şi le legaseră în ştreanguri.

Pe toate le păzea Andrei, un bihorean bătrîn, cinstit de toţi muntenii. El le ţinea închise în firide frumos pe fiecare, într-o casă de piatră, scobită în muntele plin de prăpăstii, Bohodeiul.

Ca ajutor avea pe doi flăcăi de suflet: Paltiş şi Gruieş. Bătrînul îi aflate pe cînd erau copii, uitaţi într-o colibă, cînd tatăl lor şi muma fuseseră răpuşi de zmeul Lăstuş. Dar el îi luase, îi crescuse acolo în casa lui de piatră, îi învăţase să ajungă oameni, să fie şi destoinici, şi viteji.

Şi-acuma îi socotea ca fiind ai lui, şi mult se mai mîndrea cu-aşa feciori. Unul, cel mare, Paltiş, era din fire mai tăcut şi întunecat. Celalt, mai mic, era ca ziua, bălai şi luminat.

Cel mic era şi oleacă mai voinic decît cel mare, mai sprinten, mai isteţ; dar amîndoi erau viteji ca spada de oţel în bătălie.

Bătrînului i-erau deopotrivă de dragi, unul şi celălalt. Ştia că o să aibă urmaşi care să ocrotească şi mai departe Biharia de vidme, ţinîndu-le acolo bine zăvorîte.

Şi ca să fie bună paza, orînduise Andrei pe fiul său cel mic, pe Gruieş, sus pe munte, pe culmea Bohodeiul, să privegheze întreaga

zare. Iar pe cel mare, pe Paltiș, îl hotărîse să fie strajă jos, în văile adînci de la Boleasa.

De s-ar fi întîmplat cumva să scape vidmele, pe care le încuia de altminteri cu-o cheie mare cît un stat de om însuși Andrei, la deal le înhăța Gruieș și jos le prindea Paltiș.

N-ar fi putut să scape pe nici una din căi. Nici ele și nici alți dușmani, n-ar fi putut să dea năvală prin munți, fără să se lovească de îndoita strajă.

Astfel se scurgea vremea... Și așa ar fi trecut în tihnă mai departe, de n-ar fi fost zmeoaica Tarița.

Ea nu putea să uite că Lăstuş, zmeul cel mare, fratele său, ce stăpînise munții odată, fusese doborît și împietrit în stană de Brițuiu, cu ajutorul lui Andrei și-al celor doi feciori. Și nu putea să îndure că-i liniște pe munte, și nu mai curge sînge.

Acolo, în văgăuna pe care-o locuia, se sfătua adesea cu fata ei, Brizana, ce-ar mai putea să facă să tulbure muntenii, să săvîrșească rău. Ardea de focul răzbunării Tarița; și fata ei, Brizana, la fel.

De n-ar fi fost Andrei, să țină în pază acele vidme, ar fi putut zmeoaica să le folosească, să pustiască împărăția lui Brițuiu. Și mai ales pe balaurul cel mare, alb, ar fi poftit să-l aibă Tarița.

S-au sfătuit zmeoaicele îndelung. Au iscodit prin munți. Tarița s-a făcut o muscă; Brizana, fata ei, s-a schimbat într-un flutur, și au umblat prin case, pe lîngă oameni... Au cercetat și casa de piatră a bătrînului Andrei... Și într-o seară a adus Tarița o știre.

Simțise ea că Paltiș, feciorul cel mare al lui Andrei, era mai slab de cuget și mai trufaș.

Se luaseră o dată de vorbă Andrei și cu feciorii. Bătrînul le spusese că-i vremea să-și găsească și ei cîte-o soție. Gruieș se împurpurase ca o fecioară la chip, și răspunsese că el își va găsi o fată pe-aici, prin munte, curată și vitează, ca să i-o facă noră bătrînului. Dar Paltiș privise îngîndurat în depărtare, tăcuse un timp și-abia la urmă de tot zisese că lui nu-i trebuie pădureancă, nici fată de bouar, ci el visează să se însoțească numai cu vreo copilă de crai sau cu vreo zîină...

Rîsese Andrei și îi grăise feciorului cel mare:

— Nu-i rău de loc, băiete, de-ai să-mi aduci vreodată ca noră o zîină din povești... Dar trebuie s-o meriți, să fii vrednic de ea... Să nu fie doar o deșartă trufie!

— O merit și sînt vrednic! grăise iară, cam mohorît, flăcăul.

Tarița, ca o muscă, era acolo și-a prins îndată vorba lui Paltiș.

— E cam trufaș băiatul, spusese ea Brizanei. Și unde e trufie, degrabă e și pizmă. Și cine pizmuiește pe altul, e gata să greșescă. Noi trebuie să încercăm să-i ațîțăm trufia!

Au pus zmeoaicele la cale să îl ademenească dintr-o dată pe Paltiș. Prin el să se răzbune. Să se răzbune întîi pe Andrei și pe fiii săi; să năpustească apoi împărăția lui Brițuiu.

Și iată că într-o zi feciorul cel mare al lui Andrei păzea munții pe vale, așa ca întotdeauna, cu un topor de piatră în mînă. Se tot gîndea la vorba ce-o avusese cu bătrînul. Și-l cam durea că tatăl său rîsesse cînd el a spus că merită și-o zîină de soție.

Ce? Nu-i adevărat? E doar copilul cel mai mare al lui Andrei, acela ce apără Biharia de vidme! Este frumos la chip, înalt ca bradul, puternic și viteaz. De ce adică nu l-ar iubi și-o zîină?

Pe cînd socotea astfel în minte, tot cerceta pădurea, prăpăstiile și o poiană largă — ce se întindea acolo la Boleasa. Și pe poiana aceea îmbălsămată de flori roiau și fluturi, mulțime, care mai de care mai frumos zugrăviți.

Deodată a zărit un fluturaș gălbui cu punctulițe roșii, care se așezase pe o floare de merișor. Se ridicase, zburînd cu aripi tremurînde și începuse să se învîrtă în jurul său, parcă vroia să-i facă un semn.

S-a învîrtit o vreme astfel în moale filfuit; s-a așezat pe umărul flăcăului, pe cușmă. Paltiș l-a tot zburătăcit... Pînă la urmă a hotărît să-l prindă.

Cum a întins el mîna, fluturul s-a schimbat într-o frumoasă fată, cu părul castaniu în unde lucitoare, ca apa încrețită a unui lac, cînd suflă vîntul, cu buze subțirele și roșii ca zmeura cea dulce. La gît purta frumoasa o salbă preabogată, în degete, inele, și brațele le avea împodobite cu giuvaere bătute în safire și alte nestemate.

Iar ochii verzi ai fetei priveau șiret spre Paltiș.

— Cine ești tu? a întreat-o flăcăul tulburat de atîta strălucire. Ești zîină sau crăiasă?

— Sînt zîină, a zis ea încet, abia șoptind din buze. Și de-am venit aicea, tu singur ești de vină...

— Sînt fericit de vina ce te-a adus în față-mi, a dat cu îndrăzneală răspuns flăcăul. Și totuși, te mai rog să-mi spui care mi-e vina?

— Că mi-ești nespus de drag, a rostit dulce fata, zîmbind.

Și cum a spus cuvîntul, s-a schimbat iar în flutur Brizana cea vicleană, fata zmeoaicii, pentru că ea era aceea ce-l ispitea pe încrezătorul flăcău al lui Andrei.

A stat sărmanul Paltîș un timp năuc, așa, fără să înțeleagă. Cum se ivise fata și cum pierise iară? Pe urmă, de bucurie, a alergat pe munte, să povestească întîmplarea lui tată-său, și lui frate-său, Gruieș.

— A fost un vis? Sau oare într-adevăr venise o zîă-n fața lui?

— Mie nu mi se pare un lucru prea curat! îi răspunse Andrei. Iar frate-său cel mic risese și zisese că-i numai o părere.

Da-n ziua următoare, pe cînd Paltîș păzea, a venit iar Brizana. S-a pogorît în fața lui, în chip de flutur cu punctulițe roșii, schimbîndu-se-n copilă cu strai împodobit. Și, luîndu-se de mîină cu flăcăul, au intrat în pădure. Au mers așa o vreme în tăcere; doar inima lui Paltîș bătea înfiorată. S-au așezat apoi pe-un trunchi căzut acolo în pădure. Și Paltîș a început să-i povestească frumoasei viața lui.

Brizana se făcea că nu știe nimica și tot se minuna.

— Spuneai c-ai fi feciorul cel mare al lui Andrei. De ce atunci bătrînul, tatăl vostru, a dat locul de strajă cel mai bun, care-i pe munte, sus, feciorului cel mic? De ce să urce Gruieș pe culmea Bohodeiul, și tu stai ici în vale? Pesemne că-l iubește mai mult decît pe tine, dacă-l cinstește astfel...

Intrase-n inima flăcăului un ghimpe. Ghimpele-i făcea rană. Venise după aceea și-n alte zile Brizana, și tot la fel grăise. Și tot la fel îi picurase în inimă flăcăului otrava îndoielii, îl ațîțase împotriva aceluia ce-i era frate.

Atîta-l ațîțase, că, într-o seară, flăcăul cel mare spusese lui Andrei:

— Mă mir, tătucă, tare, de ce-l tot ții pe Gruieș doar sus pe Bohodeiul, care e locul de cinste al străjii, cînd drept ar fi să stea acolo feciorul cel mai mare, adică eu...

Se-ntunecase privirea lui Andrei.

— Îl țiiu, măi Paltîș, îi răspunsese bătrînul cu blîndețe, pentru că aici nu-i vorba de frate mic sau mare: ci de o strajă bună. Și locul de pe culme este mai greu. Că, nu-i cu supărare, Gruieș e mai voinic, e și mai sprinten decît tine, el a răpus pe zmeii ce încercau să scape în lupta cu Lăstuș.

— Lupta cu zmeii este una, mai adăugise Paltiș, și straja este alta...

— Ba nu-i așa, grăise mai departe bătrînul, că jos, pe vale, dacă scapă vreuna dintre vidme, o și prinzi în hățișuri, dar sus pe culme o pierzi.

— Nu-i Gruieș mai voinic ca mine, spusese Paltiș. Să ne luptăm!

— Să vă luptați! s-a învoit bătrînul, dar înnegrit de tot la chip și ars în suflet de mîhnire.

Tocmai atunci venea din munte și Gruieș. A rîs cu voie bună flăcăul cel mic, cînd a aflat de ce e vorba, și-a zis:

— Eu nu vreau să mă lupt cu frate-meu mai mare. Mai bine-i dau de bună voie locul!

— Ți-e frică? a zis Paltiș cu asprime.

— De frică nu mi-e, a rostit iute Gruieș, dar n-aș fi vrut să ne luptăm noi, frații, împreună niciodată, ci numai cu dușmanii...

Andrei sta lîngă focul care fusese aprins în vatră și așa trăgea de virtos din pipă, că-n jurul său nu se vedea decît de-o palmă. Numai că ochii lui de tată puteau să vadă și să pătrundă mult mai departe, în cugetele celor doi flăcăi. Și-o bănuială ca un șarpe-l cuprîndea.

— Să ne luptăm atunci, strigase Paltiș, vreau, frățioare, să-ți arăt puterea, să vadă și tătuca nedreptatea ce-a săvîrșit-o dîndu-ți ție locul de strajă cel de cinste...

Au ieșit dar afară. S-au prins în brațe; și-au început o luptă voinicească, așa precum se știe prin munte din bătrîni. Luptă cinstită, tinerească. Să vadă, să se știe... Care pe care?

S-au frînt ei, s-au proptit, s-au strîns, s-au doborît unul pe altul. S-au tot luptat de seară și pînă dimineață și cînd au început să se roșească pădurile pe creste, a simțit Paltiș că îl cuprinde oboseala, în timp ce Gruieș era la fel de sprinten ca-n clipa cea dintîi cînd se pornise lupta. Și-atuncea, zice-se că Paltiș în focul bătăliei a zărit lîngă dînsul un fluturaș cu punctulițe roșii; și-un glas parcă-i șoptea:

— Încearcă să-i pui piedică, altminteri te răpune. Și nu e umilință mai adîncă, decît să te doboare fratele cel mic.

«E zîna! se gîndise Paltiș. N-o să mă mai iubească dac-am să fiu înfrînt!»

Și n-a mai stat pe gînduri. A întins ușor piciorul. A pus o piedică lui Gruieș

Piedică în luptă dreaptă? Asta era rușinea cea mai mare-n Biharia. Și-acei care-o puneau, călca și legea din bătrâni, și omenia...

Și totuși Paltiş a întins piciorul și a pus piedică frăținelui mai mic, ascultînd șoapta cea vicleană. Gruieș, în focul luptei, nu a băgat de seamă. Numai bătrînul a zărit, cînd Paltiş a făcut astfel de faptă; cînd l-a împins pe Gruieș, să-l doboare.

Dar în zadar a făcut asta fratele cel mare. Gruieș s-a încordat odată bine. L-a pus pe Paltiş jos. L-a învîrtit și l-a adus cu umerii pe iarba din poiană. Așa l-a învins!...

N-a mai avut ce spune Paltiş. S-au descleștat.

Gruieș zîmbea voios ca întotdeauna: uitase totul. Numai frăținele cel mare se ridicase din țărînă și-i aruncase celui mic pentru întîia oară privire grea de ură. Și-a luat cu el toporul de piatră și a plecat fără să spună nici o vorbă.

— Paltiş! l-a strigat tatăl; dar el nu i-a răspuns, și-a pornit spre vale cu pas domol, cu fruntea la pămînt.

Mîhniți erau acum tustrei. Pacea pierise... Cel mai mîhnit era însă tot tatăl. Cum? Frați de-o mamă? Crescuți de el în cinste și dreptate? Și să se întîmple astfel? Să lupte între ei? Să se urască? Parcă nici nu-i venea să creadă bătrînului.

Și într-acestea Paltiş cobora pe Boleasa. În piept simțea mireasma de brad și de rășină, dar greu vuia frunzișul sub streășina pădurii. Și prin păienjeniișul cel verde, prin desişuri, se zărea o lumină...

A luat-o într-acolo, mergînd așa în neştire. Ardea tot de minie. Nu ştia ce să facă, cum să se liniştească. Și iată, lîngă un trunchi sta ea, fata zmeoaicei, ce-l amăgise că-i zîă și-i scormonea într-una trufia. Ea, ce pusese la cale lupta între frați și care-l îndemnase la faptă mișelească, sta lîngă trunchi, pîndindu-l ca o pisică sălbatică, gata să înhațe prada...

— Tu nu vezi? i-a zis ea, rîzînd de bucurie în sine că izbutea în ce puneau la cale, nu vezi că tatăl tău ține mai mult la Gruieș? Pe tine te urăște. Aceasta-i dragostea de tată a lui Andrei. Nu vezi? Mai bine haide să fugim în lume!

Și-atîta l-a învrăjbit Brizana pe Paltiş, atîta i-a vorbit, l-a mîngîiat cu prefăcătorie — și mîngîindu-l, mai rău întetea focul care-l frigea în piept — că-n scurtă vreme i-a ajuns flăcăul unealtă. Era acum Paltiş în mîinile odraslei de zmeoaică, așa cum e toporul în mîna unui pădurean. Sta gata să lovească



De peste culmi încolo, răsună cînt de bucurie. Printre copacii vineți ninsese în dumbrava în care tănuia o pulbere de aur. Fata era alături. Nu mai știa ce face sărmanul Paltîș. Mut a cuprins-o în brațe. Ea l-a încolăcit cu mîna de grumaz. Și-au stat fără suflare o vreme îndelungată, strînși unul lîngă altul, obraz lîngă obraz, pînă cînd el, care n-avea altă voie acum decît a ei, a grăit iar, supus:

— Tu, zîină, poruncește-mi, și eu am să te ascult!

— Uite, a rostit Brizana, de vrei să fii a ta, dovedește-mi întîi că ești puternic. Dacă-mi vei dovedi, noi vom pleca în lume și

eu ți-oi fi soție. Atunci am să te fac ce-ai să vrei tu, un rege bogat sau crai cuceritor, stăpîn pe țări și oameni... N-ai să mai fii sluga bătrînului Andrei, ce nu ți-e măcar tată...

— Și ce trebuie să fac? a murmurat flăcăul ca-n somn. Să fiu așa... Să-ți dovedesc puterea...

Luceau ochii Brizanei și verzi, și sîngerii, în vreme ce feciorul cel mare al lui Andrei o strîngea mai cu sete în brațe, strivindu-i pieptul fraged la pieptul său bărbat.

— Ce să faci? a zis ea. Să lupți! Să lupți și cu Brițuiu, dacă va fi nevoie. Să îngrozești muntenii. Fratelui tău, lui Gruieș, și lui Andrei, aceia ce te-au nesocotit, să le arăți asemeni că ești mult mai puternic decît au crezut ei...

— Cum să le arăt?

— Așa!

Și-a învățat Brizana pe Paltiș ce să facă. În zori să se strecoare în casa lor de piatră. Să dea drumul și ploii cu șuvoi, și trăznetului. S-ajungă apoi la firida unde era închis balaurul cel mare și alb, care sufla pe gură și pe nări viscol și pustiire. Ea îi va da în mîină un frîu, care-i vrăjit, cu el o să lovească în cap balaurul. Să încalece apoi degrabă pe balaur și să pornească prin munte. În cale o să-i iasă ea... zîna. Și ea o să-l învețe atunci ce să mai facă și cum să-și dovedească bărbăția... L-a învățat Brizana acestea toate și s-a schimbat în flutur; a pierit iar ca-n vis...

Era sărmanul Paltiș pierdut parcă-n beție, cu totul fermecat. Și îl rodea trufia. Îl copleșea mărirea ce i-o făgăduise Brizana.

Atuncea a auzit flăcăul, de sus, pe tatăl său, Andrei, cum îl striga:

— Paltiș! Te așteptăm la cină și hodină.

El a tăcut.

— Hei, Paltiș! a mai tunat o dată vocea lui Andrei. Paltiș, te așteptăm. În noaptea asta face de strajă doar fratele tău Gruieș. Tu vină la hodină!...

— Nu viu, a răspuns el, rămîn aici pe noapte. Fac singur strajă. N-are decît să se hodinească Gruieș.

— De ce? Că-i rîndul tău să dormi în astă noapte. Gruieș o să se hodinească abia mîine. N-am hotărît ca-n timpul nopții să stea strajă la vidme numai cîte unul?

— Nu viu, s-a încăpățînat mai tare Paltiș, să stea acasă Gruieș, că ți-i mai drag. Iar eu rămîi pe munte...

S-a încrîncenat de spaimă bătrînul. Atîta dușmănie între frați? Oare s-a înșelat și n-a crescut la sînu-i decît un pui de șarpe? Nu poate crede. Nu... A pășit greu în casă, unde-l aștepta Gruieș, și aprinse în vatră focul... S-a întristat cu totul... Ce să fie cu Paltîș? Casa părea întunecată fără de el; și tristă.

— Tată, a grăit Gruieș, zic să-l lăsăm pe Paltîș, sus pe munte, de ține el atîta... Să nu facă vreo pozna!

— Și mie-mi este teamă! a rostit rar bătrînul. Îl roade rău un cariu în trunchi. Nu știu de unde-i vine atîta trufie. Să îl lăsăm acum să-i treacă focul. Și mîine să-l vestim că el va sta de strajă pe culmea Bohodeiul.

— Eu singur am să-l chem, a mai grăit bătrînul.

Și s-au culcat; fără să știe nici unul că jos, pe vale, învăluit în ținură, Paltîș al lor pîndea să vină dimineața, să dea drumul la vidme, să-i părăsească pe cei alături de care trăise pînă atuncea, și cu Brizana-n brațe să plece-n lumea largă...

Nu le trecea prin minte că într-o văgăună întunecată, sub muntele de piatră, Tarița și Brizana săreau de bucurie:

— Aha! Nu știe nerodul de flăcău, zicea Tarița fetei sale, că-n faptă el ascultă porunca mea și pregătește moartea celor din munte. Apoi și moartea sa... Nu știe! Ha, ha, ha!...

Și astfel s-a scurs noaptea. Paltîș, pe vale, rătăcit... Andrei și Gruieș, fără să-nchidă ochii de mîhnire. Zmeoaicele, jucînd de bucurie. Cînd zorile au venit și-au început să risipească noaptea, s-a ridicat bătrînul cel dintîi din așternut, a cercetat de sînt la fel de bine închise vidmele...

Balaurul atuncea a lovit cu capul în ușile de piatră. Pesemne că zmeoaica Tarița, schimbată în muscă, îl vestise de cele ce urmau. El a bătut cu asemenea mînie și-atîta de turbat, că lacătul cel mare din ușă a zornăit de s-au clătît toți munții. Auzind așa zgomot, unii dintre muntenii ce locuiau pe-acolo prin preajmă s-au cam speriat. Nu înțelegeau ce este: s-a cutremurat cerul, sau s-a crăpat pămîntul? Pentru că despre vidme nu aveau nici o grijă. Știau că le păzesc Andrei și fiii săi... Nu puteau fi primejdii.

— Hei, vidmă, a zis Andrei, degeaba te tot zbuciumi. De-aici nu poți scăpa!

Alături, lîngă casă, venise însă din vale Paltîș, pîn-a se lumina de ziuă și aștepta să plece bătrînul. Sta pitulat.

Andrei a tras zăvorul. A răsucit în uşă cheia lui mare de fier; a atârnat această cheie într-un copac şi a plecat pe vale, zicînd către feciorul cel mic:

— Tu urcă-te pe Bohodeiul şi stai de strajă bine. Aceasta e îndatorirea noastră de temei. Acolo, aşteaptă veste de la mine şi despre Paltiş. Ce-o fi se va vedea!

Feciorul cel mare sta după casă, chincit şi aştepta. Avea dinţii încleştaji şi pumnii strînşi. Nu ştia ce-i cu el. În minte n-avea alta decît îmbrăţişarea Brizanei şi cruda hotărîre de-a împlini voia ei...

Cum au plecat bătrînul şi fratele mai mic, Paltiş a şi luat cheia ce spînzura în copac. A dat în lături uşa şi a intrat. A mers drept la firida unde era încuiată iapa sălbatică şi i-a deschis. Ea a ţîşnit pe munte. Pe urmă a dat drumul şi cerbului. Şi cerbul a sărit pe dată afară.

S-a dus după aceea la ultima firidă, cea mare, a dat drumul balaurului. Cînd a deschis firida aceasta, se zice c-atîta a urlat fiara cumplită, că Paltiş pentru o clipă s-a înspăimîntat. Dar iute şi-a venit în fire; şi a lovit balaurul în cap cu friul cel vrăjit, pe care îl primise de la Brizana.

Balaurul atuncea, vrăjit, s-a lăsat într-o parte, dînd voie feciorului cel mare al lui Andrei să-i sară pe spinare şi să-i așeze friul pe cap.

— Acuma sînt puternic! a strigat Paltiş. Toţi or să-mi ştie frica. Unde ești, zîno? Vin! Aşteaptă-mă!

Şi ploaia începuse să cadă peste munte în şuvoaie, să înece şi colibele... Trăznetul vărsa valuri de foc şi aprindea pădurea...

Prăpădul se pornise...

Tulnice se jeleau...

Şi-n acest timp, Tariţa juca acolo în văgăuna ei cea neagră şi tot spunea:

— Aşa, aşa, Brizana! Tu trebuie să răzbuni pe zmei; şi mai cu seamă pe Lăstuş, răpus cu ajutorul lui Andrei şi-al celor doi feciori. Şi-acuma, iată, unul dintre ei ne e unealtă nouă... Aşa, Brizana!... Ha, ha, ha!...

Gruieş, care ajunsese la locul său de strajă, pe culmea Bohodeiul, a auzit deodată că a început să urle balaurul. Şi a privit în jos spre casa lor de piatră.

În clipa ceea a şi zărit iapa sălbatică ţîşnind în sus pe munte S-a ridicat în zbor şi a trecut pe lîngă el ca vîntul.

A smuls Gruieș un bolovan mare din coastă și l-a zvirlit după sălbăticiune, să-i sfarme spinarea și s-o doboare; dar iapa ajunsese cine știe unde și i-a scăpat...

A pornit iapa mai iute peste creste, încînd satele din munte sub ploaia cu șuvoi, spălînd spre văi cu valurile sale colibe, oameni, și mai ales copii, femei, bătrîni...

— Vai nouă! a strigat Gruieș. A scăpat ploaia cu șuvoi și o să inece Biharia întreagă... Săriți, tătucă, Paltiș, să prindem vidma!

Pe cînd rostea cuvintele acestea, fără să-i treacă măcar prin minte trădarea fratelui cel mare, iaca și cerbul cel cu coarne și copite de oțel sărea afară din casa lor de piatră. Trăsnea și scînteia. Și-n drumul lui se aprinsese pădurea pe de-a rîndul.

Fără să șovăiască, de acolo de sus, din culmea Bohodeiul, Gruieș s-a zvirlit în văzduh. Și cum era de sprinten și de isteț, astfel a socotit în săritură, că a ajuns de-a dreptul pe spinarea cerbului cu coarne și copite de oțel. L-a apucat de coarne; și-așa din zbor l-a pedepsit, lovindu-l în frunte cu toporul, nu tare, ca să moară, dar într-atîta cît să cunoască spaima.

Pe cînd zbura, l-a văzut și pe Paltiș călare pe balaur, fugind nebun prin munte. Balaurul sufla viscol pe gură și pe nări, făcînd prăpăd prin codri, risipind în prăpăstii colibe, pădureni, bouari și vite, totul ce rămăsese nedoborit de ploaia cu șuvoi.

Numai odată cînd sufla balaurul, cîte-o pădure întreagă doboră. Creștea apoi zăpada ca niște munți albi și înghețați peste munții verzi și înfloriți. Iar la răscruce sta Brizana și-l aștepta pe Paltiș.

Cînd a ajuns aproape de ea, Paltiș a tras de frîul cel vrăjit. Balaurul a stat. Și s-a plecat iar într-o parte. Brizana a sărit și ea alături de flăcău. Și glasul ei cel rău și ascuțit a sfredelit urechile lui Gruieș:

— Să semănăm prăpădul, Paltiș, toți să se înfricoșeze, să nimicim Biharia întreagă... Și să se știe astfel cît de voinic ești tu... Așa să-ți speli rușinea c-ai fost înfrînt de Gruieș. Și-acum să ne îndreptăm către Aleul, să sfărîmăm palatul lui Brițuiu!

— Să mergem! zicea Paltiș cu ochii la Brizana, cu mintea amețită, neștiind nimic ce face.

Dar colo, în poiană, se și afla Andrei, care-l căuta pe Paltiș. Și într-acolo zbura balaurul, purtîndu-i în spinare pe Paltiș și Brizana. Cum a văzut și asta, a început să strige feciorul cel mic, către cel mare:

— Stai, Paltiș! Ce-i cu tine? Uite, în vale-i tata!

L-a zărit și bătrînul pe fiul său cel mare.

— Unde-ai pornit, nebune? a rostit și el tare. Stai! Unde mergeți? Stați!

Și-a înțeles pe dată cum e, ce s-a întîmplat.

Dar ei n-au ținut seamă.

— Bătrînul! a rîs fata Tariței. Ferește-te din cale, moșnege. Ce? Tu nu vezi? Paltiș acum i-al meu...

— Ferește-te! a mai răcnit și Paltiș. Și înțelege, tată, că nu voi ține seamă de tine, de nu fugi!

— Nu plec! striga bătrînul. Decît să pustuiască balaurul Biharia, mai bine mor aici, călcați-mă-n picioare!

De crîncenă durere s-a gîrbovit Andrei. Parcă ar fi fost pe moarte. Simțea că s-a sfîrșit cu viața lui întreagă. Avea lacrimi în glas. Iar părul ce-i fusese cărunt mai înainte, i-a albit dintr-o dată.

Brizana rîdea însă; și Paltiș tot la fel. Fiara zbura la vale, urlînd prin munte și doborînd tot codrul; lovind și omorînd, venea peste Andrei. El privea neclintit, grăind doar către ei:

— De vrei să treci, băiete, va trebui să calce balaurul în tropot peste mine... Altminteri nu...

Paltiș nu ținea seamă. Acum îl vor călca...

În clipa ceeaa Gruieș a strîns de coarne cerbul, a ridicat toporul de piatră, s-a înălțat și el în zbor, în fața furtunii ce cobora, grăind cu glas puternic:

— De n-ai să te-ntorci, Paltiș, și de-l lovești pe tata, cu mine ai să te lupți. Ai să porți singur vina de tot ce va urma...

Rîsesse Paltiș... Acum nu mai rîdea.

— Înainte! îi tot striga Brizana.

Dar fața lui, a fratelui cel mic, era acum cu totul asprită. Cînd Paltiș a-ntors capul din zbor și a zărit chipul frăținelui, s-a îngrozit.

Fără să mai asculte poruncile Brizanei, Paltiș a tras de frîu. Balaurul a ascultat îndemnul; și-a făcut calea întoarsă; iar Gruieș l-a urmat...

— Stați! Ce nenorocire! Stai, Paltiș! a mai strigat bătrînul.

— Opriți-vă! a poruncit și Gruieș fugarilor.

Și-a ridicat toporul de piatră, ca să lovească balaurul și să-l si-lească pe Paltiș să se plece. S-o prindă pe Brizana.

Dar Paltiș s-a temut că-l va lovi pe el toporul de piatră.



Lăsînd triul din mină, cu gînd să-și scape viața, el a făcut un salt, sărînd de pe balaur în valea Bohodeiului. Unde a căzut, pe munte, s-a afundat în stîncă, țîpînd înpăimîntat și apăsît de vină...

A răsunît un geamăt. Un geamăt dureros. Era al lui Andrei. Gruieș s-a repezit cu cerbul să-l apuce pe Paltîș din cădere, să-l scape de la moarte, dar era prea tîrziu...

Din locul unde căzuse Paltîș a și țîșnit atunci o apă înpumată, care a pornit pe dată să fiarbă în prăpăstii...

Brizana, pe balaur, nu se pierdea cu firea, vîzînd năpasta ce se abătuse peste Paltîș; ea n-avea altă țîntă, decît să pustiască Biharia, așa precum îi poruncise Tarița, mama ei. Și mai întîi de toate, vroia să ducă în zbor balaurul peste palatul lui Brițuiu, acel ce răpusese pe zmei, și să-l părăduiască.

A întors deci iară friul, gonind către Aleul...

Gruieș, văzînd pe Paltîș pierdut fără scăpare, știînd-o pe Brizana călare pe balaur în drum către Aleul, a pornit după ea.

Cerbul zbura mai iute și în puțină vreme l-a ajuns pe balaur. L-a ajuns chiar pe valea unde stătuse înainte de strajă Paltîș, la Boleasa. Și cum l-a ajuns, Gruieș a ridicat toporul, a dat cu însetare în fiara ce făptuise atîta pustiire și rău. A mai lovit o dată, și încă o dată, mai tare, tot mai tare...

Balaurul a încercat să-l prindă în gheare pe flăcău, să-l facă mici fărîme; dar Gruieș era sprinten și cerbul lui la fel. S-au rotit cu iuțeală.

Și iar a lovit Gruieș, pînă ce vidma s-a prăbușit. A căzut jos pe munte; acolo și-a dat duhul.

Brizana a încercat atunci să fugă. Gruieș i-a aruncat însă toporul drept în față. Toporul n-a lovit-o; dar ea, de frică, a înghețat ca piatra, s-a prefăcut ca și Lăstuş în stană.

Gruieș a prins pe urmă și iapa prin hățișuri; a zăvorît-o iară lîngă cerb, în casa lor de piatră. Numai balaurul pierise; da-n locul lui, au năvălit pe urmă alte vînturi rele să-i bată pe munteni...

Bătrînul a rămas cu mintea tulburată de durere mult timp după aceea. Umbla prin munte uneori, strigînd la cină pe feciorul său cel mare, uitînd că a murit.

— Hai, Paltîș... Vină, Paltîș! Hai, lasă supărarea... Vină la masă și hodină...

Așa-l striga. Alte ori însă și-amintea; și atunci plîngea cu lacrimi mari în barbă.

De-atunci a trecut vreme... Oho!... Ce multă vreme!...

Pe urma întîmplării acesteia de groază și durere a rămas însă pentru totdeauna căderea cea mai mare de ape din toți munții, ce izvorăște chiar din stîncă unde s-a prăbușit feciorul cel mai mare al lui Andrei.

Și-n vuietul de ape din valea Bohodeiul răsună pînă astăzi și glasul de minie al lui Gruieș, și țipătul de spaimă al lui Paltîș, și ruga lui Andrei. Ba unii cred că apa glăsuiește, că apa spune așa:

— Acesta e sfîrșitul dragostei nebunești și necurate. Acesta e... Vedepi?...

Așa cred mai ales bătrîni de prin munte... Dar multe cred bătrîni... Nu știm de-o fi așa!...

Era iar pace-n munte... Brițeu, împăratul, ocîrmuia în tihnă. Iar soața lui, Drăgana, îi dăruise și o copilă, frumoasă, bună, blindă, ca să le fie mulțumirea mai deplină.

Crescuse mare fata. Și nu era ca ea, pre cît se povestește, nici una mai frumoasă pe lume, mai harnică; de inimoasă, barem, nici nu e de vorbit!

Și-apoi Lia — căci Lia se numea — era într-adevăr o fată vitează de muntean. Știa să călărească. Știa să călărească la fel ca un flăcău; ba mînuia și spada; știa să aridice și-n mîini un buzdugan. Era gingașă fata; dar și vitează tare.

Adesea, împăratul se așeza-n pridvor, privea crestele înalte și învăluite-n ceață și se gîndea astfel:

„De și-ar găsi copila asta și vreun voinic de-al nostru, care s-o îndrăgească; să le las moștenire la rîndu-mi dragostea pentru munții ce ne-au lăsat strămoșii, ce fericit aș fi!...”

Nu-i vorbă, că primejdii nu mai erau ca cele de pe vremuri. Zmei nu se mai aflau, afară de Tarița, sora temutului Lăstuş pe care-l biruise chiar Brițeu. De ea nu se știa decît că stă într-o văgăună, ascunsă, infricoșată. Și de puneă ceva la cale sau ba, nu mai putuse nimeni afla.

În acest timp, se ducea însă vestea-n lume despre copila lui Brițeu. La curți, pe-alte meleaguri, pe unde erau tineri feciori de crai și regi, bătrînii-i sfătuiau:

— Să ne aduceți nore așa cum este Lia, copila lui Brițeu!

Numai că împăratul Brițeu nici nu vroia s-audă să i se ducă tata pe alte meleaguri. Nu-i vorbă că nici ea n-ar fi plecat; nu s-ar fi despărțit de munții din Biharia de bună voie.

Dar craii, ce, vroiau să știe de-așa ceva? Trimeteau mereu vorbă, soli, crainici, sau răvașe, și cereau fata...

Ea într-acestea umbla pe munți, călare, îmbrăcată ca flăcău, când era singură; și în rădvan, când se plimba cu maică-sa.

Umbla, ca să cunoască bine pe pădureni și pe bouari, să vadă fiecare colțișor de munte.

Umbla... Și cum e vorba din popor, că nu aduce anul ce-aduce ceasul, s-a întâmplat o dată să plece Lia cu maică-sa, Drăgana, într-un rădvan, încolo spre Murgașul, unde nu ajunsese fata să vadă, să cunoască...

Au umblat ele toată dimineața, trecînd pe la Stîna de vale, văzînd cascada Ghialumer; au poposit la casa unui pădurean, de-au ospătat ceva pentru amiază, pe urmă iarăși au plecat.

Era o vreme însorită. Treceau prin văi și peste ape. Avea împăratul Brițuiu rădvan și niște cai cum nu se mai văzuseră vreodată. Zburau ca zmeii peste rîpe, peste creste...

Munți, și cîmpii, și ape erau scăldate într-o lumină dulce. Și nu se săturau împărăteasa și cu Lia să se tot plimbe și să tot privească la stînci și la poiene înverzite.

Și iată că inserarea pornise să le învăluie pe nesimțite în mantia-i albastră și înstelată. Caii alergau pe crestele de munte, urcau și coborau, iar noaptea se făcea tot mai adîncă. Căutau să afle calea de înapoiere și n-o găseau. Nu o găseau, pentru că vizitiul se rătăcise, greșise drumul, și-n loc să mîie caii către casă, se depărta gonindu-i dimpotrivă...

I-a tot gonit; și-au tot călătorit pe alte drumuri decît acelea pe care le căutau, pînă ce au urcat pe-un povîrniș de piatră. Aci, pe cînd urcau, au zărit drept în față, niște cărbuni aprinși, lucind în noapte.

— Să mergem într-acolo! a poruncit împărăteasa Drăgana vizitiului. Poate or fi niscăi oameni poposiți, ce au aprins un foc.

A dat deci vizitiul bici la cai. Da' ce vedeau lucind nu erau nici cărbuni, nici oameni poposiți. Era o ceată de urși ce veneau mormăind. Caii, simțind dihanțiile cum se-apropie, s-au și speriat. Înfricați, cu coamele zbîrlite, s-au ridicat în cîte două picioare. au nechezat și-au început să sară prin munte, înnebuniți, în fulgere albastre de copite.

Au răsturnat rădvanul și, rupînd șleaurile, au pierit prin pădure, tirînd cu ei și vizitiul ce ținea încă bine hățurile în mîini, tot vrînd să-i potolească, pierzîndu-l cine stie unde, prin ce stînci



— Să ne apărăm! Să ne luptăm cu urșii! a strigat Lia, izbind cu umărul în ușa cea mare a rădvanului, ca s-o deschidă. văzînd că-s singure în munte și n-au altă scăpare.

Amîndouă au pus după aceea degrabă mîinile pe cîte un lemn — pe care le-a rupt Lia, fata voinică a lui Brițuiu, din ușa împodobită a rădvanului — și au fost gata pentru apărare. Urșii se apropiau S-au repezit, unul drept către fată, altul spre împărăteasă

Așa a început lupta

Lia lovea cu vitejie, dar maică-sa, Drăgana, nu mai avea putere, era gata să cadă...

Cînd, iată, dintr-o dată s-a auzit un zgomot; și, ca prin farmec, ursul, ce se lupta cu fata, a căzut într-o parte, lovit parcă de trăznet. A căzut după aceea și cel pe care-l înfrunta Drăgana.

Ce se întîmplase oare? De sus, de pe o stîncă, un prea voinic flăcău, care umbla prin munte, văzuse întîmplarea, caii fugind încolo, rădvanul răsturnat și urșii ce săreau cu amenințare.

Văzuse tot și-n grabă mare se apropiase de locul unde sta rădvanul.

Și cum venea pe sus, pe coasta cea pietroasă, fără să mai piardă clipite prețioase, sărise de pe-o stîncă, de-a dreptul în spinarea ursului. Și îl izbise cu un topor de piatră. Lovise și pe celălalt. Și cu toporu-n mîină gonea acum toți urșii.

Viteaz flăcău și zdravăn! N-a trecut multă vreme și-a risipit toți urșii, i-a dat de-a rostogolul la vale, prin prăpăstii. A pus după aceea mîina și-a ridicat rădvanul de unde căzuse, poftind pe împărăteasă și pe Lia înlăuntru, ca să-și petreacă noaptea sub privegherea sa...

Le-a dat apoi și țundra ce o purta-n spinare, să se învelească ele. Și să aștepte astfel dimineața, cînd el o să pornească să caute alți cai, să poată porni iară rădvanul mai departe.

S-au luat apoi la vorbă. Și mult s-a bucurat împărăteasa aflînd despre acel ce le scăpase viața că nu e altul decît Gruieș, feciorul lui Andrei, care venea în noaptea ceea cu treburi de peste munte.

El iar, la rîndul său, s-a înveselit, aflînd că are-n fața lui pe împărăteasa lui Brițuiu și pe copila lui, pe Lia.

Și Gruieș, plin de voioșie cum era, le-a tot spus glume, ele au rîs, pe urmă au cîntat, și noaptea a trecut pe neștiute.

Cînd ziua s-a ivit de peste creste, au auzit și-un corn din depărtare. Era Brițuiu ce-și căutase înfrigurat, întreaga noapte, soața și copila, și-acuma ajungea-n aceste locuri.

Gruieș tocmai dusesse apă împărătesei, ca să-și clătească obrazul și să și-l răcorească. Lia îl însoțise pînă-n vale și el o sprijinise să sară peste pietre, cu toate că era copila la fel de sprintenă ca ciuta.

Ce șiretlic nu caută însă o fată, cînd simte că i-e drag un tînăr? S-a lăsat sprijinită, deși nu avea de trebuință.

Și el, flăcăul!... A înțeles asemeni că a îndrăgit-o pe copilă; că fără ea i-ar fi de-acuma greu să-și ducă viața singur mai departe...

A venit dară împăratul, și soața lui, Drăgana, i-a arătat pe Gruieș zicind:

— Acesta este acela ce s-a luptat cu urși și i-a răpus, scăpându-ne cu viață... E fiul lui Andrei.

Și-apoi l-a luat Brițeu împăratul în brațe pe flăcău, l-a sărutat cu dragoste pe frunte și i-a grăit astfel:

— De astăzi înainte ești, Gruieș, pentru mine, ca și copilul meu. Fără de tine nu aș mai fi avut nici soată, nici pe Lia. Cere-mi orice răsplată și îndată ți-o voi da!

— Măria ta, a glăsuț și Gruieș, de vreo răsplată n-o să fie vorba. că noi pe-aici prin munte, așa cum bine știi, sîntem deprinși cu fiara... Încolo am de toate, și tată-meu la fel... Simt numai mulțămirea că ți-am dat ajutor...

A plecat după aceea împăratul, luîndu-și cu el împărăteasa și pe Lia. S-au dus!... Din drum a mai întors o dată fata capul către Gruieș. Și-așa cum l-a privit atunci, în dimineața ceea Lia, el n-a putut să uite niciodată. Nici ea nu mai putea să-l uite pe flăcău. A început să fie îngîndurată copila lui Brițeu. Și tot privea încolo, peste munte, parcă aștepta pe cineva... Și nu știa că uneori flăcăul dădea tîrcoale palatului împărătesc de la Aleul, dar nu îndrăznea să se apropie.

— M-o fi uitat!... socotea el cu întristare

Și ea în sine își zicea la fel:

— Nu-și mai aduce el aminte de o fată ce-a întîlnit-o într-o noapte... N-a înțeles cît mi-e de drag!

Amîndoi gîndeau astfel, visau unul la altul, dar nu mărturiseau.

Și solii-n vremea asta veneau din țări străine, veneau de cereau fata... Puțină vreme mai era și Lia trebuia să hotărască; dar nu-i plăcea nici unul dintre craii care-o pețeau!...

Sta fata tot mîhnită și se uita în zare. Privea spre trecătoarea care ducea din muntele Aleul încolo către o pădure, unde aflate ea că locuiește Gruieș cu tatăl său.

— Ce e cu tine, fată? o întreba Drăgana. Ce s-a întîmplat? Răspunde-mi! Pe cine tot aștepti?...

Și astfel i-a tot vorbit împărăteasa, și pe încetul, mai mult o vorbă pe urmă alta și alta, a spus copila tot. A spus că-i este drag flăcău.

— Bine! Dar el? El te îndrăgește? a vrut să știe împărăteasa zîmbind cu îngăduință

— Nu știu... Și teamă mi-e că m-a uitat! a murmurat copila suspinînd.

Tot cam pe-atunci, Andrei, care-și vedea și el feciorul umblînd pe drumuri fără rost, vorbind în dodii cîteodată, asemeni l-a întrebat:

— Cu tine ce este, măi băiete?

— Ia, ce să fie, i-a răspuns flăcăul, sint nebun! Am îndrăgit pe fata lui Brițuiu împăratul. Ea nici nu știe .

Și i-a spus tot bătrînului, cum s-a întîmplat atunci, în noaptea aceea. I-a povestit și de privirea ce-i aruncase la despărțire copila împăratului Brițuiu, privire care l-a săgetat în inimă. Numai că ea, pesemne, nici nu-și mai amintește de flăcăul pe care l-a zărit numai o dată sus în munte...

— O să vedem! a spus Andrei, și, luînd toiagul de drumeț, a și pornit către palatul lui Brițuiu.

— Unde te duci? a strigat Gruieș.

— Să stai aici de strajă! i-a răspuns Andrei. Mă duc după bucate peste munte.

Și a plecat. Îl mai rodea și acum pe moș Andrei durerea că pe feciorul său cel mare, pe Paltîș, îl pierduse, pentru că îl vrăjise Brizana, fata Tariței! Vroia să vadă de-astă dată cu ochii lui de nu-l pîndește vreo amărăciune și pe feciorul său cel mic.

A mers Andrei... Mergea încet, că nu mai era sprinten ca înainte. Și a ajuns a doua zi pe seară la Aleul.

Se hotărîse să se sfătuiască întîi cu împăratul. S-a dus dară în fața lui și i-a vorbit scurt, muntenește. I-a povestit despre feciorul său, care a îndrăgit pe Lia, dar nu cutează să-i mărturisească. Și l-a rugat să îi arate verde, deschis, ce crede el despre asemenea întîmplare? Se minie? Sau are bucurie?

A ascultat Brițuiu cuvîntul lui Andrei și mult s-a înveselit. Așadar, iată, toate-s bune: la rîndul lui i-a povestit bătrînului Andrei, cum doar puțină vreme mai-nainte, mărturisise Lia mamei sale că l-a îndrăgit pe Gruieș. Și tocmai era gata împăratul să-i trimită olăcari în Bohodeiul, să vină, să grăiască împreună, ca niște cuscri buni cum or să fie.

— Și-apoi, dacă-i așa, a zis la urmă împăratul, ce fel de tineri sint aceștia, așa sfioși? Să nu cuteze ei să-și spună unul celuilalt focul ce-i arde? De... Parcă noi am fost cam altfel, la vremea noastră! Ce zici, Andrei?

— Pădurile tăcute sînt și mari. Și lacurile-n care nu se vede fundul, sînt cele mai adînci!... a zis în loc de alt răspuns bătrînul. Iubirea, care nu se strigă cu glasul tare la răspîntii, e cea mai trainică...

— Așa e! a încuviințat Brițuiu. Și fiindcă tu îmi ești tovarăș vechi de luptă, Gruieș al tău e un viteaz și fata-mi este dragă ca ochii mei din cap, eu zic să ne grăbim să facem nunta...

— Să ne grăbim!

Și a dat poruncă împăratul să se înfățișeze Gruieș și cu Lia înaintea lor, a celor doi bătrîni.

Au trimis dintr-o dată să vină Gruieș. În locul lui a rămas strajă la casele de piatră un oștean de la curte. Și a venit flăcăul, plecîndu-se în fața lui Brițuiu, smerit.

— Așteaptă oleacă la o parte, băiete! a poruncit feciorului său, tatăl, bătrînul Andrei. Să vină întîi fata.

A venit și copila călcînd pragul stîioasă și toată îmbujorată.

— Poștește-aici, copilă!... a rostit de-astă dată Brițuiu. Iară tu, Gruieș, „vin coala lîngă fată...”

S-a grăbit Gruieș să îplinească voia lui Brițuiu.

— Și-acuma ascultați! a grăit împăratul. Nu știu, sau mi se pare că voi v-ați îndrăgit odată, într-o noapte... Așa am auzit.

— Da, preaslăvite! Da, tătucă! au răspuns amîndoi, privind cam pe furiș unul spre celălalt.

— Și vreți să fiți alătura la bine și la rău?

— Da. Vrem, tătucă... au rostit într-un glas.

Au ris atuncea larg, în bărbi, și împăratul Brițuiu, și Andrei.

— Ei, bine, dacă-i astfel, a rostit împăratul, luați-vă de mîna și fiți uniți pe viață, în cinste și credință unul față de celălalt.

Și Lia a întins mîna către dreapta unde se afla Gruieș. Flăcăul i-a cuprins-o, i-a strîns-o binișor.

— Vă binecuvîntez! a zis Brițuiu.

— Și eu! a spus Andrei, uitînd deodată toată durerea lui cea veche.

Atîta fericire nici nu crezuse Lia să poată să trăiască. Și Gruieș... Bietul Gruieș, vedea că-i lîngă dînsul fata ce o visase... Feti-i venea să plîngă de bucurie. Iar Gruieș ar fi vrut s-o prindă în brațe pe Lia lui cea dragă, dar tot nu cuteza...

— Copii, a mai spus împăratul, iată, sîntem bătrîni. Andrei și eu asemeni... Ne trebuie braț tînăr să ne urmeze. Și Gruieș este

vrednic. Cu ei alătura de tine, Lio, nu mi-este teamă că au să vină primejdii și nu le-oți birui. Ci eu și cu Andrei vom pune totul la cale pentru nuntă!

Se spune că-n clipita aceea de mare bucurie, s-a auzit însă deodată un șuier.

Șuierul a crescut. Și-acolo, lângă tron, pe trepte, în fața Liei, s-a ivit o șerpoaică mare de-un stat de om.

— Ssss!... Ssss! a șuierat șerpoaica cu limbile ascuțite către Brițeu. Te-ai bucurat degeaba, slăvite împărat.

S-a încolăcit zmeoaica, s-a răsucit o dată, și când s-a desfăcut, în fața lor era zmeoaica blestemată, Tarița, cu fusta numai zdrențe, cu părul numai șerpi.

De când pîndea Tarița... De când tot aștepta să se răzbune! Și-acuma țipa:

— Heeei, Brițeu! Poate-ai uitat că ție m-am imbiat odată de soată și tu m-ai izgonit... Andrei, ce stă acolo, te-a ajutat.. Au vrut-o mai bine pe Drăgana. Și ați răpus toți zmeii în frunte cu Lăstuș... Dar uite, am rămas eu! Eu am să mă răzbun. Cum? Iată veți vedea.

— Să pieri de-aici! a strigat împăratul.

Gruieș s-a ridicat și s-a îndreptat spre ea. A vrut s-o prindă pe Tarița de coade și s-o azvîrle afară, dar când a întins mîna, l-a și mușcat un șarpe din părul ei... Gruieș a căzut jos.

Tarița s-a plecat, l-a luat îndată-n brațe și amîndoi s-au prefăcut într-un fum înecăcios, care a început să piară pe fereastră.

S-a auzit în urma lor numai un hohot și un glas care zicea

— Ți-am luat, Lio, pe Gruieș! Tatăl tău nu a vrut să-mi fie mire. Îmi va fi dragul tău... Și niciodată n-ai să-l mai revezi... Ha, ha, ha!.

Se prăbușise Lia jos, zdrobită. Se prăbușise pe podele și plîngea

Brițeu cu Drăgana și cu Andrei căutau să-și țină firea, să nu mărească deznădejdea fetii; dar copleșise amarul tot palatul, toți munții mai pe urmă...

S-au ridicat bărbați viteji atuncea și au plecat s-o caute pe zmeoaică, să îl aducă înapoi pe Gruieș

Au fost la văgăuna unde -și avea sălaş zmeoaica, au colindat toți munții pe de-a rîndul... Mult timp au colindat zadarnic și n-au putut să afle nici o urmă

Și-n toată vremea asta Lia a plins și-a suspinat

Cînd s-au întors bărbații și Lia a aflat că n-au găsit pe Gruieș.
a început să plîngă mai tare. Și toți credeau că o să-și piardă mintea
de durere



Pe urmă însă Lia s-a gândit: cu toate că e fată, este totuși voinică. Și dragostea-i va da putere și mai multă... Să plece ea mai bine, singură, să-l caute pe acela ce trebuia să-i fie mire.

S-a sculat de pe lavița unde zăcuse plângînd, s-a șters la ochi și a venit în fața lui Brițuiu, care stătea pe tron, ascultînd vestea adusă de bărbații ce colindaseră prin munte.

— Tătucă dragă, a zis Lia, te rog să-mi îngădui să plec eu de-astă dată, după Gruieș.

— Taci, fata mea, a spus Brițuiu, cum spui tu vorba asta? Au fost bărbați viteji, isteți și fără frică, și n-au putut să facă nimica, darmite o copilă ca tine?

— Și alții s-au luptat s-o scape pe Drăgana, pe mama mea, din gheara zmeului Lăstuş. Și n-au putut... Ai izbutit doar tu. Îngăduie-mi și mie s-o caut pe Tarița și să o birui, cum ai răpus tu pe Lăstuş.

La astfel de cuvinte Brițuiu n-a mai avut ce spune... Văzuse și el bine că fata lui nu prea știa de frică. Și ori de-i va da voie, sau nu, ea va pleca...

A chemat dară pe Drăgana, pe soața lui; i-a spus c-a hotărît să-și lase copila să plece.

Drăgana a rugat-o și ea pe fată să rămînă; dar Lia a rămas cu totul neclintită.

— Vreau să plec chiar acum, pe loc! a zis copila.

Și neavînd ce face alta, Brițuiu a dat poruncă să i se aducă fetii calul lui murg, calul fermecat, pe care îl primise în dar de la împăratul Sorin, bunicul Liei, și care-l ajutase odinioară în lupta lui cu zmeii.

— Bine că mă mai scoateți și pe mine din grajd, că-mi amorțiseră picioarele cu totul! a rostit murgul, cînd a ieșit din grajd afară.

S-a repezit după aceea-n munte, a mîncat iarbă de pe o poiană, a băut apa unui lac, a prins putere. A zburat apoi pînă-n cer; a păscut un imăș întreg de stele și s-a întors zicînd:

— Acuma, Lio, poți să mă încaleci, să-mi spui și unde să te duc. Cu cine vrei să lupți?

— Vreau ca s-o aflu pe zmeoaica Tarița și s-o răpun! a răspuns fata.

— Bun! Poruncește-mi dară încotro s-o iau, și cum să merg: s-alerg pe munte cu piciorul, sau să-mi desfășur aripi prin văzduh?

I-a dat și Andrei fetii la plecare toporul ce-l avusese Gruieș — ca armă pentru luptă.

— Tu ești mireasa lui, ai singură căderea să porți toporul lui de pădurean, să lupți în locul lui! a zis bătrînul cu glasul stins de suferința ce o îndura.

Împărăteasa Drăgana a dat și ea copilei o cunună vrăjită ce o avea, pe care, de o pune pe cap, se și făcea îndată nevăzută.

A mulțumit Lia pentru tot ce primise, și încălecînd pe murgul fermecat i-a dat poruncă să pornească iute, călcînd pe munte cu piciorul, să poată cerceta stîncă de stîncă, coclaur cu coclaur, să vadă — poate o afla vreo urmă de-a lui Gruieș.

Și-a străbătut copila lui Brițuiu munții în sus și-n jos, de-a lungul și în curmeziș, bătînd potecă de potecă, pădure de pădure, zburînd apoi pe sus și cercetînd cu ochii întreaga zare.

A cercetat fiecă colțișor, fiecă trunchi; a scociorît prin peșteri și prin văgăuni...

Nimica... Urma lui Gruieș n-a putut s-o afle...

Și nici de Tarița nu știa nimeni să spună unde ar putea să se ascundă. Din văgăuna-i de sub munte pierise. Zadarnic întreba pe fiecare.

Plecaser fata-n miezul verii, cînd înfloresc pe munte macii și bujorii; venise apoi iarna cu haina sa neîntinată de zăpezi; și-acuma înfloreau iar flori albastre și roșii de tămîioară și de garofițe — venise peste pajiști primăvară...

Nu știa biata Lia ce să facă, pe unde să mai umble?

Tot rătăcind așa prin munte, a urcat într-o seară copila cu calul ei pe-un povîrniș de piatră; și iată c-a ajuns pe o cîmpie întinsă, ce era mărginită de o pădure. Lia și-a amintit că e cîmpia unde-i scăpase Gruieș viața de urși; acolo ei stătuseră de glume o noapte întreagă și se îndrăgiseră amîndoi...

Și a simțit că o cuprinde mai tare dorul de Gruieș. A podidit-o iarăși plînsul. Și-a plîns, a plîns... A suspinat și-a stat așa mult timp gîndindu-se la tot ce se întîmplase. Și cum se făcea noapte, copila a aprins un foc sub streășina pădurii și s-a culcat să se odihnească, lăsînd murgul de strajă. De-ar fi venit primejdie de undeva, murgul pe dată necheza și-o trezea din somn, să fie gata pentru luptă.

S-a culcat Lia încă suspinînd. De obosită ce era a și furat-o îndată somnul. A adormit. Și-n somn a început să viseze un vis ciudat. Venise-n fața ei un omuleț cu trupul mic, cu capul mare și o barbă albă, lungă. Și se făcea că omulețul o mîngîia pe cap.

— Nu fi mîhnită, Lia, zicea el, Gruieş al tău trăieşte.

— Trăieşte? Unde-i? îl întreba fata prin somn pe omuleţ

Iar omuleţul îi zîmbea şi-i arăta cu degetul încolo, către muntele Buteasa.

— L-a preschimbat Tatiţa într-o scoică, l-a aşezat pe fundul rîului Drăganul.

— De ce? De ce-a făcut zmeoaica asta? se frămînta prin somn copila lui Briţeu.

— Pentru că ştie o taină Tariţa, i-a răspuns omuleţul. De va putea să ţie în stăpînirea ei vreme de şapte ani pe unul dintre aceia ce-au biruit pe zmei — aşa cum este Gruieş — şi în acest răstimp să facă vrăji asupra lui, de va putea apoi să-i ia şi viaţa, Lăstuş va învia. Cu zmeii lui, va pune iară stăpînire peste Biharia!

— Şi-n care parte a rîului se află Gruieş? a întrebat prin vis copila

— Acolo unde apa curge în dreptul morii zmeilor! a grăit omuleţul

— Tu cine eşti, a vrut să ştie fata, de eşti atît de bun şi ţii cu mine?

— Sînt spiriduşul munţilor, a rostit omuleţul, şi-a început să rîdă: Hi, hi, hi, hi... Şi de-ai să ai nevoie, eu iar am să te-ajut.

Fata atunci s-a deşteptat din somn. Era spre dimineaţă. Din spiriduş nu rămăsese nici o urmă, doar nişte brumăriţe cîntau sus în copac, dînd slavă zilei:

— Cirip, cirip, cirip!...

«Să fie doar un vis deşert, sau spiriduşul mi-a făcut un semn, mi-a arătat într-adevăr taina zmeoaicii? s-a întrebat în sine Lia Orişice-ar fi, eu trebuie să-ncerc!...»

S-a limpezit pe chip cu apă rece dintr-un izvor care curgea acolo mai în jos. Şi-a pus la brîu toporul ce îl purtase înainte Gruieş, a încălecat pe murgul fermecat şi-a poruncit:

— Hai, murgule, să mergem spre moara zmeilor.

— Cum să te duc, stăpînă? a întrebat-o murgul. Pe munte cu piciorul sau prin văzduh cu aripi?

— Prin văzduh, murgule! S-ajungem mai degrabă

Murgul şi-a întins aripi şi a-nceput să zboare.

N-a zburat mult... Cum au trecut de lacul zinelor, a şi văzut copila ieşind dintr-o poiană un fum înalt şi gros.

«Arde pădurea, s-a gîndit copila. Să mă cobor şi să sting focul»

A dat poruncă murgului să se coboare; dar cînd au ajuns pe poiană, fumul acela gros şi înecăcios s-a prefăcut în fiară, s-a prefăcut în ris

Și risul s-a repezit spre gîtul calului, cu colți gata s-o sfîșie pe copilă. Ea nu s-a înspăimîntat. A ridicat în sus toporul lui Gruieș. Și cînd a dat odată cu sete, a și tăiat risul în două.

Numai că fiecărei părți tăiate i-a crescut într-o clipă restul. Și dintr-un singur rîs s-au făcut doi. Unul a sărit dintr-o parte la ea și altul din cealaltă...

Nici de astă dată nu și-a pierdut Lia curajul. A lovit cu iuteală într-o parte și într-alta. A tăiat rișii amîndoi în jumătăți.

Dar jumătăților le-a crescut restul, s-au făcut patru riși. I-a tăiat și pe-aceștia. S-au făcut opt; s-au înmulțit de două ori pe atîta și ei... De patru ori, de opt ori... Și tot așa... Țîșneau din toate părțile. Săreau de prin copaci. De jos și de pe lături, din față și din spate... O înconjuraseră pe Lia... Și ea lovea, lovea... Se lupta bărbătește, dar rișii hohoteau, țipînd în jurul ei; și-o năpădeau cu ghearele și colții.

Oricît lupta de vitejește Lia, după puțină vreme fiarele ar fi sfîșiat-o.

Atuncea și-a dat și fata seama că este acolo mină de zmeoaică...

Și-ntr-adevăr, Tarița făcuse vrăji. Văzuse pe Lia că vine către locul unde-l ținea pe Gruieș și, prefăcîndu-se în rîs, se repezise înainte-i, s-o răpună.

Deodată Lia și-a amintit că are cununița fermecată pe care o promisese la plecare de la măicuța sa. Și, înțelegînd că de-o să lupte mai departe o să fie biruită, și-a pus pe creștet cununița...

S-a făcut nevăzută cu cal cu tot!

A stat așa un timp, pînă ce rișii care o năpădiseră s-au risipit. Și-a luat pe urmă cununița de pe creștet, a dat poruncă murgului să zboare mai departe.

Au mai călătorit așa o vreme; dar n-au călătorit prea mult... Și abia trecuseră de Stîna cea de vale, c-a văzut Lia de astă dată nu fum, ci foc adevărat într-o pădure...

A coborît să-l stingă.

Cînd colo, iată, focul s-a preschimbat într-o năpîrcă. Năpîrcă mare, groasă cît un copac.

S-a repezit la fată șuierînd! Și-a dat pe dată seama Lia că năpîrca e tot Tarița; dar n-a vrut să se dea bătută. Putea, ce-i drept, să-și pună iar pe frunte cununița, să scape de orișice primejdii. A vrut însă copila vitează a lui Brițuiu s-o înfrunte pe zmeoaică, s-o biruiască. Și a tăiat-o în două cu toporul pe năpîrcă. Dar tot ca întîia oară,

celor două părți le-a crescut restul și s-au făcut două năpîrci. Le-a tăiat iar în două. S-au făcut patru, opt... Foia pădurea de năpîrci ce șuierau, se încolăceau. Se îndreptau spre fată cu limbile otrăvite. Nu voia Lia să se lase; tot mai nădăjduia ca să le nimicească. Și se lupta.

S-a tot luptat zile și nopți în șir. Numai cînd a văzut că o să fie înghițită de năpîrci dacă o să lupte mai departe și-a pus pe frunte cununița de la Drăgana; s-a făcut nevăzută...

A stat un timp așa pînă ce toate năpîrcile acelea s-au risipit... A pornit apoi mai departe, poruncind murgului în acest fel:

— De-acuma, murgule, orișice fum, orișice foc o să zărim prin munți, să știm că nu-i decît vreo viclenie a zmeoaicii. Și noi să ne vedem de cale mai departe. S-ajungem mai degrabă la moara zmeilor.

— Bine, stăpînă! a răspuns calul și a pornit ca vîntul și ca gîndul spre locul poruncit.

Pe drum au văzut fumuri și focuri; știau însă că nu-s decît înșelăciuni de-ale Tariței.

Au tot zburat, pînă ce într-o vale a început să se zărească fișia sclipitoare a rîului Drăganul. Deasupra rîului plutea un nor; dar norul s-a învălătucit și din mijlocul lui s-a repezit o pasăre de pradă către Lia.

Nu era însă o pasăre ca orișicare. Era un vultur mare cît un urs, cu ghearele ca niște cîngi, cu ciocul lung, tăios ca paloșul.

S-a năpustit s-o zmulgă pe copilă de pe cal. Ea nu a vrut să fugă de luptă nici acuma. A ridicat toporul. A lovit pasărea aceea uriașă ce croncănea înverșunată și a tăiat-o în două. Știa prea bine că-i zmeoaica, dar tot nădăjduia măcar de data asta s-o biruiască. Și-a primit lupta.

La fel ca rîsului, la fel ca și năpîrcii, i s-au împlinit și păsării acesteia de pradă iar cele două jumătăți... Și-n fața Liei au fost două păsări. Pe urmă patru, opt, o sută... Atîtea păsări se roteau că se innegrise parcă pe deasupra fetei cerul.

— Ce să fac, murgule? a întrebat atuncea Lia calul fermecat. De n-am să birui nici acuma, nu pot să mă cobor la rîu, nu mai ajung să-l văd pe Gruieș niciodată.

— Ehei, stăpînă, a zis calul, de cînd aștept eu să mă întrebî! Uite, între păsări, vezi una mai mare decît celelalte, cu ochii verzi și răi, strălucitori ca de jăratic?



— O vād! a răspuns Lia.
— Aceea e cu adevărat Tarița...
— Și celelalte, murgule, ce sînt?
— Sînt numai umbre de-ale ei, însuflețite prin vrăjitorii.
— Și ce să fac, cum s-o lovesc? a vrut fata să știe, luptîndu-se fără încetare.

— În pasărea cea mare să izbești, dar nu s-o tai în două, ci doar să-i retezi capul...

Așa a făcut Lia. A tot luptat. Pasărea cea mare se repezea la fată în vijîit de aripi, căutînd s-o prindă-n gheare, s-o zvîrle de pe cal, sau s-o lovească în cap cu ciocul și s-o omoare.

Lia nu se lăsa nici ea. Lovea cu îndîrjire. Murgul se avînta în zbor ca gîndul. Deodată, nu știu cum, tocmai pe cînd simțea copila că-i sînt puterile aproape pe sfîrșite, i-a venit pasărea mai la îndemîină, a izbutit să-i dea o lovitură măiestrită. Nu a putut să-i taie capul, așa cum socotise ea; dar a izbit-o drept în creștet.

Și pasărea a dat un țipăt. Iar glasul i-a sunat ca al zmeoaicei. S-a preschimbat apoi în nor precum fusese. În nori s-au prefăcut și păsările celelalte. Și vîntul cum bătea, risipea norii. Îi ducea peste munte...

— Nu ai răpus-o încă pe zmeoaică, a spus calul, dar ai lovit-o bine, a trebuit să fugă.

— Să coborîm dară pe țărm, s-a veselit copila lui Brițuiu.

— Să coborîm!... Numai să bagi de seamă, zmeoaica are să se întoarcă...

Și calul a-nceput să zboare lin către pămînt. A pus Lia piciorul în locurile acelea, unde știa că se găsește Gruieș.

Răzbise cum răzbise pînă aicea; dar ce să facă oare mai departe? Nu mai știa nici calul să-i dea sfat.

Cum putea oare să găsească în fundul rîului Drăgana o scoică, între atîtea mii și mii de scoici, ba încă s-o cunoască de e sau nu mirele ei?

Și totuși a intrat în apă Lia, lăsîndu-și pe țărm murgul. S-a cufundat sub unde, a căutat printre pietre și prin nisip, a strîns grămezi de scoici. Dar ele stăteau mute. Și fetei nu avea cine să-i spună, dacă se află Gruieș printre ele.

Prin apă pluteau pești. Pești mulți, nenumărați, tot fulgerau prin unde. N-avea altă scăpare copila decît să roage peștii s-o ajute

A început să-i roage, să le spună tot păsul care-l avea, povestea ei cea tristă. Iar peștii săgetau în apă, prin fața ei, nu se oprea însă nici unul s-o asculte. Și nu îndrăzneau să vină către maluri; și auzind glasul Liei mai rău se înspăimîntau.

A tot stat astfel fata pe țărm zile lungi, nesfîrșite. Ce n-a făcut, să afle pe dragul ei? De pești cît s-a rugat, cît a înotat prin apă, cît nu a scotocit prin maluri, pe sub unde!...

Degeaba totul...

Atîta drum făcuse, luptă și osteneală, pentru nimic.

Tot Tarița, zmeoaica, era mai tare...

Și cît era Lia de îndrăzneată, de vitează, pînă la urmă era și ea tot o copilă!... A început să plîngă. Și-a plîns, o zi, o lună, un an. Atît a plîns, că se muiau și pietrele de mila ei, de fierbințeala lacrimilor sale.

Și-a plîns atît de mult copila lui Brițuiu, că, pînă la sfîrșit, izvorul lacrimilor i-a secat, și Lia și-a pierdut lumina ochilor ei albaștri și senini.

Dar chiar așa, cu ochii stinși, ea rămăsese acolo, pe țărm, jelind încetinel. Și se gîdea că stă pe țărmul apei, unde Brițuiu, tatăl său, bătuse odinioară pe Lăstuș și-și cîștigase dragostea Drăganei. Iar ea, copila lui Brițuiu, stă azi neputincioasă în fața blestematei de zmeoaice.

Sta fata și plîngea fără vedere; și numai glasul sorei lui Lăstuș, al Tariței, se auzea:

— Credeai, Lio, că m-ai răpus, lovind în mine cu toporul în văzduh. Credeai c-ai să-l găsești pe Gruieș. Amarnic te-ai mai înșelat. Eu te-am lăsat numai să suferi și să plîngi. Și-acum a venit vremea ca să pieri!

A auzit copila glasul cel rău și ascuțit: a vrut să pună mîna pe toporul pe care-l avea încă la ea și să se apere dacă va fi nevoie; dar Tarița a îmbrîncit-o în apă... Și fata a căzut sub unda rece, tocmai în locul unde apa se izbește de niște pietre înalte și rotunde și curge mînioasă către vale...

S-a lovit Lia rău de pietre; și și-a pierdut simțirea... Apa a luat-o-n jos... Și poate că s-ar fi sfîrșit atunci cu viața Liei, de nu ar fi fost peștii...

Ei au văzut-o pe zmeoaică îmbrîncind pe fata care plînsese atît pe țărm...

Peștii s-au repezit cu toții și-au înjghebat o punte lucitoare din trupurile lor. Și, luînd pe fata, ce se afla în nesimțire, pe-această punte, au plutit iute și fără nici un zdruncin către palatul împăratului cel mare al peștilor.

Cum au ajuns la porțile palatului, o mreană, ce se afla în frunte, a bătut tare să i se deschidă. Un lipan cu mustață lungă, care era atunci străjer, a deschis poarta. Mreana i-a povestit ce s-a întîmplat; și-atunci străjerul le-a dat voie să treacă.

În sala tronului, clădită toată din pietre prețioase, pe-un jilț înalt, cioplit dintr-un zmaragd, sta însuși împăratul, un pește mare, cu solzii lați de aur.

Peștii au adus fata și-au așezat-o încet pe trepte, în fața tronului împărătesc. Mișcînd din aripioare, au început să povestească apoi cu toții dintr-o dată, cum au văzut-o pe zmeoaică zvîrlind copila-n apă.

A ascultat în liniște împăratul ce-i povesteau supușii; s-a gîndit apoi bine și-a poruncit:

— Duceți-vă în grabă la marele paharnic. Am eu la el un șip cu o licoare vrăjită. Să umeziți buzele fetei cu acea licoare ce se află-n șip. Și n-o să aibă nici o suferință pentru că se găsește-n apă...

O lostriță s-a repezit îndată la marele paharnic. A adus în bot șipul, mreana l-a răsturnat cu aripioarele dibace și a umezit puțin buzele Liei.

Atunci obrazii palizi ai copilei au început să capete din nou culoare și să se rumenească.

Au umezit încă puțin buzele Liei cu acea licoare minunată și inima copilei a început să bată iute, iar pieptul să-i palpite...

S-a auzit și un oftat. Și Lia, care nu vedea nimica, a început să întrebe ușor de tot, în șoaptă:

— Unde-am ajuns? Cine se află lîngă mine?

— Acuma ești sub apa rîului Drăganul, i-a răspuns cu blîndețe împăratul, dar nu te înspăimînta. Peștii, supușii mei, îți duc de grijă. Să ne spui însă, pentru ce te-a aruncat zmeoaica jos în rîu?

Și a început sărmana Lia să povestească tot ce i se întîmplase de cînd pornise de acasă, căutînd pe dragul său. Și pe măsură ce-asculta povestea, se mînia împăratul tot mai tare. Cînd a rostit copila cea din urmă vorbă, s-a ridicat chiar împăratul de pe tron și-a dat poruncă:

— Voi, mrene, lostrițe, lipani, păstrăvi și orice fel de pești, ce vă aflați aci în apă, plecați pe dată și căutați tot rîul... Să nu vă întoarceți

pînă n-oți afla pe pădureanul preschimbă în scoică și pe zmeoaică, pe Tarița, ce-l veghează!

Au plecat peștii înotînd; și-au scotocit prin apă, pe sub pietre, în gropi; au străbătut tot rîul cît este el de lung, vreo șapte zile...

Către sfîrșitul zilelor acestora, s-a adunat în fața tronului cel verde de zmaragd al împăratului, întreg poporul peștilor. Duceau cu ei o scoică și un rac mare, roșu întunecat, cu foarfece ascuțite.

Au povestit după aceea peștii cum au scotocit ei fiecare ungher al rîului și cum au prins racul acesta roșu, căutînd s-ascundă scoica sub o piatră. Au întrebat racii din rîu; și ei au spus că racul acela mare nu e altceva decît zmeoaica prefăcută... Au întrebat și scoicile, și ele au spus că scoica cea mică e doar un pădurean, ce-a fost schimbat prin vrajă de zmeoaică.

Așa au adus, iacătă-i pe unul și pe celalt, în fața împăratului, la judecată.

A dat poruncă împăratul să fie pusă vrăjitoarea la cazne, ca să mărturisească.

S-au grămădit toți peștii și au pus racul cel roșu sub menghina de pietre. Și-atuncea racul a început să spună că el este într-adevăr zmeoaica Tarița, care ținea sub apă pe Gruieș, preschimbă în scoică.

— E timpul, așadar, să dăm dreptate copilei! a spus rar și cu înțelepciune împăratul cel mare al peștilor. Tu, zmeoaică, să prefaci iară scoica în pădurean, precum a fost, de unde nu, aci îți sfîrșești viața sub menghina de piatră...

— Asta nu am s-o fac orice ar fi să se întîmple, s-a înverșunat Tarița.

Avînd astfel răspuns, a făcut împăratul semn peștilor să strîngă la menghină și să tot strîngă... Dîn cînd în cînd întreba pe zmeoaică:

— Ce zici, Tarițo? Te supui? Ai să prefaci la loc pe scoică în pădurean?

— Nu mă supun! zicea Tarița.

— Nu?... Bine... De-i astfel, strîngeți iară la menghina de piatră!

Și peștii tot strîngeau, strîngeau mereu, pînă ce nu știu cum, a pleznit inima Tariței. Și apa s-a înnegrit de-acea otravă, ce era strînsă-n sîngele zmeoaicei...

Cînd undele s-au limpezit și s-a văzut ce este-n preajmă, a luat iar împăratul peștilor cuvîntul:

— Dreptatea s-a împlinit! a rostit el. Zmeoaica, ce-a făcut atâtea rele pe lume, a pierit!

— Dar Gruieș? a întrebat Lia, cu ochii stinși. Gruieș al meu pe unde este?

Abia atunci a văzut împăratul că s-a pripit strângînd în menghine prea tare pe zmeoaică. Doar ea, care-l schimbase pe flăcău în scoică, putea să-l facă iarăși om la loc precum fusese!...

«Ce este acuma de făcut?» se întreba cu supărare împăratul.

Și, ca să poată lua o hotărîre înțeleaptă, a poruncit să i se adune-n jur curtenii: un păstrăv, un lipan, o mreană și-o lostriță, bătrînă, dar isteată. S-au sfătuit...

S-au sfătuit o zi, o noapte, și iar o zi... Și nu puteau să ia o hotărîre.

Pînă la urmă și-a amintit tot lostrița bătrînă că a văzut nu prea de mult pe spiridușul cel bun al munților plimbîndu-se pe țărmul rîului Drăganul. Și ar fi bine, poate, să-l întrebe, de vreme ce i-a făgăduit Liei că are s-o ajute la nevoie.

Au luat dar hotărîrea să-l întrebe pe spiriduș. Și l-au căutat, l-au tot căutat zile și nopți, pînă la urmă l-au găsit. Se așezase pe o piatră mare, ce se afla în josul rîului, pe țărm, și sta la soare.

I-au spus în grabă peștii întîmplarea, l-au întrebat ce trebuie să facă.

Iar spiridușul, mîngîindu-și barba, le-a grăit:

— Să plece fata pînă la Alina, să-i ceară ajutorul. Acolo, în lacul zînelor, sub ape, cresc florile iubirii. Și poate va afla cu ele zîna leac, să-i vindece durerea Liei!...

Și au plutit ca vîntul peștii pînă-n palatul împăratului cu solzi de aur. Au povestit ce-i sfătuisese spiridușul. Atîta i-a trebuit copilei lui Brițuiu să audă! A cerut peștilor să o călăuzească afară din apă. Și l-a rugat pe împărat să-i dăruiască scoica în care preschimbase zmeoaica pe fiul lui Andrei.

— Afară mă așteaptă murgul fermecat! a mai spus Lia. Și el o să mă ducă-n zbor pînă la lacul zînelor.

Dar murgul nu era pe mal. El așteptase ce-așteptase apoi, crezînd că fata s-a înecat în apa rîului, plecase să-l vestească pe Brițuiu.

A strigat dară Lia murgul; l-a tot strigat o vreme. Cînd a văzut că nu-i răspunde, a înțeles că a plecat să ducă vestea celor de acasă.

Dar chiar așa, fără de cal, nu și-a pierdut curajul. A mers, a mers pe jos, fără vedere, trecînd toți munții și întrebînd din om în om, încotro este drumul spre lacul zînelor.

Și, ce e drept, mereu, mereu întâlnea fata cîte un om, vreun pădurean sau vreun bouar, care o ajuta să meargă mai departe, sprijinind-o de mînă, călăuzind-o printre munți.

Ea nu știa însă că oamenii care-i ieșeau în cale, și-o tot călăuzeau, erau de fapt doar unul și același: spiridușul, ce-și schimba mereu glasul, vroia să vadă cît de tare-i fata.

Așa a ajuns ea pînă la lac. Acolo s-a plecat deasupra apei, a strigat pe Alina. Pînă la miezul nopții nu i-a răspuns din apă nimeni.

Numai la miezul nopții s-a ridicat Alina, plutind deasupra apei. Era împreună cu dragul ei Midvei.

Ei au ieșit din unde și s-au urcat pe țărm. Au luat-o amîndoi pe Lia de cîte-o mînă, au dus-o pînă la un jilț scobit în trunchiul unui brad.

Aci au așezat-o pe copilă. A sărutat Alina ochii stinși ai fetei îndurerate; și-a scos după aceea zîna din păr o floare și i-a atins cu ea pleoapele obosite. N-a trecut mult și mai întîi ușor ca-n ceață, pe urmă tot mai bine, a zărit Lia cu ochii lumina sidefie a lunii. A zărit pe Midvei și pe Alina.

Cum i-a văzut, a sărit de pe jilț, a căzut înaintea zînei și a-nceput s-o roage:

— Alino, fie-ți milă! Și tu ai suferit pentru Midvei... Ajută-mă să-l pot preface-n om pe Gruieș din scoica asta rece... Ajută-mă!...

— Aș vrea să te ajut, a spus Alina, numai că-i tare greu, copilă... Nimic nu e mai greu decît să sfărîmi vraja ce-a ticluit zmeoaica, făcîndu-l pe flăcăul lui Andrei o scoică...

— E tare greu, surioară, a rostit cu mîhnire și Midvei, ar trebui să treci printr-o primejdie de moarte...

— Nimic nu mă-nspăimîntă, a mai spus Lia, înfrunt orice...

— Mai află dar, a grăit zîna, mîngîind părul fetei ce îndurase atîtea suferințe, c-ar trebui s-aprind aicea în poiană șapte ruguri, sînt cele șapte ruguri ale iubirii, și pînă-n zori să arzi cu mîna ta la para lor scoica aceasta pe care-o ai în palmă. Numai că tare mi-este teamă pentru tine, Lio...

— Aprinde rugurile, zîno, a rostit Lia, sînt gata să pătrund în flăcări.

A vrut s-o înduplece la rîndu-i și Midvei, spunîndu-i c-ar putea să-și piardă viața; dar Lia s-a rugat din nou:

— Aprinde focurile, Alina!

— Te înțeleg, copila mea, a spus Alina, așa e când iubești cu adevărat...

Și zîna și-a desprins atunci din păru-i alte șapte flori, le-a azvîrlit în cerc pe toate șapte.

Și-au început să ardă șapte ruguri mari în vîlvătaie.

Ardea-n vîlvori parcă poiana întreagă; și limbi de foc se încolăceau, dar Lia nu le-a luat în seamă. A alergat spre rugul cel dintîi și a întins palma; la cel de-al doilea pe urmă... Simțea cum focul o cuprinde. Nu s-a lăsat zdrobită de dureri. A mers și către cel de-al treilea... Credea că va cădea. Numai că dragostea i-a dat puteri. S-a îndreptat spre celelalte trei. Și a ajuns la cel din urmă...

Cînd a ajuns și-aici s-a prăbușit. Trecuse toiul nopții. Alina și Midvei nu mai erau.

A ridicat-o însă-n brațe Gruieș, pentru că vraja se sfîrșise și scoica se schimbase în flăcău.

A ridicat-o Gruieș și a dus-o pe draga lui mireasă prin munți ca pe-o povară scumpă pînă la Stîna cea de vale. A dus-o la izvorul cel de gheață și i-a stropit cu apa lui chipul și brațele. Abia atuncea Lia s-a trezit, izvorul minunat de gheață o lecuise.

Tocmai veneau atunci prin munte Brițuiu, împăratul, cu soața lui, Drăgana, și cu Andrei. Lor le dusesese vestea murgul fermecat. Și-apoi plecaseră părinții laolaltă să lupte cu zmeoaica, să-i scape de sub gheara ei pe Lia și pe Gruieș.

Erau trudiți pentru că îi căutaseră prin munte peste tot, dar oboseala li s-a risipit cînd i-au văzut pe Gruieș și pe Lia cea frumoasă, teferi și sănătoși, iubindu-se mai mult ca orișicînd.

Și după cum se poate lesne închipui, a pus la cale împăratul numaidecît și nunta. O nuntă mare pe cîmpia unde-o văzuse întîia oară Gruieș pe copilă și unde se-ndrăgiseră amîndoi.

A fost o nuntă așa de mare, cum nu se mai văzuse-n lume. Și surle, trîmbițe și ceteri porniseră să sune, să vestească această mare bucurie. Aflaseră toți pădurenii de întîmplare și hăuleau voioși prin codri. Iară bouarii așa se veseleau, că zguduiau cu jocul lor toți munții.

Și masa cea de nuntă a fost întinsă, după obiceiurile străbune, trei zile și trei nopți... Către sfîrșitul ospățului, se zice însă că împăratul peștilor, care fusese și el poftit, s-a apucat să închine o cupă cu vin în cinstea mirilor.



A ridicat dară-n sus cupa, ținând-o bine cu-o aripă; dar cum el nu era obișnuit cu vinul — și cum era și-o leacă amețit — i-a lunecat deodată cupa pe solzii cei lucioși de aur. Cupa era de sticlă și-a pornit zîngănind să se rostogolească pe-un povîrniș de piatră. Vinul a început să curgă din cupa sfărîmată.

Mesenii au tăcut. Era o vorbă veche, care spunea că de se sparge o cupă — și mai ales la nuntă — ar fi semn rău... Iar împăratul peștilor de teama relei prevestiri, a amuțit cu închinăciunea...

«Să nu urmeze vreo nenorocire!...» se gîndea fiecare.

Numai că tot atuncea, precum se povestește, s-a sculat de la masă zîna Alina, ce sta alături cu dragul ei Midvei. Îi ajutase spiridușul munților, să poată veni și ei la nunta Liei!...

Alina a făcut semn zînelor, ce se aflau și ele la ospăț, să înceapă danțul pe cîmpie. Și-n timp ce zînele danțau, Alina a desprins vălul de mireasă de pe capul Liei. Și vălul l-a aruncat întins deasupra cupei sfărîmate.

Îndată, de acolo a țîșnit un izvor, a cărui apă dulce era albă de spumă, și se asemuia în noapte cu vălul de mireasă al Liei.

— Urzesc ca apa asta să fie fermecată, a spus zîna Alina. Și aceluia ce se îndrăgesc cu adevărat, băieți și fete, și-or bea din apa asta, eu le urez să aibă numai fericire... Și să rămînă de-a pururi împreună...

— Să fie fericiți și să rămînă de-a pururi împreună! au strigat laolaltă nuntașii înveseliți de vorbele Alinei.

— Iar apa o numesc Vălul miresei! a mai grăit Alina

— Așa să se numească! s-au bucurat cu toții.

Și fiecare a sorbit din apa cea limpede.

Așa a fost... Gruieș și Lia lui au trăit după aceea laolaltă ani mulți, îndelungați. Zile-au avut senine... Mulțime de copii au venit mai tîrziu, unul mai drag și mai frumos ca altul...

Brițuiu, cînd a îmbătrînit, nu a mai vrut să fie decît bunic. A lăsat dară scaunul lui Gruieș, lui Gruieș împăratul.

Iară în cîmpia unde a avut loc nunta au tot venit pe urmă, precum zice legenda, în anii ce-au urmat, tineri ce se îndrăgeau. Veneau să soarbă apa urzită de Alina, să dea noroc iubirii.

Și apa cea vrăjită le aducea noroc în dragoste și fericire. Așa se povestește...

Bătrînii spun însă și astăzi că adevărul se află întotdeauna în tîlcul din legende... Și cine vrea îl poate afla...

De cum a trăit cîntărețul legenda cea din urmă s-au tulburat iar apele oglinzii fermecate. S-a auzit un zgomot mare. Și el s-a pomenit deodată la poalele aceluia munte, de unde pornise, pe o poiană înflorită, în vreme ce deasupra, pe stîncile ascuțite ale Bihariei, se aprindea focul de aur al revărsatului de zori.

De sus, din munți, se coborau ținînd lăutele pe umeri, alți cîntăreți. Erau aceia care fuseseră schimbați în bolovani cu mult timp înainte, și cărora acum moșneagul le dăduse iarăși viață.

I-au mulțumit cu toții lui Șipot pentru cîntecele lui ce-i făcuse să scape de pedeapsa moșneagului.

Iar Șipot... Șipot și-a instrunit lăuta și a început să povestească.

A început să cînte legendele Bihariei, așa cum le trăise în peștera moșneagului, așa cum le văzuse și le auzise-n oglinda fermecată.

În jurul lui s-au adunat bouari și pădurenii, l-au socotit de-al lor...

— Dacă a avut moșneagul în tine credință, dacă ți-a arătat oglinda fermecată, au zis ei clătinîndu-și pletele pe umeri, înseamnă că ești de-al nostru.

Și a plecat Șipot în lume, povestind legendele ce le trăise în oglinda fermecată, acestea și altele, ce noi nu le mai știm...

Oamenii-l ascultau. Și nu se săturau să tot audă poveștile de odinioară, precum le cînta el.

Vroiau să-l răsplătească pentru aceasta, să-i dea ce-aveau mai scump!...

El nu lua decît zîmbetele acelor ce se îndrăgeau și mult se bucura cînd îi vedea fericiți.

A colindat lumea întreagă Șipot, cîntînd legendele străvechi ale Bihariei. Poveștile de dragoste ale Bihariei...

*Acuma cîntărețul nu mai e... De mult nu mai e... S-a dus și el,
unde se duc toți cei care viețuiesc pe pămînt. Glasul lui Șipot s-a stins,
lăuta lui s-a spart și strunele s-au risipit!*

Numai legendele Bihariei pe totdeauna au rămas...

Le duce vîntul înserării printre brazi...

Le ciripesc păsările prin copaci...

Le poartă-n inimi oamenii din munți!



Povești pentru Liuța

RĂDĂȚOR
DE
ARGINT

Vino la mine în brațe, dragă nepoțică, și ascultă. Nimic să nu te mire din tot ce vei afla. Povestea are câteodată tîlc și taine, ce-s anevoie să le deslege o minte fragedă de copilă precum ești tu. Vei înțelege totul, de bună seamă, mult mai tîrziu. Să știi însă că o poveste bătrînească este sfîntă. Ea este ticluită de aceia care au viețuit cu multă vreme înaintea noastră. Bunicul meu, sărmanul, aibă odihnă unde se găsește, rostea adesea: «Cu o poveste bună poți uneori să curmi războaie, sau să-ți scapi viața!...»

Așa și este, căci: «vorba leagă și desleagă!» precum ne învață și o zicătoare din moși strămoși.

Și iată, începînd povestea, vreau întîi să-ți arăt că într-o vreme zînele munților se hotărîseră să-și facă o cetate.

— De ce adică zînele să stea împrăștiate pe tot pămîntul, să nu se afle laolaltă? grăise împărătița, la sfatul zînelor.

Să-și facă deci cetate! Ușor de zis, greu de făcut. Unde s-o facă? Unde?... Unde e locul cel mai frumos, cel mai împodobit din lume? Au căutat ele. Și au aflat că nu este împrejurime mai mîndră și cu priveliște pînă departe, ca în munții noștri cei de asfințit.

Au chemat dară zînele o mie de pitici, care erau pe atunci meșterii cei mai pricepuți, și au început îndată, cu rîvnă, lucrul.

În scurtă vreme au înălțat cetatea. Dar ce spun eu? Cetate? O numesc astfel pentru că nu am alt cuvînt. Se ridicase acea clădire poleită, cu turele de aur curat, bătut în pietre de turcoase și ametiste și cu ogrăzi în care clipoceau havuzuri răcoroase, făcute din argint.

Odăile fuseseră podite pe de-a rîndul numai cu lespezi mici din stele. Și de tavanul ce era cioplit numai și numai din cleștar, fuseseră agățate candelabre, în care ardeau, de asemeni, în loc de lumînări, tot stele.

Pe mese largi, de alabastru sclipitor, erau întinse la îndemîna oricui cofeturile cele mai alese, sute și mii de prăjituri, dulceturi, mai cu seamă din trandafiri; zaharicale, în fel și chip, siropuri aro-mate și șerbeturi, și cîte și mai cîte...

Iar prin grădini, atît aveai: să întinzi mîna, ca să culegi nu numai mere rumene, cărnose, cireșe dulci cum este mierea, piersici cu puful moale și zemoase, ci și alte fructe rare: chitre, rodii, naramze sau curmale. Tot ce doreai puteai să afli în cetatea zînelor — păzită însă bine, pe metereze de aramă, de cete de pitici cu sulite și arcuri fermecate în mîini.

Nu putea nimeni să se apropie de cetate fără învoirea zînelor. Și o păzeau atît de bine, pentru că împărăția zînelor avea în cetate o găinușă. Un oarecine poate zice: «Ce mare lucru o găinușă? Și noi avem destule în ogradă! De ce să aibă atîta pază?» Eh, nu-i așa. Era, ce-i drept, o găinușă, dar nu cum sînt acelea din ogrăzi. Nu se văzuse încă pe toată fața lumii astfel de găinușă. Căci trupul ei era din aur, iar ochii, ghearele și creasta din piatră roșie de rubin.

Din cînd în cînd, micuța găinușă cotcodăcea, cu un glas moale, subțire, ca un cîntec. Cotcodăcind, făcea și cîte un ou: ouă de aur.

Și apoi, doamne, doamne, ce mai minunăție erau ouăle acestea!... De le-ai fi pus în întuneric, ar fi lucit ca soarele în miezul zilei. De altminteri, însuși soarele făcuse, după cît se spune, găinușa. Și îi dăduse viață. Și o dăruise împărătiței zînelor, rugînd-o: să aducă printr-însa bucurie fecioarelor la nuntă. Cum? Iată, ai să afli...

O dată în an, de ziua împărătiței, puteau să urce la cetatea zînelor cei tineri și curați la inimă: flăcăi și fete.

Urcau și dintr-o parte a muntelui, și din cealaltă.

Piticii desfăceau larg porțile de aramă, în zorii zilei, cînd soarele azvîrle peste munte cele dintîi săgeți de raze calde.

Copilele, cu păr bălai, sau negru, intrau sfioase, urmate de feciorii cei aprigi și vînjoși, cu ochii înfocați, în timp ce fluieri sunau și ceterile le îngînau vrăjite.

Se începea danțul, horă mare întinsă printre flori; se desfătau la mesele așezate prin odăi. Și, pe înserate, perechi, perechi, se rătăceau în taina lunii, pe sub copacii încărcăți cu roadă, prin care ciripeau privighetori.

Nu se vedea în toată vremea asta nici o zîină. Abia cînd venea noaptea — miezul nopții — sunau deodată trîmbițe. Împărătița, înveș-

mîntată într-o horbotă de mătase, subțire cum este pînza cețurilor de pe munte, cu o cununiță în jurul frunții, se cobora încet pe trepte. O zîină, din alaiul său, purta pe braț un paner. În paner erau ouă de aur acoperite cu o maramă albă.

Împărătița se așeza pe un tron de piatră scumpă ce se afla în mijlocul grădinii. Panerul îl avea în dreapta.

Prin fața ei se perindau, ținîndu-se de mînă, perechile de tineri ce se îndrăgeau, vroiau să facă nunta, să fie soți.

Împărătița se pleca spre dînșii, îi săruta pe frunte. Și, dînd marama la o parte de pe paner, lua cîte un ou de aur. Îl da fecioarei, zestre.

Pe urmă perechile porneau în jos pe munte, către casă. Cereau părinților să-i binecuvînteze. Și începeau nunțile cu veselie.

Astfel era pe atuncea, nepoțică. Ani după ani s-au tot urcat copilele curate în cetatea zînelor, ca să-și primească darul pentru nuntă. Și așa ar fi rămas întotdeauna. Cînd, dintr-o dată, s-a pornit urgia.

Va trebui să mai adaug că în acel timp au năpădit în țara noastră și cei dintîi uriași. Veniseră de undeva din lumea largă. La noi nu erau încă pînă atuncea asemenea dihăanii. Văzînd însă cît este țara de frumoasă, s-au așezat aici, n-au mai plecat.

La început au viețuit în bună pace, pînă ce a început să îi roadă un gînd. Voiau să se îmbogățească, dar fără trudă.

Și au cerut ei ouăle de aur: zînele nici n-au vrut să audă. I-au izgonit încolo cu rușine.

Din acea clipă uriașii n-au mai avut răgaz. Pofa de bogăție înve-ninează.

Nu mai aveau altă dorință decît să fure acele ouă și găinușa fermecată ce le făcea, chiar de ar fi fost să verse sînge nevinovat.

Numai că treaba asta nu e deloc ușoară. Zînele cunosc vrăji. Piticii stau de strajă. Nu le-a rămas uriașilor decît să aștepte un timp mai cu priință. Și au așteptat, au așteptat...

Și au aflat că într-o zi anume, împărătița, cu toate zînele, va merge la un ospăț, pe care îl va da Soarele.

Atuncea vor rămîne numai piticii acolo la cetate. Și cu piticii singuri, or să sfîrșească lesne.

Vine și ziua hotărîtă. Alaiul zînelor pornește. Se înalță în slavă ca un abur. Uriașii, încet, se furișează pe clina munților.

Soarele întîmpină pe zîne și le călăuzește către palatele din ceruri, unde se pregătea ospățul. Cum pleacă Soarele, se face noapte.



Piticii din cetatea zînelor încep să aprindă candelabrele pe coridoare și prin odăi. Luminile scînteie la ferestre.

Atunci uriașii se ridică. Călăuzindu-se după lumini, urcă pe munte pînă la cetate. Și se aruncă în ziduri cu putere.

Piticii, ce purtau credință deplină împărătiței și zînelor, văzînd aceasta, se și reped pe metereze în apărare. Aruncă sulite. Trag cu săgeți. Începe o bătălie cum nu se pomenise încă pe tot pămîntul.

Puternici sînt uriaşii; dar şi piticii sînt mulţi, au armele vrăjite, de la zîne. Nu este aşa de lesne să-i răpui.

Încep să cadă uriaşii. Se prăpădesc însă de zece ori mai mult piticii, căci ei sînt mici. Uriaşii îi prind în palmele noduroase şi îi strivesc ca pe gînganii.

Şi în timp ce zînele, cu împărătiţa lor, petrec neştiutoare în palatele din ceruri, închinînd cupe în cinstea Soarelui, piticii luptă cu dîrzenie, jertfindu-şi vieţile, ca să le apere cetatea.

Nu vreau să-ţi povestesc mai mult... A fost un război crîncen între uriaşii ce năvăliseră peste cetate şi între pitici. A curs mult sînge. Pînă la urmă piticii au pierit cu toţii în cetate.

Dar nici uriaşilor nu le-a mers bine. Toţi cîţi au fost loviţi de sulitele sau săgeţile vrăjite ale piticilor au împietrit pe coaste, s-au făcut stînci. N-au mai rămas în viaţă decît patru. Aceştia au sărit dincolo de ziduri, în cetate. Au furat găinuşa, smulgînd-o din cui-barul ei de aur. În lăcomia lor, au luat şi panerul cu ouă din încăperea împărătiţei şi au fugit. S-au îndreptat spre miazănoapte.

Durase lupta pînă-n ziuă.

Ospăţul din palatul Soarelui se terminase. Şi zînele, în alai lung, ca nişte ceţuri, se coborau din ceruri.

Cînd au zărit cetatea sfărîmată, piticii toţi pieriţi, iar găinuşa şi panerul cu ouă răpite, au început un vaier, de se auzea pînă departe în cîmpie.

Fugeau de colo pînă colo, pe ziduri, sau pe creste, unde zăceau piticii, şi îi plîngeau. Sub lacrima fierbinte a zînelor, piticii răpuşi s-au prefăcut în nişte brazi micuţi, în nişte jnepeni, cum zicem noi, ce poartă aproape întotdeauna bărbi lungi şi albe de licheni. Poporul le mai spune acestor copăcei «piticii zînelor».

Apoi împărătiţa, nebună de mînie, a început să strige în cele patru vînturi, chemînd, cu zor, să vină stihiiile la dînsa.

Să vină; s-o răzbune.

Întîi a chemat norii şi suflînd peste dînşii s-au prefăcut în nişte călăreţi. A luat raze de soare şi le-a făcut săgeţi cu farmec şi putere de a izbi cumplit. Crivăţul cel năprasnic veni la voia zînei cu mii de telegari. Săriră călăreţii, cu arcurile în mîini, pe iuţii telegari şi, împărţiţi în cete, se luară după uriaşi. Unul dintre uriaşi — acela care ducea panerul — fugea mai greu.

Şi rămînînd în urmă iacătă a fost ajuns.

Țintit de o săgeată, uriașul a căzut. Altă săgeată izbi panerul zdrobind într-o clipită și ouăle de aur. Și sub puterea vrăjii, ouăle s-au schimbat în apa unui râu, care a început să curgă cu spume printre stînci. Apa l-a luat și pe uriaș. Și dus pe veci a fost. Oamenii mai târziu, au zis acelei ape: Urieșul, apoi Arieșul. I-au spus și Aurarul, pentru că, în nisipul și în apa râului, s-au aflat multă vreme după aceea fire subțiri de aur.

Cei trei uriași care fugeau mai înainte, văzînd primejdia, și-au schimbat drumul. Ei au cotit spre miazăziuă. Și-au încurcat urmăritorii. Ajunși la un loc mai ferit, au săpat iute în munte cu ghearele o boltă. Și s-au ascuns acolo. Sărmana găinușă făcea într-una ouă cum avea obiceiul; dar cum vroiau să pună mîna pe ele uriașii, se sfărîmau și se scurgeau sub stîncă.

S-a umplut astfel muntele de aur, în locul ce se cheamă Baia de Criș.

Pe urmă găinușa a încercat să zboare afară de sub boltă. A sărit într-un brad. Uriașii, de necaz, prinzînd-o, au strîns-o între degete. Sîngele ei — precum i-era, pesemne, ursita de la zîne — s-a strecurat prin vinele pămîntului în munte. S-a făcut aurul pe care îl aflăm și acuma în baia de la Brad.

Uriașii s-au repezit din nou la fugă.

Și s-au ascuns în alți munți, mai departe, scăpînd pentru o vreme nepedepsiți.

Zînele, de mîhnire că au pierdut cetatea și găinușa, s-au risipit și ele prin văi sau prin păduri.

Iar muntele unde a fost cetatea zînelor îl numesc oamenii: «Găina» — gîndindu-se la pasărea de aur.

Aici se adună în fiecare an flăcăi și fete, la un tîrg vesel. Se adună tot în aceeași zi cînd îi chema și împărătița.

Grădinile îmbălsămate au pierit, dar tinerețea a rămas aceeași... De îndrăgește vreun flăcău o fată, păi ține-te pe urmă nuntă, chiuitori și bucurie. De zestre nu au nici o grijă. Aurul zînelor este încă în munte. Și toți muncesc cu voie bună să-l scoată. Din muncă, zestrea li-i destulă.

Și apoi la nuntă, cîteodată, moșnegii aduc în brațe jnepeni împodobiți cu flori. Îi pun pe masă, în amintirea piticilor ce au apărut cetatea. Lăutarii cîntă încet, oftînd pe strune. Și ei încep atunci povestea despre găina fermecată, așa precum ai auzit-o, nepoțică...

Cei trei frați Criș

Trăiau de mult, într-o colibă de pe munte, trei frați. Erau feciorii unei văduve: văduva Criș.

Unul se numea Alb, căci el avea pielița feții albă ca spuma laptei. Celălalt: Negru, pentru că ochii îi erau întunecați și chipul oacheș. Iar cel din urmă: Repede, deoarece avea o fire furtunoasă și era iute la minie.

Tustrei se ocupau cu vânătoarea. Colindau codrii deși ca peria, luptându-se cu fiarele. Și primeau apoi la cîmpie bucate în schimbul blănurilor.

Numai că într-o ziură s-a întîmplat că frații au poposit la o fîntînă în cîmpie. O fată tocmai scotea apă. Flăcăii i-au cerut găleata, să bea puțin și să se răcorească.

Copila a ridicat găleata și i-a îmbiat. Băieții au privit-o în ochi. Și ea era atîta de frumoasă, că le-a căzut pe dată dragă la tustrei.

Avea copila fața albă, părul în coade mătăsoase, negre, lucitoare și ochi scînteietori. Iar vorba îi era dulce. Cînd a rostit:

— Poftim, voinicilor, de beți!... parcă au sunat coarde de ceteră sau glasuri de privighetori în inimile celor trei voinici.

Au plecat frații mai departe. Dar gîndul le-a rămas acolo, la Florica, fata bătrînului Novac, spaima lighioanelor de prin cîmpie.

Și s-au întors după o vreme băieții. Pe urmă iar, și iar, au poposit acolo la fîntîna cu apă limpede și rece de sub mestecenii cu coaja albă.

Cum ți-am mai spus, la toți le era dragă fata. S-au sfătuit dară cu mama lor. Cine poate să dea sfat mai bun decît o mamă? Și ea i-a învățat astfel:

— Să întrebați întîi pe fată... Voi sînteți toți frumoși, voinici. Ei însă numai unul îi este drag. Pe acela o să-l vrea de soț. Ceilalți îi veți rămîne frați buni. Apoi alesul să o ceară pe Florica tatălui său, bătrînului Novac...

— Sfatul e bun, măicuță dragă, au zis frații. Noi nu știam ce-i de făcut. De aceea nu am mai fost de mult pe vale... Mîine pornim însă la fată și o întrebăm...

Abia așteaptă frații să treacă noaptea ceea. În zori pleacă la vale, spre cîmpie. Dar ce să vezi? De ce se apropie de cîmpie zăresc cum se ridică fum din sate: aud gemete tot mai multe. Și întîlnesc de la o vreme fugari ce urcă în munte, la adăpost.

— Ce este?... Ce s-a petrecut? întreabă frații.

Fugarii povestesc ce s-a întîmplat în acea noapte. Trei uriași răi au năvălit, precum li-e obiceiul, peste cîmpie, la răsăritul lunii pline, cu făclii mari în mîini, arzînd bucate și secînd izvoare. Prin farmece vrăjitoarești au luat și mana holdelor, și vitele, și oile, lăsînd pe oameni muritori de foame. Au luat apoi pămîntului arama, aurul și fierul. Pe toate le-au închis în niște munți, sub trei lăcate mari de piatră. Nu le-ar putea sfărîma lăcatele, pre cît se știe, decît niște viteji fără pereche. Și acei viteji, după blestemul celor trei uriași, ar trebui să se preschimbe apoi în ape... Ferească sfîntul de așa năprasnă!

— Și nimeni n-a putut să lupte, să învingă pe uriași? Novac, voinicul, unde este? mai grăiesc frații cu mirare.

— Odinioară se lupta Novac, răspund fugarii. De data asta, fata lui, Florica, îl bucurase pe bătrîn, vestindu-l că se va mărita... Zicea că și-a ales, ca soț, pe unul dintre frații Criș, feciorii unei văduve din munte. Poate c-o știți?... Novac s-a veselit. Uitînd că este în noaptea aceea lună plină, a băut un ciubăr de vin sau două... A dormit greu. Uriașii l-au lovit în somn, tăindu-l. Pe fată au luat-o în robie. Poate că va fi soața unuia dintr-înșii...

Cuvintele acestea străpung inimile celor trei firtați, le ard ca focul.

Dar ei nu se jelesc. Se întreabă numai din priviri. Și își răspund:

— Vom merge să luptăm, să învingem pe uriași, de e nevoie chiar cu prețul vieții...

Din depărtări se auzeau uriașii ce petreceau în vîrfurile celor trei munți ai lor, cu chiote și veselie. Jucau și chefuiau de cîteva zile. Se culcau apoi și dormeau pînă ce era iarăși lună plină. Porneau atunci din nou prin lume să ardă, să omoare și să prade.

Fără de teamă merg flăcăii, merg cale lungă, să le-ajungă. Și iată că zăresc în cale, de la o vreme, pe un bătrîn, care tot ciocănea pe o nicovală.

— Ce faci aici, bătrînule? se miră frații.

— Eh, fac topoare bune, zice moșul. Și aș face încă și mai bune, dacă voi mi-ați aduce de la împăratul urșilor toiagul lui de aramă, ciubotele de fier și coroana de aur. Aș putea învăța, pe urmă, niște viteji să biruie uriașii, dacă ar vrea...

— Ți-aducem la iuțeală acestea toate, se grăbesc frații, de ne dai sfat...

— Vă dau, cum nu, zîmbește moșul.

Și îi învață pe feciori să meargă în pădure și să adune de pe anume brazi rășină. Face după aceea din rășină un fagure, ce seamăna cu cel de miere, dar mult mai greu și mult mai mare. Cu el pornesc firtații într-o pădure învecinată. Ajung la împăratul urșilor, ce sta cu măreție între sfetnici. Se pleacă în fața lui, întinzînd fagurele, și îi grăiesc:

— Faima puterii tale, preamărite, s-a întins în toată lumea. De aceea noi ne închinăm și îți aducem fagurele acesta...

— Să-l gust!... Să-l gust!... zice împăratul.

Și pe ascuns face un semn curtenilor, ca la sfîrșitul mesei să-i și înhațe pe flăcăi.

Își vîră apoi ghearele și botul în fagure, mușcînd cu lăcomie.

Dar, cum își vîră botul și ghearele, se încleie în rășină. Vrea el să mormăie, să poruncească înspre sfetnici; dar, încleiat cum este, nu poate face altceva decît să dea din labe.

Urșii ceilalți, crezînd că împăratul îi cheamă și pe ei la masă, se grămădesc.

Cum mușcă însă, fiecare rămîne încleiat, fără putere.

Așa, firtații îi biruie pe toți cu ușurință. Și iau toiagul de aramă al împăratului. Îi smulg ciubotele de fier și coroana de aur. Se întorc cu ele la moșneag.

Acesta face un foc din brazii de la care flăcări adunaseră rășină. Și în jeratic făurește trei topoare, bătîndu-le pe nicovală. Unul de aur pentru Alb; altul de fier, pentru frăținele său, Negru; și pentru Repede, altul de aramă.

— Peste trei zile-i lună plină, spune moșul. Uriașii își vor aprinde iar făclii. Topoarele sînt însă fermecate. Voi să căutați și să loviți cu ele întîi făcliile. După aceea îi veți birui cu ușurință...

Le arată apoi bătrînul drumul spre cei trei munți. Și frații, cu topoarele în mîini, pornesc din nou pe cale.

Merg două zile, două nopți... Și în a treia zi ajung în fața unei văi, la poalele celor trei munți.

Ținutul era ars, pustiu. Numai în vale se vedea un trandafir, cu flori ca sîngele de roșii și cu mireasmă amețitoare.

— Ce ziceți voi, să ne culcăm aicea, lângă trandafir? rostește Alb.

— Și eu spun să ne odihnim; să prindem puteri noi. Ne așteaptă o luptă grea!... Socot și eu că foarte bine v-ați gîndit, adăugă Repede la urmă.

Și — cum sînt de trudiți — se culcă frații îndată. Adorm. În vis li se ivește la tustrei Florica, copila lui Novac, care, cu fața palidă și tristă, le rostește:

«Uriașii m-au luat roabă, dragii mei. Unul m-a vrut să-i fiu soție. În seara nunții, ca să scap de el, m-am azvîrlit din vîrful muntelui. Și în locul unde am căzut, a crescut trandafirul roșu. Voi să mă răzbunați și să răpuneți pe blestemații de uriași.»

Flăcăii se deșteaptă. Și văd cum tocmai iese pe cer luna. Uriașii ce dormeau într-o cetate cu temelia pe cei trei munți, trezindu-se, ies toți afară. Aprind făclii, lovind pietroaie mari unele de altele. Cei trei viteji se cațără pe stînci.

Se apropie de uriași, care, așezați pe munți, se sfătuiesc de unde vor începe iar pîrjolul. Flăcăii își fac deodată semn și se reped. Topoarele meșterite de moșneag sînt fermecate. Lovesc cu ele în făclii. Iar flăcările, din făclii, sar în obrazurile celor trei uriași. Și îi orbesc.

Uriașii urlă de durere și întind mîinile să prindă pe voinici.

Începe lupta. Topoarele voinicilor izbesc numai în carne vie.

— Cruțați-ne, flăcăilor!... strigă uriașii. Și vă vom umple de avuții.

— Nu vă cruțăm!... răspund vitejii. Nicî voi nu ați cruțat-o pe Florica, pe tatăl ei, Novac, pe nici un om ce v-a căzut în gheare.

Și se reped cu și mai multă strășnicie spre uriași. Ca vulturii de munte se reped. Luptă zile și zile, fără șir... Luptă din greu. Uriașii cad. Oasele lor trosnesc. Și pier, loviți de cele trei topoare.

Cînd se aude vestea biruinței fraților Criș, se strîng iar oamenii fugiți prin munți. Sînt dornici să-și clădească vetre noi, să înceapă viața de la cap. Sînt bucuroși. Dar toată bucuria e în zadar. Căci avuțiile: arama, fierul și aurul, la fel și mana holdelor și apa izvoarelor se află ascunse, zăvorîte în cei trei munți.



Lăcatele nu le puteau desface decît uriașii.

Atunci, feciorii își aduc aminte: că trei voinici pot să sfărîme acele lăcate, dacă de bună voie se vor preface în ape.

Se hotărăsc, fără zăbavă, să fie ei aceia. Și să aducă iarăși belșugul pe pămînt, făcînd să curgă apa secată de uriași, dînd oamenilor avuția ce le fusese ascunsă.

Strîngîndu-și mîinile, ca pentru despărțire, cei trei viteji ridică în sus topoarele.

Întîi a lovit Repede lăcatul unei tainițe din munte. Flăcăul s-a prefăcut în apă. Apa s-a azvîrlit asupra porților de piatră; le-a doborît într-o clipită.

A lovit apoi Negru lăcatul altui munte.

S-a prefăcut în apă: o apă întunecată, lovind în munte cu putere, sfărîmînd celelalte porți de piatră.

Lăcatul cel din urmă este lovit de Alb. Iar apa în care se preschimbă frăținele cel mare dărîmă ultimele porți; descoperă avuția ascunsă de uriași.

Era atîta aur, aramă și fier acolo, în munți, că în veacuri nesfîrșite oamenii le-au tot scos, să-și făurească pluguri, ciocane sau podoabe. Și n-au sfîrșit nici astăzi.

Comori stau încă-n vrafuri.

Și tot din acea vreme apele furtunoase, purtate de trei rîuri, împrăstie belșugul, udînd munți și cîmpii.

Oamenii le dau slavă cînd roada umple cîmpul, grădina sau livada...

Pe maluri se strîng fete; aruncă flori în apă. Flăcăii încep să cînte. Se prind în horă largă.

Nu știu pe plaiul țării rîuri mai dezmiardate, cum sînt cele trei Crișuri: Repede, Alb și Negru!... Nu știu de-s mulți vitejii ce merită așa cinste!...

Într-o pădure deasă trăia, de mult, un tăietor de lemne, sărac și amărît.

Munca din plin. Dar numai rareori putea să se îndestuleze. Și nu îi era bătrînului de el, cît de copila sa, pe care o iubea mai mult decît ochii din cap. Și nu putea să-i dea ce avea de trebuință.

Atît că ea nu prea avea habar de supărările tătîne-său. Și pentru că îi lipsea mama — se prăpădise — îngrijea singură toată casa.

Cum se scula de dimineață, gătea, făcea curat. Și drept să spun lucea căsuța lor micuță de lemn, ca un pahar. Și în toată vremea asta cînta, de se lua la întrecere cu păsărelele.

Ducea pe urmă de mîncare bătrînului, acolo, în pădure, și pornea prin poiene: culegea flori, sau poame de pădure, ciuperci, mă rog, de toate cele...

Și tot umblînd, copila aceasta, pe nume Dîmbovița, deprinsese toate potecile din munte. Cutreiera orice coclaur și nu se rătăcea, parcă ar fi fost la ea acasă.

Avea un picior mic, de căprioară. Era ușoară și zglobie, cu părul de culoarea castanei, prins în coade, și o față luminată ca un izvor în miezul zilei.

Ba încă se mai spune că fata izbutise să învețe graiul sălbăticiunilor. Urșii îi mîncău zmeura din palme. Mistreții o urmau cu grijă, ca niște cîini de pază. Cu iepurii și cerbii se juca prin poiene. Iar păsările îi veneau pe umăr, și împreună cîntau pînă în amurg, cînd Dîmbovița se întorcea acasă.

Primea pe tatăl său cu masa pusă și patul așternut.

Ieșea apoi în vraja nopții și se întâlnea cu Bucur pe potecă.

Măi, cum am uitat tocmai de dînsul?

Bucur era un flăcăiandru chipeș. Tot tăietor de lemne. Și sta într-o colibă, ceva mai sus, pe coastă.

Fata și cu flăcăul se aveau dragi de mici. Crescuseră împreună. Și așa, în taină, se înțeleseseră să fie soți, să facă adică nuntă împreună.

Acum crescuseră, dar Dîmbovița se tot sfiuse să-și spună dorința tatălui; iar Bucur nu avusese nici el mai mult curaj.

Se hotărîseră ca totuși să se destăinuie părintelui cît mai de grabă; să-i ceară binecuvîntarea.

Și se întîmplase în vara aceea că nu ploua. Ruginea frunza în copaci ca toamna. Se usca iarba pe pășune. Jos, în cîmpie, nu se făceau de loc bucate. Căutau dihăniile apa în pîraie și n-o găseau. Secase aproape pretutindeni. Mare urgie năpădise.

Și urcau oamenii mereu pe munte. Cărau cu ei burdufe. Și întrebau de apă. Vroiau s-o ducă în vale pentru copii.

Fata, ce cunoștea potecă de potecă, călăuzea pe fiecare, pe la izvoarele ascunse sub stînci și prin făgeturi.

Ei, toți, îi mulțumeau de bunătate. Îi urau viață lungă, ferită de necazuri și de dureri.

Pe cînd se petreceau acestea, iată, se aude într-o noapte un zgomot mare la ușa pădureanului.

«Ce-o fi? Și cine bate?»

Sare bătrînul. Iese și fata. Și acolo în ușă sta un tînăr.

Purta pe el straie bogate, cizme din cele roșii, de piele scumpă, haină de catifea verzuie pe care avea încins un paloș. Deasupra îi spînzura în falduri o mantie, țesută din fire de argint; iară pe cap purta căciulă. Ținea cu strășnicie de dîrlogi un cal alb care bătea pămîntul cu copita.

Bătrînul, cînd zărește pe oaspetele acesta de seamă, cade cu umilință la pămînt.

— Spune, Măria Ta, porunca! șoptește el.

— Sînt un fugar, rostește tînărul. Merg peste munții Făgărașului. M-am rătăcit... Aș vrea o călăuză de nădejde.

— Să merg eu cu Măria Ta, răspunde moșul, dînd să-și arunce un suman pe spate.

— Tu ești bătrîn, mai zice tînărul, mergi prea încet. Și eu sînt urmărit. Din spate vin hăițașii să mă prindă, să-mi taie capul. Nu ai pe cineva prin casă mai tînăr și mai sprinten?

— Te însoțesc eu, sare atuncea de lîngă ușă și copilița. Nu te lăsăm, străinule, să pieri, oricine ai fi...

— E fata mea, grăiește moșul. Și-i inimoasă; dar e noapte... Socot că tot mai bine este să viu eu cu Măria Ta.

— De te codești atîta, moșnege, lasă, zice drumețul. Cu tine nu pot merge prea departe. Fata nu-ți este la îndemînă s-o lași să mă călăuzească... Iară pe mine mă poate ajunge dușmanul în fiecare clipă. Așa că plec. Ce-o fi, o fi!...

Trase de dîrlog calul și vru s-o ia în sus; dar Dîmbovița îi ieși înainte și îi spuse:

— Rogu-te, nu te mînia pe tata, drumețule. O să merg eu.

— Dar tatăl tău?

— Se învoiește și dînsul, zise fata. Nu vom lăsa un om în gheara morții...

— Atuncea du-te, eh, oftă bătrînul. Păcat că nu mai sînt eu verde...

Porniră peste munți. Dîmbovița înainte, căutînd potecile mai bune. În urma ei voinicul, cu calul de dîrlog.

Dar nu i se mai întîmplase fetii să urce atît de greu. Piciorul ei ușor, cu talpa mică, zbura de obicei. Acuma parcă era de plumb. Abia de se mișca. Sudoarea îi împînzise toată fața. Ea însă nu vroia să se bage de seamă că este atît de ostenită și se încorda.

Din cînd în cînd privea în urmă la însoțitorul său. Acesta se strecura printre desișuri, sărea peste vîlcele, peste gropi, fără urmă de oboseală.

— Mai poți să urci? o întreba tot el pe fată, zîmbind parcă șiret. Dacă nu ai putere, întoarce-te, am să-mi caut calea singur...

— De vreme ce am plecat ca să-ți scap viața, voi merge pînă sus, hotărî Dîmbovița.

Și se trudea din răputeri.

«Ce e cu mine?» se întreba ea în gînd. «Nu cumva tînărul acesta e însuși dracul?» Pe urmă își făcea curaj. Și se silea din nou să meargă.

— Vrei să te urc pe cal și tu să-mi arăți drumul? o întreba iarăși dînsul.

— Nu. Merg pe jos, căci nu mi-e greu, răspundea ea, pentru că îi era rușine de tînărul acela nedeprins cu munții, care urca atît de lesne pe poteci.

Noaptea se risipea în vremea asta. Deasupra stîncilor albastre se aprindeau flăcări împurpurate, orbitoare. Cețuri se strecurau pe vale, cu trupuri lungi ca de balaur. Cinteze, ciocîrlii și mierle înălțau triluri fermecate.

Urcau, sorbind văzduhul tare și îmbătător...

Aveau încă puțin...

Puțin... Și iată că au ajuns în vîrf.

Copila își șterge fruntea de sudoare. Inima îi bate cu putere. Răsuflă greu. Este sleită de foame, căci nu și-a luat merinde. Iar buzele îi sînt arse de sete ca de friguri.

Prin preajmă nu se află nici un pom cu fructe pădurețe, nu e nici un izvor. Și calea ei la întoarcere e tot atît de lungă.

— Pe aicea este drumul pe care îl cauți, îi grăi fata, făcînd semn către valea unde se și vedea o turlă de cetate. De acum nu-ți mai trebuie călăuză... Iar eu am să mă întorc...

Erau tocmai pe creastă. Vîntul sufla; lipea veșmîntul fetei de trupul zvelt și o făcea să semene cu o statuă. El, iar, era atît de mîndru, în hainele lui scumpe, cu mantia pe umeri fluturînd, încît fata fără să vrea plecă privirea.

— Îți mulțumesc de toată truda, îi spuse dînsul. Și pentru că în noaptea asta, cît am călătorit pe munte, te-am îndrăgit, vreau să te rog să mergi cu mine înainte, să-mi fii soție... Eu sînt bogat și sînt puternic. Cetatea ce se vede în zare este a mea...

Dîmbovița privi spre tînăr cu ochii ei senini, albaștri, și îi răspunse:

— Tu ești bogat... Ești un prinț mare, se vede bine. Dar eu iubesc de mică pe un flăcău, un tăietor de lemne. Se cheamă Bucur. Este sărac. Noi însă ne-am jurat credință. Și îmi voi ține jurămîntul. Voi fi a lui.

— Atunci, te voi pofti numai la masă, răspunse tînărul. Știu că ți-e foame și ți-e sete...

— La care masă? întrebă fata cu mirare.

— Stai, ai să vezi!...

Și tînărul scoase, din buzunarul hainei verzui de catifea, un sfredel mic de lemn. Îl răsuci pe stîncă. Sfredelul, învîrtindu-se, porni să crească. Se ivi o păpușă micuță, caraghioasă, cu pantalonii violeți, hăinuța galbenă, fața zbîrcită, rîzătoare, ce glăsui pițigăiat:

— Ce ți-ai dorit, stăpîne?

— Să ne dai demîncare și de băut!

Păpușa întinse mîna. Și se ivi o masă, alături de ea jilțuri, la umbră de copaci. Pe ea se așternură fripturi din cele mai gustoase, pîine pufoasă, albă, prăjituri și fructe. Nu îți mai spun de băuturi: carafe pline cu vinuri scumpe, sau apă rece, după poftă.



Păpuşa prinse după aceea de dîrlog calul. Şi omul cel ciudat pofti pe Dîmboviţa să se așeze.

Ea nu primi. Îi era teamă acum de-a binelea. Îl întrebă:

— Văd că faci vrăji. Tu nu ești cumva dracul?

Tînărul începu să rîdă:

— Nu, dragă Dîmboviţă, nu sînt dracul. Sînt însă vîlva muntelui — duhul cel bun. Am vrut doar să te pun la încercare. Ți-am făcut pasul greu în astă-noapte; m-am prefăcut că vreau să-mi fii soție...

Luă după asta păpuşa de urechi și o învîrti pe loc. Se făcu sfredelul de lemn. Scoase din cingătoare un cuțitaș de argint. Pe amîndouă i le întinse fetei.

— Te răsplătesc pentru putere, dragoste și credință! îi mai zise. Păpuşa e norocul tău. Cuțitul va aduce bucurie la mulți oameni...

Încălecă după aceea pe calul său cel alb. Și se pierdu din fața ei ca o nălucă.

Fetei nu îi venea să creadă. Privi la cuțitaș. Mai încercă o dată sfredelul. Veni păpuşa; îi porunci să-i dea un cal. Păpuşa făcu semn. Se ivi calul, înșeuat, gata de drum.

Vroia tocmai să încalece și ea, să plece, cînd auzi un glas care o striga din vale.

— Dîm-bo-vi-ța!... Dîm-bo-vi-ța!...

— Cine ești tu?... Nu cumva Bucur? răspunse ea cu mîna pîlnie la gură.

— Eu sînt... Unde te afli? strigă iar Bucur.

— Aici, în vîrf!...

Veni bietul flăcău. Se luară în brațe. Și el îi spuse ce se petrecuse.

După plecarea ei, bătrînul nu mai avusese tihnă. Se căina cum de o lăsase să plece singură cu un străin.

Văzînd că nici nu vin urmăritorii de care îi spusese tînărul acela de neam, gîndise că e o înșelăciune, să i se fure fata. Se repezise la Bucur, istorisindu-i întîmplarea, bătîndu-se cu pumnii în cap de deznădejde.

Bucur atîta așteptase. Pornise după dînsa. Și iacă s-au găsit.

— Acum să-mi spui și tu, ce-a fost azi-noapte?...

Fata îi arată sfredelul, masa ce încă mai era întinsă, calul, și cuțitașul, deși nu prea știa la ce slujește, căci vîlva nu-i spusese despre asta nimic.

Bucur, la început, se veseli de atâtea daruri. Chiar încercă și el sfredelul. Și porunci să i se aducă încă un cal cu șaua pusă.

Numai că tot atuncea se afla pe acolo și un spiriduș — un drăcușor — fără de treabă, pus pe răutăți.

Și spiridușul se ițește în urechea lui Bucur, pe ascuns:

— Vezi că te minte!... A fost un vrăjitor, nu vîlva. Copila s-a lăsat îmbrățișată de el. Și pentru asta a primit daruri.

Atîta îi trebuie lui Bucur, ca să-l străpungă îndoiala și începe să o iscodească pe fată:

— O fi așa, sau o fi altfel?... Știe el că-i îmbrățișată... I-a șoptit nu știu cine la ureche...

— Așa? Mă bănuiești?... Să spună atuncea păpușa asta fermecată, care a fost de față, grăi copila. Nu meriți, Bucure, să țin la tine...

— Ba nu, păpușa poate minte, rosti flăcăul ațîtat într-una de spiriduș.

— Și atunci ce vrei?

— Să vîri cuțitul în piatra asta!

— Cuțit în piatră?

— Da. Bătrînii spun că o fecioară curată și nevinovată poate vîri cuțitul și în piatră. Dar celelalte, nu... Haide, te prinzi?...

— Mă prind, privește...

Și fata scoate cuțitașul pe care i-l dăduse vîlva și îl înfige în piatra seacă. Iar piatra se despică toată. Din ea țîșnește o apă lină.

— Ce zici acum?...

Dar spiridușul o și tulise din ureche. Fugea, că nu-i mersese bine.

Bucur, desmeticit, o prinse în brațe pe draga lui, rugînd-o într-una de iertare.

«Fusesse prost s-o bănuiască. Cine-i șoptise în ureche era un spiriduș pesemne!»

Ea, ba îl împinge, ba se lasă. Pînă la urmă, se înțelege, îi iartă toată bănuiala. Așa e dragostea, cu toane...

Se așază amîndoi la masă. Mănîncă bine. Sorb din apa care țîșnea fără încetare...

— Noj o să-i spunem Dîmbovița acestui rîu, grăiește Bucur, apa e dulce ca și tine...

Se urcă apoi pe cai și pleacă. Găsesc și pe bătrîn.

Fac nunta. Petrecere, așa, nu glumă... Păpușa le-a adus de toate, și de băut, și de mîncare.

Și în timp ce ei jucau la nuntă, urcă și oamenii de la cîmpie.

Aflaseră cu toții vestea.

Se fericeau, nevoie mare, de rîul ce ajungea la dînșii și îi ferea de uscăciune.

Îi roagă dară să se coboare în jos, pe văi, cu tot norodul.

Bucur și draga lui nu stau în cumpănă. Coboară în văi. Și aleg un colț ce li se pare mai cu priință.

Flăcăul taie, cel dintîi, copacii ce se întindeau pe malul rîului. Și face locuri de pășune și arătură.

— Să ne așezăm cu bucurie în satul ăsta nou, a rostit Bucur venind acolo.

Și am auzit pe unii care cred că de la vorba asta a voinicului s-ar fi spus satului acela: București. Alții socot că i s-a zis așa din numele flăcăului care a tăiat copacii, făcînd loc de pășune și arătură; iar alții, din ursita vîlvei. Știi, îi spusese fetei că darul său o să aducă bucurie la mulți oameni.

Oricum ar fi, Bucur și Dîmbovița au trăit de atuncea împreună, făcînd din fiecare zi o sărbătoare. Iară păpușa le sta într-una gata la poruncă.

Rîul, venit din muntele Păpușa (așa i s-a zis muntelui, ca să se pomenească întîmplarea), a udat țărmurile acelea încîntate pe care ei s-au așezat; i-a adăpat cu apă, dulce ca sărutările copilei.

Urmașii lor au ridicat și o bisericuță de aducere-aminte. Numai cuțitul l-au pierdut. O fi pe undeva, prin acel loc, căruia astăzi încă i se zice «Cuțitul de argint», sau se găsește în altă parte?... Nu știu mai mult... Însă sfredelul se găsește. Trece din om în om, la cei care se trag din Dîmbovița și din Bucur și îi slujește cu credință, deși pe ascuns...

De aceea, poate, este Bucureștiul așa mare; de aceea este poate așa înflorit!...

Dracul cu stîncă pe spinare

Si acum, ce socotești, Liuțo, că i-a dat dracului odată prin gînd? Să-și ia moșie pe lumea asta. Auzi? Să aibă ca împărații, regii, prinții: palate și grădini, slujitori mulți, calești și cai. Mă rog, orice i-ar pofti inima...

Dar nu vroia să-și dobîndească toate acestea prin bună înțelegere cu oamenii, sau să le cumpere cu bani, ci să le capete cu sila.

Și atuncea, într-o noapte, își pune aripile sale cele mai repezi. (Aripi de piele vînată, păroase, ce seamănă cu acelea de liliac). Își face vînt prin crăpătura unui munte afară în văzduh. Pornește în zbor.

Și cît ai zice: «Ce-o fi asta?» dracul a colindat de trei ori lumea.

S-a întors în iad și l-a chemat pe fiul său cel mare, prințul Corn-asuțit.

Ar fi acum să-ți spun că dracul se crede și el, acolo sub pămînt, mare stăpînitor, de aceea și feciorilor săi le zice tot prinți.

Îl cheamă dară pe fiul său cel mare, un drac puternic, negru ca păcura, cu coadă lungă, lungă, iar pe frunte cu niște coarne drepte și ascuțite ca sulițele cele mai tăioase.

Brrr!... Numai cînd mă gîndesc la dînsul, mă trec fiori...

Atîta că la ei, în iad, așa e măsurată frumusețea: după cornițele din frunte și după coadă. Iar prințul acesta trecea printre drăcoaice drept cel mai chipeș și mai de soi flăcău. (Toate se prăpădeau cînd îl vedeau)

Scuipă feciorul peste taică-său o dată. (Asta la ei însemna: «bună ziua».) Și se răstește (așa este frumos în iad, ca tinerii să țipe la bătrîni):

— Ce vrei, moșnege?... M-ai chemat?

— Da, îi răspunde cu mohorîre Scaraoțchi lui fiu-său la întrebare și scuipat. Am fost mai adineaori pe pămînt și am cercetat cu de-a-mînuntul...

— Și ai găsit locul ce căutai, unde să-ți faci împărăția de pe pământ?... țipă iar prințul, încruntat, bătînd în lespezile iadului cu coada sa stufoasă în vîrf.

— Ba bine că nu!... răspunde cu un răget Scaraoțchi, dînd cu copita lui de cal în prinț, sub chip de mîngîiere. Hai, să-ți arăt...

Și îl ia dracul cel bătrîn pe bunătatea de fecioru-său; ies tot prin crăpătura ceea din munte și îi arată un palat și niște locuri...

Aici nu mai am cuvinte să-ți povestesc... Ochise dracul niște locuri cum doar prin basme pot să fie... Un palat mare, dat cu aur, cu acoperiș de chihlimbar. Și-n jurul lui, munți cu păduri care foșneau în vîntul nopții, grădini cu flori îmbălsămate, livezi și holde nesfîrșite, izvoare reci. Ce mai!... Minune alesese dracul, nu altceva!...

— Atîta că aceste locuri și palatul le stăpînește un rege, răcnise Scaraoțchi. Va trebui să i le cucerim...

— Eu le voi cuceri! țipase ca răspuns feciorul său, Cornascuțit, umflîndu-și pieptul.

— Să-ți iei atuncea o oștire de împielîțați și să pornești.

— Pe dată am să plec la luptă... Ha, ha, ha!

— Ho, ho, ho!

Așa strigau și hohoteau de bucurie amîndoi dracii, încît părea că se cutremură și cerul.

Străjerii regelui au dat de știre că se întîmplă lucruri necurate. Regele se trezi. Ieși afară.

Deasupra sa alergau dracii, bătînd văzduhul în copite. Și ochii lor luceau ca jarul, aprins parcă de niște foale nevăzute.

Curînd după aceea, Cornascuțit se repezi în împărăția cea neagră de sub munte. Își adună oștirea de încornorați.

Și apoi porniră.

Erau cu toții despuiati, întunecați, și purtau coarne întoarse, răsucite, sau țuguiate în tot felul. Călcau pămîntul cu copita de cal și își fluturau cozile lungi. Ghearele lor țineau întinse pentru luptă furci ascuțite. În loc de cîntece de bătălie, urlau ca lupii cei flămînzi.

În fruntea lor se afla prințul Cornascuțit. Umbla fălos, nevoie mare. Scuipa din cînd în cînd peste ai săi, ca să-i îndemne la luptă și-i blestema:

— Să nu vă mai primească iadul, împielîțaților, de nu veți fi biruitori. Ați înțeles?

— Am înțeles, întunecimea ta!... răspundeau dracii, călcînd pe munte tot mai virtos, dînd foc pe gură și pe nări.

Regele, ce aflate în timpul acesta prin vracii săi de primejdia ce-l aștepta, le poruncise trîmbițașilor să cheme în grabă pe luptători în apărarea palatului și a curții.

Gonacii lui fugiseră prin sate și-i deșteptaseră pe aceia care aveau somnul mai greu. Aceștia înhățaseră topoare, sulii, arcuri, ce-au nimerit.

Și iacătă războiul este gata.

S-a început...

Ce luptă!... Grozăvie!...

Dracii merseseră o vreme cu piciorul, răcnind pe cale, să se înspăimînte muritorii de larma lor. Să-i poată mai ușor înfrînge. Pe urmă au întins aripi. Unii loveau de ici, alții de colo... Se repezeau ca ulii între găini. Înfigeau furcile, ca niște ciocuri ascuțite, în trupurile ostenite ale oamenilor. Le ridicau pînă în înaltul cerului. Și abia de acolo le zvîrleau în prăpăstii. Alți draci îi pîrjoleau, îi împungeau cu coarnele, sau îi călcau de-a rîndul în copite.

Ar fi însă nu știu cum, de nu aș povesti că oamenii au făcut totuși și ei destulă pagubă între draci. Îi apucau de cozi și le tăiau. Drac fără coadă nu se poate! Cînd și-o pierdea, fugea să se ascundă. Sau îi loveau cu toporiștile între coarne. Și tot așa...

Cu toate astea, înspre ziuă, tot mai puțini erau aceia care luptau de partea regelui. Armata lui scădea văzînd cu ochii. Ce, e glumă să te lupți cu dracii?

Norocul lor a fost doar unul: s-au ivit zorile. Au cîntat cocoșii. Prințul Cornascuțit izbi atunci cu furca lui pămîntul. Acesta se crăpă. Dracii pieriră în străfunduri.

Știi doar și tu că împielitații nu iubesc lumina și soarele!... Ziua stătură deci, se odihniră și unii și ceilalți. Băură, se hrăniră, își oblojiră rănilor.

Dar cum amurgi soarele pe după creste, dracii țîșniră iar la luptă, tot din același loc.

Se războiră toată noaptea.

În dimineața următoare, cînd trîmbițară iar cocoșii, nu mai era alătura de rege nici un ostaș.

Numai el singur rămăsese; dar plin de răni, ars de pîrjolul din gura dracilor.

Cu ultima lui lovitură de paloș mai feri poarta, chiar în minuta când pieriră dracii pentru a doua oară.

— Noaptea ce vine luăm palatul, urlase către Scaraoțchi feciorul său, venind în dimineața aceea în fundul iadului. De nu era regele în luptă, îl luam acum... Așa că fac pe loc o scaldă. Mă răcoresc, prind iar puteri, pe urmă lasă.

Și se azvîrlise într-o vîltoare mare de foc, pentru că așa se scaldă dracii. Se tologise cu mulțumire pe jărăgai, zicînd că tare se mai răcorește, după atîta osteneală. Și adormise chiar oleacă, căci îi era plăcut și bine împielîțatului în flăcări. Văzînd în vremea asta regele că nu mai are oaste, chemă înaintea sa toți vracii.

— Căutați-mi ajutor, le poruncise, căci sînt rănit. Spuneți-mi de mai e vreo cale ca să scăpăm...

Vracii căutară pete în soare, semne în zborul păsărilor, și alte multe, dar toți dădeau din cap fără nădejde. Numai unul din ei îi dăte sfatul:

— Eu știu, rosti acesta, că este în munte o poiană pe care cresc doi brazi. Sînt doi brazi frați de rădăcină.

— Am auzit și noi de brazii aceștia, își amintiră atunci vracii ceilalți. Ei cresc din oasele unui viteaz, pe nume Gheorghe, care a murit păzindu-și țara, mai înainte de a avea urmași...

— Tocmai așa, mai grăi vraciul cel dintîi. De aceea, rege, va trebui să tai copacii aceștia din rădăcină. Și eu voi face vrăji. Copacii or să se schimbe atunci în doi voinici ce te vor ajuta! Răsplată le vei da tot ce îți vor cere. Făgăduiești?

— Am să le dau ce vor pofti, se jură regele.

Și așa, rănit precum era, regele însuși merse în munte. Căută poiana. Găsi brazii. Îi reteză, cu mîna și toporul lui, din rădăcină.

Cum se rostogoliră pe tăpșan, se preschimbară în doi flăcăi: leiți poleiți la față, de nu puteai să-i deosebești.

— Ce nume aveți voi, măi flăcăi? le grăi regele, văzînd așa mîndrețe de voinici cu pieptul tare, braț de criță, îmbrăcați bine în pieptărașe din piei de urs, cu buzdugane în mîna dreaptă, gata de luptă.

— Ne numim Gheorghe!...

— Același nume și unul și altul?

— Păi da, același, că sîntem gemeni. Gheorghe e tata, Gheorghe și noi... Să lăsăm vorba. Unde-i vrăjmașul?

Și zicînd asta, unul dintr-înșii dădu cu palma într-un arțar, celălalt, la rîndu-i, izbi un fag. Copacii aceștia se prefăcură în doi cai negri ce tropoteau, mușcau zăbala, dornici să plece. Încălecară.

Și așa porniră pe văi: furtună.

Era acuma a treia noapte. Dracii se întorceau și ei la luptă.

Dar se schimbase toată isprava de mai înainte...

Se auzeau glasuri:

— Dă, frățioare!...

— Las'că dau, Gheorghe!...

Și buzduganele, unde cădeau, în rotocoale, prăpăd făceau printre mulțimea de încornorați.

Bucuros, regele nu mai putea:

— Așa, așa!... Dați-i înainte!... Goniți-i, măi!...

În scurtă vorbă, spre dimineață, nu mai era decît un drac: Cornascuțit, prea voinicosul, ce se lăudase că ia palatul în acea noapte.

Gonea în pădure, țîșnea în poiană; pe după palate; ba și într-o baltă.

Gîndea să cînte din nou cocoșii și așa să scape de la strîmtoare, fugind în iad.

Dar pînă atuncea, ce plănuiește? Să ia o stîncă, pe cea mai mare care o găsi-o, și s-o arunce peste toți oamenii. Și așa să piară palat, colibe, voinici și rege.

Întinde aripi și se înalță. Alege stîncă. O ia în brațe. Și o împinge cu putere.

Prin văi sînt sate... Și în colibe trăiesc copiii, mamele lor și apoi bătrînii.

«Stîncă, în cădere, o să sfărîme întîi palatul, rînjește dracul în sinea lui. Pe urmă o să lunece mereu pe coaste. Va zdrobi totul în drum!»

Împinge dară încă o dată stîncă și o clătește din locul ei. E gata, gata să o răstoarne. Dar tot atuncea sar și voinicii.

Ajung pe drac. Și aruncă lațuri. Îi prind gîtlejul. Sar apoi repede pe dînsul și îl înfășoară în trei curmeie, să nu mai poată face un pas. După aceea îl țintuiesc cu coada de stîncă, bătîndu-i-o în piroane. Îi urcă stîncă pe spinare și îi grăiesc:

— Cornascuțit, ascultă bine. Tu de fugit nu poți fugi. Ești legat fedeleș aicea... Iar dacă stîncă îți va scăpa cumva, o să te tragă și pe tine de coadă pînă jos. Și te vei face fărîmițe!...

Tocmai atunci cîntau din nou cocoșii. Dracul a vrut să arunce din spinare stîncă pe care el singur o smulsese din munte, să fugă în iad; dar n-a îndrăznit. Ar fi venit de-a berbeleacul cu dînsa, pînă în văi, cum îi sortiseră flăcăii.

De frică și minie a început să-i curgă încornoratului și de pe frunte, și de pe tot trupul, o apă înghețată și murdară: sudoarea lui. I-a curs din ce în ce mai multă. S-a făcut un pîrîu.

— Asta-i pîrîul dracului, frăție, a ris un Gheorghe după luptă.

— Să fie, pînă i-oi zice eu să stea! a răspuns frate-său.

Și au plecat amîndoi, sprinteni, către palatul regelui, unde erau poftiți pentru răsplată.

Curtenii, vracii, slujitorii și toți aceia ce mai trăiau acolo în palat li s-au închinat flăcăilor, le-au așternut covoare scumpe sub picioare, și flori. Trîmbițele au sunat prelung, în semn de cinste. Și regele i-a întîmpinat, i-a luat de braț, ducîndu-i pînă în sala tronului. Apoi le-a spus:

— Plimbați-vă prin tot palatul, căci am o mie de odăi. Sînt pline cu avuție, bani, giuvaericele și scumpătăți. Unul s-o ia însă pe coridoare, din dreapta către stînga. Celălalt, dimpotrivă, din stînga către dreapta. Alegeți-vă fiecare ce vă place. Ce veți dori, aceea veți avea. Întoarceți-vă aici și-mi spuneți!

A luat-o deci un Gheorghe către dreapta. Frăține-său spre stînga. Au colindat, dar nu prea mult. Și iacă, se întoarce în sala tronului acela dintre frați care o luase către dreapta:

— Măria ta, eu am ales.

— Spune, băiete, rostește regele. Ce ți-ai ales va fi al tău...

— Am întîlnit în încăperea de alabastru pe o copilă a măriei tale, frumoasă ca o stea. Mi-o dăruiești nevastă, după făgăduială?

— Ți-o dăruiesc, zîmbește regele cu îngăduință pentru că în sinea lui se bucura să aibă un ginere ca dînsul, viteaz, neînfricat, bun pentru lupte. Numai să-mi spui pe care ți-ai ales-o, că eu am două fete!...

N-apucă dînsul să-și termine vorba, că iată-l și pe celălalt Gheorghe:

— Slăvite rege, nu vreau alte daruri, decît pe acea fată a măriei tale pe care am întîlnit-o în grădină. E mai frumoasă ca o cadră.

Întreabă iară regele:

— Dar bine, măi flăcăilor, pe care dintre cele două fete ale mele



o vrea unul, și pe care celălalt? Să hotărîm... Să facem nunta...
Și gata toată socoteala...

Pe cînd rostea el astfel de cuvinte, intră deodată în sala tronului
o rumenă și gîngășă copilă. Se îndreaptă cu sfială spre tatăl său.

— Aceasta e, strigă fîrtații într-o vorbă.

— Nu vrea nici unul pe sora ei? se miră tatăl.

— Nu, eu o vreau pe asta!... grăiește un Gheorghe. Eu am ales-o întâi...

— Mi-ești frate bun, dar pînă aicea, fără de ea nu pot trăi, se încruntă și celălalt Gheorghe. Pe mine m-a vrăjit copila asta! O vreau de soată.

— Nu o pot da pe această fată decît unuia singur, se necăjește oleacă regele. Ce-i de făcut?...

— Atunci să hotărască lupta între cei doi, după datina veche, grăiesc curtenii.

— Fie și așa, de nu se poate altfel, răspund fîrtații; deși ne pare rău, sîntem dintr-o tulpină...

— Care va birui va lua și fata, mai spune regele.

Curtenii le întind paloșe. Ei le ridică.

Și... chiar atunci intră și a doua fată pe ușă, în sala tronului.

Și ce să vezi?...

Paloșele le cad fîrtaților din mîini. Fata aceasta este leită cu sora ei, care venise mai înainte.

Sînt gemene amîndouă, ca și ei. Nu pot fi deosebite una de alta.

— Dacă-i așa, să ne alegem nevestele la întîmplare, strigară amîndoi flăcăii, fericiți că au scăpat de lupta dintre dînșii.

Și prinseră de mîină cîte o fată.

— Să începem nunta, dete și regele poruncă.

— Și pentru că voinicii sînt gemeni și seamănă între dînșii ca două picături de apă, cum seamănă și fetele între ele, ziseră unii dintre vraci, trebuie făcut ceva să nu se încurce...

— Să-i însemnăm, punîndu-le cîte un inel de aur pe degete la o pereche de miri, și altele de argint la cealaltă pereche, își deteră părerea și restul vracilor.

— Așa e!... Foarte bine!... încuviințară cei de față.

Și ca să nu mai fie încurcătură, chemară pe un faur. El măiestri două inele de argint, două de aur. Le puseră în degete la miri. Îi însemnară pentru totdeauna.

Se apucară apoi de nuntit. Și petrecură multă, multă vreme...

Iar regele se hotărî să se retragă din domnie, să-și petreacă viața în liniște, jucîndu-se cu nepoțcii, ca orișice bunic. Le împărți deci coroana și averile celor doi gineri. Aveau brațe mai zdravene, mai bune pentru luptă decît dînsul.

Ei mai clădiră un palat. Și în jurul său zidiră un oraș.

Unii socot că în amintirea acestor doi voinici cu același nume se află în munții noștri orașul Sfîntul Gheorghe.

Tot de la ei se crede că a rămas datina la nuntă, să aibă mirii inele în degete.

Pîriul Dracului curge și acuma. Curge mereu și nu-l bea nimeni.

Nici o dihanie nu soarbe din apa lui. E mocirloasă.

Toamna sau iarna, la stîncă dracului, șuieră vîntul. Oho, oho, să auzi pe acolo cum bate vîntul!... Lovește în stîncă, parcă urlă... Bătrîni spun că țipă dracul. Îi e necaz că ține piatra și n-o poate zvîrli din spate. De i-ar da drumul, ea l-ar trage de coadă. L-ar duce în hău de-a rostogolul, l-ar face praf și pulbere. De atuncea însă Scaraoțchi s-a lecuit. Nu-i mai trebuie moșie pe lumea asta. Îi dă tîrcoale lui fecioru-său și îi ajunge...

Șarpele verde

Cînd eram încă mic, bunicul meu m-a luat odată de mînă și m-a urcat pe un munte. Acolo sus era un lac. Cu ochii minții îl văd și acum: albastru, străveziu. În unda lui, ca într-o oglindă de cleștar, strălucea soarele.

— Aici trăia odinioară un prinț!... mi-a spus bunicul.

Eu m-am mirat.

— În apa asta fără fund, bunicule?... Cum se putea?

Bunicul însă a zîmbit. Știa mai mult decît mine.

— Da, da... Aici în apă era castelul său. Îi spunea lumea: prințul fermecat.

Și apoi bunicul a început să povestească. Tot ce mi-a spus, țin minte pînă azi.

— ...Și acest prinț era frumos, înalt. Știa să facă stihuri care vrăjeau simțirea. Cînta duios ca mierla. Știa să dănțuiască. Vîna ca nimeni altul. Era voinic în luptă. Era și bun la suflet, cum rareori sînt prinții.

De atîta frumusețe și de atîtea daruri ce le avea, se auzise veste pînă peste hotare, poate pe întreg pămîntul.

Bunicul mai zicea că nu era copilă prin locurile acelea să-i iese înainte și să nu îl îndrăgească

Chiar stelele și luna, cînd îl zăreau vreodată, se țintuiau pe boltă. Și nu își mai urmau calea. Stăteau ca să-l privească, uneori nopți întregi. Așa fel era prințul...

Nu-ți spun că împărații, care aveau copile de măritat, îi trimiteau răvașe, solii peste solii.

Dar el era prea tânăr, prea vesel, fericit. Nu îi ardea de nuntă. Rîdea, cînta, danța. Nu deschidea răvașe; pe soli nu-i asculta.

Și toate ar fi fost bune, de nu s-ar fi întîmplat să dea prințul un ospăț.

Și a poftit la dînsul, să vină, să petreacă, pe zînele din munte.

Trăia însă pe atuncea și o zîină rea: Surina. Ea îmbrîncea drumeții în ceasuri de furtună și îi lovea cu pietre. Ducea fiarele în sate, să prade, în timpul iernii. Și în lunile de vară usca toată pădurea.

Ei bine, zîina asta hîdă și rea ca moartea, dorea să fie soață prințului din poveste. El, cunoscînd aceasta, într-adins n-o poftise. Nici nu vroia s-o vadă la chip.

Acum ce se petrece?...

Seara începe ospățul.

Castelul luminat cu sute de făclii părea o nestemată uriașă, sus, pe munte.

Mesele sînt întinse. În jurul lor stau zîne, una mai mîndră, mai albă și mai gingașă decît cealaltă.

Noaptea suna de chiot. Munții vuiau de rîset. Hora se întinsese. Vinul curgea în spume.

Prințul danța pe rînd, cu fiecare zîină. Și ele, mlădioase, prinse ușor de talie, parcă pluteau prin sălile de ospăț, parcă zburau cu aripi.

Deodată, nu știu care din ele a întrebă:

— Dar n-o văd pe Surina!... Surina cea îndrăgostită de tine, prințule!...

Prințul, întorcînd fața spre zîina care îi grăise, a dat iute răspuns:

— Nu pomeniți de dînsa. Doar numele, Surina, dacă îl aud, simt că îmi pierde pofta de danț și veselie...

— Așa ți-e de urîță... a izbucnit o alta în hohot cristalin.

— Și ea ce socotește că îți va fi soție! a mai grăit o zîină.

— Soție? Mie?... Ea?... s-a cutremurat prințul. Deschiză-se mai bine pămîntul, și să mă înghită, decît așa soție urîță și vicleană... Și rea...

Și toți au rîs cu poftă de asemenea cuvinte, ce le rostise prințul.

El nu știa sărmanul că zîina pomenită, tocmai în acea vreme, era lîngă castel. Și privea prin fereastră.

Cu plete răvășite și ochii grei de ură, bolborosind cu spume, zîina cea rea se năpusti în sală. Și începu să țipe:

— Tu, prințule nebun, pe care te-am iubit, ai spus că vrei mai bine să te înghită pământul, decît să-ți fii soție?...

Zînele cele bune stăteau încremenite. Prințul tăcea pierdut. Dar iată-l, o privește în față pe Surina și îi grăiește tare:

— Mai bine zac sub ape decît să-mi fii nevastă. Și acum părăsește castelul meu, Surina!

Cînd a zis vorba asta, a făcut spre tarafe un semn să înceapă cîntul și a poftit o altă zîină la joc.

Neagră de gelozie, Surina scoase atuncea din sîn un șarpe verde și mic, cioplit dintr-o agată, cu ochi de diamant. Îl aruncă pe lespezi și blestemă:

— Scufundă-se castelul acesta într-un afund de munte!... Și acoperit de ape să fie în veac de veac!...

Cum și-a sfîrșit cuvîntul, zînele cele bune s-au risipit.

S-a auzit un trăsnet și un uruit de groază. Sub blestemul acesta, muntele s-a deschis. Castelul, slujitorii și casele din preajmă — cu toți locuitorii — s-au scufundat în hău.

Deasupra năvăliră șuvoaie de ape, clocotinde, aduse tot prin vrajă.

Și în locul de pe munte unde se afla castelul cu o clipă înainte, unde era lumină și larmă, cîntec, danț, se întinse trist sub lună un lac întunecat.

Din lac se auzea vaiet și plîns. Erau doară alături cu prințul și supuși de ai lui: bărbați, femei, copii. Toți osîndiți să zacă acolo, în temnița de ape.

E drept că mai pe urmă zînele cele bune au încercat să-l scape pe prințul fermecat și pe toți soții lui.

N-au izbîndit în totul. Lucrul era prea greu. Surina fără milă. Blestemul prea cumplit.

Au dobîndit atîta: ca în ceasul cel dintîi din fiecare an, apa să se despice, castelul să se înalțe cum a fost el cîndva și prințul să petreacă în cîntece și danț. Un ceas. Apoi castelul să se scufunde iar. Pînă în celălalt an. Și într-una tot așa.

Și aș vrea să-ți spun, Liută, că, în anii ce au urmat au încercat ba unii, ba alții, să intre în castel, la ceasul cînd se înălța din apă așa precum a fost. Și cînd petrecea prințul.

Dar dintre toți voinicii care au pătruns acolo, nici unul nu s-a întors. Și n-a fost cu putință să se afle ce s-a întîmplat cu ei.

Și atunci, prinzându-i spaima pe oamenii din munți, ocoleau de departe lacul întunecat, unde se auzea vaiet, și gemete, și plîns...

A rămas doar povestea că este un lac pe culme în care viețuiește prințul cel fermecat de zîna rea, Surina.

Trecînd mai apoi timpul, unii au uitat și asta. Necazuri sînt prea multe. Nu stai să te gîndești în toată ziua la ce s-a dus de mult. Și așa vine uitarea.

Numai că într-o zi, tîrziu, tîrziu de tot, o fată, păstoriță, pe nume Ana, s-a rătăcit prin munți cu o turmă de căprițe.

A umblat ea pe coaste, pe văi și prin păduri. Și nu știu cum a ajuns pe lîngă lac. Era aproape amurgul. Din cer se revărsa lumină purpurie. Lacul parcă ardea cu flacără de aur pînă în adînc.

— Ce lac! Și ce ciudat... Parcă aș zări o turlă în unda lucitoare!... așa își zicea Ana.

Și în apă, în vremea asta, își topea cerul slava. Noaptea venea pe încetul.

Și neștiind copila să mai găsească potecile de înapoiere, prin întuneric, făcu popas aici.

Își încropi culcuș. Aprinse un foc zdravăn. Și apoi adormi.

Dar pe la miezul nopții i se păru că aude un plîns îndepărtat. Se ridică. Privi în toate părțile. Nici o suflare. Căprițele dormeau cumiți.

— Cine a gemut? se sperie fata.

Izbucni tot atunci un geamăt. Țipau copii. Glasuri amare răsunau parcă dinspre apă.

Se uită în lac. Lumini mici și gălbui se fugăreau. Și se stingeau. Se aprindeau iară. Ceasuri întregi dură vîltoarea. Auzi jalea și durerea care se vînturau sub unde.

Abia în zori se liniștiră acele glasuri turburate.

Cînd soarele ieși pe boltă, Ana plecă, adînc mîhnită de ce trăise în acea noapte.

Ajunse-n satul ei.

Povesti totul.

Și atunci cea mai bătrîină femeie din tot satul își aminti de întîmplarea cu prințul fermecat.

— Oameni nevinovați se află acolo, grăi bătrîna. Și apoi, așa pe cît se spune, ei nu îmbătrînesc sub ape, rămîn tot ca odinioară. Surina i-a vrăjit pe aceștia la suferință fără capăt...

— Cum? Ce osîndă îi apasă? întrebă Ana.

Bătrîna o privi pe fată în ochi, oftă puțin, apoi răspunse:

— Lacul e plin de șerpi, copilă. Noaptea se încolăcesc pe oameni și îi chinuiesc...

— Dar bine, asta nu se poate, lăcrăma Ana. Flăcăii noștri n-au putere să sfarme vraja blestemată?

— Zîna cea rea e mult mai tare. Nu poate fi voinic pe munte, care să înfrunte pe Surina...

— Am s-o înfrunt eu!... a grăit fata.

— Copila mea, s-a rugat maică-sa de ea, nu cuteza astfel de faptă nici chiar cu gîndul.

— Ba eu cutez. Sărmanii oameni!... Sărmanul prinț!...

Și din acea clipă Ana n-a mai avut răgaz, nici tihnă.

A cercetat cu de-amănuntul, umblînd prin munte, să afle taine, vrăji, povețe. A tot umblat, și a tot umblat...

Ar mai umbla poate și astăzi.

Atîta doar că în ziua ceea, cînd Ana îi arătase mamei sale că vrea să lupte cu Surina, se întîmplase o zîină în preajmă.

Zîna era din cele bune. Se preschimbase în fluturaș, și așezată pe o floare în glastra mică din fereastră, aflase tot.

Fugise apoi și împărtășise suratelor ce zicea Ana.

Și zînele s-au sfătuit.

— E o fetică îndrăzneată, rostise una. Eu am văzut-o sus, la lac. A stat o noapte fără frică...

— Să-i arătăm atuncea calea, zisese alta.

— E timpul să se sfîrșească blestemul care apasă asupra prințului, mai adăugise încă una.

— Să încercăm. Numai un om poate scăpa pe alți oameni din blesteme. S-o ajutăm!... grăiseră și celelalte.

Și iată că în aceeași noapte Ana văzu prin vis o zîină.

— Viteaza mea, îi șopti dînsa, vrei să te lupți tu cu Surina? S-o nimicești?

— O! cum doresc, răspunse fata, dar nu știu cum... Nu știu ce cale trebuie să apuc...

— Atunci ascultă, zise zîna. Puterea ei este într-un șarpe. Dacă-l zdrobești, pierе Surina, se risipește îndată vraja, oamenii pot ieși din apă...

— Și tîrîtoarea unde este? întrebă Ana în vis pe zîină.

— Este în lac și stă de strajă.

— Cum s-o gădesc? Prin ce mijloace? Și în ce timp?

— Când vine anul nou, copilă, apele știi că se despică?

— Prințul cel fermecat se vede?

— Este în castel la o fereastră sau pe balcon. Te va striga să vii la dînsul. Tu să n-ascuți, căci vremea trece. Și n-ai decît un ceas de luptă.

— Cu tîrîtoarea?

— Da. Cu dînsa. E un șarpe mic din piatră verde cu ochi lucioși de diamant. Se află într-un copac de sticlă, jos, în ogrăzi, lângă castel. Și în jurul său sînt o mulțime de șerpi. Tu să n-ai teamă. Aici ai o bărdiță, albă, făcută din cleștar, de zîne. Cu ea să lupți și vei învinge. Oamenii vor scăpa. Numai castelul va rămîne sub apă pe vecie, după blestem...

Și sfătuind-o astfel pe Ana, zîna pieri într-o aburire.

Fata se deșteaptă. Și ce crezi? Barda era chiar lângă dînsa. Deci nu era vreo amăgire.

Nu pregetă de loc pe gînduri. Luă în mîini bărdița cea vrăjită. Porni pe munte. Și ajunse pe țărmul lacului în care zăceau de atîtea veacuri oameni. Făcu acolo o colibă. Și începu să aștepte ceasul cînd să dea lupta.

Anul fugea destul de iute, cum trece întotdeauna timpul; dar ei i se părea că merge încet, încet de tot, ca melcul.

Și cum, necum se scurse anul...

Veni și seara așteptată.

Curînd bătu și miezul nopții...

Cu o zguduire, apa se despică. Castelul răsări din beznă plin de lumini, ca altă dată. Ana se repezi într-acolo.

Văzu în cale o alee. Pe margini erau pomi de sticlă, care aveau pe ramuri globuri cu făclioare înlăuntru. Aleea înconjura castelul.

Din încăperi se auzeau flaute și cetera sunînd vioaie, în tact de danț. Se uită în sus. La o fereastră văzu pe prinț.

Și ochii lor se întîlniră puțin, cît ține o răsufare. Dar prea de-ajuns ca să se aprindă în piepturile lor iubirea...

— Ci urcă sus, o strigă prințul. De cînd te aștept... Tu ești fecioara hărăzită să sfărîmi farmecul Surinei!...

Inima Anei bătea iute.

— Da, voi veni, dar nu acuma, prințule drag! răspundea fata.

— Vino acum, căci vremea trece, se ruga prințul.

— Vină acum, se auzeau glasuri pline de o tainică speranță.

Fata căuta. Fugea ca vîntul printre acei copaci de sticlă.

— Deschideți porțile. Sosește cea mai curată dintre stele...

Urcă-te sus, o chema prințul. Noi ți-am veni în întîmpinare, dar nu putem, dulce copilă.

Fata tăcea. Căuta prin ramuri să vadă un șarpe mic și verde. Și nu-l găsea.

În fața ei o poartă mare este deschisă ca prin farmec.

— Urcă-te sus, o strigă prințul.

Și ea ar vrea să alerge pînă la dînsul, să-l ajute. Dar ține minte vorba zînei; «Nu-l asculta, dacă te cheamă! Timpul e scurt... Un ceas de luptă!»

Caută. Aleargă. Și... te uită:

Aici e șarpele cel verde. Stă pe o ramură de sticlă. În jurul pomului sînt mii de alți șerpi. Foșnesc ca iarba cînd bate vîntul rece al toamnei peste pășuni. Scot limbile. Se întind spre dînsa.

Brațul îi tremură copilei. O prinde teama. Dar se avîntă. Scoate apoi din sîn bărdița și o întinde către șarpe. El sare jos. Se încolăcește. Dihăniile celelalte o împresoară pe fată în curmeie de trupuri lungi și înghețate.

«Fie ce-o fi, zice copila. Să nu mă las ușor bătută.»

Dă cu bărdița drept în șarpe.

Cum dă în el, îi sare ochiul de diamant din partea dreaptă. Strînsoarea parcă se slăbește...

Mai dă o dată cu nădejde.

Îi sare și ochiul celălalt și cade jos.

Șerpii cei lungi desfac strînsoarea. Se risipesc și vor să fugă.

Șarpele verde, orb acuma, țipă cu voce de femeie:

— Nu mă lăsa, dragă copilă, și am să te răsplătesc cu aur. Vei fi cea mai bogată în munte. De vrei, te fac împărăteasă, căci eu sînt inima Surinei! Caută-mi doar ochii prin țărînă și așază-i iarăși în orbite...

Ana găsește în grabă ochii, dar îi zdrobește cu bărdița...

Zdrobindu-i, șarpele se schimbă într-un fum verde, care piere. Dihăniile celelalte se mistuie adînc sub pietre.

Pe poarta largă iese prințul, frumos cum nu e închipuire, urmat de alai și o mulțime de oameni care strigă:



— Slavă acestei fete sfinte ce ne aduce iar la viață...

Sînt și supușii și voinicii ce-au încercat cîndva, pe vremuri, să intre în castel, să lupte cu vraja neagră a Surinei.

Acum se întorc din nou pe lume.

Prințul întinde mîna fetei. Ea i-o primește îmbujorată.

— Tu ne-ai scăpat, îi zice dînsul cu glas duios, dar cum te cheamă?

— Ana, rosește păstorița, plecîndu-și ochii cu sfială.

— Ana!... Nu vrei să-mi fii soție? o întreabă prințul. Și stăpînă?

— Ba da, se înfioară fata.

Atîta numai că atuncea cînd fata își rostea cuvîntul, apele se întorceau cu furie peste castel și peste oameni, precum era sortit să fie.

Nu se grăbiseră să fugă cei doi îndrăgostiți. Și acum, ceasul îngăduit trecuse. Zadarnică făgăduială de a fi mireasă și soție!

Ba nu-i așa, căci în lumina ce o vărsa luna peste dînșii, un cîrd de lebede se arată. Lebede mari cu pene ninse. Și lebedele se coboară. De zîne au fost trimise toate.

Se urcă oamenii pe ele și așa plutesc pînă la țărmuri.

Apoi a fost, poți să-ți închipui, o nuntă mare, mare, mare... Și-au fost poftiți la nunta asta să vie toți: munteni și zîne. Au petrecut, zicea bunicul, vreun an de zile și mai bine...

Păi nu era de ici de colo... Pierise doar din munți Surina, zîna cea rea și neîndurată, învinsă, iacă, de-o fetică!...

Și-au tot jucat la nunta ceea de se cutremura pămîntul. (Atunci căzu de atîta joacă, o stîncă mare, colțuroasă, de i se zice «Piatra Anei»).

S-o fi văzut pe mama soacră: juca bătuta cu o zîină!... Moșnegii întindeau o sîrbă: jucau mai iute ca flăcăii...

Săltau și fiarele prin codri. (Căci li s-au dat și lor ulcioare, să bea și să se veselească).

Danța și luna prin văzduhuri. (Și stelele îi țineau hangul).

Iar prințul se uita la fată, ca la icoana din perete, și nu se sătura s-o vadă.

Cînd s-a sfîrșit la urmă nunta, o luă în brațe și plecară. Se ascunseră pe nu știu unde. Trăiră mult, în fericire, îndrăgostiți unul de altul pînă în adîncă bătrînețe.

Ca să se țină însă minte fapta vitezei păstorite, oamenii, cei scăpați din ape, numiră lacul: Sfînta Ana...

Zîna furată

Si a îndrăgit odată, nepoțică, Siret, voievodul cel voinic, pe zîna cea frumoasă a munților, pe Bistrița.

’ Poate o fi zărit-o cînd se ducea la vînătoare prin codri întunecoși ai țării sale, ce se întindea între Prut și munți; poate a văzut-o întîi în vis!... Destul că a simțit flăcăul cum nu mai poate să trăiască fără dînsa.

Și ce a făcut, ce n-a făcut, căutînd-o multă vreme, că i-a mărturisit cît o iubește. Și a cerut-o de soție.

Era chipeș flăcău voievodul: înalt, cu umeri largi. Purta veșmînt din catifele, deasupra căruia puneă armura. Pe cap avea cunună de argint, în mîna dreaptă buzduganul, la brîu o spadă ascuțită. Zîna l-a îndrăgit la rîndu-i pe Siret curînd de tot, — și atît de tare — încît a hotărît să-i fie soață.

Nu era lucru prea ușor. De se însoțea cu un flăcău din lume, ea însăși devenea muritoare. Își pierdea toate puterile de zîină. Și mai era o pricină de teamă, pentru că zmeul cel mai necruțător — numit Inăul — jurase să o aibă pentru sine pe Bistrița.

Și zîna se îngrozea de dînsul; nu pentru ea, ci pentru acela ce îi era drag acum, pentru Siret.

Zmeul, Inăul, trimisese un spiriduș să iscodească. Și el aflate că zîna s-a hotărît să facă nunta cu voievodul. Că deseori își spun cuvinte dezmierdate. Și se privesc pierduți în ochi, zile întregi și nopți.

Și atunci a hotărît într-adevăr să se răzbune.

Cum? Răpunîndu-l pe Siret și luîndu-i țara. Făcîndu-se voievod în locul său.

În sinea lui gîndea:

«Cînd am să fiu voievodul unei țări atît de mîndre, zîna o să do-rească să-i fiu mire!»

Se și vedea tâlharul jucînd la nuntă. El: mare, greu și cu cocoașă pe spinare, cu colții rînjiți. Ea: sprintenă, în rochie albă, avînd în pletele de aur lămîiță.

Cum socotea a și făcut. Și adunîndu-și toți fîrtații, zmeii cei mai mișei, s-a avîntat să pustiiască pămîntul lui Siret.

Voievodul, care știa ce gînduri are zmeul, s-a pregătît pe loc de luptă. Alătura de el s-a ridicat întreaga țară. Și după un război lung și crîncen, zmeii au fost goniți peste hotare.

Nu se putea oricine prinde în luptă cu voievodul. Cînd azvîrlea odată buzduganul, dacă era vreun zmeu în calea lui, îl prefăcea în pulbere.

Păi socotiți că o asemenea rușine nu l-a costat pe zmeu? El, ce se repezise cu îngîmfare, să zacă în țărîină cu un braț frînt? Și zmeii lui, cei mai întunecați, să fie nimiciți de oastea lui Siret?

În acest timp, poți să-ți închipui ce veselie, ce joc și cîntec era în țară! Siret luase pe draga lui de mîină. Și împreună porniseră către palatul Rodnei — măicuța Bistriței — care era pe acea vreme regina zînelor.

Venind în fața Rodnei, ingenunchind, ei au rugat-o să le dea voie să se însoțească pe toată viața.

A încercat la început regina să se împotrivească; dar Bistrița nici n-a vrut să audă. A spus că ea îl iubește pe Siret mai mult decît orice pe lume. Și pînă la sfîrșit, regina a trebuit să se învoiască.

S-a pregătît deci nunta. Nuntă, mă rog, de zîină, al cărei mire este un voievod.

Pe munți fuseseră aprinse făclii. Palatul strălucea în podoabe. Și mese mari erau întinse în sălile unde avea loc nunta.

Siret și-a îmbrățișat mireasa. Și Bistrița, lăsîndu-se îmbrățișată, a devenit o ființă muritoare, ca și el.

Deodată, pe cînd ședeau la masă, și zînele, în șirag, aduceau vinuri și bucate, pe tăvi din piatră de safir, s-a auzit afară bătînd vîntul. Zgîlțîia ușă și ferestre.

Se repeziră să privească. Și ce crezi?... Afară viscol, deși erau în toiul verii. Viscolul șuiera sălbatec.

Zăpada începuse să cadă pe munți.

O zîină a vrut atunci să închidă ferestrele palatului. Făcliile care fuseseră aprinse pe munte s-au zbuciumat, s-au frămîntat în vînt ca niște ființe chinuite, apoi s-au stins.



— Ce se întîmplă? a grăit Rodna îngrijorată.

— Sînt zmeii, a spus nu ştiu cine.

— Înăul!... au strigat zînele. Au împînzit văzduhul în zbor. Au făcut prieteşug cu viscolul, ca să-i ajute.

Şi tot atuncea, vîntul, re-
pezind în ferestre o grindină de
gheaţă, le-a spart, a stins lumi-
nile şi în palat.

S-a auzit un ţipăt. Regina
a ridicat în sus inelul pe care
îl purta în deget şi al cărui dia-
mant putea să lumineze în ju-
ru-i ca şi ziua. Însă mireasa,
Bistriţa, pierise. Zmeul o luase
în gheare şi zburase cu dînsa.
În urma lor se auzise numai un
hohot rău, plin de batjocură.
Hohot de biruinţă.

Şi nici nu pot să-ţi povestesc
ce jale, ce tristeţe şi ce plîns
a izbucnit atunci. Mama, regina
zînelor, numai că nu înnebu-
nise de durere. Siret sărise de la
masă. Îşi închingase spada, îşi
luase buzduganul, şi sărutînd
mîna reginei, pornise pe urmele
fugarilor.

Mistuit de durere, bietul voie-
vod a străbătut pămîntul de la
un cap la altul. Ani după ani
a colindat, căutînd fiecăre colţişor
de lume, întrebînd fiecare om,
fiecare fir de iarbă, norii cei
veşnic călători.

Și doară peste vreme multă viscolul, care îl ajutase pe Inău, pentru că avusese prieteșug cu el, s-a înmuiat.

Îi părea rău că a îndurerat atît de mult pe Rodna, regina zînelor. S-a dus la ea și i-a cerut să-l ierte. I-a spus unde se află ascuns zmeul.

Zîna i-a dat de știre lui Siret. Și el s-a repezit ca fulgerul acolo. L-a prins pe zmeu la o strîmtoare între munți, de unde nu putea să fugă.

Și s-au luptat, unii spun că un an, alții că trei. Eu îți spun drept că nu știu bine cît... Dar din mînia și amărăciunea aceea nesfîrșită pe care le adunase Siret în inimă, așa de tare l-a lovit pe zmeu cu buzduganul, că l-a făcut una cu pămîntul...

L-a doborât pe zmeu; dar Bistrița tot nu putea să fie găsită nicăieri. Asta, pentru că zmeul o ascunsese într-un castel de piatră, de sub pămînt. Castelului i se spune acuma muntele Pietrosul.

Văzînd că nu-și poate găsi mireasa nicăieri, Siret a vrut să-și afle moartea. El, fără Bistrița, nu vrea să mai trăiască.

Îi părea totuși rău să se despartă de țara pe care o cîrmuise și o apăraseră.

Și dorind să rămînă cumva alături pămîntului străbun, a rugat pe regina zînelor să-l schimbe într-un rîu.

Voia i s-a împlinit. Rîul a prins să curgă.

Atunci, cînd dragul ei s-a făcut apă, Bistrița, ce fusese ascunsă în castelul de sub pămînt, și-a simțit inima că-i bate tare, tare... Și a știut că lui Siret i s-a întîmplat, pe undeva, vreun rău. Nu mai avea puteri de zîină. Dar s-a rugat și ea de duhul pămîntului să-i spargă drum, să iese afară și să găsească pe Siret.

Și atîta de fierbinte s-a rugat, că duhul a deschis pămîntul. Și a dat drumul apelor de dedesubt să iasă afară. Apele au țîșnit, spărgînd poarta castelului. Și Bistrița s-a repezit în valuri. Trupul i s-a topit în apă.

S-a făcut Bistrița o apă aurie, ca pletele miresei lui Siret.

Sărind, sau lunecînd pe munte, printre stînci, apa cea sprintenă l-a întrebat pe Soare:

— Unde e oare iubitul meu? Care e calea mai scurtă către el?

— E peste munți, e peste stînci, a răspuns Soarele zîbind. E cale grea...

— Pe acolo am s-o iau, a răspuns Bistrița.

Și tăind muntele în curmeziș, și alergînd peste cîmpii, a văzut de departe Siretul, rîul cel lat și mîndru ca o fișie de argint. Și a știut că acela-i este soțul.

S-a avîntat cu bucurie către el. Apele lor s-au făcut una.

— Iubitul meu, mirele meu, murmura Bistrița, iată-ne uniți...

— Pe veșnicie vom rămîne astfel, a spus Siretul îmbrățișînd-o.

Și din poveste se mai știe că zînele pluteau atunci deasupra apei, cîntînd și veselindu-se împreună. Bătrîni spun că s-ar afla și astăzi zîne peste Siret, de aceea e cîmpia lui așa mănoasă...

Flăcăul ce și-a uitat mama

Încă se povestește că a viețuit cîndva un crai al munților, tînăr și fără teamă, ce se numea Bogdan. Cetatea lui era pe muntele Vlădeasa.

De la o vreme craiul găsește și o mireasă pe placul lui. Face o nuntă mare. Se așază pe domnie lungă.

Crăiasa îi dăruiește pe urmă și un copil.

Cînd pruncul a venit pe lume, l-a luat în brațe doica. L-a ridicat în slavă, la fereastră, să-l bată soarele. Și a strigat, cum spun femeile la țară, cînd le urează sănătate la copii:

*Tî-ta mare, Someșel,
Sănătos — sănătoșel,
Fă-te zdravăn — voinicel,
Să crești mare — măricel,
Dragul doicii băiețel!*

L-a pus apoi la sîn să sugă. Și așa suga băiatul, așa se bucura de hrana cea dintîi a vieții, încît și craiul și crăiasa au început să rîdă cu mulțumire.

Craiul și-a netezit mustața, și a rostit:

— Păi, dacă i-a zis doica Someșel, astfel, pesemne, i-a fost sortit să se numească...

— Să-i spunem Someșel, a glăsuțit și mama. Tot nu știam ce nume să-i alegem.

Iar unii dintre cei bătrîni mai cred că țîța era poate fermecată. De ce suga se făcea flăcăiașul tot mai voinic.

Nici nu mai spun ce vesel era craiul, cînd își vedea băiatul cum se înălța și cum umplea cetatea cu larma lui. La rîndul ei, măicuța nu se mai sătura privindu-l. L-ar fi ținut întreaga ziuă doar lîngă

dînsa, ca pe o fată; dar el prinsese încă de mic gustul de păstorie. Şi îi plăcea să umble cu ciobanii prin poiene, să asculte viersul lor din fluier sau băsnuii din vremea de-altădată.

Pe cînd se petreceau acestea toate, s-a aflat însă cum în munte a năvălit cu sila un balaur, dînd foc pădurii, prăpădind păşunea, căl-cînd oiţele în copite.

Craiul Bogdan şi-a luat paloşul. Şi în fruntea cetelor de luptători din ţară, mai mult ciobani, a întîmpinat balaurul.

S-au luptat greu. S-au luptat vreme lungă. Craiul Bogdan a fost însă muşcat de colţi înveninaţi. S-a stins din viaţă. Oştirea lui s-a împrăştiat.

Aflînd crăiasa vestea a început să se jelească, să-şi smulgă părul; dar viaţa nu se întoarce prin gemete şi plîns. Pînă la urmă dînsa şi-a luat seama.

Din văi urca balaurul către cetate.

A luat măicuţa o turmă de mioare, pe Someşel, şi s-au urcat spre înălţimi. Au ajuns într-un loc ferit.

Aci au ridicat colibă de cetină; s-a apucat flăcăul de păstorit.

Anii treceau. De ce treceau, păstorul Someşel se făcea tot mai chipeş, tot mai voinic. Văzîndu-l mare, măicuţa lui l-a luat deoparte într-o zi şi i-a grăit:

— Copilul mamei drag, acum eşti flăcău în lege. Pămîntul stră-moşesc aşteaptă să izgoneşti balaurul, să iei din nou în stăpînire cetatea lui Bogdan.

— Ce trebuie să fac, mamă? a întrebat flăcăul cu pletele bălaie.

— Oricît îmi e de greu să te las singur, va trebui să pleci prin munţi. Să aduni păstorii ce au luptat cu vitejie în oştirea tătîne-tău. Ei doar atît aşteaptă, să scape ţara de balaur. Încalecă pe armăsarul ce l-a purtat şi pe Bogdan în luptă. Ia paloşul în mîină. Biruieşte!...

— Am să plec, mamă, a răspuns flăcăul. Şi punînd paloşul la şold, şi-a luat rămas bun de la maica sa, ce lăcrăma şi îl mîngîia pe plete.

A încălecat pe armăsarul lui Bogdan, şi apoi privindu-şi încă o dată oiţele cuminţi, ce rămîneau în grija măicuţii, a tras de frîu.

— Să nu uiţi, Someşel, a mai rostit măicuţa la despărţire, că un blestem grozav apasă pe flăcăii din neamul nostru ce-şi uită ţara... Ei sînt sortiţi să piară în apă, să nu găsească linişte în pămînt... Să fii cu grijă, dragul mamei!...

— Voi fi cu grijă, mamă, a spus flăcăul. Și a strîns calul în pîteni. Vroia ca mama să nu vadă cum lacrimile despărțirii îi curg pe față.

A tot gonit flăcăul pe calul său, pînă a ostenit. Atunci s-a pogorît într-o vîlcea. Și-a așternut bondița pe pămînt. Și s-a culcat la poalele unui copac.

A adormit într-un somn greu.

Deodată, calul său a nechezat. Flăcăul s-a trezit. Și, sărind în picioare, a pus mîna pe paloș.

— Nu te speria, a auzit o voce mîngîioasă. Nu vin cu gînduri rele.

Și în fața lui văzu băiatul cel pornit la luptă o fată. Dar ce fată?! Mlădie, subțirică, înăltuță, cu ochii arzători...

— Cine ești tu? a întrebat-o Someșel pierdut.

— Nu pot încă să-ți spun, a grăit fata. Ți doresc însă fericirea. Urmează-mă.

Vrăjit, flăcăul a pornit cu fata printre brădet. Calul tătîne-său venea în urmă cu credință. Armele zăngăneau la șoldul flăcăului, parcă-l strigau cu clinchet de oțele. El nu le auzea chemarea. Mergea cu fata. Și au ajuns la un palat de aramă. Roabe supuse s-au repezit să îi întîmpine. Una i-a luat de dîrlogi calul, l-a dus cu ea. Altea i-a dat paloșul.

I-au pus lui Someșel veșminte de mătase. L-au dus într-o odaie împodobită cu lavițe de aur și așternuturi moi de catifele, cu mese întinse, pline de bucate și băuturi ametoitoare.

Viori cîntau încet din tindă.

— Cine ești tu? a întrebat încă o dată Someșel, vrăjit acum cu totul de fată.

— Voi fi soția ta și roabă umilită, a răspuns dînsa, dezvăluindu-și șiragul alb al dinților, mai albi și mai strălucitori ca perlele din mare.

Mama, în astă vreme, tot aștepta vreo știre. Nu se auzea în munte freamătul de bătălie atît de cunoscut, nici strigătul de bucium, sau zăngănit de arme, glasuri de oameni, tropote înverșunate de cai în goană mare. Nu se auzea nimic. Era o liniște înspăimîntătoare. O liniște de moarte.

Pe mamă a prins-o atuncea bănuiala.

Lăsînd oițele fără de pază într-o pășune, alături de un izvor, ea se porni să-și caute feciorașul.

Umblă, umblă, între-
bînt toți ciobanii, ba încă
și fiarele pădurii și păsă-
relele din munte.

— Nu ați văzut cumva
un flăcăiaș, cu paloșul la
brîu, călare pe un cal alb,
mergînd la luptă?...

— Nu. N-am văzut!...
răspundeau toți.

A rătăcit ea multă vreme
prin munte și a întrebat
pe fiecare. Toți răspun-
deau la fel. Doar într-o
dimineată, cînd credea că
nu mai este chip să afle
vreo știre, iacătă-i spune
o păsărică, o cintează:

— Flăcău mergînd la
luptă, spun drept, crăiasă
dragă, n-am văzut. Dar
am zărit odată, pe muntele
Vlădeasa, într-un palat de
aramă, pe un flăcău. Ținea
în brațe o vrăjitoare: fata
balaurului cel cumplit ce
stăpînește acuma munții.

Cuțite să o fi străpuns
pe mamă în inimă și nu
ar fi durut-o atît de tare.

— «Copilul ei?»

Înțelegea: odrasla de
balaur îl vrăjise; îi luase
mintea. Balaurul o trimi-
sese să-l vrăjească.

Iar Someșel, sub far-
mecul înșelător, uitase



de luptă și de mamă, de blestemul ce apasă pe acela care își lasă țara fără ajutor la vreme de nevoie.

Într-adevăr, flăcăul se moleșea cu fiecare zi mai mult.

Fața lui, rumenă înainte, se făcea tot mai străvezie; trupul lui cel voinic se împutina.

Mama, călăuzită de cintează, urcase la palatul de aramă. Plîngea pe afară și îl striga:

— Someșel!... Someșel! Unde ești?... Se va împlini blestemul, Someșel!...

El nu putea să o audă, pentru că înlăuntru cîntau viori ca să-l desfete. Iar vrăjitoarea îi șoptea cuvinte dulci, îl dezmiarda neconținut.

Și a trecut timp... Cu cît mama plîngea mai mult pe lîngă ziduri, cu atît Someșel era mai slab, mai străveziu...

Pînă într-o zi...

Mama căzuse cu fruntea în țărînă. Plîngea cu ultimele lacrimi și suspina:

— Voi duhuri bune ale pămîntului acesta, ce știu că pedepsiți pe trădători, ascultați rugăciunea unei mame... Nu iertați nici pe amăgitori!...

Pămîntul s-a zguduit în acea clipă din măruntaie. Umbre s-au înălțat spre cer. Apoi căzu un trăsnet roșu peste netrebnicul palat, arzînd în el pe vrăjitoare.

Alt trăsnet vînat năvăli, lovind în tîmplă pe balaur.

Flăcăul Someșel, acela ce nu mai avea dreptul la odihnă, după blestemul strămoșesc — s-a preschimbat într-un izvor care țîșnește cu bolboace...

Mama a mai trăit o vreme ca să-și jelească feciorașul.

A vrut apoi să plece mai departe; sau să se întoarcă la mioare; dar n-a putut.

Și atuncea a pus capul alb pe o piatră și a adormit.

Cine se urcă pînă acolo, vede, chiar la izvorul Someșului rece, o stîncă alburie ce se numește și acum Crăiasa.

Regina căpcăună și voinicii

Această întâmplare s-a petrecut foarte, foarte de mult, în vremea cînd umblau încă pe pămînt să facă rele tot felul de dihănii: zmei, fiare și balauri, căpcăuni, ciume și vrăjitoare.

Și tot atunci trăia pe plaiul nostru, în vîrful unor munți înalți, înalți, și un bătrîn: Hășmaș. El sta acolo zi și noapte, ca într-un turn. Și priveghea să nu i se întîmple țării vreun rău, vreo stricăciune.

Domnii cei mari de prin împrejurimi, prinții, și regii, și împărații îi purtau cinstea. Că nu cădeau vreodată primejdii peste dînsii, să nu trimită veste bătrînului și să îl cheme într-ajutor.

Dar vezi că și un munte, oricît de mare, de la o vreme, sub vînturi, ploi, înghețuri, începe să se roadă și să se surpe.

Hășmaș, împovărat de ani, nu mai avea nici el priviri așa de agere ca altădată, să vadă pînă în depărtări. Brațul nu-i mai ținea cu atîta strășnicie paloșul greu de o mie de ocale.

Numai că tot astfel cum trunchiul cel mai vechi dă mladă tînără, Hășmaș avea pe lîngă sine doi feciori zdraveni. Unul se numea Mureș, celălalt, Olt.

— Copiii mei, le-a spus Hășmaș, în ziua cînd a simțit că paloșul i-a tremurat puțin în mînă și cînd i s-a așternut întîia împăienjenire peste ochi. Am să vă cer ceva...

— Grăiește, tată, au răspuns flăcăii, amîndoi într-un glas.

— Să fiți frați buni!... Să nu vă despărțiți cît veți trăi. Și de-acum înainte să fiți voi pentru țară ochii ce pot să vadă pînă în zări. Și să fiți brațele, pereche, ce pot s-o apere. Jurați?...

— Jurăm, tătucă!... au grăit băieții. Nu ne vom despărți pînă la moarte.

— Orice s-ar întîmpla?

— Orice!

— Să nu uitați: acela ce își calcă jurămîntul sfîrșește rău.

— Nu vom uita nici asta!... au spus ei, sărutînd mîna slăbită a bătrînului lor tată.

— Atunci pot să fiu liniștit?

— Poți să fii liniștit!

Bătrînul și-a scos paloșul. L-a arătat flăcăilor:

— Arma aceasta străbună e vrăjită; dușmanul care e lovit cu dînsa se face piatră...

A rupt după aceea paloșul în două. Și a dat dintr-însul cîte o jumătate fiecărui flăcău. Iar ei le-au pus pe nicovală. Și le-au bătut în foc, făcîndu-și cîte un paloș nou.

Puterea lui Hășmaș trecuse în mîinile celor doi feți. Acuma ei erau străjeri.

După un timp s-a primit veste că năvălesc vrăjmașii peste pămîntul strămoșesc.

Băieții de pe munte au și privit în depărtări. Mureș cu ochii roată spre miazănoapte și asfințit, Oltul spre miazăzi și răsărit.

Oltul a văzut nori de praf spre miazăzi. A arătat lui frate-său vîrtejul ce se apropia.

Erau niște vrăjmași înalți cît munții, cu cîte un singur ochi în frunte: căpcăuni. Goneau călări pe niște armăsari de două ori mai mari ca munții.

În fruntea lor gonia Arghita, regina căpcăunilor, cu vălurile fluturîndu-le, cu două sulite de foc în mîini. Veneau, veneau, mîncînd pămînt, înghițind ape, năruind tot ce afla în drum.

— Ei, ce zici de năzdrăvănia asta, frățioare? a grăit Mureș.

— Zic că e vremea să plecăm la luptă, a răspuns Olt.

— Porniți, luptați, dar nu vă despărțiți. Numai așa veți birui! a rostit tatăl lor, Hășmaș. Rămîneți unul lîngă altul...

Cu paloșele în mîini, cei doi flăcăi s-au repezit pe cai și au dat pîteni.

În față le-au ieșit vrăjmașii. Feciorii, unul lîngă altul, împrăștiau prăpăd și moarte. Nici unul dintre căpcăunii care încercau să se apropie nu scăpau teferi. Și care cum cădea se făcea piatră.

Au luptat ei astfel o zi întreagă.

A doua zi s-a început bătălia de la capăt. De astă dată, căpcăunii au încercat să-i împresoare din dreapta și din stînga. Mureș și Olt, stînd coastă lîngă coastă, puteau lovi cu mult temeii pe lături. Iarăși au semănat tot cîmpul cu pietroaie — resturi din căpcăuni.



A treia zi au încercat dușmanii să-i lovească din față și din spate. Feții Hășmașului, descălecînd, s-au așezat spate la spate. Și mii, și mii de căpcăuni și-au dat din nou sfîrșitul sub paloșele lucitoare.

Văzînd asemenea ispravă, Arghita, regina căpcăunilor, se frămînta de ciudă. Își pierdea oastea. Și asta, numai pentru că Olt și Mureș erau uniți în luptă și nu se despărteau o clipă.

Cum putea oare să-i despartă?...

Și se gîndește ea... Era vicleană tare, și rea, și nemiloasă, regina căpcăunilor. Se sfătuiește și cu alții, dintre curteni și căpetenii. Și hotărăște așa: să meargă soli la cei doi frați și să încerce o uneltire.

Trimite deci regina doi soli călări. Și ei ajung la locul unde se odihneau Mureș și Olt, în timpul nopții, după bătălie.

— Regina noastră este vitează ca un bărbat... Ea îl poștește pe acela dintre voi care e mai puternic, să vie să se lupte cu dînsa. De o va birui, îl încunună cu glorie ea însăși. Îi dăruiește, pe vecie, și toată țara căpcăună. Primiți sau vă e frică? Cine e mai voinic dintre voi doi?

— Eu!... Eu!... rostesc flăcăii, amîndoi deodată.

— Mie mi se cuvine să dau lupta, că sînt mai mare! se repede Mureș.

— Ba tocmai de-aia mi se cuvine mie, adaugă Oltul, că sînt mai mic.

— Ba eu!... Ba eu!... încep deodată să se certe frații, setoși de glorie și de izbîndă.

— Tu uiți că i-am jurat tatii să nu ne despărțim în luptă? își amintește Mureș.

— Dar cum putem să luptăm noi, doi flăcăi, cu o femeie, fie ea chiar căpcăună? răspunde Olt.

— Și asta este drept, mai spune Mureș.

— Ne vom gîndi în timpul nopții și îi vom da răspuns mîine reginei, grăiesc amîndoi frații.

— Regina, de altminteri, îl așteaptă la luptă, mîine în zori, pe acela dintre voi care e mai viteaz, spun căpcăunii. O va cunoaște după vălurile sale albe...

Întorc apoi de frîie caii și pleacă înapoi.

— Să ne culcăm, se face Mureș că nu-i pasă de lupta cu regina.

— Mîine vom mai vorbi, răspunde Olt și se preface că adoarme fără grijă.

În acest timp, regina căpcăună îmbracă două căpetenii de ale oastei sale, pe Căliman și pe Puciosul, în văluri albe.

Trimite pe Puciosul la miazăzi de locul unde se odihneau flăcăii, pe Căliman în miazănoapte.

Spre dimineață, cel dintâi se scoală Mureș. Face încetișor un păpușoi — o mogîldeață din fin. O culcă în locul unde se odihnise el și pune deasupra sumanul și căciula, să creadă frate-său că încă doarme. Își ia doar paloșul. Încalecă pe cal. Și vede către miazănoapte pe căpcăunul Căliman în văluri albe. Crede că e Arghita, care îl așteaptă pentru lupta voinicească. Și pleacă într-acolo.

Puțină vreme după aceea se scoală Olt. Face la fel o mogîldeață învăluită în suman. Văzînd apoi în miazăzi pe căpcăunul celălalt, Puciosul, încalecă pe cal. La rîndul său pleacă într-acolo.

Și merge Mureș, merge spre miazănoapte, urmînd pe înșelătorul Căliman în văluri albe. Deodată își aduce aminte de jurămîntul făcut tătine-său. Îl prinde un dor de fratele mai mic și vrea să se întoarcă. Dar focul de a lupta iar îl încinge. Și merge, merge mai departe.

Pe Olt, care pornise către miazăzi, după Puciosul, îl prinde tot așa, pe drum, un dor de fratele cel mare. Ar vrea și el să se întoarcă. Numai că focul bătăliei îl arde mai tare decît dorul. Și merge mai departe, ca și Mureș.

Cînd a aflat regina că Olt și Mureș au căzut în capcană, sare în sus de bucurie. «Ei, vezi că tot s-au despărțit?» rînjește ea.

Trimite apoi două oști să-l înconjoare pe fiecare frate în parte, din lături, și în același timp din față, și din spate.

Cum să se apere flăcăii? Nu mai aveau nici unul, nici altul brațul frățesc alături.

S-au luptat totuși vitejește, trei zile și trei nopți, pe niște cîmpuri depărtate. Dușmanii i-au împresurat din cîte patru părți. I-au lovit cu săgeți, pietroaie și sulite de foc. Răniți, înfrinți, abia de au putut să se întoarcă pînă la tatăl lor, Hăsmaș, să-i ceară iertăciune pentru greșeala făptuită.

Și-au pus după aceea capetele pletoase în poala lui. Și și-au dat duhul ca niște lei răpuși.

Sub nu știu care vrajă, sîngele lor s-a prefăcut în două rîuri: Mureșul și Oltul. De atîta crîncenă mînie, Hăsmașul a luat în pumni, pe rînd, trei bolovani.

Blestemînd pe vrăjmaşii care veneau pe urmele însîngerate ale celor doi feţi, a zvîrlit bolovanii cu sete.

Puterea lui încă era cumplită.

Un bolovan a nimerit-o pe Arghita, regina căpcăună. Altul pe înşelătorul Căliman şi altul pe Puciosul.

Sub blestemul de tată, tustrei, loviţi de piatră, s-au făcut nişte munţi.

Hăşmaşul, de durere, a împietrit şi el acolo, cu mîinile pe capetele celor doi feciori.

De atuncea, pe Arghita, Căliman, Puciosul, în zori, flutură întotdeauna ceţuri, ca vălurile albe ale reginei.

Şi ceţurile atrag pe călătorii ce n-au aflat încă povestea, căutînd să-i prăbuşască în prăpăstii...

Iară din muntele Hăşmaşul curg veşnic cele două râuri.

Sînt cei doi fraţi căzuţi în luptă, dar încă viforoşi.

Parcă sînt două paloşe de argint la brîul ţării.

Ursul și comoara

Tot ți-am făgăduit... Vom merge împreună, nepoțică, în vara asta, pe malul râului Sovata.

Aici, nu prea departe de râu, este un lac. Se cheamă Ursul. Cine se scaldă în el se lecuiește adesea de suferințe grele.

De ce și cum?... Bătrînii cred că apa lui e fermecată. Pe țărmul său, a plîns odată, de mult, o zîna care fusese părăsită de dragul ei.

A plîns zile și nopți. Și lacrimile sale amare au curs în lac.

Și apa s-a prefăcut precum erau lacrimile zînei: sărată, cristalină.

Dar iată că se întoarce pe neașteptate voinicul cel plecat. Nici nu o părăsise pe zîna. Fusese numai într-o luptă cu niște zmei.

Zîna și cu iubitul ei fac nunta. Au în puțină vreme și un copil. Sălășluiesc cu toții într-un palat. Atunci, de atîta fericire, zîna urează lacului în care se aflau lacrimile sale să aducă alinare celor ce s-or scălda. Și mai ales femeilor.

Și cum a sortit zîna, așa a și rămas.

Oameni din depărtare veneau pe acest țărm. Se aruncau în unde. Și se tămăduiau.

Dar iată că palatul în care trăia zîna și lacul fermecat încap de la un timp pe mîna unui prinț.

Poate plecase zîna, poate a gonit-o el... Acest lucru nu-l mai știu nici bătrînii.

Mikloș se chema prințul. Era un om bogat, înaintat în vîrstă, ursuz, lacom hain.

Venise aici cu arme și cu oșteni călări. Și îndată a dat poruncă.

— În lac n-o să mai între nimeni fără învoirea mea!

Puse să se împrejmuiască ținutul cu zăbrele. Statornici și paznici.

Se scălda numai el.

Băteau la porți bolnavii. Paznicii îi goneau:

— Se scaldă acum în unde stăpînul nostru, își curăță rugina de pe oase. Voi, hai, plecați degrabă. De v-o zări cumva, n-o să vă fie bine.

S-a bălăcit în voie Mikloș, cît a poftit... Și s-a simțit deodată mai tînăr, mai vîrtos.

— Măi, măi, ce mai noroc, și-a zis prințul în sine. E deci adevărat că apa lecuiește?... Bine, dar dacă-i astfel, lacul e o comoară!...

Și și-a făcut degrabă tîlharul socoteala: «De voi lăsa să vie aicea iarăși oameni, să se tămăduiască, îmi vor plăti cu aur!»...

Și-a vestit, cu crainici, noua sa hotărîre, prin tîrguri și prin sate.

Știi bine! Suferință era destulă în lume. Dar cine avea aur? Regii, prinții, bogații. Și ei se grămădiră cu fete și neveste.

Trupuri neostenite se desfătară în apă, apoi la mese întinse, în palatul lui Mikloș.

Toți plătiră cu aur...

Pungi mari și încărcate cu aur se grămădeau în beciuri. Făcuse prințul Mikloș o tainiță anume și strîngea nestemate în lăzile de aramă.

Atîta avuție se adunase acolo, cît nu are o țară, o întinsă împărăție...

Și apoi veneau tot alții, de hăt peste hotare, că se dusesse veste de apa minunată...

Soseau calești într-una, cu rumene domnițe ce chicoteau de rîset și tot priveau în urmă la cavalerii mîndri, în straie lucitoare, care veneau în tropot pe caii albi de spume.

Cînd vom ajunge acolo și noi, Liuțo dragă, am să-ți arăt și locul unde benchetuiau. Danțau sub clar de lună, se veseleau. Ce crezi? Tot se plătea în aur și nestemate.

Asta pînă într-o seară, cînd paznicii vestiră că a sosit o femeie sărmană, obosită, ce țipă și se vaetă de crîncene dureri care-i străpung tot trupul.

— E gata să și moară, spun paznicii cu milă. Și cere învoire să se coboare o dată în apă. Crede c-o să se aline...

— Plătește? întreabă Mikloș.

— Nu are nici lețcaie...

— Atunci poate să moară!...

— Ha, ha, ai grăit bine, zic preaînălții oaspeți. Noi vrem să avem tihnă, să rîdem, să danțăm...

Paznicii îi duc răspunsul femeii care zace la porțile înalte ce mărgineau ținutul cel îngrădit de prinț.

Ea plînge și se roagă să-l vadă doar pe Mikloș, poate se va îndura de asemenea durere ce îi sfișie trupul.



Paznicii se întorc iară:

— Stăpîne, milostive, grăiesc acuma ei, femeia-i chinuită cum nici nu se mai vede și îți cerșește milă...

— Plătește?

— N-are biata...

— Să plece atunci îndată, îmi murdărește apa!

Și lacom își privește prințul lacul, sclipind negru sub stele.

Dar ce-i? Sau i se pare? Lacul lui parcă scade!...

Scade mereu...

— Ce-i asta? răcnește prințul Mikloș, cu ochi holbați. Apa... Vai, mi se duce apa...

Oaspeții sar și ei.

— Cum? E înșelăciune?...

Apa, încet, se pierde din lac, în chip de cețuri. Vântul abia adie; dar risipește ceața...

— Comoara!... Unde-i lacul?... Nu mai e pic de apă... țipă iar prințul Mikloș, ca un nebun. Căutați unde-i femeia... O fi vreo vrăjitoare... M-a blestemat. Legați-o și aduceți-o înapoi să-o pedepsesc!

Și paznicii aleargă. Dar pas de o mai găsește. Femeia nu mai este.

— Încălcați pe caii cei iuți. Căutați-o în vale! Și o spânzurați de limbă!

Fug caii ca vârtejul. Dar unde s-o găsească! Femeia e pierită.

Și se repede Mikloș în beciurile sale, unde se află aur, argint și nestemate în lăzile de aramă. Descuie uși, lăcate. Și... ce să vezi? În tainiți nu află decât sare... Da, da, sare curată, albă și lucitoare. Un munte întreg de sare.

Vîră ghearele într-însa și urlă cu mînie. Își smulge apoi părul, rîzînd:

— Comoara unde-i?... Comoara mea? Co-moara!...

Și glasul i se pierde în mormăit de fiară:

— Mor... Mor... Mor... Mor...

Pe față îi crește părul. Se îmbracă tot în blană. Rînjește cu toți colții.

S-a făcut prințul Mikloș un urs, cum sînt toți urșii, și-a fugit în pădure călcînd pe patru labe.

Oaspeții, țin-te vere, s-au risipit și dînșii de frică, uitînd cai și calești, rochii înzorzionate, danț și benchetuială.

Nu s-au întors nici astăzi...

Dar cine a făcut asta?... N-a aflat încă nimeni.

Tu bănuiești că zîna? L-a pedepsit pe Mikloș că zăvorîse lacul și nu-l lăsase lumii, cum îl sortise dînsa?

Se poate... Se prea poate...

Și cum a fugit ursul, cu oaspeții, de acolo, cum s-a umplut iar lacul...

Palatul cel cu fală a căzut în țărână, tot sub aceeași vrajă. Și a rămas afară doar muntele de sare.

Mai înainte vreme, venea pe aicea ursul. Se cățara pe munte. Și scormonea cu gheara. Căuta, pesemne, aur.

Hainul prinț, nici preschimbat în fiară nu își topea lăcomia.

Dădea mereu tîrcoale, înconjura tot lacul, privindu-se în apă și mormăia cu furie:

— Mor... mor... mor...

Acum nu se mai vede...

Lacul lucește în soare. Pe maluri se strîng oameni, care se scaldă în unde precum le este voia. Apa-i tămăduiește. Ne vom scălda, Liuto, și noi, în vara asta...

Mireasa soarelui

A fost, n-a fost... Eu asta știu, asta oi spune... Și apoi vom vedea ce o să alegem!...

Bătrînii însă o țin pe a lor: că ar fi fost, într-adevăr o vreme cînd era ziuă întotdeauna... Și întuneric nici o clipă.

Pe cer se aflau laolaltă: Soarele, Luna și stelele. Și luminau!... Și luminau, măicuță, măiculiță, mai să-ți ia ochii.

Pămîntul părea tot scaldat în aur.

Așa lumină, așa căldură, așa belșug era pe atunci!...

Ce să mai povestesc?...

Da'n cer?... Te-ai întrebat ce era în cer?

La fel. Ba și mai bine ca pe pămînt. Plimbare, veselie, cîntec, mese întinse.

Să-i fi văzut cu deosebire la amiază.

Lăutarii le cîntau și ei jucau. Soarele însuși sta în capul horei, ca unul ce se află de viță împărătească. Luna, regina stelelor, sta lîngă dînsul, înveșmîntată în rochie argintie. Oleacă mai încolo erau luceferi, prinți ai văzduhului. Și la sfîrșit puzderie de stele.

Păi, poți să-ți cam închipui, nepoțică, ce fel de horă mai era aceea, dacă jucau atîtea fețe luminate!...

Mai pune tu, că privegheau din cer atîția ochi, să nu se afle vreo hoție, să nu se furișeze boală, să nu se întîmple nici un fel de rele pe pămînt. De vreme ce era mereu lumină, n-ar fi putut să se ascundă acei cu fapte sau gînduri necurate. Iar Soarele nu prea glumea. Avea o tolbă cu săgeți. Dacă zărea pe careva că umblă cu zavistii, cu furțișag, sau chiar numai cu o minciună puneă în arcul său de aur o săgeată. Și... pac!... Îl curăța din lumea asta.

Că era Soarele un băietan vesel și bun de glume. Avea și timp mai mult, dacă mereu ședea pe cer, ziua și noaptea. Nu știa încă de dureri. Durerile au venit mult mai tîrziu și peste dînsul.

Șezi binișor acuma, nepoțică, nu întreba nimica și află că însăși mîndra Lună îl îndrăgise pe frumosul crai, acela care este stăpînul vieții, căldurii și luminii. Și hotărîse să facă ea ce-o face și să-l aibă de soț.

Oare nu este ea cea mai măreață în ceruri, după dînsul? Unde și cînd a fost pe lume vreo pereche mai potrivită decît ei doi?

Așa gîndea regina.

Numai că vezi, așa cum se întîmplă prea adesea, Soarele parcă era orb.

Nici nu vroia să vadă cum se gătește regina în rochiile cele mai alese, făcute anume pentru dînsul, cum își puna pe brațe pietre nestemate sau pe grumaz șiraguri de mărgele. Nici nu o înțelegea cînd îi spunea ce tristă e singurătatea și ce frumoasă este viața cînd o petreci în doi.

E drept că auzind astfel de vorbe slăvitul crai zîmbea. Privea însă spre niște pajiști ce se întindeau acolo în cer, prin care se jucau niște stelute.

Regina se întorcea să vadă la ce privește Soarele și cui zîmbește? Dar nu zărea decît o fetișcană zglobie care rîdea spre ei stîngace, cu trupul crud, subțire ca nuiua.

Nu se îngrijea de atîta Luna. Era fetița aceea numai o stelută, cea mai micuță și cea mai drăgălașă dintre stele. Pe umerii săi goi și albi ca marmura îi jucau plete, de culoarea aramei încinsă în foc, în care scînteiau lumini ca licuricii.

Se numea Dunărea...

La drept vorbind, iubea steluta așa de mult pe Soare, că ar fi vrut mai bine să se stingă, decît să nu-l mai vadă.

Sta zile întregi și îl privea, sfîrșindu-se de dor. Ba chiar de se juca împreună cu celelalte stele, gîndul nu îi fugea o clipă de la el. Adesea, la ospețe, copila îi cînta. Avea o voce tinerească, caldă, pătrunzătoare cum este glasul vîntului de primăvară printre frunze.

Cînta și se uita la Soare cu ochii ei... Ah, ochii ei!... îl străpungeau pe crai pînă în adîncul inimii.

În scurtă vreme se aprinse între ei o dragoste... O dragoste fierbinte... Și ca să nu mai lungesc vorba, slăvitul crai se hotărî să ia de soată pe stelută.

Gîndește-te ce a fost atunci! S-a întunecat Luna la chip ca noaptea. Cum? A putut să facă el una ca asta? Să dea încolo o regină? Și să

dorească de soție pe o biată copiliță, chiar dacă are părul ca arama și glas duios?

Ce mai încoa și încolo, se îmbolnăvise parcă biata Lună. Dragostea ei, mândria ei erau călcate în picioare.

De-acuma înainte va trebui să facă temenele unei stelute care va fi împărăteasă! Iar celelalte stele, rîzînd de ea, șopteau pe înfundate. Și dacă se apropia cumva regina, tăceau.

Pentru că, iacătă, uitasem să mai spun: Luna urma să fie la nuntă, cum îi ceruse craiul, nună mare, alături de un luceafăr.

A chemat dară iute regina la ea trei duhuri rele din văzduh. S-a sfătuit cu ele îndelung.

A făcut apoi vrăji, ce-a mai făcut, și, în ziua hotărîtă pentru nuntă, s-a dus pe pajiștea unde o aștepta mireasa între stele.

Purta fecioara o rochie aurie, pe care erau prinși trandafiri roșii, florile înfocate ale iubirii.

— Voi depărtați-vă, a rostit Luna către celelalte stele.

Jos se vedeau prăpăstiile pămîntului.

Și pînă să-și dea seama copila ce se întîmplă, regina a și rostit vraja. Dunărea cade amețită. Luna o împinge în prăpăstii.

Trupul steluței se prăvale pe o dîră lungă, luminoasă. Și cade în munți, într-o pădure deasă, deasă, nepătrunsă încă de nici un om. Muntele se numea tocmai de aceea: Pădurea Neagră.

Cade și cînd ajunge jos se schimbă într-un tău, cu apa rece, cristalină.

Face regina semn. Și peste tău se apleacă coroanele copacilor din jur, ca să-l umbrească, să nu se poată Soarele oglindi în apă nici-odată.

Steluța prefăcută în apă nu-și pierde însă cugetul. Și cum pe malul tăului se arătase o zîină, care se minuna de apa ce se ivise pe neașteptate în pădure, fata începe să se roage de ea:

— Oh!... Fie-ți milă, zîină bună... Și ajută-mă să pot ieși oleacă la lumină. Să mai văd doar o dată chipul mirelui meu. Azi este ziua nunții noastre!...

Și-i spune fata toată întîmplarea.

Se necăjește tare zîina. Aleargă la surate în pădure. Se sfătuiesc. Și dintr-o dată tăul se revarsă. Din el pornește un fir de apă. Curge spre răsărit, unde se află mirele fetei, pe un tron ceresc, și o așteaptă să facă nunta.

Luna zărește firisorul și începe să ridice stavile în calea lui. Dar zînele trimit alte izvoare, să-l întărească. Se face Dunărea un rîu.

Își smulge Luna o pietricică din cunună. O zvîrle în calea rîului. Se face un munte. Rîul îl taie. Își face o poartă și trece mai departe.

Aruncă Luna încă o piatră. Se fac niște munți mari de stîncă. Dunărea nu se înspăimîntă. Se azvîrle în stînci și le ferestruiește.

Regina, deznădăjduită că truda ei e de prisos, aruncă și celelalte pietre din cunună.

Nici zînele celelalte nu se lasă. De fiecare dată îi trimit alte ape, care o întăresc. Se face din ce în ce mai mare.

Mînată de iubire, mireasa Soarelui gonește și se avîntă. Ferestruiește toți munții puși în cale de regină. Își face cinci porți mari prin care trece.

Și dintr-o dată zărește marea. Deasupra mării lucește craiul zilei, în straiele de nuntă, pe tronul lui de aur.

Fata de apă deschide brațele. Și se aruncă în marea largă, nesfîrșită.

Acuma fiecare picătură de apă din Dunăre, ajunsă în mare, răsfrînge ca într-o oglindă chipul iubitului.

— Unde e Dunărea, steluța mea cu plete de aramă scînteietoare? Unde îmi e mireasa? întreabă Soarele.

Și atunci, din freamătul acela de ape, se aude un glas. E glasul fetei oropsite, al Dunării!

— Aicea sînt, iubite, răspunde ea. Aceasta-i nunta noastră. Și așa te voi păstra întotdeauna...

Luna plînge de teamă și rușine pe pajiștea de unde aruncase în prăpastiile lumii pe mireasă.

Soarele se ridică. Știe că nu mai este nici o cale să întoarcă în ceruri pe steluță.

— Iartă-mă, strigă Luna. Îți voi fi eu soție. Știi cît îmi ești de drag... Te voi urma, oriunde...

— Nu, îi răspunde craiul îndurerat, plin de mînie. Nu pot să-ți iert această faptă, regină. Nu vreau să te mai văd cît voi trăi...

Și încălecînd pe calul său de aur, Soarele pleacă singur, deasupra mării; urmează de la răsărit spre asfințit tot drumul ce îl străbătuse mireasa lui.

Pe boltă a rămas plină de tristețe Luna și tot poporul ei de stele. S-a făcut noapte.

Regina a încercat pe urmă să-l mai ajungă în rădvanul ei de argint.
Dar prea târziu...

Nu poate să-l mai vadă niciodată.

El se ivește doar în zori, când pleacă dînsa. Privește Dunărea.
Se oglindește în fiecare picătură din apa ei. Ascultă vîersul: povestea
nesfîrșită de iubire... Își amintește tot, ca în ziua nunții. Și învăpăiat
de doruri și mîhnire pornește prin văzduhuri mai departe.

De atuncea curge apa Dunării prin lume.

Tot de atuncea este și Soarele pe boltă așa de singur!

Palatul de argint

Si-au mers odată, dragă nepoțică, trei călători pe malul mării. Unul era lemnar voinic și tânăr, altul croitor de vîrstă mijlocie și cel din urmă un vrăjitor bătrîn.

Era o zi senină, cu soare mult. Deasupra apelor zburau în cîrduri pescărușii. Stîncile țărmului erau colo spălate de unda străvezie, iar dincolo încondeiate parcă de spumă albă. În cîte o parte valul bătea cu dудuit de tobe, în alte locuri, însă, luneca alene, cu șoapte mătăsoase.

Drumeții noștri priveau către întinsul de ape mișcătoare, spre cerul cel albastru ca altă mare, neclintită, deasupra lumii, și nu se săturau de atîta frumusețe.

Și așa, călătorind mereu, a venit seara. Luna pornise să se înalțe dintre valuri. Și călătorii au hotărît să poposească. Au aprins foc de buruieni uscate și au cinat.

Pe urmă au început să stea de vorbă și fiecare își lăuda meșteșugul pe care îl avea.

Pe cînd grăiau astfel, zăresc adus de mare, într-un ochi limpede de apă, ca un izvor de munte, un trunchi de cedru.

Fusese rupt de vînturi dintr-un catarg al unei corăbii împărătești, sau îl purtase numai marea din vreun tărîm îndepărtat? Nu și-au putut da seama...

Însă lemnarul a pus îndată mîna pe un cuțit, și în lumina stelelor și a lunii, a început să cioplească acel cedru.

A tot cioplit, a tot cioplit cu mare meșteșug, și la sfîrșit a întrupat din lemn o fată.

— Cine-i copila asta? au întrebat soții de drum ai meșterului cioplitor în lemn.

— E Fata Visului!... a răspuns el.

— Cum vine asta?

— De ani și ani o port în minte pe fata asta, a grăit meșterul. Și văzînd acest cedru, venit din depărtări, mi-am amintit de ea, m-am apucat de lucru. Și iat-o!... E aicea...

— Și unde ai cunoscut-o? s-au minunat ceilalți, pentru că fata, atît cît se putea vedea în noapte, era tare frumoasă.

— Numai în vis, a spus iar meșterul. Apare noaptea, către ziuă pierе. Nu știu de unde vine, cine este, dar o îndrăgesc nespus... Și o numesc: Fata Visului...

— Dacă-i așa, a rostit și croitorul la rîndul său, nu o putem lăsa fără veșminte... Ia dați-mi fiecare cîte un strai, ceva... Să-i încropesc numaidecît o rochie...

Și meșterul croitor, punînd mîna pe foarfecă și acul de cusut, i-a făcut fetei rochie.

— Vedeți ce meșteșug? a grăit el la urmă. Așa, înveșmîntată, copila-i mai frumoasă...

— Da, da, e mai frumoasă! au glăsuît tustrei.

— Eu am să chem acuma duhurile, să-i dea fetei și viață, a rostit vrăjitorul.

Și a făcut fel de fel de semne, bodogănînd cuvinte ciudate, neînțelese.

Și ce crezi, doamne sfînte!... Fata își mișcă brațul. Începe să răsufle. La chip se împurpurează. Ba iată că deschide buzele roșii; oftează fericită:

— Venii și eu pe lume...

— Te-ai coborît din vise... a glăsuît lemnarul.

— Și eu ți-am pus veșminte, a adăugat croitorul.

— Dar viața-i de la mine, s-a îngîmfat vrăjitorul.

Și astfel, au stat cu toții de vorbă, pînă spre dimineață. Cui îi ardea să doarmă?

Cînd au văzut copila, bine, în faptul zilei, nu le venea să creadă.

Era ca o minune: cu fața cum e floarea scaldată în lumină și trupul ca tulpina ce se înalță în apă spre soare și căldură, în dulce legănare. Era cum este un cîntec ce îți vrăjește auzul și te îmbată. Era fără pereche!...

Toți trei drumetii au vrut-o îndată de soție.

— Mie mi se cuvine... E fata mea din vise... De mîna mea-i făcută... a glăsuît lemnarul.

— Lipsită de veșminte nu avea nici un farmec, i-a dat răspuns croitorul.

— Iar fără răsufare n-ar fi îndrăgit-o nimeni, a rostit vrăjitorul.

S-au certat multă vreme. Și neaflînd vreo cale pentru împăcaciune au mers la judecată.

S-au dus dară toți patru într-o cetate mare și bogată, ce se afla acolo pe țărm.

Judecătorii, auzind păsul, s-au gîndit multă, multă vreme. S-au strîns după aceea barbă lîngă barbă, s-au sfătuit. Și au hotărît cu înțelepciune:

— Viața pe care o are fata, se știe bine că nu i-a dat-o vrăjitorul. El a chemat doar duhurile. Ele s-au minunat de măiestria lemnarului în lucrul său. S-au îndurat și au făcut-o să răsufle, ca oamenii cei vii. Veșmintele făcute de croitor, iarăși, nu sînt un lucru prea mare. Fata nu poate fi decît soția lemnarului, acela care a visat-o și a cioplit-o cu mîna lui, atîta de frumoasă...

Auzind dară fata hotărîrea judecății s-a repezit în brațele lemnarului. Îi era tare drag.

Croitorul a înțeles și dînsul că-i dreaptă judecata.

Numai bătrînul vrăjitor s-a mîniat.

A strigat tare către cei de față:

— Cetatea voastră cea bogată, unde mi s-a călcat voința, nedîndu-mi pe copilă de soție, voi pustii-o chiar în noaptea asta. Prin vrăji am să chem toți pirații de pe mare. Și ei vor arde pînă la temelie aceste ziduri; vor nimici și pruncii care sînt în fașe...

Zicînd așa, s-a aruncat în mare, s-a prefăcut în pește și a pierit.

Atunci i-a cuprîns spaima morții pe aceia ce locuiau cetatea.

Femeile plîngeau, ținîndu-și lîngă dîsele copiii. Bărbații ascuțeau armele. Moșnegii se strînseseră cu toții: se sfătuiău, nu știau ce să facă, nici cine să conducă bătălia.

— Dacă vă învoiți, o conduc eu, a spus lemnarul.

— Eu voi chema pe tatăl meu, Stăpînul Viselor, într-ajutor, a grăit fata.

— Bine, să încercăm, s-au învoit bătrînii din cetate.

Lemnarul și-a luat dară paloșul de luptă. Și a început să dea porunci. Fata a așteptat lăsarea serii și a rugat pe tatăl său, Stăpînul Viselor, să vină și să-l ajute pe lemnar în bătălie.

Stăpînul Viselor a coborît. (Îl vedea numai fata). Și i-a răspuns:

— Eu, draga mea, știi bine că nu am arme... Dar voi chema în ajutor, la rîndul meu, pe Domnul Vînturilor și Marea Furtunoasă.

Nu trece mult și sute de corăbii, pline-ochi cu pirați, se îndreaptă ca o vijelie spre cetate.

Oamenii cei mai răi, mai cruzi, aceia care jefuiau tot țărmul mării, se apropiau, chemați prin vrajă.

În fruntea lor, urcat în cea dintîi corabie, pe un catarg, sta vrăjitorul.

Numai că tot atunci pornește vîntul. Din vînt se înalță un cal mîndru, cu aripi la picioare, care nechează:

— Urcă pe mine, stăpîne, și n-ai teamă!

Vîntul suflă mai tare, tot mai tare. Stînci se ridică dintre valuri, ca niște colți.

Corăbiile se împiedică în cioturi. Iar valurile răstoarnă pe pirați în apă.

Lemnarul, avînd paloșul în mînă, aleargă prin văzduh ca o furtună. Apoi ca trăsnetul, lovește pe vrăjitor tocmai în frunte. Și acesta se cufundă în valuri. Se face o dihanie: arici de mare.

Pesemne îl ursise astfel Stăpînul Visurilor, tatăl fetei.

Pirații înoată către țărmuri. Scoțînd cuțite de la brîu, lovesc pe oamenii cetății. Lupta e grea. Însă lemnarul coboară calul pe pămînt. Cu paloșul izbește pe pirați. Și îi conduce atît de bine pe oamenii cetății, în bătălie, că pînă la sfîrșit ei biruiesc.

Pirații sînt zdrobiți. Cîți au rămas, legați în ștreanguri, sînt duși ca să dea seama în fața judecății.

Încep apoi după izbîndă, dragă Lia, un joc și o veselie, chiar ca în povești... Luni, ani întregi... De bună seamă, că în frunte erau lemnarul și draga lui, ce făceau nunta...

Ca să le fie viața dulce, locuitorii din cetatea cea bogată au ridicat la țărmul apei un palat de argint. Și l-au bătut în nestemate.

— Acesta este palatul tău, i-au spus lemnarului, pentru că ai nimicit pirații, ce ar fi ars altfel cetatea.

Și aici s-au așezat lemnarul și soața lui, ca într-un cuib. Au viețuit în desfătare ani nesfîrșiți.

Nimeni nu cuteza acum să se apropie de locurile acelea, cu vreun gînd rău. Știau că e lemnarul cel isteț de strajă. Iar Marea Furtunoasă și Domnul Vînturilor țin cu dînsul.



Cînd fata și lemnarul s-au stins, palatul de argint s-a risipit.
Apele mării l-au spălat.

Pescarii cred că de aceea apa mării are sclipiri de argint și neste-
mate...

Poate-i așa!... Mai ales noaptea, cînd se aprind stelele în valuri.
Luna se leagănă pe ape. Și tu privești în zarea largă...

Marea îți pare atunci o zîină, într-o mantie prețioasă: sclipește
tainic, ca într-o vrajă...



BASMELE MĂRII

DINTR-UN ALBUM

*Cum cîntă marea, preauriaşa mare :
«Ce mare-s eu şi nimeni nu mă-nvinge
Şi-ntreg pămîntul, oricît e de mare,
Tot braţul meu puternic îl încinge!»*

*Iar cerul cel albastru cîntă :
«Mai mare-s eu... Cuprind sub stele
Pămîntul, marea, deopotrivă,
În vălul de mătase albastru,
Hotaru-împărăţiei mele!»*

*Şi mica inimă le cîntă :
«Zadarnic voi cercaţi mărirea,
Cînd eu am iadul, şi am raiul,
Cînd tot în mine-i şi iubirea!»*

După ENEO RONCINNI

Fata de piatră

Am să vă povestesc azi, dragii mei, basmele fermecate ale mării...

A fost odată...

Pe vremea când apele mării nu erau nici așa sărate, nici așa furtunoase, pe vremea când și peștii se adunau de bună voie în vârșele pescarilor, a fost un împărat, bătrîn, bătrîn ca lumea, și poate mai bătrîn...

Era atîta de bătrîn, că nu mai viețuia din neamul lui decît o stră-nepoată, Heracleea, încolo nimeni...

Bătrîn, ce mai!... Mai gîrbovit și mai bătrîn, nici că se poate.

Și împăratul era chiar împăratul mărilor; dar se trăsesese aici în marea noastră. Și de făcuse acest lucru avea un temei bun. Pentru că trebuie să adaug că Heracleea, nepoata lui, era un drac de fată, dulce, cu ochi focoși și se născuse cu o vrajă.

Mai bine zis, când se născuse, venise lîngă patul ei o ursitoare și chipurile o sortise bine... Că îi urase să aibă: «ochi adînci ca nopțile, lucitori ca stelele, mîngîioși și drăgăstoși și cine i-o privi să îi cadă pe loc dragi».

Doamne, și astfel, precum grăise ursitoarea, s-a și întîmplat!

Crescuse Heracleea mare și frumoasă, cu păr bălai pe umeri pînă aproape de călcîie, cu ochii verzi, străpungători ca acele în inimile înfocate ale voinicilor. Iar graiul... Să vă spun și graiul? Cuvîntul ei era ca șopotul cel moale al valurilor pe nisip, ca adierea vîntului în nopțile de vară sau ca mireazma îmbătătoare a florilor de pe cîmpie. Așa era... Și cine o privea numai o dată pe Heracleea cădea bolnav de dragoste. Cădea bolnav și gata. Tînjea... Și o cerea îndată de nevastă. Ba se iscau și certuri și războaie. Și împăratul, precum era bătrîn, nu mai putea nici el sărmanul să țină piept. Și atunci ce s-a gîndit? Să vie, să se tragă aci în marea noastră liniștită. Că vedeți voi, pe vremea ceea, marea era închisă și despărțită de celelalte

mări. Avea un prag înalt și drept, ce stătea ca o stavilă în calea apelor din asfințit; nu cum e azi...

Și ca să nu mai lungesc vorba, ochind precum se vede împăratul marea aceasta, ca fiind închisă și tihnită, a chemat meșteri: meșteri mari. Și-apoi le-a dat poruncă să-i pregătească un palat fără pereche în lumea largă. Să fie așa și-așa... Să aibă în jur grădini, pajiști de alge verzi și roșii, pădurici de mărgean, și câte și mai câte, ca pentru un stăpînitor așa de mare și slăvit cum era el.

Porunca, înțelegeți bine, s-a îndeplinit. S-au ridicat mare niște palate înalte, strălucite și pline de podoabe. Nu știu de n-or mai fi cumva și astăzi... Mărețe. Întocmite numai din marmură trandafirie pe dinafară, cu acoperișul roșu de mărgean și cu ferestre din sideful cel mai fin. Iar înlăuntru erau săli mari, ce aveau pereții toți căptușiți cu chihlimbar galben ca mierea, podite pe de-a rîndul cu porfiră. Și de tavan atîrnau în lăntuguri de aramă pești, avînd solzi lați de diamante și ochi scînteietori ce luminau ca ziua. Ba încă și pereții aveau prinse pe ei în ținte de aramă stelute galbene de mare, ce răs-pîndeau o tainică lumină în snopi gălbui. Iar la ferestre, în loc de perdele, erau meduze, unele albastrii, altele roze, purtînd pe ele rochițe dantelate, ca o spumă.

Așa palat era acela!... Și, ca să fie Heracleei mai mare bucuria, a dat poruncă împăratul să i se facă și o trăsurică. Ehei!... Ce trăsurică! De forma unei scoici, făcută toată numai din aur și sidef. Și vizitiu era un crab, un rac de mare vînat și mustăcios; în loc de cai se înhă-maseră o sută de delfini, sprinteni cum e argintul viu, care săreau și se dădeau tumba în hățuri, și alergau ca armăsarii cei mai iuți.

Se veselea copila de giumbușlucurile ce făceau delfinii, de trăsurică și de toate, și nu prea... Se veselea că le avea pe toate și iară se mîh-nea în inimioară că nu putea și ea să fie ca toate celelalte fete de pe lume. Că frumusețea ei era parcă un blestem... Auzi? Să stai ascunsă. Care, precum te vede, să te îndrăgească, să te dorească de soție. Cui oare, chiar și altei fete, i-ar fi plăcut asemenea năpastă? Darmite ei care era așa gîngășă, simțitoare — și-apoi de ce n-aș spune-o? — și iubitoare și dornică de mîngîiere.

Iar împăratul o tot sfătuia într-una: să se păzească, să nu o vadă unul, să nu o vadă altul, să nu se întîmple iarăși vreun bucluc. Îl înțelegeți și pe el, sărmanul! Că astfel cum v-am spus, nu mai putea să țină piept atîta la războaie și la greutăți.

— Să te ferești, copilă, mai cu seamă, îi zicea el, să nu te vadă vreun pescar. Aceștia sînt voinici, și vrednici, frumoși la chip, focoși. Să nu avem vreo supărare, fata mea!

Da' vedeți voi? Copila tînără, frumoasă, ochii scăpărători. Și mai fără de voie, ba poate și cu voie, cum s-a întîmplat și cum s-a dres, că iacătă copila căzu dragă unui pescar.

S-o fi văzut pescarul vreodată noaptea cînd el strîngea în lumina unei facile scoici de jos din mare? S-o fi zărit pe țărm, cînd ea se strecura, să vadă ce se petrece în colibecele micuțe de pescari? Să fi fost noaptea, ziua?... N-aș ști să spun. Și nici nu știu dacă dinîntîmplare cunoaște altul să vă povestească. Destul că fata l-a văzut pe Gheorghe. Și el pe ea. S-au îndrăgit. Pe Gheorghe îl cred. Cînd l-a privit o dată fata, l-a săgetat pînă în străfundul inimii. Dar și pe ea o cred, că nu era nici Gheorghe flăcău de lepădat. Era un pescar zdravăn, frumos, voinic. Și cînd strîngea el vîrșa, parcă era un om din altă lume, o statuă de fildeș, parcă era un zeu făcut de un meșter mare dintre cei vechi și trăitori odinioară. Mușchii lui îi zvîcneau cu coarde subțirele ca de vioară și fruntea era albă, și largă, și boltită, parcă era din piatră. Și ochi avea tot ca și fata, verzi, adînci și limpezi. Ar fi păcat să nu mărturisesc, că nu era pe toată coasta vreun alt băiat ca Gheorghe: voinic și îndrăzneț, iubit de toată lumea.

Iar inima, pîrdalnică, poți oare s-o înfrîni cînd ești și tînăr, și frumos, și ai în față o copilă cum era Heracleea?

Mai scurt, a început în taină Heracleea să se întîlnească nopțile cu Gheorghe, pe niște stînci în largul mării.

Ce și-or fi spus, iarăși nu știu, pentru că erau singuri, singurei, sub vraja argintie a lunii. Cum s-or fi mîngîiat, chiar de aș ști, n-aș spune, măcar că dragostea celor doi tineri era curată cum este lacrima de mamă, cum este roua în deșteptarea dimineții. Era așa, cum e frumos să fie; fierbinte — flacăra, și totuși limpede, ca cerul cel albastru și senin din miezul verii. Așa era. Și el o încununa pe fată cu flori, cu cele mai frumoase flori. Le aducea cu dînsul, culese seara de pe țărmuri. Îi făcea coronițe, șiraguri pentru atîrnat în jurul grumazului, și brîie ce și le prindea copila pe mijlocelul unduios ca algele, care se clatină așa de blînd în apă.

Ea ca răsplată îi cînta. Avea un viers curat, puțin mîhnit, cu înmlădieri ușoare, parcă venea de undeva din depărtare, parcă

dintr-un afund. Ați pus vreodată la ureche o scoică din acelea răsucite, cum se găsesc la țărmul mării? Și ați auzit cum cîntă clar, domol, pierdut? Ei, dacă ați auzit, așa era și glasul fetei.

Dar cînd se despărțeau?... Ei, cînd se despărțeau, în zori, erau așa de triști, parcă se despărțeau pe totdeauna. Știau poate și ei sărmanii ce știau, sau poate că simțeau... Ea îi mai făcea un semn cu mîna, el tot la fel, și apoi cu moartea în suflet Heracleea se cufunda în apele verzui ce aveau parcă deasupra praf de perle, tocmai la ceasul cînd bunicul se deștepta. Deschidea porțile de aramă ale palatului, și își scotea întîi condurii. Pășea apoi, abia simțit, către încăperea ei. Noroc că pe podele fuseseră așternute covoare moi, țesute din alge, unele roșii, altele verzi. Se furișa pe lavița de aur unde se odihnea și se învălea cu cerga de mătase. Închidea ochii, se prefăcea că doarme și auzea într-o odaie alăturată pe bunicuțul care se ridica din pat, oftînd, gemînd, văietîndu-se de încheieturi, de ce-o mai fi avut el, așa precum au toți bătrînii. Se ridica, își lua papucii, și o pornea tîrîș, grăpiș, cu barba colilie pe podele, către încăperea Heracleei. Deschidea ușa încetinel. Credea că fata doarme. Se apropia de laviță și, aplecîndu-se cu greu de șale, o săruta pe pielița obrazului ce se asemana în frăgezime cu o petală de trandafir, iar în mireazmă, cu fructul dulce al unei piersici. O gîdila cu barba și rîdea. Era și el ghiduș moșneagul, așa cum sînt mai îndeobște toți moșnegii. Ea se făcea că se trezește și îl lua de gît.

Îi era drag bătrînul, ce o iubea mai mult decît orice pe lume — și îi părea rău că nu poate să-i spuie taina care o avea pe suflet; dar el s-ar fi mîhnit peste măsură, s-ar fi temut și n-ar fi avut pace. Așa, tot amîna de azi pe mîine ca să-i mărturisească o dată totul și nu îndrăznea.

Și trece vremea, trece, și dintr-o dată se risipește în tot cuprinsul mării o veste. Dar ce veste? Că dinspre miazăziuă, trecînd pragul de piatră tîrîș, se îndreaptă către palatul împăratului doi șerpi uriași. «Măi, ce să fie? Ce să fie?» se întrebau toți și nu găseau răspunsul. Erau doi șerpi, să fi avut lungime pe puțin cît un sat mare, și groși, măcar ca zece butii puse una peste cealaltă. Vineți la trup și cu inele de aur pe grumaz. Altminteri șerpi de soi, se vedea bine.

Alunecă prin mare, se încolăcesc, se saltă și se opresc la ușa împăratului. Mai bat din cozi, mai se sucesc și încep să sîsîie, cu limbile azvîrlite afară, amîndoi deodată:

— Măria ta, ți-aducem veste că în mările din asfințitul lumii trăiește acum balaurul Tauctis, cu pielea verde ca smaragdul și cu trei capete, trei inimi și trei gheare otrăvite. Măria ta, el e puternic fără seamăn și ți-ar fi bun urmaș pe scaunul de împărat al mărilor, cum ești măria ta acum de gîrbov, dacă te-ai învoi să-i dai pe Heracleea de nevastă. Pentru că el, Tauctis, a văzut fata într-o oglindă fermecată ce-o are mama lui, Egeea vrăjitoarea. Și nu mai poate fără ea. I-o dai sau nu i-o dai de bună voie?

Copila, care tocmai se ridicase de pe lavița de aur, unde se hîrjonise pînă atuncea cu bunicul, auzind glasurile șerpilor, venise lîngă ușa să afle cine chemase pe împăratul așa cu zor, așa de dimineață.

Și auzise tot. Păi credeți voi și singuri, că nu s-a înfiorat biata degeaba! Plîngea și sughița de îi sălta cămașa de pe dînsa; și se cutremura de spaimă. Ce este de făcut? Ce se va face ea? Ce se va face Gheorghe? Cum or să scape de năpastă?

Da' și bunicul, cît era de gîrbov, nu s-a lăsat. A tușit mai întîi să-și dreagă glasul. S-a sumețit cu fruntea către șerpii pe care îi avea în față. A bătut cu toiagul în podeaua de porfiră și a răspuns cu voce tare:

— De cînd cutează solii lui Tauctis să-mi tulbure și locul de odihnă unde m-am tras? De cînd cutează un balaur să ceară pe o copilă a unui împărat atît de mare precum sînt eu? Pieriți de-aici!...

Șerpii și-au umflat gușile, mai-mai să se innăbușe în inelele de aur.

— Nu ne dai fata, împărate?

— Nici nu gîndesc! a țipat bunicuțul.

Și a mai lovit o dată cu toiagul, ca să-și arate hotărîrea.

— Atunci stăpînul nostru te vestește, au bătut șerpii apa cu cozile, că s-ar putea să vie cu urgie.

— Numai să îndrăznească! a spus bunicul. Și o să aibă coada retezată, și ghearele ceva mai scurte, cînd s-o întoarce acasă... Așa să-i duceți veste.

— Așa îi ducem!

Șerpii s-au înturnat și, mînioși peste măsură, au înotat spre miază-ziuă; s-au cățărat pe pragul, care v-am spus că despărțea pe-atuncea marea noastră de celelalte mări; au trecut dincolo; s-au scufundat din nou în apă și au pornit spre asfințit.

Într-un palat din piatră cristalină și argint îi aștepta Tauctis. Îi aștepta nerăbdător, că, să nu rîdeți, era îndrăgostită dihania de

moarte. Ardea de nerăbdare să se însoare. Ce ziceți voi de așa poveste? Balaurul cu sînge rece și îndrăgostit ca muritorii? Nu-i vorbă că la treaba asta îl îndemnase și Egeea, bătrîna vrăjitoare, care poftea ca fiul său Tauctis să pună mîna pe prințesă, dar și pe întreaga împărăție a mărilor.

Dar cînd a auzit Tauctis cum îi gonise împăratul pe șerpi, cînd a aflat și ce cuvinte de hulă, de înfruntare le-a rostit, puteți să credeți că bine nu le-a fost acelora care pluteau pe mare!...

A început să urle; dar ce urlet! Și s-a pornit să salte, să se zbată, să-și muște coada, că din mînie era atunci să și-o înghită singur, să se izbească turbatul de păriți, să clatine întreaga mare... Și din această clătinare s-a tulburat și vîntul. Și s-a pornit furtuna. S-au scufundat corăbii. S-au înecat și oameni. A fost prăpăd în lege!...

Cînd și-a venit în fire, a dat poruncă șerpilor să plece iară și să roadă cu dinții, cum or ști ei, pragul ce despărțea o mare de alta. Pentru că el, Tauctis, cît era de puternic, avea și un betesug. Nu putea să trăiască decît în ape. Și nu putea să treacă de acolo în altă mare, decît pe drum de ape, și îi sta pragul în cale.

Numai că în vremea asta nici la palatul împăratului nu ședea nimeni cu mîinile în sîn. Chemase împăratul grămăticii, pusese să se aștearnă slove și trimisese crainici cu zor mare spre toate apele. Avea bătrînul sfetnici, avea și slujitori cu cinste și credință, prin tot locul. Și îi chema, să vie, să-l ajute într-o încercare atît de mare.

N-a trecut mult și au început să se adune. Veneau, ehei, șiretlic mare, pe sub pămînt, prin firele de apă ce leagă mările între ele, cum se făceau în vremea de demult tunele pe sub pămînt, din beciuri și din puțuri părăsite, de se legau și pe uscat cetățile cu anumite locuri.

Veneau, se adunau... Se pregăteau de bătălie. Mai puneți voi acum la socoteală că poruncise pe ascuns bătrînul să se ridice și o cetate pe uscat, pe un loc înalt, unde n-ar fi putut pătrunde Tauctis niciodată și înțelegeți dintr-o dată ce frămîntări erau pe atunci în mare.

Ziua aceea cînd s-a sfîrșit cetatea a fost pentru copilă cea mai tristă. Ea trebuia să plece în dimineața următoare din apă, să se ascundă între ziduri, să stea așa, păzită bine de ostași vrednici, ce nu lăsau pe nimeni să se apropie.

Seara l-a întîlnit ep Gheorghe și și-au luat rămas bun. În piept avea o strîngere ciudată, parcă îi venea să plîngă, parcă îi venea să

geamă. Gheorghe a mîngîiat-o încetinel pe mîna ei micuță, subțirică, pe degetele moi și albe.

Și și-au jurat credință pînă la moarte.

Fata a fost urcată în trăsurica ei de aur și sidef, dusă la țărm și apoi în cetate. Cetatea a fost bine ferecată și străjile așezate la depărtare mare în jurul zidurilor. Nici șoarecele să nu poată trece, și nici gînganie, nici pasăre să nu străbată pe acolo în zbor, nesăgetată.

Cînd s-a întors bătrînul de la cetate spre țărm, să se cufunde în apă, i-a ieșit Gheorghe înainte.

— Măria ta, s-a rugat el, primește-mă în oastea împărătească. Vreau să-ți ajut!...

Bunicul fetei l-a măsurat cu ochii pe Gheorghe de sus și pînă jos.

— Te văd voinic, a zis bătrînul, și nu mi-ar fi rușine cu tine, flăcăule, dar tu ești ființă muritoare și n-ai să poți lupta în apă... Mai bine du-te, cată-ți de necazuri, și noi l-om birui și singuri pe Tauctis...

A stăruit băiatul, dar degeaba. Bunicul și-a văzut de cale, că avea zor, îl așteptau în apă oștirile de pești, de raci și alte viețuitoare ale mării, cu sulite, cu coifuri, mă rog, gătite ca de bătălie.

Dacă a văzut flăcăul una ca asta, ce s-a gîndit?

— Haide, și m-oi lupta cu fiara și fără voia împăratului.

S-a avîntat în barcă și a pornit spre trecătoare, spre miazăziuă, să iasă în calea lui Tauctis.

A vîslit el, a tot vîslit. Și în jurul său se întindea apa ca o pustie verde, mișcătoare, cu colăcei de spumă pe deasupra.

A tot vîslit, a tot vîslit, și dintr-o dată a început tot cerul să se înnegureze. S-a înnegurat și în jurul său.

«Măi ce-o mai fi și asta?» și-a zis el.

Cum a spus vorba asta a și zărit prin beznă în fața bărcii o luminiță vie, jucăușă, pe urmă alta. Erau doi ochi verzi, veninoși. Sub ei s-a arătat o gură cu dinți tăioși și o limbă ascuțită ca de șarpe.

— Vino cu mine, măi flăcău, a rostit gura. Să nu te rătăcești prin întuneric.

— Hei, drăcie, și-a zis Gheorghe. Nu e lucru curat...

S-a ridicat deodată în barcă cu vîsla prinsă în mînă zdravăn. Cînd a lovit parcă a căzut un trăznet. S-au risipit ochii cei veninoși, limba, dinții, și toată negura...

S-a auzit atunci un hohot. Și în jurul lui s-a răsfîrat deodată o ceață albăstrie. Ceața s-a închegat sub chipul unei ființe uriașe cu capul între nori, iar trupul pînă la mijloc în apă. Și s-a ivit Nahado, duhul mării.

— Ha, ha, ha, ha!... rîdea Nahado. Bine ai făcut, pescarule, că ai lovit cu vîsla. Era — ce crezi? — Egeea, vrăjitoarea, mama lui Tauctis. Căta să-ți ducă barca pe cale întoarsă...

Încă rîzînd, Nahado a mîngîiat flăcăul cu mîna lui uriașă pe frunte și pe umeri. Cum l-a atins Nahado pe Gheorghe cu mîna, a și simțit flăcăul că prinde o putere deosebită.

Era vrăjită mîna lui Nahado, duhul pescarilor și al mării.

Vîsla sălta acum în palma flăcăului ca pana, barca zbura ca pescărușul peste valuri. Deasupra lui alergau norii ca niște caiere de lînă destrămate și aruncate în vînt.

— Îți mulțumesc, Nahado, a strigat Gheorghe. Tu știi că merg la luptă cu Tauctis și nu mă lași...

— Nu, nu te las, a sunat glasul lui Nahado ca un ecou peste întinsul mării, brațele tale acuma sînt vrăjite.

Flăcăul a izbit în apă mai cu putere vîsla. N-a mai izbit decît o dată, cel mult de două ori, că a ajuns la pragul dinspre miazăziuă.

La dreapta și la stînga acelui prag erau pe vremea ceea doi munți. Doi munți de sare.

Gheorghe a tras barca la țărm, în loc adăpostit, a dat în ea cu palma și a prefăcut-o într-o stîncă. După aceea s-a cățărat pe muntele din dreapta.

Privind în vale a văzut șerpîi ce rodeau pragul, să-i facă drum de apă lui Tauctis.

Și punînd mîna Gheorghe pe vîrfurile muntelui de sare l-a aruncat cu bubuit năpraznic deasupra pragului pe care îl rodeau șerpîi. A smuls bucată cu bucată tot muntele de sare, l-a prăvălit deasupra trecătoarei.

Șerpîi, care au fost prinși sub bulgării de sare, vă închipuiți că au fost striviți ca o nimică. Și s-a umplut tot locul de duhoare. Ceilalți, cîți s-au putut feri, au început să șuiere și lunecînd prin ape către stăpînul lor, i-au dat de veste că Gheorghe astupă și mai bine trecătoarea.

— Stăpîne, țipau șerpîi, năpraznă mare... Un munte a și căzut. Altul stă gata să se prăvălească...

Iar Gheorghe, în vremea asta, sărise trecătoarea și se urcase pe muntele celălalt.

Zburau bucățile de sare, mari, cât e o colibă pescărească, parcă erau grăunțe de nisip. Și pragul se înălța, se înălța, vă faceți socoteala, aproape de mărimea celor doi munți, puși unul peste altul.

«Mai treci acum, Tautis, își zicea Gheorghe, mai treci dacă îți dă mîna.»

Și arunca, și arunca într-una bulgării de sare.

Apoi să vă mai spun, că auzind pescarii de pe coaste cum stă povestea cu Tautis, că vine către marea noastră și Gheorghe îi înalță în cale pragul, s-au strîns și ei cu toții.

S-au strîns și au pornit în grabă cu bărcile spre trecătoare.

— Să fim și noi acolo, lîngă Gheorghe, dacă va începe lupta!... își ziceau ei.

Tocmai atunci se apropia din asfințit Tautis și cu șerpii săi la luptă. Veneau, cum spune cîntecul străbun:

*«Ca o înnegurare,
Ca o înfricoșare,
Cu cozile greu lovind
Și din boturi spumegînd...»*

În fruntea tuturor venea însuși balaurul cel verde ca smaragdul, ce urla și spumega și bătea apa cu coada:

— Aaaaa!... cîine de pescar. Iacă ți se apropie moartea...

Și în urma lui Tautis veneau șerpii, mulți ca nisipul mării, ce se urcau din apă pe uscat, se îndreptau către flăcăul nostru și șuierau, zvîrlind pe boturi miazme otrăvite. Stau gata să-l încolăcească, să-l înghită.

Iar după ei venea Egeea, vrăjitoarea, cu chipul jumătate om și jumătate fiară; plutind pe ape și învățîndu-l pe Tautis ce să facă.

Dar tot atunci veneau din marea noastră și împăratul cel bătrîn cu oastea; veneau, cum vă spusei mai adineauri, și pescarii.

— Așteaptă, Gheorghe, sîntem lîngă tine, l-au vestit pescarii.

— Cu bine, fraților, a răspuns Gheorghe. Ați nimerit tocmai la timp. Să începem hora!...

Șerpii veneau tîrîș, suflînd văpăi, după porunca lui Tautis și după învățul vrăjitoarei.

Lupta se vădea grea. Numai că nici pescarii nu erau de colo, să se înspăimînte așa de grabă.

Au pus pe dată mîna pe cuțite. Fieștecare avea la brîu cuțite pescărești, întoarse. Și sări, băiete, șerpilor în spate, așa cam pe grumaz, unde nu pot dihăniile să se sucească lesne. Lovește și lovește fără milă. Retează beregățile umflate.

Și ce curgeau din ele, doamne sfînte! Numai otravă clocotită, și spume, și duhori... Mai mare silă nu se poate...

Și s-au luptat... Săreau alți șerpi în ajutorul celor dintîi, dar își vedeau și ei pe dată sfîrșitul. Mai ales Gheorghe unde lovea, se cunoștea.

Au pierit mulți voinici, acesta-i adevărul. Pescari voinici, în floarea vîrstei, unii așteptați de mame, alții de prunci sau de soții.

Dar lupta este luptă; ea nu cunoaște nici răgazul și nici mila. Șerpii au pierit cu toții.

Atîta, dragii mei, că în focul luptei pescarii n-au băgat de seamă altă primejdie mai mare.

Balaurul, Tautis, învățat de Egeea, precum era și el puternic, — și drept vorbind, mult mai puternic decît Gheorghe și decît toți pescarii laolaltă — zmulgea la rîndul său bulgării din cei doi munți de sare pe care îi prăvălise Gheorghe peste prag. Și îi zvîrlea plin de minie în marea noastră.

Cît s-au luptat voinicii, a sfărîmat balaurul și pragul cu ghearele și dinții.

De atîta sare, cîtă aruncase în mare, s-a făcut apa ca o ocnă, de au început să piară vietățile.

Și așa sufla balaurul pe cele trei gîtlejuri văpăi de foc, că în jurul lui clocotea apa, se topeau sarea și pămîntul, și ardea cerul.

Nu mai văzuse încă lumea o astfel de urgie. Ia vă gîndiți, ardeau pînă și norii cei străvezii, cu pară, și purtau vîlvătaia prin văzduhuri.

Apoi, cînd a căzut și pragul, a năvălit cu furie apa din asfințit. Și apele care veneau de acolo erau și ele tot sărate.

Se năpusteau. Urla talazul, sau Tautis, sau mama lui? Era tot una... Era un huiet și o vîltoare... Și apele creșteau pe țărmuri, înecau sate și colibe.

Balaurul căzuse o dată cu pragul, cu apele sărate și cu vîltoarea, în marea noastră. Și apoi era cumplit Tautis, cu trupul lui uriaș acoperit de solzi ca niște lăncii.



Marea se zbugiuma pînă în adîncuri.

Întîi s-a învîrtejit balaurul prin mare, odată, de-a lungul coastelor, urmat de mama lui Egeea, care țipa:

— Sfărîmă orice așezare de pescari, să nu rămînă nici un om cu viață!

Și lasă că înecase și apa care creștea — creștea mereu — aproape orice așezare, da' se mai năpustea balaurul încă o dată, sfărîma tot și arunca în apă.

Cînd a sfîrșit, s-a întors să nimicească pe împăratul și pe pescarii care luptaseră cu șerpîi.

Gheorghe l-a văzut de departe venînd, pufnind văpaie, fierbînd în apa mării. S-a repezit din locul unde se luptase cu șerpîi spre țărmul mării și a sărit pe stîncă. Stîncă s-a prefăcut în barcă. Pescarii, cîți mai erau în viață, au sărit după dînsul. Flăcăul a pus mîna pe vîslă și a vîrit-o în apă. Doar a lovit în apă de două ori și a ajuns în fața lui Tauctis.

— Acesta este Gheorghe, care o apără pe Heracleea, a țipat tare vrăjitoarea, și care mi-a dat cu vîsla peste față.

— Acesta e?... a răcnit balaurul slobozînd o duhneală înfierbîntată peste barcă.

— Acesta e!... Omoară-l!...

— L-am omorît, l-am ars, a urlat mamă-si în ureche balaurul cel verde.

Dar ce să vezi? Pîrjolul nu atinsese pe voinici; vraja lui Nahado, duhul mării, păzea și barca și pescarii.

— Nu i-ai ucis? De ce? țipa Egeea. Poate că îi apără Nahado...

— Lasă că îi voi trimite la el, a răspuns fiara. Și a suflat asupra mării. Apa s-a despîcat ca ruptă în două. Și barca a căzut între doi munți înalți de apă. Deasupra ei s-au prăvălit talazuri grele ca de piatră, i-au îngropat ca într-un mormînt.

— Cu unii am terminat!... a răgit fiara. Mai am și răfuiala cu împăratul.

Și a fulgerat prin apă către oștirea adunată. A început lupta.

Bunicul Heracleei a făcut semn și trîmbițe de aramă au sunat, chemînd la bătălie pe toată vietatea din apă. Și chiar el, cît era de bătrîn, își adusese parcă aminte de tinerețe. Călare pe un pește mare, cu paloșul împărătesc în dreapta, cu o sulită de aur în stînga, se avînta la luptă ca un flăcău.

Era cînd sus deasupra valurilor, cînd jos pe fundul mării, cu barba colilie fluturînd și se lupta neobosit cu fiara.

Nu mai vă spun că toate vietățile din mare se repeziseră asupra lui Tautis. Peștii îl mușcau cu sete, racii i se vîrau în cei trei ochi, i se agățau cu cleștele de gheare. Și fiecare lupta precum putea, zgîriindu-l, înțepîndu-l sau mușcîndu-l pe balaur, în timp ce vrăjitoarea îl învăța:

— Sări mai la dreapta, Tautis, repezi-te înainte... Ia vezi că vine împăratul cu paloșul deasupra.

Și tot astfel...

S-au luptat ei așa cu îndîrjire o vreme. Cîtă? Nu știu, pentru că în ceasurile acelea nu a avut nimeni vreo leacă de răgaz ca s-o măsoare. Dar tot luptîndu-se așa, s-au tras oștenii împăratului tot mai înapoi. Una, că și împăratului îi slăbea mîna, alta, că și oștenii se tot împutîneau la număr, abia de mai țineau piept fiarei.

S-au tras pînă au ajuns la porțile palatului.

Aci, v-o spun cu înfiorare, l-a prins pe negîndite Tautis pe împăratul și l-a strivit între cele trei gheare ale sale, l-a făcut zob. I-a zmulș coroana de pe pletele lui albe, punîndu-și-o pe frunte sieși, pe capul său din mijloc.

Cînd l-au văzut oștenii, cîți mai erau cu viață, purtînd coroana împărătească și pe bunicul Heracleei zăcînd ucis și azvîrlit ca o nimică pe o lespede din fundul apei, și-au pierdut toată bruma de curaj ce o mai aveau.

Au dat bir cu fugiții: țipînd, gemînd, și s-au ascuns în colțurile cele mai tainice ale mării.

Balaurul și cu Egeea au intrat în palat și s-au urcat pe tron, cerînd să li se facă închinăciune de către toți supușii mării.

— Să fie adusă acuma Heracleea, a poruncit Tautis, după ce toți supușii mării s-au închinat, să-și plece fruntea sa cea mîndră ici pe trepte și să se roage în genunchi și cu smerenie să-mi fie roabă și soție!... Ați înțeles?

— Am înțeles, au răspuns slujitorii care erau în preajmă, tremurînd toți cu mare spaimă, dar fata este dusă de împăratul încă din timp, într-o cetate ferecată, știindu-se că tu nu poți urca pe țărmuri, că nu poți viețui decît în apă...

— Ce-ați spus?... Ce-ați spus? urla Tautis. Copila a fost dusă în locuri unde nu pot să mă urc eu pe țărmuri?

Și așa urla Tauctis, mai tare, mai cumplit, încît credeaî că bolta cerească o să se rupă din băieri, că apa din adîncuri, săltîndu-se cu furie, acuși o să se verse peste întreaga lume.

Cînd a zdropșit apoi o dată sub gheare pe slujitorii ce-i aduseseră o veste ca aceasta, i-a făcut fărîmițe în unda tulburată. Nu a lăsat dintre aceștia cu viață decît pe unul.

Și pe acela l-a întrebât Egeea:

— De ții cît de puțin la tine și la copiii pe care îi fi avînd, să spui unde a ascuns bătrînul, împăratul, niște bobîțe fermecate din suc de chihlimbar, care sînt dăruite de Nahado. Eu știu de ele dintr-o vrajă. Numai să ne spui iute...

— Niște bobîțe pe care de le înghite oarecine poate ca să trăiască și aici în apa mării, și pe uscat?...

— Acelea!... a mai rînjit Egeea.

— De mă lăsați cu viață, a răspuns slujitorul, am să destăinui locul unde au fost ascunse.

— Arată-mi-l îndată! a poruncit Egeea.

Și bietul, slujitorul, temîndu-se de moarte, a dus pe vrăjitoare în sala de ospete. Aici erau ascunse bobîțele în cupa din care bea împăratul la zi de sărbătoare. Și cupa îngropată sub lespezi de porfiră, ce nu puteau fi însă date în lături, de nu rosteai o vorbă pe care nu o știa decît doar împăratul.

S-a apucat pe dată Egeea de vrăjit.

Și a vrăjit, a tot vrăjit. Era isteată tare Egeea. Pe cît era de rea, pe atît știa de multe. A tot vrăjit pînă ce lespezile de porfiră s-au dat în lături, lăsînd să se vadă cupa.

— Pentru că n-ai spus taina de la început, a hîrîit Egeea spre slujitor, vei ispăși cu moartea. Nu-mi țin făgăduiala ca să te iert!...

Și pînă să apuce acesta să mai rostească vreun cuvînt, l-a îngropat sub lespezi. A răsturnat în palmă bobîțele cu farmec și a alergat cu ele la Tauctis.

Tauctis le-a înghițit.

Și căpătînd din clipa aceea puterea de a viețui în apă ca și pe uscat, balaurul s-a repezit ca un vîrtej pe țărmurile năpădite de apa care curgea neconținut din marea mai înaltă, plină de sărătură, din asfințit.

S-a urcat pe înălțimea unde era cetatea și doborînd străjerii, sfărîmînd porțile de aramă, a prins pe Heraclea în gheare.

Și așa, cu fata mai mult moartă decît vie, s-a înturnat sub ape. A poruncit pe dată altor slugi, ce rămăseseră cu viață prin aripile depărtate ale palatului, să pregătească un pat de marmură trandafirie, să se orînduiască totul pentru nuntă.

Egeea, pe de altă parte, ca nu cumva să se întîmple vreo șotie, să scape fata chiar în ajunul nunții, și să pățească feciorul său rușinea, a înlănțuit-o pe copilă pe patul ei de nuntă. Și nu că a înlănțuit-o; a și legat-o de asemeni printr-o vrajă, să nu poată ieși din lanțuri decît cu voia ei, a vrăjitoarei.

Numai că în acest timp duhul Nahado îi luase pe voinici sub ocrotire. Și Gheorghe, cu pescarii, căzînd în apa mării, li s-a părut că au fost prinși sub o aripă. Erau însă sub palma lui făcută căuș pe fundul mării.

— Aicea nu vă mai poate ajunge furia lui Tauctis, a glăsuț Nahado.

— Stăpîne, a răspuns Gheorghe. Eu nu cer îndurare pentru mine. Ci vreau numai să știu ce s-a întîmplat cu draga mea, cu Heracleea?

— Fapta cea rea, ca și cea bună, cer răsplată, a tunat duhul mării. Arată-mi însă, Gheorghe, unde poate fi omul ce va împlini răsplata cuvenită?

— Iacă-l aici... Eu sînt! a rostit Gheorghe. Spune-mi de ce e vorba!...

Duhul a povestit toată întîmplarea, cum a ucis Tauctis pe împăratul; cum dobîndind Egeea bobîțele cu farmec, feciorul ei a izbîndit să ajungă pe uscat și să răpească pe Heracleea, din cetate, iar vrăjitoarea o ține cuprinsă în lanțuri, și sub vrajă, pe patul ei de nuntă.

Gheorghe a ascultat povestea cu capul prins în pumni, pe urmă și-a ridicat fruntea, strigînd către Nahado:

— Duh înțelept și duh puternic, nu cunoști tu vreo taină, să pot lupta sub ape? Nu mai ai tu asemenea bobîțe?

— Asemenea bobîțe nu mai am, a dat răspuns Nahado, cu mîhnire. Le-am dăruit de mult pe toate. Povestea lor nu ți-o voi spune. Dar încă mai cunosc o taină. Și pot să-ți dau puterea pentru trei zile să viețuiești în apă, ca și pe uscat. Numai că la sfîrșitul acestor trei zile ar trebui să mori... Așa e vraja...

— Mor bucuros, dacă acesta este prețul. Numai să-i pedepsesc cum se cuvine și pe balaur și pe vrăjitoare, și să o scap din gheara lor pe Heracleea...

— O vei scăpa, a rostit duhul cu glas adînc.

— Și noi, au întrebat pescarii ceilalți, noi cum vom ajuta în luptă?

— Pe voi am să vă urc pe țărmuri, a zis duhul, să așteptați cu arma în mână pînă ce se ivește fiara. Atuncea s-o loviți...

— Așa vom face!... au răspuns pescarii.

Nahado a ridicat atuncea palma în sus și toți pescarii s-au văzut deasupra apei. Au înotat prin trîmbele de valuri și au ajuns pînă la țărmuri.

Au căutat urmele de sate, sau colibe. Nu mai era nimic. Pe dîmb, în fața lor, era cetatea unde stătuse adăpostită Heracleea. Era pustie, arsă, fără pază, cu zidurile sfărîmate și cu oștenii morți în preajmă.

A mai făcut un semn Nahado bolborosind niște cuvinte, și Gheorghe a văzut în fața lui o scară. A coborît-o și a ajuns deodată sub o boltă, unde un moș bătea pe nicovală cu un baros cît toate zilele de mare.

— Bine ai venit, a zis moșneagul. Eu sînt duhul pămîntului. Te-a trimes frate-meu, Nahado, mi se pare...

Și pînă să apuce Gheorghe să spună o vorbuliță, moșul ridică un paloș ce tocmai îl bătea în roiuri de scînteii și i-l întinde:

— Na, să lovești cu sete pe Tautis! Numai trei zile ai de luptă...

Pe urmă bătu o dată cu palma în nicovală.

Și nicovala se preschimbă într-un cal mîndru, alb ca neaua, cu frîu și cu zăbală de argint, cu pene zburătoare la picioare.

— Haide, voinice, încalecă pe mine, și să pornim, grăiește calul.

Gheorghe se saltă în scări. Se pleacă duhului de mijloc, și mulțumindu-i cum se cade, după datini, trage de frîu. Calul pornește. Și iese din pămînt într-o clipită; ba se înalță pînă la ceruri.

Paște un imaș întreg cu stele. Soarbe un iezer ce era acolo cu apă limpede și lină. Face un salt și ajunge în lună.

Acolo îi ieși în cale un alt moșneag.

— Bine veniși, măi voinicele, zise și-acesta. Te-au trimes frații mei, cum mi se pare. Eu sînt duhul stăpîn al lunii, al soarelui și al focului. Și vreau să te călesc oleacă. Să prinzi ceva putere... Ia treci prin focul ce se vede în zare!

Și în zări văzu flăcăul un foc care ardea în vîlvătaie, cu limbi încolăcite de flăcări roșii și albastre.

Trase de frîu, sări plin de curaj în flăcări și dintr-o dată își dete seama că a crescut în el mai mult puterea.



Atunci înălță paloșul de luptă. Ca trăsnetul tăie cu calul său văzduhul; se cufundă în apa mării; ajunse la palat și iacătă îi ieși înainte vrăjitoarea.

— Prefă-te într-un șarpe, îl ursi iazma.

Dar vrăjile Egeei nu mai aveau putere.

Izbește voinicelul cu paloșul și îi retează capul.

Destule rele făcuse pînă atuncea!...

Și capul vrăjitoarei zboară, vîjjj... spre miazăziuă, pînă la locul unde era pragul ce despărțea odinioară marea noastră de mările din asfințit. Trece și de strîmtoare, saltă pe un tăpșan; se înfînge într-un tăpoi și stă acolo pentru totdeauna.

Balaurul cînd află ce se întîmplă, că maica lui s-a dus pe ceea lume, țîșnește afară în grabă. Și se repede spre băiat duhnind asupra lui vîrtejuri de foc și de pucioasă, valuri înfierbîntate de catran, potop de smoală clocotită.

Dar Gheorghe îi vîră paloșul în beregată, o dată, de trei ori, mereu; sare cu calul sprinten printre ghearele ce se întind să-l prindă, să-l strîngă bine, să-l strivească. Lovește și lovește fără teamă, și spintecă pe îndîrjitul de Tauctis, ba ici, ba colo, ba în tot locul. Văzînd că nu este de glumă cu flăcăul, balaurul încearcă s-o zbughească; să scape numai cu rușinea.

Fuge, țipînd ca vulpea cînd e incolțită, în sus pe apa Dunării. Dar iată că în cale îi ies pescarii cu pietre grele și cuțite. Sare din nou în apă, se tîrăște prin tină. Cînd e aproape să-l ajungă Gheorghe, o cotește.

Aleargă și cotește, făcînd un braț nou Dunării spre mare. Și Gheorghe în urma lui îl tot lovește cu paloșul.

Se aruncă iar în mare, încearcă să se urce din nou pe țărm... Și aici îl ajunge bine Gheorghe cu calul și îl zdrobește sub copite.

— Iartă-mă, Gheorghe, geme balaurul cu prefăcătorie, și m-oi căi de toate relele făcute, m-oi pustnici, mi-oi ridica aci chilie și am să trăiesc numai în post și rugăciune cîte zile oi avea...

— Ai să trăiești, rostește Gheorghe, să te căiești, dar de chilie să-ți am chiar eu de grijă...

Zicînd așa ridică iar paloșul, îi taie două capete din trei, coada și ghearele. Îl leagă bine, bine în lanțuri, și-l trage după el în fundul mării.

Sapă o groapă adîncă, adîncă, jos, sub ape și îl azvîrle acolo. Și după ce îl cetluiește de o stîncă ce se ivise în fundul gropii, îl mai lovește încă o dată cu paloșul în țeastă și îi spune:

— Aci ai să rămîi înlănțuită, fiară rea și turbată; iar apa, ce ai sărat-o tu însuți așa tare, nu va lăsa să ți se lecuiască rănile la gheare și grumazuri... Și așa vei sta sub chinul veșnic, cît o să fie lumea, marea și pămîntul...

Și fiindcă se înțelege bine, îi ardea sufletul lui Gheorghe de dorul Heracleei sale, lasă balaurul în groapă... Pleacă, fugind cu calul în galop către palate...

Bate la porți. Nu îi răspunde nimeni, nimeni... Mai bate o dată... Iar tăcere. Tăcere grea ca de mormînt.

Timp mult nu mai avea. Cele trei zile sorocite de Nahado erau aproape pe trecute. Și nu avea flăcăul altă dorință decît să zmulgă lanțurile Heracleei. Putea apoi să piară el în bună pace.

Împinge dară poarta cu putere. Deschide. Găsește numai slugi plecate — puține, cîte scăpaseră nevătămate de sub urgia lui Tautis, îngenuncherate, plîngînd cu jale mare.

Deschide apoi și ușa încăperii în care era fata legată, și ce să vezi?

Ca să înțelegeți însă ce urmează, va trebui să spun că în vremea cît balaurul lupta la porțile palatului cu Gheorghe, fata s-a zbuciumat, a plîns și s-a rugat de toți din preajmă să îi rupă lanțurile și să ajungă astfel lîngă Gheorghe.

Dar n-au putut, că vă spuseseam mai înainte: nu doară că închin-gase Egeea pe copilă, dar o vrăjise astfel ca nimeni, în afară de ea însăși, să nu o poată dezlega.

Și atunci, plîngînd, plîngînd cu deznădejde, geamătul ei l-a auzit Nahado, duhul mării.

Nici el nu mai avea însă de astă dată putere s-o dezlege.

Și aflînd copila de la dînsul că Gheorghe o să-l biruiască pe balaur, dar își va pierde viața în trei zile, a început să plîngă, să suspine și mai tare. Și l-a rugat pe duhul mării de nu știe vreo altă vrajă, cu care ar putea să scape și zilele lui Gheorghe.

— Ba știu, a spus Nahado, că vrăjile sînt multe... Dar ca să scape Gheorghe, ar trebui să împietrească un trup nevinovat... Și e destulă jertfă și durere, și așa...

— Ba nu, a plîns copila. Jertfa iubirii nu e prea mare niciodată, Nahado... Și rogu-te împietrește-mă pe mine, ca să trăiască Gheorghe, iubitul meu...

Duhul s-a făcut umbră, șoptind cîteva vorbe, suflînd o dată peste trupul legat în lanțuri al copilei... Și... doamne!... Lucru nemaivăzut... Fata s-a prefăcut în piatră. Tocmai atunci intrase și Gheorghe.

Iubita lui, copila pentru care luptase, frumoasa Heracleea, nu mai era decît o piatră. Și chiar piatra aceea tot mai era legată de patul ei de marmură trandafirie.

S-a repezit sărmanul Gheorghe asupra ei s-o îmbrățișeze. Și buzele ei tot mai aveau încă puțină frăgezime și căldură.

Și s-a izbit cu capul greu de lespezi, a plîns și s-a zbatut.

Și s-a rugat de duhul Nahado să-l lase și pe el în fundul mării pentru totdeauna, să nu se mai despartă de Heracleea.

Duhul suflînd însă și asupra palatului, l-a prefăcut în abur, și Gheorghe s-a văzut pe țărmuri.

— Nu, duhule, a strigat flăcăul, chiar dacă trebuie să-mi pierd viața, rămîn sub valuri, lîngă Heracleea.

Și a vrut să se arunce în valuri.

— Rămîi aici, i-a spus Nahado. Pe draga ta o voi aduce eu la fața apei...

Și a mai făcut un semn asupra mării, și dintr-o dată s-a ivit din ape un pat de marmură trandafirie pe care își dormea somnul Heracleea.

— Și acum, a urmat duhul, mai află că prin jertfa fetei tu îți vei păstra nu numai viața; îți rămîn și paloșul de foc și calul sub mîna ta...

Calul, care era alături, a nechezat în acea clipă; și paloșul a tresărit la mijlocul băiatului.

— Mai sînt balauri, mai sînt șerpi; mai sînt copile ce își vor pierde viața sub gheara lor. Și tu poți, Gheorghe, să aduci dreptate în lume... Pornește!...

— Voi porni!

A îmbrățișat Gheorghe încă o dată pe Heracleea lui cu trup de piatră, i-a sărutat buzele reci și mute. Și ea zîmbea, și parcă era vie.

— Adio, draga mea, a spus încă o dată Gheorghe și, încălecînd pe calul său cu aripi la picioare, a tras de frîu.

Și a colindat flăcăul toată lumea, a prăpădit balaur cu balaur, din toate mările, pe țărmuri, prin orașe.

Unde afla că e vreun șarpe mare, sau vreun balaur, care pîndește o copilă, sau cere de la oameni jertfă, se repezea ca vîntul și ca gîndul și îl pedepsea în scînteieri de paloș.

Și apoi se povestește că astfel s-a dus vestea despre Gheorghe, și vitejia lui, că unii dintre oameni l-au numit: «Sfîntul Gheorghe».

Tîrziu, bătrîn, cînd a simțit că i se-apropie ceasul, Gheorghe s-a întors. Și s-a culcat pe țărmul mării cu paloșul și calul lîngă dînsul, cu ochii către Heracleea. A aruncat o floare în apă, cea mai frumoasă floare pe care o culesese el pentru dînsa. Și-a glăsuțit așa:

*Se-apropie noaptea ca un vâl de umbră,
Arunc spre tine, draga mea, o floare-n apă
Și floarea saltă-ncet pe valuri,
Iar inima mi-e sfîșiată de durere
Ca-n prima zi, ca-n primul ceas,
Iubită, preaiubită Heracleea!*

Așa a spus și a închis ochii...

Iar unii spun că, în acea clipă, chipul frumos al fetei era brăzdat de lacrimi.

Acestea însă, dragii mei, s-au petrecut demult; cine mai știe de or fi fost întocmai, așa cum le spun eu...

De vă suiți însă și acuma pe dealurile Beștepe, vedeți în vale lacul Razelm, care era pe-atunci un sîn de mare. Și în apa lui e insula Popina, cum îi spun oamenii. Și insula nu este decît un pat de marmură trandafirie, pe care își doarme și acuma somnul Heracleea.

Pe țărmul dimpotrivă doarme Gheorghe și calul este lîngă el. Iar între ei, pe apă, e o floare de piatră. E floarea azvîrlită de Gheorghe în ultima clipită.

Și tot de-acolo, de pe Beștepe, se vede bine și cetatea Heracleea, arsă și ruınată de Tauctis; se vede apoi brațul Sfîntul Gheorghe, pe unde a fugărit flăcăul pe balaur, lăsînd dîră de apă.

Se vede totul ca într-o carte...

Iar jos, în mare, stă Tauctis, balaurul înlănțuit de Gheorghe. Cînd rănile îl ustură prea tare, arse de sarea prăvălită de el însuși în apele întinse ale mării, balaurul se zbuciumă și urlă. Din gîtlej suflă flăcări și pucioasă. Scînteile se văd lucind pe apă.

Atunci marea se clatină și saltă din adîncuri, rînjind cu colții ascuțiți ai stîncilor către corăbii. Vîntul, trezit din somn, întinde aripi. Zboară și el deasupra apei.

Oamenii spun că e furtună...

Și uneori corăbiile se sfărîmă în clocotul năprasnic.

Aceasta este însă, dragii mei, osînda dată lui Tauctis de Gheorghe, preaviteazul lumii... Balaurul mai trebuie să ispășească... Și altminteri încă nu se poate!...

Aş vrea acum să-mi spuneţi fără înconjur, dacă aţi fost vreodată la ţarmul mării pe vreme de furtună? Şi aţi văzut că valurile poartă câteodată bănuţi de aur, pietre scumpe?

Dar v-aţi gândit de unde sînt?

Nu. Nu sînt din corăbii sfărîmate, nici aruncate de vreun bogătaş. Sînt din oraşul care a fost odată aici pe coastă.

Era un oraş mîndru şi plin de bogăţie. Cel puţin templul care se înălţa în mijlocul oraşului nu mai avea asemănare în toată lumea. Avea nişte coloane albe, drepte, şi o sală mare, podită toată în marmură albăstrie. În fundul sălii se afla zeul la care se închina întreg oraşul; zeul negoţului, cioplit de o mînă meşteră din fildeş.

Zeul era urcat pe un soclu de aramă şi înaintea lui se aduceau în zorii zilei jertfe. Cînd sîngele începea să curgă sub cuţite, cînd preoţii aprindeau focul şi fumul ce plutea alene prin văzduh se apropia de chipul zeului, în ochii lui sclipeau deodată nişte lumini de tot ciudate.

— Vedeţi? Zeul e mulţumit de jertfa noastră, spuneau unii către ceilalţi neguţători şi fiecare se îndrepta spre casă cu voioşie, glumind, rîzînd, gîndindu-se că viaţa e frumoasă şi că negoţul lor va merge tot mai bine sub ocrotirea zeului.

N-aş vrea însă cumva să credeţi că oamenii ce locuiau acest oraş făceau negoţ numai cu stofe, cu încălţări, sau cu podoabe. Nu. Ei făceau adeseori şi tîlhărie, pentru că zeul însuşi era de fapt zeul negoţului şi al tîlhăriei. De aceea nici nu se dădeau în lături ca să răpească de prin ţară băieţi şi fete, pe care îi vindeau apoi ca sclavi în tîrguri care se făceau anume.

Erau însă ce-i drept, neguţătorii aceştia, bărbaţi viteji, ştiau să lupte bine şi nu se înfricoşau de moarte niciodată. Dar totodată mai iubeau nespus petrecerile, cîntul, vinul şi orice fel de desfătare.

Cel mai viteaz din tot orașul, cel mai frumos și mai isteț, cel ce iubea mai mult petrecerea, era chiar regele. Se numea Solon. La danț, la cîntec și beție, nimeni nu îl întrecea. I-adevărat, de ce n-aș spune-o, că nici la luptă!...

În zori, cînd sunau trîmbițele de chemare, Solon se azvîrlea în valurile mării cu trupul gol și risipindu-și moliciunea nopții, încăleca pe un cal sălbatic, cu toți neguțătorii după dînsul. Și ca furtuna străbătea de-a lungul și de-a latul prin toată țara.

Cîte o bătrînă îi cădea înaintea și se ruga cu lacrimi pentru flăcăul său, toiag la bătrînețe; cîte un tată se arunca în tină cu umilință, cerîndu-i îndurare pentru copila lui, crin alb, neîntinat, și mîngîiere ultimelor zile.

Dar Solon era tare, cu inima de piatră, nu se îndupleca. Și poruncea să fie luați băieții și fetele, legați în ștreanguri; iar sclavii aduși de dînsul îmbogățeau orașul.

Sub mîna lui orașul se mărise ca într-o poveste. Era plin de clădiri și de terase pe malul mării, plin de statui și plin de avuție. Fiece om avea la el acasă, pre cît se spune, cîte o hazna regească, unde aduna într-una comori de aur, stofe de preț și giuvaeruri, și lucrurile cele mai alese de pe lume.

Nimeni nu avea însă atîta bogăție cîtă adunase Solon. Palatul lui fusese clădit chiar lîngă templu din ambră și din alabastru, bătut în întregime în diamante. Grădinile ce înconjurau palatul aveau flori rare și alei podite pe de-a rîndul cu ametiste și safire. Fîntîinile care țîșneau ba ici, ba colo cerneau pînze de apă răcoroase în havuzuri. Și sclave, cele mai frumoase sclave, cîntau și îl desfătau pe Solon fără de preget.

Pe înserate își punea regele o haină liliachie de mătase peste armură și începea să dănțuiască în fruntea cetelor de tineri veseli și amețiți, purtîndu-și fruntea încununată cu foi de viță.

Porunca apoi să se tragă barca la țarm. Se așeza între făclii aprinse, pe un jilț scump, din lemn de cedru, și lua în mînă lira.

Sclavii vîsleau cu plescăit domol în valuri și purtau barca către largul mării, iar regele cădea atuncea în tristețe. Mîngîia coardele întinse ale lirei și începea să cînte așa:

De ce am rămas deodată atît de singur?

Unde-mi sînt prietenii, unde mi-e veselia?

*Inima mea i-o frunză veștejită,
Zmulsă dintr-un copac de vîntul toamnei
Și azvîrlită în apa mării.
Valuri albastre o iau, o poartă,
O duc în larg sau o izbesc de pietre.
Valuri albastre se sfărîmă
De țărnul sur de piatră al cetății
Și cad apoi cu sunete mîhnite.
Curînd, curînd, va veni iarna,
Durerea mea se va preface-n gheață,
Suspînul meu pe buze-mi se va stinge...*

Mai răsuna o dată un acord din liră și regele tăcea, privind în zare la apa ce purta parcă pe creste buchete mari și albe de liliac.

Acei care erau în clipele acelea cu regele în barcă uitau să mai apropie de buze ulcioarele cu vin. Își ștergeau lacrimile pe furiș, pentru că glasul lui era ca mierea, ca vîntul cald al înserării, ce poartă pe aripa-i străvezie mirezme grele și tulburătoare.

Cînd lăsa lira jos, prietenii ce erau alături de el, în barcă, îl întrebau :

— De ce este în glasul tău, acum, o, rege, atîta tainică întristare? Nu ți-a dat zeul nostru avuție, putere peste atîția oameni? Ți-a dat tot ce poțtești!...

— Mi-a dat ce a vrut, răspundea Solon, aur, tărie, desfătare; în schimb mi-a luat ce este mai de preț: puterea de a iubi. Voi știți prea bine că eu nu pot iubi pe nimeni... Inima mea e rece și pustie. De ce oricine poate să iubească și eu nu pot?

— Pentru că tu ești rege. Zeul tocmai de aceea ți-a dat o inimă de piatră, mai grăiau cei din barcă. O inimă așa cum are el însuși...

— Poate așa să fie, glăsuia regele la urmă. Inima zeului din templu este și ea de piatră...

Și întorcîndu-se acasă în acea zi, regele a pornit spre templu. S-a prosternat în fața zeului, punînd să se aducă jertfe îmbelșugate. Și s-a rugat.

— Mărite zeu... Eu ți-am slujit întotdeauna cu credință. N-am luat în seamă mila, nici cîntea, omenia... Din avuția dobîndită ți-am ridicat apoi un templu ce nu mai are asemănare. Voi face și mai mult... Tot ce-ți va fi porunca...

Buzele reci și răutăcioase de fildeș ale zeului, ce nu grăiseră vreodată pînă atuncea, au tresărit.



— Ce îmi ceri în schimb?...

— Să am și eu în piept scînteia învîlvorată a dragostei... Atît îți cer.

— Nebun ești, Solon!... a spus zeul. Inima ta este de piatră. Tu ești făcut să fii un rege mare, să îmi slujești doar mie și aurului...

— Lasă-mă să cunosc și eu măcar o noapte ce e iubirea, s-a rugat Solon, și îți voi jertfi, pe urmă, zeule, tot ce dorești...

— Atunci ascultă, a rostit zeul, mă învoiesc. Și cu puterea mea am să-ți aprind numai o dată inima ta de piatră, din asfințit și pînă în zori de ziuă. Te voi lăsa să îndrăgești și tu o fată...

— Mă vei lăsa? O noapte?... s-a veselit regele Solon. Îți mulțumesc... Cere-mi acumă prețul... Poate să fie prețul cel mai mare... Plătesc voios.

— Prețul este acesta, a grăit zeul: cînd raza cea dintîi de soare va străluci deasupra mării, tu însuși vei aduce de plete, ca jertfă pe altarul meu, copila pe care ai îndrăgit-o...

— Chiar eu va trebui să aduc jertfa?

— Da. Tu. Și sîngele ei roșu, fierbinte, cînd o să curgă pe lespezile acestea de marmură, inima ta de rege se va împietri mai tare, orașul tău va crește, gloria mea la fel... Și eu am să fiu zeul la care o să se închine în veacuri toți care sînt puternici, isteți, necruțători... Acesta este prețul...

— Nu îmi ceri prea mult?

— Dar tu? Nu îmi ceri ce nu se cade să aibă un rege? Dragoste și simțire... Ți le dau pentru o noapte, cerîndu-ți în schimb prețul... Plătești sau nu?...

— Plătesc!... a grăit Solon.

Deodată, dinspre mare, stîrnindu-se un vînt, cu toate că văzduhul fusese pînă atuncea liniștit, s-a auzit un geamăt. O undă de vînt rece a răbufnit și în templu, izbind fața lui Solon. Și zeul a întins mîna către el, rînjind uscat și rău ca o sălbăticiune ce sta gata să muște...

— Manga!... a rostit el și buzele-i de fildeș s-au strîns ca mai înainte.

A rămas nemișcat.

Și apoi, mai am a povesti, că tot în acea vreme hălăduiau aicea, prin ape, și niște zîne, care de care mai gingașe și mai frumoase. Toate surori. Iar una dintre ele, cea mai mică, și aș îndrăzni a zice chiar cea mai dulce și mai frumoasă, se numea Manga.

Copila aceasta îl văzuse adeseori pe Solon plimbîndu-se cu barca lui luminată de făclii pe ape, în amurguri, cîntînd cu lira în mînă. Și o mișcase cu viersul lui.

Cînd auzea gingașa Manga pe rege cîntînd cu întristare:

*Inima mea i-o frunză vestejită,
Zmulsă dintr-un copac de vîntul toamnei*

*Și azvîrlită în apa mării,
Valuri albastre o iau, o poartă,
O duc în larg, sau o izbesc de pietre...*

simțea că sufletul i se sfîșie și ar fi vrut să vină la dînsul, să îl mîngîie, să îi aline suferința care îl rodea. Zîna cea mică își lua atunci surorile de mînă și împreună pluteau prin valuri, însoțind barca, ascultînd cîntecul lui Solon.

— Dragele mele, spunea Manga surorilor, și ochii ei se asemănau în acea clipă cu stelele care ardeau și ele în fundul mării, dragele mele, ce tînăr și frumos e regele acesta, și ce trist este. Tăceți cu toatele, să ascultăm ce spune!...

E drept că alteori copila îl vedea pe rege cînd dănuia cu veselie în grădinile ce le avea pe malurile mării, cu fruntea încununată în foi de viță, cînd sorbea vinul cu însetare cupă după cupă; dar și atunci îi era milă... Ea socotea că regele petrece doar ca să își uite întristarea...

Și se mîhnea atunci sărmana Manga mai mult.

Ba, uneori, în timpul nopții, cînd regele dormea pe țărmul mării, în grădină, zîna cea mică se furișa pînă la dînsul și îl privea cît se putea de aproape.

Iar regele gemea încetișor prin somn. Manga se apleca asupra lui, îl mîngîia pe frunte cu mîna ei micuță, și îl săruta.

«Sărmanul», gîndea fata, și tare ar mai fi vrut să îl strîngă la pieptul ei, de nu s-ar fi temut că regele o să se trezească, și o va zări.

Numai că zînele, văzînd-o pe surioara lor de la o vreme mereu pe gînduri, o întrebaseră:

— Iubită Manga, sora noastră mică, ce îți frămîntă oare inimioara, de ce privești într-una cu ochii înrourați către orașul regelui Solon?...

Fata le povestise ce milă îi este de rege și cum se furișează de multe ori noaptea pe țărm să îi vegheze somnul.

— Surioara noastră dragă, îi răspunseseră zînele celelalte, regele Solon este un om rău. El îl slujește pe zeul său cel nemilos, de fildeș, care se vede în templul de pe țărmul mării... Nu te gîndi la el.

— Zeul poate că este rău, dar Solon nu-i așa, zisese Manga.

— Ba da, grăiseră iar zînele, ne-a spus nouă și vîntul... E rău...

— Pentru că nimeni nu are milă de dînsul, le înfruntase Manga, pentru că nimeni nu îl iubește cu adevărat. Și cred că ar trebui... ca eu... E datoria mea de zîină...

— E poate datoria ta?... începuseră să rîdă zînele. Tu ești mai mică, Manga. Și sînt prea multe lucruri pe care nu le știi... Cată-ți mai bine mila în altă parte...

Vorbele acestea le schimbase Manga cu zînele, surorile mai mari, tocmai la vremea cînd, în templu, Solon era plecat în fața zeului de fildeș și îi făcea făgăduiala că va aduce jertfă chiar pe copila ce o să-i cadă dragă.

Și iată, fără ca să-și asculte surorile mai mari, Manga se duse din nou, în noaptea care urmă, pe țărmul înflorit al mării.

Cerul părea o scoică mare de sidef în care strălucea mărgăritarul nopții, luna.

Apa se învăluisese parcă într-o mantie bătută toată în rubine.

Și regele, obosit de atîta zbucium și de petrecerea din timpul serii, dormea ca de obicei, pe un așternut țesut în fir de aur, la țărmul mării, în grădină.

Manga urcă pe coastă, se apropie de rege și se uită la el. Era frumos, subțire, nu se trăda nimica pe chipul lui că ar putea să aibă în inimă răutate, înșelăciune, viclenie.

Solon tocmai visa că se afla în templu și se ruga. Zeul se uita crunt la dînsul și îl amenința cu moartea, de nu îi urmează poruncile întocmai.

Și atuncea el oftă, rosti ceva prin somn.

Manga, îngrijorată, se apropie de dînsul și îl mîngîie pe obrazii reci, îl sărută pe buze și îi șopti cu nesfîrșită milă:

— Dormi, dragul meu... Manga ta te veghează...

Cum spuse vorba asta, regele se trezi, se ridică în cot, și o văzu pe Manga lîngă dînsul. Pe cer o mîină nevăzută aprindea candelabre din mii și mii de stele, poate anume pentru Manga și pentru noaptea ei de nuntă.

Solon o luă pe draga lui în brațe. Ea vru întîi să fugă. Știa că de se lasă să fie îmbrățișată de către un muritor, își pierde puterea și vraja ei de zîină. Dar deodată privind pe rege, înțelese bine că îi este atît de drag, încît de acuma toate îi sînt totuna, orice ar fi să se întîmple.

— Iubesc, rosti și Solon, uimit, nebun de fericire. Mi-e inima fierbinte. Iubesc, iubesc, iubesc!... Cine ești tu, iubito, de îmi bate întîia oară inima pentru tine?... De unde vii, și cum?

— Sînt zîina cea mai mică din toată apa mării, mă cheamă Manga, rosti copila, cu fața îmbujorată, și am venit la tine, mărite rege, căci îmi ești drag...

— Mangalia se va numi orașul, în care tu vei fi de acum înainte regină, mai spuse Solon, care uitase făgăduiala ce o făcuse zeului său. Vrei ca să îmi fii mireasă?...

Zîna își plecase capul la pieptul regelui, nespus de bucuroasă de atîta fericire ce îi aducea.

Și iată se iviră, de nu știu unde, și slujitorii la strigătul puternic al regelui. Se așternură mese în grabă mare. Se aduseră bucate. Veniră oaspeți. Și începură nunta.

Urcată pe un jilț înalt, Manga ședea alături de Solon, pe frunte cu o coroană de aur. Neguțătorii se plecau în fața ei și îi strigau:

— Slăvită fii, regina noastră, mireasa albă a lui Solon!

— Manga se cheamă, le spunea regele, de aceea și orașul nostru va purta de astăzi înainte acest nume...

— Mangalia, Mangalia se va numi orașul nostru, strigau neguțătorii.

— Să se desfacă butoaiele cu vinul cel mai scump și sclavele să dănțuiască... porunci Solon.

Manga primi și ea o cupă. Cînd o sorbi, simți că o străbate un foc ce îi alerga prin vine ca o nălucă.

Și, ca să îi facă plăcere regelui, sări și ea în mijlocul sclavelor și începu să dănțuiască pentru dînsul.

Nicicînd nu mai văzuse Solon asemenea minune. Manga se înmlădia în tactul desmierdat al flautelor; parcă nu atingea pămîntul, parcă zbura.

Danțară și cîntară întreaga noapte. Spre dimineață Solon duse pe regină către palatul lui cel mare de alabastru și de ambră, și luînd în mîină lira, porni și el să cînte:

*Noaptea învăluie încă grădina,
Un cerb și-o căprioară-s la fîntînă,
Sorb apa limpede cum e cleștarul,
Iar plantele, abia, abia suspină.
Marea foșnește încet pe maluri
Și eu mă urc pe trepte către tine.
La ușă-mi leapăd mantia și coiful
Și nu-mi păstrez decît armura.
Tu te-ai ascuns sub baldachinul de mătase
Și mă aștepti cu dulce-nfiorare.
Luna, privește-o, își ascunde fața...*

Tîrziu, tîrziu, ieșiră pe terasă, mergînd înlănțuiți. În mare, Manga văzu pe toate zînele în rochiile lor albe, plutind, făcîndu-i semne.

— Întoarce-te, întoarce-te în apă, Manga, îi strigau ele.

Solon nu le auzea. El nu putea să înțeleagă graiul zînelor.

— Nu pot, răspunse Manga în graiul lor, ce nu putea să fie auzit de nimeni, pentru că își vorbeau numai în gînd.

— De ce, de ce, surioară?... se înfiorau de teamă zînele. Nu cumva te-ai lăsat îmbrățișată de rege?

— Ba da, răspundea Manga, ba da, și sînt atît de fericită...

— Vai ție, vai, surioară, se îngrozeau mai tare zînele. Ce te vei face, draga noastră Manga?

Și toți neguțătorii țipau și chiuiau în vremea asta:

— Slavă reginei noastre Manga!

În timp ce zînele plîngeau:

— Vai, nouă... Vai, mai ales ție, iubita noastră Manga!

Pe cînd se petreceau acestea toate, soarele începu să se ivească deasupra apei, aruncînd raza cea dintîi.

Solon se deșteptă din amețeală, își duse mîna peste frunte și își aminti de tot.

— Manga, îi strigă el iubitei, fugi iute, draga mea regină, ascunde-te în mare!... Ascun...

— E prea tîrziu, răspunse o voce, și în fața lor se arată zeul, cu mîna întinsă către Solon.

— Nu eu... Nu îmi cere mie asta, nu pot, răspunse Solon. Îndură-te, o, zeule... Acuma o iubesc pe Manga...

— Tu însuși vei aduce-o în templu, glăsui iară zeul. De plete vei aduce-o, cum ți-e făgăduiala.

— Așa? Acesta-i legămîntul?... zbiera pe scări mulțimea ce o aclamase pînă atunci pe Manga.

Iar fata sta pe lespezi, unde o zvîrlise Solon de teamă cînd se ivise zeul, încă zîmbind, neînțelegînd prea mult din cele ce se întîmplă, cu mîinile întinse către rege, cerîndu-i ajutor.

— Tu însuși vei aduce-o, repetă zeul cu ochii țintă către rege, o vei jertfi negoțului și aurului — mie, glăsuia zeul.

— O vei jertfi, da, da, urla mulțimea ce se apropia cu amenințare din ce în ce mai mult de Manga, cu mii de mîini întinse, gata s-o prindă și s-o sfîșie. Altminteri o luăm noi.

Și atuncea dintr-o dată Solon se hotărî. O luă pe Manga lui de plete.

Cu aceleași mîini o luă, cu care o mîngîiase mai înainte și porni cu ea spre templu. De ce se apropia de templu, inima lui era mai tare.

— Iubitul meu, se ruga fata, pe care Solon o tîra prin gloduri, oprește-te puțin să îți cînt un cîntec.

Dar el acum nu îi mai auzea suspinul. Era ca surd.

— Aș vrea să îți dănuiesc ca astă noapte, plîngea fata...

El nici n-o mai vedea. Era ca orb.

— Ha, ha, ha, ha!... rîdeau neguțătorii. Solon își va jertfi mireasa, regina lui, zeului nostru, negotului nostru, aurului nostru... Ha, ha, ha, ha!

Și îl urmau înghesuindu-se între dînșii, glumind și veselindu-se neconținut.

Solon nu mai vedea nimic în afară de templu.

Iată acolo și zeul!... Sta nemișcat în haina lui de fildeș, parcă nu se clintise niciodată de pe soclu. În fața lui, altarul pentru jertfă.

Regele Solon a trîntit-o pe Manga, pe altar, ca pe o mielușică pentru jertfă. Preoții i-au adus îndată



un cuțit. Și regele l-a luat în mână, l-a îndreptat spre pieptul fetei.

Cît el a luat în mână și cuțitul, zînele, ce priveau din ape spre cele ce se întîmplă, au alergat la duhul mării, la Nahado.

— Ajută-ne!... Ajută-ne, Nahado! au început ele să țipe înspăimîntate. Solon jertfește zeului cel crud pe Manga, pe sora noastră...

— Asta nu se mai poate, a pufnit duhul... Asta-i prea mult!...

S-a pogorît în fundul mării ca un fulger și a aprins niște cazane mari, vrăjite.

Marea a început să clocotească, pămîntul să se clatine, mai mult, mai mult... Templul întîi, apoi întreg orașul: cu case, cu grădini și cu terase, s-au clătinat ca o corabie pe vreme de furtună. Apoi s-au prăbușit cu zgomot groaznic, cu țipete de spaimă și de moarte, în fundul mării.

Deasupra zidurilor sfărîmate a năvălit în clocot apa, le-a învăluit ca într-un giulgiu verde, în timp ce zînele plîngeau cu jale, pe sora lor cea mică, Manga.

Au mai căzut cîteva stînci deasupra și marea a adus nisip să șteargă totul...

Solon a împietrit în mână cu cuțitul. Manga la fel, trîntită pe altar. Zeul s-a sfărîmat în bucățele. Neguțătorii au pierit sub ape...

Din tot ce a fost n-am mai rămas nimica... Ici, colo, cîte un ban adus de valuri, ici, colo, cîte o piatră rătăcită...

Consul și Taița

Povestea asta, vă spun drept, o cînta vîntul într-o seară prin fața casei mele. Și şuiera:

— Phiii!... Phiii... Ascultă colea!... Nu știi nimic... Ai auzit tu de povestea uriașului, de tronul de pe dealul Consul? N-ai auzit?... Ehe-he-he!... Vezi?...

Și vîntul a început să povestească.

— Odată, demult tare, poate chiar înainte de Tauctis, marea se întindea deasupra țărmului pînă departe în zare, pînă la munții cei înalți, întunecoși, din soare-apune.

Pînă acolo răzbăteau pescarii cu bărcile și prindeau pește.

De-acolo înainte era împărăția unui uriaș; împărăție mare, puternică, și care se întindea la rîndul ei peste întreg pămîntul.

De la o vreme însă uriașul a îndrăgit o fată, pe Taița, copila unui duh — duhul pămîntului și al pietrii.

Și a trimis crainici, cu daruri multe și bogate, să ceară fata.

— Nu vreau să mă mărit cu el, a zis Taița și a început să plîngă în hohote. Nu-mi este drag. E și urît, bolovănos, nu știe să cioplească piatra... Eu am visat odată că voi iubi un tînăr, care îmi va dovedi că mă îndrăgește, tăind din piatră pentru mine cu dălțița un trandafir, care să pară viu, să aibă și mireazmă...

— Astfel de cioplitor în piatră nu se află, copila mea, a răspuns duhul.

— Ba da, se află, a zis Taița, am visat eu... Și se făcea că trandafirul creștea după aceea la fereastră, iar cioplitorul mi-era drag... Tată, îndură-te de mine; dă-mi voie să aștept, să vină cioplitorul, să-mi pună floarea minunată la fereastră.

— Bine, Taița mea, a rostit duhul, care-și iubea nespus de mult copila. Va fi precum dorești...

Și a trimis îndată uriașului răspuns, că fata lui, Taița, nu vrea să se mărite decît cu acela care va ști să taie din piatră cu dălțița un trandafir, care să-i crească la fereastră, să pară viu, să aibă și mireazmă...

S-a infuriat uriașul, dar nu avea ce face... Putea el să sfărîme munții, putea să poruncească, dar nu putea să taie în piatră cu dălțița un trandafir. Și atunci a strigat tare, să plece slujitorii în toată împărăția, și să-i aducă în față pe toți aceia ce știu să dăltuiască.

Au plecat slujitorii și cercetînd cu sîrg prin sate și orașe, au strîns toți cioplitorii, toți cîți puteau să umble în mînă cu dalta și ciocanul.

— Să vă încercați puterea, le-a poruncit uriașul. Și acela dintre voi care o să poată ciopli din piatră rece un trandafir, va primi ca răsplată un colțișor din țară și un sac plin de nestemate. Hei!... Cutezați?...

Unii au dat din umeri, alții au spus pe față:

— Noi nu putem să facem lucrul acesta, uriașule.

— Un trandafir e viață; și piatra este piatră... Cum o să poată face un om din piatră viață?...

Alții au vrut să încerce; dar nu au izbutit să facă decît o formă înghețată de piatră, ce nu avea nici viață, nu avea nici mireazmă...

— Mai porniți încă o dată! a dat răcnet uriașul spre slujitori. Căutați prin munți, pustiuri, păduri, prin orice locuri cît de ascunse. Și să nu cutezați a vă întoarce, de nu aflați nici de astă dată pe omul ce știe să dăltuiască din piatră un trandafir cu viață...

Tîrziu, tîrziu, nu pot să spun cam după cîtă vreme, iacătă slujitorii se întorc. Și aduc cu ei un tînăr frumos și subțirel, doar cu o dălțiță în mînă.

— Cine ești tu, băiete? țipă la el cu încruntare uriașul.

— Sînt cioplitor în piatră, îi răspunde băiatul. Mă cheamă Consul. Și am venit la poruncă, după trimișii tăi...

— L-am aflat într-un munte, adaugă slujitorii. Trăia ascuns acolo ca o sălbăticiune. Dar știe să taie în piatră orice... Am văzut noi cu ochii cum dăltuia într-o stîncă arbori, fire de iarbă, flori și viețuitoare.

— Hm!... Hm!... face uriașul. Eu care urnesc munții numai cu un cuvînt și am în stăpînire o omenire întregă, nu pot să fac astfel de lucruri. Și o să poată ăsta, tînăr, și așa bicisnic la trup? Nu-mi vine, slujitorilor, a crede...

— Măria ta, grăiește băiatul cu îndrăzneală uriașului, ca să cioplești în piatră, nu-ți trebuie trup mare și nici putere multă, nu-ți

trebuie stăpînire peste cetăți și oameni, ci numai o inimă înfocată. Atîta...

— Inimă?... Pentru piatră?... Ha, ha, ha!... zbiară uriașul. Ești un netot, băiete, se vede bine. Dar ești cutezător. Și de aceea îți poruncesc ca să cioplești în piatră pentru mine un trandafir; să aibă și mireazmă... De nu, am să-ți tai capul pe loc...

Și cum a rostit vorba uriașul, l-au și luat slujitorii pe Consul; l-au dus cu dînșii pînă la duhul pămîntului și al pietrii.

— Slăvite duh, s-au plecat slujitorii, stăpînul nostru, uriașul, îți trimite pe tînărul acesta să împlinească voia copilei tale pentru dînsul. De nu va face lucrul, așa cum se cuvine, el o să-și piardă capul. Binevoiește dară și arată-ne ferestrele Taiței; arată-ne și piatra din care trebuie să cioplească floarea cea minunată...

Era tocmai la vremea cînd fata se trezea din somn și ieșea la fereastră, să-și răcorească fața în vîntul dimineții.

Cum a zărit-o băiatul pe Taița — pe loc a și îndrăgit-o. Era, ce este drept, frumoasă tare Taița, cu părul lung, șuvițe de aur și mătase, cu trupul unduios ca o nuia de salcie, și ochii... De ochi ce să mai spun, mai mîndri nu se poate...

Și a luat în mînă Consul pe dată o piatră: o piatră mare, roșie, o piatră de rubin, piatra pe care i-o dăruise chiar duhul, să sape într-însa trandafirul.

Privind-o pe Taița din zori și pînă în seară, cu inima bătîndu-i, el a cioplit acolo, în fața ferestrei, pe îndelete, o vreme. Și a făcut o floare, cum nu se pomenise de cînd e piatra piatră... Un trandafir ca focul, care avea petale ca buzele Taiței, moi și tulburătoare; și mai avea, — ce socotiți? — și o mireazmă, dulce și amețitoare, ca răsufarea ei...

Cînd a sfîrșit cu floarea, i-a cioplit Consul și o tulpină din piatră de safir, a făcut apoi și o rădăcină tot din aceeași piatră.

Și a răsădit-o floarea întregă, așa cum se afla în glastră, chiar lîngă geamul fetei.

— Doamne, ce mai minune!... Nu știu ce puteți crede... Floarea aceasta știa să cînte, dragi prieteni, floarea știa și stihuri...

— Tată, s-a rugat fata atunci, cu înfiorare, de duh, tată, nu vreau să plece preaiscusitul Consul de lîngă noi... Spune-i să mai cioplească și alte flori și să ne facă o grădină întregă aici, în țara noastră de duhuri și fantasme...

— De-o vrea, să stea, a grăit duhul, eu nu sînt împotriva, copila mea... Îmi este drag și mie flăcăul. Să încercăm anume și să-l oprim!...

Și l-a poftit chiar duhul cu vorbă blîndă pe Consul: să mai rămînă acolo la el și să-i cioplească o grădină întreagă din piatră. În schimb, o să-i dea plata pe care i-o va cere, oricare ar fi...

Cît a cioplit băiatul grădina aceea de piatră, fata i-a stat mereu alături. L-a îngrijit ea însăși. Cu mîna ei îi aducea mîncare și băutură — din cele mai alese... Ba, uneori, spre seară, cînd Consul, trudit, lăsa dalta deoparte, fata îl privea cu ochii pierduți în ochii lui și îi spunea:

— Aș vrea, iubite Consul, să fiu și eu o piatră rece și fără formă, ca tu, cu măiestria pe care o ai, să-mi poți da iară viață, cioplindu-mi chip, simțire și cîntec dintr-o dată...

Consul zîmbea la vorbele acestea ale Taiței și o strîngea în brațe. Ce și-au mai spus după aceea, nu mai cunosc; dar fata s-a hotărît să fie a lui Consul. L-a sfătuit deci să o ceară tătîne-său: răsplată că i-a făcut grădina.

Și nu pot spune sigur... Poate... Poate că însuși duhul s-ar fi învoit. Numai atîta că soarta n-a vrut să fie astfel cum o puneau la cale cei doi tineri.

Nu știu prin ce întîmplare, uriașul a aflat de gîndul pe care îl aveau acum fata și Consul. Și cunoscînd apoi că se iubesc, s-a ridicat cu vuiet, ca marea, cînd urlă jos, în ape, Tauctis.

— Cum?... Îndrăznesc?... răcnea uriașul din răspuseri.

Și avea uriașul acesta și el putere mare. Avea și prieteșuguri cu un drac, Dolojman, ce bîntuia pe atuncea și apa, și pămîntul.

Dracul, chemat pe dată, a schimbat pe uriaș la chip și la statură. Uriașul a putut astfel să se strecoare în tainica grădină, plină cu flori de piatră, ce susurau în cîntec.

Și a furat pe fată, pornind după aceea în goană mare, călare pe un balaur.

Duhul a prins însă și el îndată de veste. S-a luat după uriaș: întîi ca un nor mare ce acoperise tot cerul; apoi ca o furtună, care bătea cu furie din spate pe tîlhari, pe urmă ca un trăznet care lovea într-una cu sulite de foc.

Balaurul, împuns în pîntec de uriaș, fugea însă mai tare. Băgînd dară de seamă duhul că nu-l mai poate ajunge și nu poate să-și scape fata, a rostit niște vorbe de vrajă și a făcut un semn.

Pe dată s-au ivit stînci mari în fața fugarilor, închizînd drumul; dar tot atunci uriașul a lovit în balaur cu palma pe spinare. Acesta, fără preget, a făcut doar un salt. Și a trecut peste stîncă, așa cum trece vîntul cînd lunecă pe munte.

A sărit drept în mare; s-a făcut într-o clipă o corabie cu pînze. Uriașul a început să sufle în pînze. Pînzele s-au umflat. Corabia s-a îndepărtat pe mare și a pierit în ceață numaidecît. Duhul, ajuns pe țărmuri, n-a mai văzut nimica. Nimica... decît valuri.

Fata plîngea amarnic în acest timp și se gîndea cu deznădejde la Consul. Duhul gemea pe țărmuri. Căuta, sărmanul, o răzbunare și n-o afla. Puterea lui i se sfîrșise chiar de la țărmul mării. De jale și durere, văzînd că nu găsește nici o cale să-și scape fata, s-a schimbat într-o piatră.

Consul, sărmanul Consul, cu pasul lui mărunț de ființă omenească, umbla, pierdut din fire, și o căuta pe fată, ba ici, ba prin tot locul. Cînd a ajuns în cele din urmă și el la țărmuri, și a aflat năpasta, că a fugit uriașul cu fata peste mare, s-a hotărît:

Se va urca în barcă și va pleca s-o caute, oriunde ar fi ascunsă.

În acest timp uriașul, în brațe cu Taița, plutea pe marea nesfîrșită. Rîdea tiranul de bucurie că a izbutit să păcălească pe duh, rîdea și de copilă, care își jelea cu o mîhnire fără seamăn iubirea sa pierdută.

— Vom face o nuntă mare, tot glăsuia uriașul. Și vom avea copii, copii mulțime... Atuncea și bătrînul nu va avea ce face. Se va supune soartei... Și se va învoi ca fata lui să îmi fie soată.

Spunînd astfel de vorbe, uriașul a întins mîna spre apa cenușie care fierbea în valuri.

Și încotro a întins el mîna, apa s-a prins, ca iarna, cînd este strînsă în ghețuri. Întîi s-a prins o coaje subțirică și nu prea lată. Coaja s-a întins pînă departe și s-a făcut adîncă.

Și în acele locuri pe unde apa vuisse pînă atuncea înfiorată de vînt și clocotind, a răsărit un pămînt nou.

Corabia uriașă pe care pluteau ei a stat cuprinsă din toate părțile de scoarța aceea tare ce răsărea în jur.

Pămîntul se făcuse, dar semăna cu marea din care se născuse. Apa încremenise cu valuri de stînci sure, vrîstate pe deasupra în piatră albă, ca spuma de pe apă.

— Să netezim oleacă pămîntul acesta, prea seamănă cu marea, a hohotit uriașul, vesel că izbutise cu bine în tot ce făptuia.

Și a întins încă o dată peste pământ palma lui grea și mare, dînd jos creste ascuțite de piatră, vîrfuri, ca stropi de apă ce spumegau din valuri. A netezit cu palma marea ce împietrise.

Pe urmă a luat în brațe culmile doborîte și a zidit din ele un palat măreț din stîncă de grezie cenușie. A dus fata înlăuntru. A mai luat niște pietre, și le-a atins cu mîna, schimbîndu-le în podoabe, în lucruri măiestrite.

— Și acum să facem nunta!... a glăsuît uriașul. Toate sînt pregătite pentru petrecere.

— Ba nu, a spus Taița, ce socotea în sine să treacă vremea. De vrei să-ți fii mireasă, uriașule, îți cer să-mi faci mai înainte un tron din piatră scumpă de porfiră, bătut în malachită, avînd mînere roșii de marmură adusă din fundul mării... Altminteri îmi iau viața cum mă atingi cu mîna...

S-a dus pe loc uriașul să caute cele cerute de Taița, și a adus pe spate un munte de porfiră; iară pe brațe malachită... A coborît după aceea în marea ce se întindea încă spre răsăritul pămîntului cel nou, și s-a întors de acolo cu marmura cea mai aleasă.

Copila, în astă vreme, tot așteptînd pe Consul să vie, să răzbească pînă la ea, s-o scape, ieșise la fereastră, se uita către ape.

Marea era gălbuie. Valuri treceau într-una domoale și se spargeau la țărmuri ca niște praguri mișcătoare.

— Duhule! Duh din apă, a început Taița să se roage, ajută-mă. Și eu sînt o copilă de duh. Fă ca să întîrzie uriașul cu clădirea pe care i-am cerut-o, pînă sosește Consul al meu...

Cum a rostit Taița cuvintele acestea de rugă, s-a auzit un muget adînc venind din valuri!

— Bine, copilă, am să te-ajut.

Vorbise chiar Nahado, bătrînul duh al mării și al pescarilor.

Și apoi, din acel ceas, tot ce clădea în timpul zilei uriașul, noaptea se spulbera de parcă n-ar fi fost. Ieșea numai în zori Nahado cu capul dintre ape, făcea un semn spre tronul pe care îl tot ridica uriașul și el se prăvălea.

Ei, trece o zi, trec două, trec nouăzeci și nouă, se ia și uriașul de gînduri. Vedea că n-o să poată face în felul acesta tronul niciodată.

Închide atunci pe fată bine într-o cămară, o zăvorește să nu poată fugi, și el se apucă de scobește cu ghearele în stîncă o gaură adîncă. Ajunge pînă la lăcașul dracului.

Îi cere un sfat. Și dracul, Dolojman, cu coarne, coadă lungă, și cu copite negre de cal, se scarpină în bărbuță; mai scormonește jarul cu o furcă ascuțită; citește în jar o taină cum știe numai el și îi răspunde:

— Vraja care îți doboară tronul este făcută de Nahado, uriașule. Ea poate fi învinsă, numai dacă între pietre, acela care le clădește va pune sînge.

— Și altfel nu se poate, măi Dolojmane?

— În alt chip, nu... Clădirea asta cere jertfă și cere sînge... Așa e vraja făcută de Nahado, care este mai tare decît mine...

Se necăjește tare uriașul, dar nu are ce face și o ia pe calea întoarsă boloncănind prin pietre; tunînd și fulgerînd; și socotind în minte: cum ar putea să facă și să silească pe Taița să-l primească de mire, de bună voie, fără ca el să fie nevoit să se primejduiască și să verse sînge pentru dînsa?

Consul pe care îl lăsasem pornind cu barca în larguri, plutise și plutise pe valuri, căutînd să afle urma uriașului și a dragei sale.

Pe cînd plutea astfel pe valuri, vede și el deodată cum marea în jur îngheață. Se prinde întîi o coaje, iar coaja se adîncește, se schimbă în pămînt și în bolovani de piatră.



«Ei, voi porni cu pasul pe marea aceasta împietrită!» și-a spus în sine cioplitorul și a vrut să se ridice din barcă și să plece.

Dar ce să vezi? Tot trupul de la mijloc în vale i se făcuse de piatră.

Iar pe deasupra venea, parcă din cer, o palmă mare, ce doboră coame și vîrfuri ascuțite de piatră. Era însuși uriașul, ce netezea, cum știm prea bine, uscatul, cu mîna lui cea mare cît o țară.

Și netezind, răstoarnă peste băiat și pietre, și pămînt. Pe Consul îl îngroapă ca într-un mormînt de piatră.

Dar Consul nu se lasă. Cum e cu dalta în mînă, începe să cioplească, și își face un lăcaș, în care să se miște oleacă mai în voie. Noroc că lîngă dînsul era o scobitură, o groapă adîncită — care fusese val — și aruncă în ea piatra pe care o cioplește cu dalta.

Sfîrșind lucrul acesta, începe să mai sape și o cale printre pietrișul prăvălit. Se agață, se tîrăște, face și el ce poate, și, într-un tîrziu, ajunge să vadă din nou lumina zilei.

«Dar ce te faci acum, cînd ești fără picioare, sărmane cioplitor? Cum ai să mai ajungi la fata ce sigur că te așteaptă, cum poți tu s-o mai scapi?»

Așa își zice Consul și dorul îl încinge în piept ca focul cu vîlvoare. Apucă iară dalta în mînă; își măiestrește un cal de piatră. Îl măiestrește Consul, atît de bine, încît calul de piatră începe să necheze, să bată din copite. Își mai face și o spadă din piatră ascuțită. Face și un frîu, și o chingă.

Și calul se lungește în fața lui, supus. Băiatul se tîrăște pe brînci pînă la cal; se urcă în șa cu jumătatea de trup ce-i rămăsese; trage de frîu și pleacă.

Umblă și cercetează pămîntul, care fusese odinioară apa mării, bucată cu bucată. Și iată că zărește în depărtare o cetate avînd o turlă înaltă. Consul pornește cu iuțeală într-acolo. S-a apropiat de ziduri. La turla cea înaltă se văd gratii. Și dincolo de ele doi ochi fierbinți, ce caută mereu, mereu, în zare, doar și-or vedea iubitul.

Numai că tot atuncea ieșise și uriașul din gropnița prin care pătrunsese pînă la dracul. Băiatul, cînd zărește pe draga lui în turlă, ridică în sus o mînă și îi strigă:

— Viu, iacă-mă-s, Taiță, sînt gata să dau lupta și să te scap...

Și trage de frîu calul; gonește în jurul zidurilor, căutînd intrarea.

Dar iată că înaintea lui apare uriașul; se înalță ca un munte, și urlă:

— Stai, băiete!... Ce te grăbești atîta? — și în mintea lui vicleană îi încolțește un gînd. Ce vrei? Ce cauți prin țara mea?

— Vreau să mă lupt cu tine, uriașule, și să te birui, oricît ești de puternic! răspunde Consul.

— Tu pe mine? Ha, ha!... rîde uriașul cu poftă. Mai bine află una, ce poate nu o crezi... Nu îmi trebuie Taița... N-a vrut să-mi fie soată, să fie sănătoasă, poate să plece unde o pofti.

— Atunci e bine, frate, se bucură băiatul, dă-i chiar acuma drumul Taiței și avem bună pace...

— Deh, o să-i dau eu drumul, nu ai tu grijă, se întoarce iar uriașul; numai dacă mi-oi face și tu înainte o slujbă...

— O slujbă? Orișicare!... Dacă este s-o fac pentru Taița...

— Oricare? Și mai bine... Iată de ce e vorba...

Și începe apoi uriașul să spună, cum și ce fel, cu tronul, ce cade în fiecare seară. Cum l-a învățat dracul să facă o lipitură între stînci numai cu sînge și totul se va prinde.

— Și dacă îți clădesc tronul, mi-o vei da pe Taița ca să plecăm oriunde, după făgăduială? întreabă Consul. Nu mai vrei altă slujbă?

— Nu, nu mai vreau nimica... Mi-ajunge dacă îmi clădești tu tronul...

Și atuncea fără multă vorbă, Consul începe munca rugîndu-l atîta pe uriaș:

— Vestește-o numai pe Taița de cele ce se întîmplă. Spune-i că în scurtă vreme vom fi iar împreună și vom pleca spre casă.

— Îi spun, n-ai nici o teamă, zice uriașul.

Și urcă spre cămara unde ședea Taița, și-i spune cu glas tare:

— Ei, dragă fetișoară, curînd e gata tronul cerut de tine. Pe el vom sta alături la nuntă. Ni-l făurește acuma iubitul tău, pietrarul... Dar ca să-l făurească, Consul va pune sînge pe fiecare piatră. Tu l-ai vroit, Taițo, tronul acesta, ca să întîrzi nunta cu mine. Și asta îți va fi pedeapsa!

— Eu l-am cerut, hapsîne, îi strigă fata cu inima zdrobită de durere, dar nu să-l facă dînsul, ci tu... Tu, blestемate... Și am să-l rog îndată pe duhul apelor, Nahado, ca să deslege vraja... Să nu mai verse sînge iubitul meu...

— Tu roagă pe duh, precum poftești, a început să rîdă uriașul, dar Consul nu o să aibă de unde afla că vraja e deslegată... Și eu îl las anume să își piardă tot sîngele din vine. Ha, ha, ha!...

Consul, în vremea asta, urcat pe bidiviul care îi urma porunca, săpa, săpa fără de contenire porfira cu dălțița. Urca pe urmă piatra și o lipea cu sînge. La lipituri puneă după aceea cu grijă și podoabe de verde malachită.

Și tot clădea cu rîvnă neobosită tronul, pe care fata îl ceruse uriașului numai cu gîndul să treacă vremea și să sosească Consul. Dar iată că la rîndu-i uriașul i-l ceruse lui Consul, să i-l ridice cu sînge și cu jerftă.

Cu fiecare treaptă ce o ridica băiatul pe tron, vărsa atîta sînge din vinele deschise, că îi scădea mereu puterea, și își pierdea din zile.

Consul vedea, înțelegea și asta; dar socotea:

— Ce o fi, poate să fie... Nu îmi pasă; dacă fata ce mi-e atît de dragă poate să scape cît mai curînd de aici, din temnița de piatră a uriașului.

Și tot muncea, mai iute, mai iute, să termine...

Și astfel trecea timpul... Trecea încet ca melcul.

Iar fata, închisă în turnul cel înalt, de după gratii, cu inima oprită de spaimă, căuta să vadă tronul, care pe cît se înălța, pe atît îi scurta viața preadragului său Consul. Căuta apoi să strige, să îi spună să înceteze munca aceea ce îl nimicea, dar el era departe și cioplea bolovanii. N-o auzea... Și tronul se înălța, se înălța într-una...

Cînd a ajuns zidirea pînă la norii albi ca spuma, care pluteau deasupra lui, cînd piatra de porfiră, bătută în malachită, a fost clădită toată, a pus Consul la tron și brațele din marmură, așa cum le ceruse Taița. Nu mai avea băiatul în vinele secate decît o picătură din suc viu al vieții. Și a pus-o și pe aceea pentru fată, ca să se prindă bine de tron acele brațe din marmură ca focul.

Uriașul ce pîndea din depărtare, văzînd că munca e sfîrșită, că totul este gata, iar Consul e pe moarte, a început să rîdă de el și să-l batjocorească.

— Te-am păcălit, băiete... Tronul îmi trebuia ca să o pot lua eu pe Taița de nevastă... Și ca să îți verși tu sîngele; să îți dai viața...

Rîzînd, rîzînd, uriașul nu are cum să vadă că dintr-o dată din spate începe să se înalțe o ceață verde; și în ea, crunt, se ivește însuși duhul Nahado. Nu vede nici că duhul aruncă stropi din apă asupra lui.

Numai cînd pică stropii, simte uriașul în trup o amorțeală; un somn adînc, de moarte, îl prinde în jurul frunții. I se închid ochii. Și cade ca o piatră; vine de-a rostogolul; și alunecă în mare.



Nahado, cu piciorul, îl zvîrle în depărtare și valurile îl poartă în larg, spre cine știe care alte țărîmuri.

Aruncă încă o dată bătrînul duh din apă stropi albi către palatul unde era închisă fata.

Palatul piere prefăcut în ceață și fata iese afară; nu știe ce să facă și strigă disperată:

— Iubite!... dragă Consul! Unde te ascunzi, iubite?...

Și fuge în sus, pe înălțime, către tronul pe care zace Consul, avînd încă dăltița în mîină. Alături este calul ce și-a plecat pe umărul său capul și geme încetișor.

Și plînge acum Taița; îi pregătește iubitului său patul cu așternut de frunze pe tronul de porfiră clădit de el.

— Al tău e, tu se cuvine să te odihnești aicea! suspină ea.

Și plînge, și tot plînge; pînă ce, din lacrimile ei fierbinți pornește un izvor blînd...

Copila se preschimbă în apă ce susură întristată și înconjoară duioasă, parcă îl îmbrățișează, tronul acela de porfiră bătut în malachită, pe care doarme Consul.

De vreți să știți vreodată cum sînt aceste locuri de legendă, duceți-vă în Dobrogea, dragi prieteni. Aici se află dealul ce se numește Denistepe, sau precum îi spun alții: dealul mării. Urcați-vă pe dînsul. El nu e altceva decît corabia pe care a purtat uriașul fata cînd a răpit-o din grădina florilor de piatră. Se vede bine botul corăbiei oprite. Și ancora mai este pe undeva, pe o stîncă. În jur se vede marea pe care a impietrit-o cu vraja lui uriașul, pe care apoi a netezit-o tot el cu mîina.

Iar colo este tronul, numit și dealul Consul.

Sub deal se află rîul Taița. Sînt lacrimile fetei, care se varsă pentru Consul, neconținut prin veacuri...

Pescarul cel vesel

In ceasul acesta de seară, cînd cerul e albastru ca sineala, cînd iarba și copacii par și ei albaștri, iar luna iese albă, învăluită într-o horbotă străvezie de nori, cînd pînzele corăbiilor ce s-au ivit în zare par niște fantome ciudate care plutesc deasupra mării, aș vrea să povestesc, dragi prieteni, o întîmplare de demult, care s-a petrecut la țărmul mării...

Ce este drept, pescarii cei bătrîni, bătrîni, și abia de își mai aduc aminte, cînd îți arată drumul ars de soare de la Agigea, că ar fi fost cîndva prin locurile acestea o cetate, pe care o stăpînea un rege mare...

Palatul lui semeț era zidit din marmură trandafirie și din granate, și se afla chiar pe locul acesta, unde se aude apa cum sună între pietre cu zgomot surd de tobe; aici, unde se vede întîia oară dimineața cum iese soarele din apă, rostogolindu-se apoi încet deasupra țărmului ca un uriaș ceaun de aur.

Și ar fi fost slăvitul rege, ce stăpînea acest palat, pe deplin mulțumit, pentru că pace avea cu toți vecinii și bogăția îi era destulă; numai că tot era și într-însul o durere care îl rodea, așa cum roade apa o stîncă, încet, încet, și fir cu fir, pînă ajunge un bolovan rotund, ce îl poate trage în sînul său, să îl sfărîme în întregime, să îl preschimbe în nisip.

Și spun aceasta, pentru că regele avea o fată, pe preafrumoasa Caliope, care fusese însă blestemată de Dolojman, de dracul ce bîntuia încă pe atunci ținutul mării, și care îl dușmănea pe rege.

Blestemul lui suna ca fata să nu dorească alta în lumea asta decît danțul; dar toți cîți vor danța cu dînsa să cadă fulgerați. Și astfel să se chinuiască Caliope întreaga viață între dorința de a danța și neputință. Pentru că acei ce vor afla de blestem, de teama morții o vor

ocoli, socotea dracul. Și chiar de ar danța cumva cu dînsa vreun tînăr, el ar pieri sub blestem. Copila ar fi suferit atunci mai mult, de re-mușcări.

Și nu ar fi putut să scape, decît dacă s-ar fi aflat vreo vrajă care să fie mai tare decît blestemul. Dar cine are asemenea putere, ca să sfărîme blestemul crunt al dracului?

Nu avea nimeni.

De aceea sta copila mereu însingurată la o fereastră a palatului, privind cu ochii triști spre marea nesfîrșită, ce se întindea în fața ei.

Se străduia, precum putea, să își stăpînească dorința de a danța.

Și cum să înfrîni pornirea ce este hotărîtă de un blestem? Tînjea; se ofilea ca floarea, cînd e stropită de argintul cu foc de moarte al toamnei reci.

Și regele, de, ca un tată, mai îndemnat și de regină, a dat de veste în toată omenirea că el e gata să își dăruiască fata de nevastă, avînd și zestre toată țara, aceluia ce va putea să o scape de acest blestem.

Ei, astfel de răsplată nu e de ici, de colea. S-a auzit pe întreg pămîntul de o asemenea ispită. S-a auzit de Caliope că e și blindă și frumoasă, că este un boboc de copiliță cu păr bălai și ochi codați; dar că amarul ce o apasă nu se va spulbera decît atunci cînd un bărbat va izbuti să afle o vrajă mult mai puternică decît blestemul. Și avînd această vrajă, să poată danța cu fata o zi întreagă, fără să cadă fulgerat. Atunci blestemul s-ar risipi și Caliope ar ajunge ca toate celelalte fete de pe pămînt.

— Păi să încercăm, au spus mulțime de flăcăi: feciori de regi sau împărați, bogați, săraci, hoinari, viteji, sau poate numai dintre aceia care doreau să își găsească și ei o țară și un culcuș pe undeva, prin lumea largă. Să încercăm!...

Și fiecare a plecat să caute și să afle la vrăjitori, sau înțelepți, sau la bătrîni, vreo vrajă sau vreo taină care să biruie blestemul lui Dolojman, și ei să capete puterea de a danța cu Caliope o zi întreagă, fără să cadă fulgerați.

După ce au aflat aceste vrăji, sau taine, fieștecare cum a putut, au început să plece. Și au venit pe țărmurile noastre, unii în corăbii, alții pe jos sau în calești.

Au poposit cu toții la palatul pe care îl stăpînea măritul rege și i-au grăit că ei sînt gata să înceapă danțul cu copila și, la nevoie, să înfrunte orice primejdii, că ei sînt gata să o scape de blestem.

D-apoi cînd au văzut-o flăcăii pe Caliope — nu ziceți voi că au rămas cu toții ca fermecați?

— Vrem să danțăm: moarte sau viață!... au rostit dară flăcăii în cor, zărind copila întristată. Cunoaștem și noi vrăji și taine, și nu ne temem.

Cum au rostit flăcăii cuvintele acestea, și la porunca pe care a dat-o regele, s-au grămădit în sala de primire muzicanții. Și la un semn pe care l-a făcut tot regele, au început să cînte muzicanții întîi încet, încet, din harfe; apoi a început să se audă și glasul naiului. Deodată a răpăit o ploaie. Nu era ploaie; erau tobe, ce bubuiau ușor în ropot.

Și danțul l-a început fata cu un băiat ce avea ochi ca două stele și plete ce îi cădeau pe umeri ca grîul care dă în pîrgă.

Au danțat ei un ceas, sau două, sau trei... Fata danța fără odihnă, parcă era cuprinsă într-o vîltoare din care nu mai putea ieși, dar el, sărmanul tînăr, palid, se clătina, întîi oleacă, apoi mai tare... Apoi din ce în ce mai tare; cu ochii lui ca două stele din ce în ce mai stinși, pînă ce, iată, izbit ca de un fulger s-a prăbușit cu capul pe podele.

Și a fost mort...

A început frumoasa Caliope să plîngă de durere, să îl jelească pe acel tînăr, să își zmulgă părul.

— Doamne!... striga copila. De ce sînt eu sortită astfel, ca să aduc pe lume teamă și moarte, în loc de caldă bucurie, de dragoste și mîngîiere? De ce blestemul, care apasă asupra mea, să îi lovească pe bieții tineri fără de vină?

A plîns ea mult lungită acolo pe podele și suspinînd cu deznădejde; dar tinerii care erau de față, plini de vitează hotărîre, au ridicat-o și i-au rostit:

— Nu e nimic, frumoasă fată, a murit unul, moare altul; dar poate unul dintre noi tot va învinge și fericirea lui va fi mai mare, știind că a răzbătut primejdii, pe care altul nu le poate trece... Să încercăm!... Să încerce alții...

Și odată mortul ridicat de pe podele, au început să sune iarăși muzici, cu harfe îngîinate de fluiere, de naiuri și de tobe.

Și alt flăcău cu ochii vineți ca floarea viorie de cicoare s-a înfățișat și a cuprins în brațe pe fata regelui.

A dănțuit și acesta o vreme și dintr-o dată a căzut și dînsul. Fata n-a vrut atunci să mai danțeze:

— Nu, nu, așa o să vă duceți toți de-a rîndul... Mai bine mă sting eu. Eu nu sînt decît una și voi sînteți atîția. Mai bine mă sting eu...

Dar ei, nici nu au vrut să o asculte. Erau și mulți viteji printre acești tineri. Au stăruit ca să urmeze danțul și încercarea mai departe.

Și au danțat alții... Alții; aproape toți. Pe urmă toți, într-adevăr. N-a mai rămas în viață nici unul dintre ei.

Și au venit alții; alți feciori din lume au poposit acolo la palat, la fel de mîndri, de viteji, cunoscînd alte taine și alte vrăji.

Numai că tot a fost zadarnic.

Cîți au venit aici, cîți au danțat cu Caliope, nici unul nu s-a mai întors în țara sa.

O!... Ce blestem!... O, ce blestem de moarte!... Ce jale întunecată apăsă cetatea regelui!

Și apa, apa hohotea în zilele acelea ca o hienă; parcă lătra cu dușmănie spre cetate. Venise iarna; o iarnă cu zăpezi multe și cu furtuni ca niciodată. Marea era întotdeauna minioasă și se zbătea sub biciul cel tăios al Crivățului. Și clocotea, și se izbea de stînci. Se zbuciuma, vuia pînă în adîncuri. Iar cerul, cerul se înnegrise cu totul, nu mai avea nici lună și nici stele. Se pogorîse jos peste cetate și o apăsă ca sub o cergă mohorîță. Sărmana fată se uita și ea la norii uriași, prin ferestruica de la odaia ei. Și hohotea de spaimă...

O!... Ce blestem!... O, ce blestem de moarte!...

«Nu este alt liman, nu este altă ieșire dintr-un asemenea necaz, se gîndea mult nefericita Caliope, decît să îmi scurtez viața singură, să mă plătesc astfel de soarta crudă ce am pricinuit fără de voia mea atîtor tineri...»

Și poate că ar fi trecut copila chiar de la gînd la faptă, în deznădejdea care o frămînta, pentru că se stîngea și așa cu zile, de nu s-ar fi întîmplat ca într-o noapte să aibă un vis. Un vis atît de limpede, de parcă s-ar fi întîmplat aievea acele lucruri, pe care le zărea de fapt numai în somn cu ochii minții.

I se părea că se întorsese vara și rătăcea pe țărmul mării într-un amurg. O stîncă se vedea în fund ca o dihanie de spaimă, care ieșea cu spatele din valuri. Pe apă pluteau corăbii mari. Și în ceața vînată a serii, pînzele, care fluturau, păreau murdare, parcă stropite cu cenușă. Deodată stîncă se ridică, întinde o gheară ascuțită către corăbii, și le înghite cu lăcomie. Pe urmă strigă către fată:



— M-am îndurat... Blestemul meu s-a isprăvit din clipa asta... Dar trebuie să mai găsești în apa mării copacul zinelor, copacul de mărgean ce cîntă; adu copacul acesta în palat și în el se află o florică, pe care numai dacă o vei privi, ai să fii iar precum ai fost, nevinovată, ușurată, scăpată pentru totdeauna de suferință și dureri.

Cînd s-a uitat mai bine Caliope, stîncă era chiar dracul, Dolojman, — dracul ce o blestemase în pruncie. Era chiar el. Nici o îndoială!...

Deci s-a trezit îndată fata, a alergat la tatăl său și povestindu-i visul, i-a cerut învoirea să plece și să caute copacul de mărgean al zinelor ce cîntă, și care are în el o florică fermecată, pe care numai dacă o va vedea, va fi scăpată de blestem.

Dar regele, ca orișicare tată, nu s-a îndurat să își lase fata, ca să înfrunte talazurile mării; căci o iubea și îi părea rău ca ea să îndure cine știe ce primejdii.

— Am să plec eu, a grăit regele. Pe mine mă urăște dracul, pentru că m-am luptat cu dînsul în tinerețe și l-am învins. I-am zmulș din gheare copila ce o răpise, și care apoi ți-a fost mamă ție, Caliope. Și ca să se răzbune pe mine și pe mama ta, te-a blestemat pe tine Dolojmanul, fată dragă. Deci numai eu sînt vinovat de starea în care te-ai aflat tu pînă astăzi. Tot eu te voi scăpa, căutînd în mare copăcelul a cărui florică fermecată îți va aduce ușurare...

Zicînd așa, slăvitul rege s-a pregătit de drum. S-a scufundat în apa mării și a căutat copăcelul ba ici, ba colo, ba încotro îi arătase fata că îl zărise în vis pe Dolojman.

Era un frig de se încheaga îndată valul sărat al mării; dar regele, avînd în mînă un paloș, își făcea loc în gheață, se scufunda sub apă și căuta într-una copăcelul.

Căutînd, iacătă vede, chiar pe locul acela unde spunea copila că se zărise stîncă din vis, un copăcel cu trunchiul de mărgean. Iute înoată către el. Și cum îl prinde în mînă, începe copăcelul să cînte. Cînta așa de parcă sunau în preajma sa niște țimbale, de parcă se auzeau și niște glasuri duioase care rosteau:

*Soarele înghețat al dimineții
Abia de luminează marea,
În care apele foșnesc sub sloiuri
Și se frămîntă fără contenire.*

*Și în cetatea parcă pustiită
De Crivățul care a bătut azi-noapte,
Oftează la fereastră o copilă,
Fără să simtă că în păru-i
S-au așternut steluțe albe,
Ce scînteiază acuma ca argintul...*

«Acesta este copăcelul cel fermecat al zînelor», își spuse regele și întinse paloșul numaidecît să îl taie.

Dar tot atuncea se ivi din apă și dracul, Dolojman.

— Ehei, mărite rege, îi zise dracul, rînjind, nu poți să ieși din mare după voie copacul cîntător al zînelor, în care este floricica fermecată, de nu îmi faci o făgăduială mai înainte...

— Ce vrei? Ce mai îmi ceri, măi drace? întrebă regele. Nu îți ajunge cît rău ai făcut?

— Ehei, răspunse dracul, mie nu mi se pare niciodată că fac rău de ajuns. Și ca să îți pot lăsa copacul, să îmi dai și tu mie de soată pe cea dintîi copilă care îți va ieși înainte cînd vei atinge țărmul la întoarcere.

— Bine, am să ți-o dau, se grăbi regele, dornic să pună mîna pe copăcelul de mărgean.

Și luînd apoi în mînă copăcelul zînelor, urcă din valuri și porni cu el spre coastă, pe puntea înghețată, ce strălucea pe fața verde a mării.

De ce se apropia de țărmuri copacul de mărgean al zînelor cînta mai tare:

*Și în cetatea parcă pustiită
De Crivățul care-a bătut azi-noapte,
Oftează la fereastră o copilă,
Fără să simtă că în păru-i
S-au așternut steluțe albe,
Ce scînteiază ca argintul...*

Fata, auzind cîntecul acesta, văzînd pe tatăl său cum se apropie, fugi de îndată jos pe trepte, deschise poarta cea mare a palatului și alergă pe țărmul mării strigînd:

— Iubite tată, ai găsit trunchiul din piatră roșie de mărgean, pe care se află floricica fermecată? El este... Se aude pînă aici cum cîntă... Este copacul zînelor...

— Fugi, fugi de lângă țărmul mării, fată dragă, i-a strigat regele cu teamă. Ascunde-te, ascunde-te în palat...

— De ce? se bucura copila. Abia aștept să vii...

— Fugi, fugi din fața mea, îi striga regele tot mai cu teamă. Ascunde-te, ascunde-te în palat.

— Ha, ha, ha, ha!... hohotea dracul de sub gheață. Diseară, când va răsări luna ca o tupsie de aramă, am să te aștept, mărite rege, să îmi dai fata de mireasă; de nu îți păstrezi însă făgăduiala, am să ți-o schimb pe Caliope într-o șerpoaică, și o să te muște chiar pe tine... Ha, ha, ha, ha!

— Fugi, fugi de lângă țărmuri, Caliope, drăguța mea, mai zicea regele îngrozit.

Dar fata îl aștepta cu brațele întinse:

— Nu mă goni, iubite tată, abia te aștept să vii. Să-mi dai copacul de mărgean al zînelor, să aflu într-însul floarea scumpă ce o să mă scape de blestem.

Și urcă regele pe coastă. E cu spinarea încovoiată. Pasul lui calcă greu pe stîncă, pentru că inima îl doare și simte că a îmbătrînit deodată. Iar dracul hohotește pe sub ape:

— Te aștept diseară, rege, să îmi dai fata; de nu îți ții făgăduiala, am să ți-o schimb într-o șerpoaică...

Cui să-i mai ardă acum de floarea fermecată, sau de copacul cîntător al zînelor. Jalea s-a pogorît din nou ca un lițoliu peste palat.

— Trimite, preaslăvite rege, în locul fetei tale, spun sfetnicii când află întîmplarea, pe fata unui rob... O roabă nu înseamnă nimica într-un palat; prințesa însă este o podoabă...

— Așa este, așa voi face... se bucură monarhul de sfat.

Și cînd se lasă seara, trimite regele la țărmul mării pe fata unui rob, în locul Caliopei sale.

Dar dracul sparge gheața cu coarnele ascuțite și țipă către fată:

— De ești într-adevăr fată de rege, spune-mi: ce este mai de preț în lume?

— Mîna care muncește! zice fata de rob.

— Nu, tu nu ești prințesă, strigă la dînsa dracul. Ea ar fi spus așa: «Cel mai de preț este piciorul; cu el pot să danțez.»

Și azvîrle cu minie un șuier spre cetate:

— Să îmi trimeată măritul rege pe fata lui, nu alta... Altminteri am s-o schimb într-o șerpoaică...

Numai că, în seara următoare, trimite regele la malul mării, așa cum îl învață iar sfetnicii, pe o fată de pescar.

Dracul, cum se ivește, țipă spre fata de pescar:

— Ia să răspunzi pe dată, copilă! La ce slujește marea?

— Ca să aduni dintr-însa pește, răspunde fata, îngrozită, când îl vede pe Dolojman, să te hrănești...

— Nu, tu nu ești prințesă, strigă la fată dracul. Ea ar fi spus așa: «Marea slujește să îți desfete ochiul și să te poți plimba pe ape cu barca când ai poftă.» Pleacă înapoi și să îmi trimită măritul rege pe fata care mi-a făgăduit-o; altfel i-o schimb într-o șerpoaică...

În cea de-a treia seară vine la țărm, trimisă de curtenii cei iscusiți ai regelui, o fată de cioban:

Când se ivește, dracul țipă tare spre fată:

— Ce cântec îți place mai mult, mai mult din toate?

— Mie îmi place cel mai mult cântecul din nai, răspunde fata, pentru că se aseamănă cu vîntul când fluieră prin iarbă și se aseamănă cu șoapta pe care o rostește marea când mîngîie nisipurile aurite de soare de pe plajă...

— Nu, tu nu ești prințesă, strigă la urmă dracul. Și nici nu poți să fii. Ea ar fi spus așa: «Îmi place cel mai mult să îmi plec noaptea alene fruntea pe perini de mătase, și să ascult, visînd, cum picură din harfă stropi de argint și rouă...» Deci, pleacă înapoi, fată, și spune regelui că este vremea ca răzbunarea mea să vie asupra lui, a fetei sale, și a curtenilor care l-au sfătuit, a tuturor de acolo din palat...

Și cum a rostit dracul cuvintele acestea, fata aceea de cioban a luat-o la fugă spre palat și l-a vestit pe rege de cele întîmplate.

Dar tot atuncea dracul a izbit cu palma într-o piatră și s-a ivit un țap. A încălecat pe țap și a pornit în goană către palat; poarta s-a dat în lături în fața lui; oștenii au căzut cu nasurile în sulii; iar țapul a urcat pe trepte pînă în camera fetei.

Dracul a înșfăcat-o pe Caliope de o mînă, și așa s-a avîntat pînă la rege.

— M-ai înșelat de trei ori pînă acuma, nu ți-ai păstrat făgăduiala, a zis dracul. Și prin această faptă nechibăuită ce ai săvîrșit, mi-ai dat mie putința să viu pînă la tine. Te mai întreb o dată: îmi dai sau nu pe Caliope de nevastă, să se sfîrșească astfel lupta dintre noi, care durează de atîta timp?

— Nu, tată, nu mă da lui Dolojman!... a suspinat înfricoșată copila. Orice s-ar întâmpla...

— N-am să te dau, a răspuns tatăl, și a ridicat paloșul pentru luptă.

— Dacă-i așa, a mai spus Dolojman, am să vă împietresc pe toți. Și voi rămîne eu singur stăpîn pe locurile acestea.

Zicînd astfel, a dat un nor de fum pe gură. Norul a tot crescut, ca vara cînd se ridică de pe mare pînze de ceață străvezie.

Tot ce a atins sub sine norul a început să împietrească. Regele a simțit cum îl pătrunde prin vine un fior de gheață, fata la fel. Curtenii ce erau în preajmă, oștenii de pe ziduri și de la poartă, slugile, robii, bucătarii, caii din grajd, oile de pe cîmpuri, și gîzele și păsările din văzduh, și peștișorii pe care îi avea Caliope într-un havuz, florile, iarba din ogradă, pînă și focul ce ardea pe vatră, totul a împietrit ca într-o poveste...

Dracul a rîs:

— Ha, ha, ha, ha... O, rege, n-ai vrut să-mi dai pe Caliope de nevastă, și așa mi-ai dat în stăpînire întreg palatul tău!... Ha, ha, ha, ha!...

De atunci, precum se povestește, a rămas dracul stăpîn acolo în palatul de marmură azurie, și adeseori umbla pe țărmuri și răpea fete de prin sate, sau dădea foc, rupea năvoade, sfărîma bărci, făcea răutăți... Și toată lumea pomenea cu spaimă pe dracul cel negru și încornorat, Dolojman, care își avea sălașul în palatul pe care îl împietrise... Și nimeni nu îndrăznea vreodată să se apropie de palatul acesta învăluit mereu în vrajă și în ceață. Îl ocolea din depărtare.

Așa că în ani și ani de-a rîndul au tot crescut în jurul zidurilor ocolite de oameni buruieni mari, înalte, dese, ce le înveleau ca o pădure. Frunzișul lor era mai des ca peria, vițele lor erau ca gardul, pe care îl împletește năvodarul din nuiele. Și o mulțime de huhurezi cîntau într-una acolo între ziduri, vestind pe trecători că mai departe sînt primejdii.

Și așa se scurseră sute de ani; ba, poate chiar o mie...

Trecură anii... Dar într-o vreme, se povestește că se afla pe mare și un biet pescar, un flăcăiandru chipeș, care venea cam de departe, călătorind cu barca. Călătorea, cu gîndul să vadă și să cunoască și alte locuri decît acelea pe unde se născuse.



Era pescarul un om vesel, așa cum este rîndunica în zori de ziuă. Cînta mereu; și ar fi colindat întreaga lume, ar fi zburat și în ceruri de ar fi putut!...

Vislea mereu; și-ar fi gonit ca vîntul pe fața mării de ar fi putut!

Așa, cîntînd, vîslind pe mare, numai el singur, cu dorul lui de a vedea lumea, zări pe țărmuri pădurea aceea deasă și încîlcită de bălării. Iar între ele, cătînd mai bine, văzu și o turlă a palatului, aproape toată învăluită de iederă cățărătoare.

«Ascultă ici, se întrebă în sinea lui pescarul, știi tu, ai auzit cumva de vreun palat pe acest țărm frumos de mare? Nu, n-am habar! își răspunse tot el. Atuncea haide să-l cercetăm, bătrîne, își spuse

mai la urmă flăcăiașul, să zăbovim aci în noaptea ce este gata să coboare. Pe urmă o să bați iar marea, din mal în mal, din stîncă în stîncă, pînă o vei cunoaște în întregime... Și-acuma nu mai sta pe gînduri, trage la țarm, bătrîne!...»

Vîsli flăcăul, vîsli vîrtos pînă la maluri. Aici opri între niște stînci, își legă barca de un colț de piatră, urcă pe coasta năpădită de bălării și își făcu loc printre ele cu greutate, lovind cu vîsla, cu piciorul. Se strecură sub bolți înalte de buruieni, ce aveau niște trunchiuri parcă erau copaci cu ramuri și cu coroane de frunziș.

Și tot mergînd, ajunse pînă la poarta cea mare, unde erau străjeri de piatră căzuți cu nasurile în sulii.

Deschise poarta și pătrunse pe niște scări. Pe scările acestea se vedeau robii ce aduseseră odinioară bucatele la masă, dar ei stăteau acolo ca stanele de piatră, astfel cum îi prinsese fumul lui Dolojman. Unii erau cu cănille umplute cu vin în mîină, alții cu tăvi întinse, pline de bunătăți: fripturi, mîncăruri minunate de pește, păsări, și prăjituri, care de care mai gustoase, mai rumenite, mai îmbietoare.

— Văleau, ce foame îmi e, zise atunci pescarul văzînd atîtea bunătăți și întinse mîna să apuce o bucățică de pește, prăjită bine.

Dar pas de apucă, dacă poți! Bucatele erau și ele ca de piatră și nu se deslipeau nici una de pe tăvi.

Vru să bea vin, să își potolească setea, dar cine ar putea să soarbă o băutură împietrită?

Intră în sala de ospete, unde era tronul de aur. Pe tron mai sta încă măritul rege, ținîndu-și paloșul de luptă ridicat, avînd pe chip întipărită o scîrbă nesfîrșită față de Dolojman. Frumoasa Caliope, cu palmele unite, stătea ingenuncheată în fața lui, pe trepte, așa cum se rugase ea de rege cu ani în urmă, să nu o lase soață lui Dolojman; iară curtenii ce se aflau în jur priveau cu milă la biata copiliță chinuită.

«Ce o sta fata asta ingenuncheată aici? se întreabă pescarul cel vesel. Și ia privește ce drăguță este! Tare mi-ar place să o sărut oleacă pe ochii triști, pe buze... Păcat numai că nu e vie, că e de piatră.»

O sărută totuși pe Caliope, căci prea era frumoasă, și merse mai departe, prin săli, prin foișoare, prin încăperi, prin turlă. Se coborî pînă sub bolta ce sprijinea cetatea și ajunse într-o sală, în care bucă-

tarii găteau încă bucate. Unul avea în mână o lingură cu care mesteca în oale; altul ținea o furcă și în ea avea un pește mare. Îl cerceta, pesemne, să vadă dacă este destul de fript. Foc mai era, dar flăcările înghețaseră ca piatra. Fumul, și el de piatră, înțepenise în hornul ce se înălța din vatră.

«Hei, ce minunăție mai e și asta, își glăsui flăcăul. Când o s-o spun aceluia de acasă, n-or să mă creadă. Nici nu e de crezut. Ia să aprind eu foc viu aici în vatră, că vreau să văd ce o să se mai întâmple. Cre-mene, uite colea, uscături sînt destule... Pune mîna, bătrîne, să dai doar o scînteie și gata!...»

Dar cum aprinse pescarul focul și începu să se înalțe din vatră fumul în sus pe hornul cel înghețat, se auzi un zgomot, și ce să vezi?... Căzu întîi din horn o mîna cu o gheară lungă, neagră; pe urmă altă mîna...

După aceea căzu trunchiul împodobit cu coadă, copite de cal negre la picioare și o față ca o ciumă... La urmă mai picară din horn și două coarne.

— Ei, ce te faci acum, băiete? rosti către pescar capul lui Dolojman, care, săltînd ca mîngea prin cuhnie, se și lipi de trupul care sosise mai înainte. La trup se alipiră și brațele, picioarele. Iar coarnele săriră împielîțatului în frunte. Pe unde scoți cămașa, măi pescarule, că în fața ta e dracul?

— Măi drace, nu mă sperii, îi răspunse pescarul cel vesel. Eu sînt în ospetie prin palat și tu te strîmbi la mine... Și asta nu se face!...

— Se face, nu se face, ai îndrăznit să intri fără voie în palatul pe care l-am împietrit și ai să te întreci cu mine, de vrei să scapi cu viață. Cum vrei să facem lupta?...

— Păi eu sînt un om vesel, grăi domol pescarul spre Dolojman, și apoi, dacă vrei, drace, să dăm vreo luptă, eu zic să ne întrecem cumva în veselie...

— Ce zici?... se miră dracul. Credeam că vrei să ne întrecem în luptă cu copita, cu pumnii, cu coarnele, cu vraja... Dar despre luptă în veselie încă n-am auzit...

— Iacă, auzi acuma...

— Cum o să fie lupta între noi?

— De, cum să fie? bine... Acela care o fi poznaș mai tare, învinge și cîștigă...

— Și cine hotărăște izbînda?

— Chiar tu hotărăști, drace...

— Eu hotărăsc? Asta e și mai bine... Începe atuncea tu, pescare... Să văd și eu cum este lupta asta în veselie...

— Ca să fiu vesel, îmi trebuie, măi drace, un piculeț de vin. Apoi să vezi tu pozne ce știu eu să le fac...

— Uite colo e butea, pune numai gura la vrană și bea, băiete, cât îți place...

Se duce flăcăiașul nostru, desface iute vrana; dar vinul cum să curgă? Vinul era ca piatra.

— Păi bine, Dolojmane, așa ne fuse vorba? strigă la drac pescarul. Umbli cu păcăleala de la început?

— Cum, măi?... răcnește dracul. De care păcăleală vorbești?

— Vinul este de piatră în bute. Ia intră tu înlăuntru, Dolojmane, și fă-l să curgă... Pe urmă să vezi poznă ce am să-ți fac...

— Ei, hai să văd și asta, se învoiește Dolojman. Să văd și eu ce poznă te tot lauzi că vei face.

Și nu știu cum se subțiază dracul, intră pe vrană în bute și strigă:

— Pune gura la vrană, pescarule, vinul pornește să curgă...

Pescarul însă astupă în grabă vrana și închide în bute pe Dolojman.

— Ce faci, măi? strigă dracul din bute. De ce astupi, măi, vrana?

— Iacă, făcui o poznă... Aia făgăduită... Nu ți-am spus că sînt vesel? și rîde în hohote pescarul, și iar rîde: Hai, drace, rîzi și tu cu mine!...

Se zbate dracul înlăuntru și se izbește cu capul de bute și urlă, strigă, și se roagă, și poruncește. Încearcă tot ce poate, ca să scape; dar, după atîta vreme ce trecuse, butoiul e ca piatra.

— Ascultă colea, drace, mai zice flăcăiașul după un timp, dacă vrei să-ți dau drumul din bute, învață-mă cum să desfac din vrajă palatul și oamenii care se află într-însul... Dar nu cumva, fîrtate, să îți dea prin gînd și să încerci vreo păcăleală cu mine, că vei rămîne aicea de-a pururi...

Iar dracul se zmucește, se zbate iară și urlă, strigă, se roagă, ori poruncește. Zadarnice sînt toate astea. Pescarul rîde într-una de truda lui neputincioasă și îl batjocorește:

— Spui, măi? Ori pornesc chiar acuma cu barca peste mare. Nu am timp de pierdut, să îți aud văicăreala. Și apoi să-ți mai dea drumul, dacă or vrea, pustiile din bute... Ei, iacă plec...

— Stai, măi pescare, și nu pleca, se roagă cu frică încornoratul. Du-te în camera fetei și vei găsi acolo un copac de mărgean ce are o floare fermecată pe trunchi...

— Și apoi?

— Apoi să iei în mână trunchiul acela. De ai să-l iei în mână, el va începe să cînte... Și cum o suna cîntecul, se risipește și vraja cu care am legat palatul și oamenii...

— Și totul prinde viață ca mai înainte?

— Da, da, totul prinde viață... Dar pe urmă îmi dai drumul, pescare?... Nu uita, măi flăcăule, și ține-ți vorba...

Pescarul, cum aude, fuge zorit pe scară, intră în camera pe care o locuise fata. Acolo e copacul de mărgean al zinelor. Și cum îl ia în mână flăcăul, începe să cînte cu veselie:

*Frunză verde pietroșel,
Pescarule tinerel,
Pescarule drăgălaș,
Tare mai ești tu poznaș!*

Cîntă copacul însoțit parcă de un zumzet dulce de țimbale, de nai și alăută... Și, cum începe el de cîntă, prinde viață și întreg palatul.

Caliope se scoală de pe treptele pe care zăcuse, regele bagă paloșul în teacă. Și toți curtenii se întreabă unde este dracul, pe care socoteau că îl văzuseră numai cu cîteva clipite mai înainte.

În cuhnii, bucătarii încep să frigă mai departe peștii și păsările, alții să mestece în oale; iar robii aduc bucatele la masă.

Caii încep îndată prin grajduri să necheze, și oile să pască, iar gizele, și păsările, și peștișorii, să zboare și să înoate.

Ba încă, să vă mai spun una, învie și toți aceia care căzuseră jucînd cu fata și se adună lîngă rege, nedumeriți de cele ce se întîmplă. Cînd toți aceștia încă se întrebau ce este, intră în sala tronului pescarul cu copăcelul de mărgean în mână.

Și el le deslușește glumeț pe dată taina și pătărania cu dracul.

Pornesc după aceea împreună cu toții să vadă pe Dolojman, — cum îi stă prins în bute.

— Pescare, măi pescare, ține-ți vorba, răcnește tare Dolojman, zbatîndu-se și încercînd să scape din colț în colț, ca șoricelul într-o cursă.

— Îmi ții cuvîntul, cum nu, măi Dolojmane, îi răspunde pescarul. Ți-am spus doar că sînt tare vesel. Și am să-ți mai fac acum o pozna după făgăduială... Să rîdă și oamenii de tine, că tu ai rîs destul de alții...

Și dă, după aceea, butea de-a rostogolul pînă în mare. Și cînd o dă, mai strigă încă după dracul:

— Ia zi-i, măi Dolojmane, e bună oare pozna ce ți-am făcut sau ba?... Nu rîde, măi, lumea de tine?... Am cîștigat întrecerea?

Și cade butea în valuri; bol-bol-bodoc, pînă ce ajunge în străfundurile cele negre.

Pornesc acum să rîdă și regele, și toți curtenii, rîde frumoasa Caliope, ba rîd și robii, și slujitorii, că au scăpat de Dolojman. Se bucură că au să aibă un stăpîn tînăr.

Și acel stăpîn este pescar, și un om vesel cum nu e altul, și multe or să se schimbe în palat...

Pentru că fata, Caliope, privind neîncetat în vremea asta pe flăcăiașul care îi scăpase viața, cum este lesne de înțeles, l-a îndrăgit, — precum și dînsul o îndrăgise, și chiar o sărutase pe buze, atunci cînd ea era încă de piatră.

A fost după aceea o nuntă mare, dragii mei, și cu o veselie nesfîrșită. Scăpaseră doar dintr-un asemenea necaz și îl zvîrliseră pe Dolojman în fundul mării.

Și apoi cum să nu fie veselie, cînd cel dintîi, mirele, este vesel, și cîntă, joacă, și dorește ca toți aceia ce locuiesc cetatea să uite orice amărăciune?

Iar copăcelul zînelor cînta și el cu glasuri line și cu un sunet de țimbale, de nai și alăute, de îi venea oricui să joace după viersul lui.

*Frunză verde pietroșel,
Pescarule tinerel,
Pescarule drăgălaș,
Tare mai ești tu poznaș!...*

Au petrecut și au nuntit, acolo, în veselie, pînă s-au săturat. Și au rămas să viețuiască frumoasa Caliope și cu pescarul cel vesel împreună, veseli și fericiți.

A trecut timp de atunci... Cît? Nu mai știe nimeni. S-au dus din viață toți aceia care au trăit poate aceste întîmplări.

Cetatea a pierit și ea, dusă de vînturile multe care au bătut și nu mai e pe țărmuri la Agigea; dar uite, în seara asta fermecată, cînd iarba și copacii par albaștri, iar luna iese albă, învăluită într-o horbotă străvezie, îmi pare că zăresc pe mare o barcă. În ea se află, în dulce legănare, fata de rege și pescarul cel vesel.

Sînt ei? Nu... Este numai amintirea. Și o poveste de odinioară...

Cîinele mării

Duceți-vă o dată cu barca pe Dunăre, în luna mai. Și o să aflați în cale niște locuri, cum nu pot fi nici în poveste. Pe malurile fluviului se leagănă pădurile de sălcii. Stîrcii bălani și roșii, lopătarii și lebedele ninse plutesc și țipă pe deasupra voastră, asemeni unor duhuri rătăcite. Iar soarele, a!... soarele se frînge întîi în apă și luminează apa ciudat, de jos în sus, ca într-o minune vie...

Totul e vis și cîntec...

Și de plutești cu barca puțin mai sus, simți că te învăluie și o mirează îmbătătoare. Cobori din barcă și pornești agale pe țărmul înverzit. Și în cale îți apare o pădure de tei.

Dacă a venit cumva și seara, și luna a ieșit pe cer palidă și verzuie, mireazma este și mai tare. Este amețitoare ca o licoare făcută parcă anume să te îmbete.

Pădurea este deasă; copacii au o coajă argintie, așa cum nu mai este nici o pădure de tei din lumea toată. Și de privești mai bine copacii aceștia, sub cernerea luminii, îți vor părea niște coloane ce sprijină un templu.

În el se aud glasuri: privighetorile ce cîntă de cum se lasă seara...

Bătrînii spun că ar fi fost aici odată într-adevăr un templu. Era templul de argint al lunii. În el slujeau numai fecioare, curate cum e apa ce curge și astăzi prin pîrîul din mijlocul pădurii...

Dar tot pe vremurile acelea, precum se povestește, mai viețuia pe mare și un pirat, ce se numea Sanai.

Ehei, cumplit balaur era piratul acesta, Sanai. Nu era ca un om; ci ca o fiară... Avea și o față cruntă, tăcută, întunecată. Un ochi îi era lipsă, pierdut pe vremuri într-o bătălie. La brîu purta o spadă, care era mereu udă de sînge. De aceea i se zicea de către oamenii de prin cetăți și sate, precum îi era felul și purtarea: Sanai, cîinele mării...

Avea Sanai zece corăbii pe mare, toate cu pînze negre. Iar pe corăbii avea oameni tot crunți și fără milă, care îl urmau oriunde.

Și nu fusese vreo cetate pe tot hotarul mării, să nu o fi trecut prin foc și sabie pirații; nici nu erau corăbii pe tot cuprinsul apei, să treacă neprădate, nescufundate în adînc.

Cînd bubuia furtuna sălbatic în larguri și pe coaste, atunci porneau tîlharii la pradă. Cutreierau pe mare, pe apele învolburate, cu pînzele lor negre.

Și urcați pe catarge, în vuietul cel tare al furtunii, cercetînd toată zarea, cîntau:

*În depărtare s-a ivit o pradă,
Parcă-i o albă porumbiță rătăcită
Și tu ești șoimul care o pîndește.
Prinde-o și vîră-i în piept gheara,
Să-i curgă sîngele ei cald și roșu,
Să i-l sorbi tu cu însetare.*

Furtuna gemea. Furtuna urla. Pirații cîntau aspru, zburînd neconținut deasupra valurilor ca niște corbi negri de pradă!...

De nu găseau în ceasurile acelea pe mare corăbii, pe care să le prade și oameni să îi ucidă, se năpusteau cu furie asupra orașelor. Luau ce găseau: aur, argint, podoabe și veșminte. Luau vinuri și bucate... Și luau mai ales fete. Pe cele mai frumoase fete le luau cu dînșii pe punțile corăbiilor pentru Sanai. După aceea puneau foc orașului din toate cele patru colțuri și iar porneau.

Pe fete le duceau într-o peșteră adîncă, pe care o aveau pirații pe unul dintre țărmurile mării. O peșteră păzită de niște stînci, ce se băteau într-una cap în cap, de nu putea să treacă nimeni printre ele afară de Sanai.

Se auzise că piratul Sanai vruse să se însoare odată cu o frumoasă fată de împărat; dar ea îl izgonise cu silă. Și îl izgonise nu numai pentru că era urît piratul la față: negru și chior; ci și pentru cruzimea lui fără de pereche.

De atunci Sanai jurase, pe viața sa, că nu o să mai pețască nici o fată; în schimb o să le fure pe cele mai frumoase... Și după ce acestea or să-l desfete în danțuri și cîntări, și cum i-o fi lui voia, trei zile și trei nopți, le va zvîrli în mare.

Astfel se hotărîse neînduratul Sanai să se răzbune pe toată spița femeiască, pentru rușinea pe care o îndurase.

Și mai întâi răpise chiar pe copila împărătească, care îl alungase. Plînseseră cu jale părinții ei și rudele, supușii, toți. După trei zile însă, trupul ei fără viață fusese adus de valuri pe coasta nisipoasă, de unde o și răpise piratul.

Apoi de atunci înainte se învățase Sanai mereu mai fără milă. Fura fecioare după fecioare, din sate și orașe, și din cetățile de frunte. Nu se uita tiranul nici dacă sînt copile de crai, sau numai de pescari. Lui îi era tot una.

Și toate aveau o soartă...

Ei, merg și fapte dintr-acestea pînă la un capăt. Și apoi se iau și oamenii de gînduri. Ce este de făcut?

Se duc atîtea fete!...

Și se ridică flăcăii gata să înfrunte pe Sanai. Se urcă în corăbii cu arme, și pornesc dîrji la luptă. Dar toți, cîți au pornit în zilele acelea, au fost răpuși. Pentru că aveau pirații anume meșteșug de luptă, cum nu mai avea nimeni.

Îi ajuta, precum se spune, și dracul, Dolojman, pe care îl găsisese piratul într-o bute și îi dăduse drumul. Și de aceea dracul făgăduise lui Sanai să îl ajute în tot ce o săvîrși. Deci cînd era o luptă cu oamenii, dracul făcea pe loc o vrajă și cei veniți să înfrunte pe Sanai se pomeneau că stau cu toate corăbiile înțepenite. Degeaba sufla vîntul și umfla pînzele corăbiilor. Ele stăteau în valuri nemișcate ca niște stînci.

Sanai se repezea atuncea cu toate cele zece corăbii ale sale, care pluteau în voie, și își lovea dușmanul neputincios cu sînge și cu moarte.

Așa piereau flăcăii care încercaseră să lupte cu Sanai...

Prăpădul era mare. Cum să nu fie astfel — cînd însuși dracul, care fusese azvîrlit cu hulă de către oameni în mare, jurase răzbunare?...

Pentru că Dolojman, precum desigur ați înțeles, era acela care prindea corăbiile în brațe la semnul lui Sanai și le ținea pe loc, să le lovească pirații și apoi să le scufunde.

Și s-au pornit după aceea și alți flăcăi. Erau poate flăcăii cei din urmă care mai viețuiau pe coaste... Ei socotiseră să intre în peșteră și să se lupte acolo cu pirații.

Dar stîncile, care stăteau de strajă la gura peșterii, și se băteau într-una cap în cap, aveau și ele o vrajă. Cum ajungeau corăbii



străine în fața lor, se preschimbau în ființe, niște uriași de piatră. Și fiecare uriaș avea cîte opt brațe. Ei înșfăcau corăbiile încărcate cu arme și cu oameni, le sfărîmau în brațele de piatră și le aruncau în apă zdrobite în fărîmițe.

Ce este de făcut? Astfel se întreba oricine în fața unei asemenea urgii.

Jalea era atîta de adîncă prin sate și cetăți, cum nu se pomenise decît în vremea lui Tauctis, balaurul cel verde.

— Să se adune moşnegii, rosteau şi mic şi mare, şi să se sfătuiască. Poate or să afle ei ce mai e de făcut!...

Şi se adună la sfat bătrînii din tot cuprinsul mării: se aşază barbă lângă barbă şi tănuiesc aşa în şoaptă vreme îndelungată.

Trimet apoi răvaşe, prin olăcari, la regi de prin oraşe şi cetăţi, şi hotărăsc:

— Nu poate fi altă scăpare, decît aceea de a fi strînse toate copilele frumoase şi duse în graba cea mai mare la adăpost în templul cel vestit al lunii, care se află lângă un ţarm al Dunării.

Şi după hotărîrea bătrînilor, au şi plecat pe drumuri, spre Dunăre, toate copilele: unele în carete bogate, împodobite cu aur; altele mai voinice au pornit de-a călare pe cai sau măgăruşi; şi unele, cele de tot sărmane, pe jos, călcînd pămîntul cu picioruşele lor goale.

Au mers să se ascundă în templul lunii.

Tocmai la vremea asta Sanai neîmblînzitul plutea pe mare. Dornic de desfătare se îndrepta cu toate corăbiile spre ţarmul unde îşi avea culcuşul.

— Mai iute!... poruncise Sanai piratilor. Întindeţi pînzele bine... Lăsaţi să sufle vîntul cum trebuie în pînze. Corăbiile să treacă peste aria mării, cum zboară cormoranul cînd vine primăvara! Mai iute, tot mai iute, pirăţi...

Şi ascultînd fără cîrtire porunca aceuia ce îi cîrmuia, pirăţii întindeau pînzele aproape să se rupă.

— Mai iute, şi mai iute!... răcnea din nou Sanai.

Şi iacătă, în faţă li se iveşte ţarmul înalt şi plin de stînci; şi fiecare stîncă se aseamănă cu un uriaş, care are opt braţe. Şi toţi uriaşii aceştia se luptă între dînşii.

Sanai ridică însă pumnul şi strigă către uriaşi doar un cuvînt: «Opriţi!»...

Uriaşii îi cunosc bine glasul piratului.

Pietrele ascultă şi sar în lături. Ba încă îl ajută pe Sanai şi pe pirăţii lui să urce către peşteră, întinzînd braţele de sprijin. Întind chiar şi o punte bătută din aramă şi le deschid poarta din piatră de safir.

Pirăţii aruncă mai întîi prada în peştera deschisă. Robii ce se găsesc acolo, la poruncă, le aduc bucate; alţii le toarnă vin.

Fetele roabe încep să cînte din flaute şi ţimbale.

Sanai înalţă cupa şi strigă spre pirăţi:

— E timpul desfătărilor; după atîta sînge și luptă, să bem acum!

Dar cum apropie piratul cupa din piatră de porfiră de buze, țîșnește din vin ca o zvîrlugă dracul. Întîi mic mititel, apoi deodată mare, bate din copite pe masă, printre blide și cupe.

— Așa?... îi țipă dracul lui Sanai. Tu stai și bei aici în liniște, nebune! Te odihnești... și fetele din sate și cetăți sînt duse toate în templul lunii, să stea sub ocrotire...

— Ce spui?... urlă piratul și sare cu minie în picioare. De care templu este vorba?

— De care?... Nici nu știi?... De n-aș fi eu, sărmane Sanai, nu pricep ce te-ai face, cum ai lupta cu aceia care te urăsc și cum i-ai birui!

Și Dolojman îi povestește despre templul ce este ridicat în cinstea lunii. Aici slujește o mîină de fecioare, frumoase, ce poartă văluri albe — care sînt preotese.

Iar cînd apare luna fetele acestea încep slujba: unele sună în harfe cîntece de iubire, altele pornesc danțul.

— Este un vis și o desfătare, cum nu se poate crede, țipă mai tare dracul către Sanai. Templul îl ocrotește cu puterea ei însăși marea lună. Și acum sînt duse să stea sub ocrotirea lunii toate copilele frumoase și gingașe ce locuiau pe malurile mării. Și tu ce faci?... Tu bei și te răsfeți...

— Atunci, cu atît mai bine, bate Sanai cu pumnul în masă. Dacă sînt strînse acolo copilele, toate or să pice odată în mîna mea... Toate, în aceeași noapte, vor fi aduse aicea în peșteră, să-mi fie mie roabe! Să bem dar, Dolojmane... Fii fără grijă, Sanai știe ce face. Să bem pentru izbîndă!...

Apoi, precum se povestește, au sărit în corăbii Sanai și hoarda lui. Dracul ședea la cîrmă.

Sanai se cățăraseră pe catargul cel mai înalt.

Și astfel, plutind cu rîvnă, întîi cu pînzele întinse, apoi bătînd din vîsle, au trecut toată marea de-a curmeziș. Și au început să urce pe fluviu, pînă la locul unde este și acuma drumul ce duce spre pădure. Aici, urcînd pe coasta priporoasă, au năvălit cu zgomot mare spre templu.

În cale a bătut dracul cu copita într-un tufiș de bozie scorțoasă. Și în locul tufișului s-a ivit o cireadă de bivoli. Și s-au urcat pirați călări pe bivoli, pornind mai cu iuțeală către templu.



Dar tot la vremea aceea veneau încet din munte, mînînd din urmă o turmă de mioare, doi ciobănei. Unul se chema Meidu, celălalt Niculiță. Tocmai treceau pe lîngă templu, doinînd cu fluierașele la gură, și își privegheau în tihnă oițele.

Se minunau de templu:

— Mîndru mai e, măi frate, templul acesta, zise Meidu.

— Și precum am aflat, a adăugat și Niculiță, aci au fost aduse copilele, să fie adăpostite. Sărmanele de ele!... Tare mai sînt îngrozite!...

Vorbind așa, flăcăii zăresc venînd din către Dunăre, în goana cea mai mare, pe Dolojman și pe pirați.

— Alei, alei, măi frățioare, grăiește Meidu, asta nu e vreo treabă bună ce se vede... Țștia, ori mi se pare, vin după fetele din templu.

— Ia să sărim, firtate, în ajutorul copilelor, zise și Niculiță. Pune mîna pe bîtă.

Și zicînd vorba asta, fără să țină seamă că nu sînt decît doi voinici și în fața lor e dracul, cu o ceată întunecată de pirați, prînd amîndoi bîtele în mîini și sar, în apărare, la cele două porți pe care le avea templul, una în asfințit, alta în soare-răsare.

— Dați-vă la o parte, scrișnește în dinți Sanai către ciobanii ce se așezaseră de strajă la porți.

— Ba, dă-te tu, hapsîne, și fugi de aici! răspunde Niculiță, fără frică, privind în ochi piratul.

— Doar de îți dă mîna, fiară, lup blestemat, ne vei putea goni! adaugă Meidu, cu bîta ridicată, gata să dea.

— Ia să mi-i faceți fărîme pe ciobănașii ăștia obraznici, le poruncește Sanai piraților, făcînd de ură și turbare spume la gură.

Și hoarda mohorîtă, cu paloșele late atîrnate la brîuri, se împarte iute în două. O parte se repede spre Meidu, alta spre Niculiță.

Numai că tot atuncea, din slavă, sfîntul soare văzuse și el ce se întîmplă jos, pe pămînt, în fața templului.

Avea, este adevărat, o supărare măritul soare pe lună. El o îndrăgise de multă vreme; dar ea fugea de dînsul, nu vrea de loc să îl întîlnească, și nici măcar să îl vadă, decît din depărtare. De ce? Nu știe nimeni, dar asta-i altă vorbă... Poate și altă poveste...

Acum însă zărește soarele lîngă templu, pe cei doi ciobănei cu turma de mioare. Și amîndoi sărînd cu bîtele să înfrunte o hoardă de fiare sîngeroase, călăuzite chiar de dracul.



În templu, pe o terasă de piatră argintie, cu palmele împreunate pentru rugă, plîng albele fecioare preotese. Și în jurul lor sînt fetele din tot ținutul mării, strînse una în alta, știind ce le așteaptă: întii rușinea, apoi moartea. Sărmanele copile înfricoșate, cu trupurile tremurînde de groază, ar vrea să se cufunde în țărînă și să dispară.

Și soarele le vede acestea într-o clipă. Își zmulge atuncea două raze din cunună și le aruncă în vale către ciobani.

Meidu și Niculiță nu știu ce se întâmplă; dar văd că în loc de bîte au dintr-o dată două sulite bune, cu vîrfurile arzătoare.

— Păi așa, da, fîrtate, rostește Niculiță cu veselie.

— Să te tot lupți, băiete, nu cu un drac, ci și cu o sută, zice la rîndul lui și Meidu. Cu o mie de pirați, de e nevoie...

Și începe o luptă cruntă, cu sete, cu mînie nespusă.

— Dați năvală pe dînșii, răcnește neînduratul Sanai. Și tu, măi Dolojmane, ce stai cu gura știrbă, holbată, și privești pe ciobăneii ăștia ce ni se împotrivesc? Dă colea o mîină de ajutor, să îi învingem iute.

Dar care cum încearcă să se apropie de ciobănei simte că îl frige o împunsătură dintr-o parte și sare ars în lături. Dracul chiar, cînd pornește să se avînte la luptă, se vede prins în țeapă, ca un miel în frigare și azvîrlit într-o băltoacă pe malul Dunării.

— Măi, ce să fie asta? răgește împielîțatul din baltă. Ce arme au? De unde? Și nu pricepe rostul prin care au izbutit feciorii să dobîndească asemenea unelte tăioase și înfocate.

Iar lupta se urmează; sporește ca viforul; în timp ce înlăuntru, în templu, spaima e tot și tot mai mare.

Și astfel trece ziua, încet, încet; și o dată cu ea se risipește și căldura; razele soarelui își pierd puterea.

— Sulița asta și-a pierdut focul pe care îl avea, strigă voinicul Meidu către Niculiță, simțind că mîina îi slăbește.

— Da, da, se aude și glasul lui Niculiță; dar tot nu te lăsa, mai luptă, frate!... Acuși, acuși, o să răsară luna și ea are o vrajă de ocrotește templul.

— Eu am să lupt, răspunde Meidu, pînă am să-mi dau suflarea, nu ai tu nici o teamă...

— Și eu la fel... Nici tu să nu ai grijă, fîrtate...

Și iarăși se aruncă spre cei doi ciobănei ceata înverșunată de fiare. Deodată însă dracul — ce-i dă prin gînd? — se face o muscă și sare pe grumazul lui Meidu. Aci se face un vultur. Prinde capul lui Meidu în gheare și îl orbește dîndu-i cu ciocul drept în ochi.

Paloșele piraților lovesc acum pe Meidu și îl sfîrtecă în bucăți.

Pe urmă se face dracul din vultur un lup mare. Prinde trupul flăcăului ucis în colți, și i-l tot duce spre răsărit, tîrîndu-l prin țărînă, pînă într-un loc anume; aicea latră tare și se ivește o groapă. Aruncă în groapă trupul; latră iar și se astupă gropnița cu țărînă.

Se întoarce după aceea ca un trăznet spre Niculiță. Se face un țîțar. Îi sare pe grumaz flăcăului. Din țîțar se preschimbă dracul în șoim de munte. La fel îi scoate ochii cu ciocul lui Niculiță. Pa-loșele piraiților îl taie în bucățele. După aceea ia dracul o înfățișare ca de vulpe. Duce trupul băiatului răpus tîrîș, departe, către asfințit, chiar lîngă malul Dunării și îl aruncă într-o groapă.

— Așa!... Acuma înainte... rostește spurcăciunea de drac. Am biruit. Poftim, Sanai, la pradă!... Alege-ți dintre fete, pe acelea care îți plac... Și ia-le roabe...

— Întîi pe preotese le vreau, rînjește crud Sanai. Și mai doresc toată avuția ce se găsește în templu...

Piraiții intră în templu. Unii sar pe terasa unde se află ingenunchiate fecioarele preotese, rugîndu-se umilite, cîntînd ușor din harfe, din flaute și lăute; și plîngînd...

— Doamnă!... se roagă ele. Stăpîna noastră, lună, privește către templul în care se coboară acuma pîngărirea... Iar albele veșminte ni-s rupte de piraiții lui Sanai și întinate...

— Mai bine moartea, lună! strigă cu groază și celelalte fete care sînt strînse aicea din tot ținutul mării.

Sanai apucă de cosițe și trage afară pe preotese, suindu-le pe bivoli.

Piraiții leagă în ștreanguri bine pe celelalte fete, și rîd, țipă și scuipă fără milă pe florile curate din templul blînd al lunii.

— Doamnă, regina nopții, vină, vină, degrabă, nu ne lăsa în ghearele piraiților, imploră cu durere fecioarele. Rușinea ne doboară; e mai grea decît moartea... Bună regină a nopții, nu ne lăsa...

Și în această vreme, cerul se înfiorează de o lumină tainică, albăstrie. Luna apare în văzduh tristă, cernită parcă de un vâl vînat de ceață.

— Mai iute, grăbiți-vă, le strigă dracul piraiților. Iată că iese luna pe cer. Hai să fugim... Ne amenință primejdii.

Încalecă pe un bivol Dolojman și o ia în galop, la goană, cu gînd să își scape viața.

— Noi tot mai vrem să stăm, urlă piraiții, aci e desfătare. Fetele sînt frumoase... Noi tot vrem să mai stăm!...

— Doamnă, prefă-ne în păsări, să le scăpăm din gheare! jelesc acele fete ce erau preotese. Doamnă, schimbă-ne în trunchiuri de tei fără simțire, plîng celelalte fete, să scăpăm de rușinea robiei.

— Fie pe voia voastră! răsună un glas, cu limpezime de strună de lăută, din slava străvezie a nopții. Și le scăpați din gheare...

Și... Ce uimire mare!... Copilele acelea care fuseseră aduse în templu la adăpost s-au prefăcut deodată în trunchiuri de tei cu coajă argintie, cu flori înrourate, galbene — ca de ceară. S-au făcut o pădure de tei înmirezmată, cum nu mai este nici una, de ai căuta oriunde, pe tot acest tărîm.

Și apoi dalba lună a mai urmat:

— Voi care mi-ați fost mie în templu preotese, vă preschimbați în păsări, cu glasuri cîntătoare, cu suflete duioase... Și veți cînta astfel în veacuri iubirea ce v-a lipsit în viață!...

Și au luat chip de păsări acele preotese: privighetori cu glasuri desmierdate, cîntînd pierdute în fiecare noapte dragostea arzătoare, farmecul dulce al lunii.

— Iar voi, care ați săvîrșit atîtea rele în templul meu, a rostit cu minie regina spre pirații ce încercau de astă dată să fugă încălecînd pe bivoli, voi care ați pătruns între copilele nevinovate, cu moarte și rușine, vă veți preface în niște gîngăanii urîcioase, coropișniți; iar tu, Sanai, piratul care ai îngrozit o lume întreagă, ai să te faci un pește urît de toți pescarii...

Și cum a grăit luna cuvintele acestea s-a coborît un trăznet peste pămînt. Sanai s-a prefăcut într-un pește lacom și rău, într-un rechin.

Rechinel a sărit în Dunăre, de acolo a fugit în mare. A început să umble după corăbii, să sfișie și să ucidă pe celelalte viețuitoare ale apei. Nu are nici o milă, cum nu avea nici piratul.

Nu este ființă, e un blestem, pentru peștii ceilalți, rechinel, în valurile mării.

Pescarii îi zic, așa cum îl numeau odată și pe Sanai: «cîinele mării».

Pirații lui Sanai de asemeni s-au subțiat după blestemul lunii. S-au făcut coropișniți, gîngăanii pe care le omoară pescarii cu silă.

Dracul căuta acum să scape, să fugă, să se ascundă. În apă îl vedea luna. Și a început să sape cu ghearele în nisipuri. Dar luna, urmărindu-l, a azvîrlit asupra lui o bardă de argint. I-a tăiat ghearele cu care săpa. Și ghearele tăiate au luat înfățișare de scoici, ce se cunosc și astăzi sub numele de «unghii de drac».

Pe urmă, încornoratul a luat-o la goană către lacul Razelm. Aici l-a ajuns luna de pe urmă. Și cu puterea ei l-a prefăcut în piatra



Dolojmanul, ce iese mult din apă în lacul Razelm și încearcă să izbească în bărcile pescarilor cu colții ascuțiți.

În locurile unde au pierit ciobanii cei viteji, oamenii au făcut două sate. Și între amîndouă se întinde pădurea cu tei de argint, plină de păsărele.

Cînd trec pe Dunăre corăbiile către mare și cînd ajung la țărmul de unde se simte mireazma teilor, începe să povestească pe punte cîte un marinar cum s-au schimbat în trunchiuri și în privighetori niște sărmane fete...

Ceilalți, stînd răzimați de balustrada tremurătoare a punții, pornesc atunci să cînte un cîntec de demult...

Iar luna, visătoare, învăluie pădurea ce se zărește în depărtare, ca într-un vâl subțire și vioriu de vrajă...

Viteazul Dapix și fiica lui, Gebila

De treci și astăzi prin cîmpia dobrogeană, nu prea departe între Dunăre și mare, vei întîlni un sat: Gura Dobrogei.

Și aici, pe lîngă sat, este un deal. Sub el, se spune că este o peșteră adîncă, plină de oseminte.

În fața peșterii se află o piatră. Pe ea a stat odată Gebeides și a cîntat cîntecul său pentru viteazul Dapix și fiica lui, Gebila.

Povestea noastră se începe demult, demult, pe vremea cînd băteau pămîntul acesta niște ostași dintr-o cetate, din asfințit, numită Roma, care rîvnea să stăpînească întreaga lume.

Se povestește astfel, că în zilele acelea, după o iarnă grea și îndelungată, pămîntul începuse ușor să se zbicească și dealurile blînde ale Dobrogei să se înveșmînte cu verdeață. Prin sălciile împodobite cu mișșori bălani sufla tot mai alene vîntul. Pe apa largă a Dunării, desprinsă de zalele de gheață, treceau mereu corăbii către mare. Păstorii, cei mai mulți, ieșiseră cu turmele pe cîmpuri. Se auzeau de pretutindeni glasuri de oameni, țipete de copii și nechezat de cai.

Flăcăii, doar în cămăși, cu capetele goale, călări pe armăsari mărunți, dar iuți ca focul, goneau de-a lungul și de-a latul țării, să își desmorțească trupurile mlădioase după frigul iernii, sau se luptau în trîntă dreaptă.

Unii își încercau puterea spărgînd cu buzdugane ghintuite bulgări mari de piatră. Alții trăgeau cu arcul în ținte așezate pe cîmp.

Iar fetele urcate pe ziduri priveau la ei, rîdeau, băteau din palme și făceau zgomot ca un cîrd de vrăbii.

— Tu ești mai tare, Gebeides!...

— Ba tu, Ordexis!...

Și chiotele se pierdeau pînă departe în zarea verde aurie a dimineții; le auzea și regele în cetatea lui de piatră.

De nu s-ar fi găsit tocmai în ziua aceea în cetate niște soli, care veniseră din partea oștirilor din soare-apune și a căpeteniei lor, preavestitul Crassus, regele Dapix s-ar fi grăbit de bună seamă și el în mijlocul flăcăilor, cu toate că pe umeri, de sub cușmă, părul său îi curgea în șuvițe argintii, și-ar fi încercat și el destoinicia la rînd cu cei mai tineri.

Pe ziduri însă, alături de celelalte fete de tarabostes, de căpetenii, din cetate, era și fiica regelui, Gebila. Cu părul lunecînd pe tîmple în vâluri negre, lucitoare, cu ochii verzi, scînteietori ca apa mării în revărsarea soarelui din zori, cu obrajii rumeni, înveșmîntată într-o rochie lungă de lînă albă, prinsă la gît și pe mijloc cu niște agrafe — peștișori din argint, Gebila părea ea însăși o floare, ce răsărise dintr-o dată pe zidurile sure ale cetății. Și ea striga mai tare decît toate:

— Vedeți voi, fetelor, cum vîjîie săgeata lui Gebeides?... Zboară ca rîndunica de ușoară!...

Flăcăul, al cărui nume îl pomenise, făcea un semn cu mîna Gebilei; înălța apoi arcul. Din nou trăgea. Săgeata zbîrnîia și se înfîgea în țintă.

— Așa, Gebeides!... Așa!... striga Gebila, bătînd tare din palme și tropăind iute pe ziduri de bucurie.

Atît se veselea Gebila de iscuțimea flăcăului arcaș și astfel o privea Gebeides pe fata regelui, că și un străin de loc ar fi înțeles că acei doi tineri se îndrăgesc, că sînt legați unul de celălalt cu simțiri trainice și de credință, că nu va trece mult și vor fi soți.

Într-adevăr, Gebeides trebuia să facă nunta cu fata în noaptea cea dintîi cu lună plină de la începutul verii.

Îl alesese Gebila pe Gebeides să-i fie mire nu numai pentru că era fecior de tarabostes, ci pentru că era el însuși un viteaz și un războinic neînfricat, care înfruntase de multe ori cu îndrăzneală pe dușman și îl zvîrlise în valurile mării.

Și mai avea flăcăul încă un dar. Știa să cînte. La ospete cînta alături de Gebila. Atunci inima regelui se încălzea. Se uita la copila lui curată, care îi era mai dragă decît orice, se uita la flăcăul ce trebuia să îi fie soț. Se înveselea și poruncea să curgă vinul mai cu spume în cupele înalte de lut.

Și începea să cînte și el un cîntec pe care îl știa din vremea cînd era copil:

*Vîntul suflă liber peste cîmpuri,
Marea se zbate după voie în prăpăstiile ei.
Noi, geții, sîntem liberi ca marea și ca vîntul,
Noi nu ne temem de primejdii, nici de moarte.
Poftească dar dușmanul dacă poate;
Îl vom cînsti cum se cuvine, cu paloșe și cu săgeți!...*

Așa cînta regele Dapix și toți curtenii băteau atuncea cu putere piciorul stîng de lespezi, zmulgeau cu dreapta paloșele de la șolduri și după datina străbună strigau toți într-un glas:

— Ca vîntul și ca marea sîntem liberi. Și-așa vrem să trăim pe veci!...

Bătrînii sfetnici își simțeau sîngele fierbînd la astfel de cuvinte. Cei trei înălțau capetele cît mai sus. Femeile puneau maramele la gură și suspinau:

— Zalmoxis ne va ajuta să fim întotdeauna liberi!...

Acum venise însă, precum spuneam, solia aceea din soare-apune.

În sala de ospete, ce răsunase altă dată de glasuri și cîntece voioase, se adunaseră la sfat marele preot, căpeteniile de oaste și Dapix.

Dapix, ce era rege în vremea aceea peste geți, era un om nu prea înalt de stat, însă voinic peste măsură. Avea, ce este drept, barba încărunțită; dar nu erau flăcăii mai sprinteni decît el. Nu putea nimeni să îl întrecă la călărie din toată țara. Doar Gebeides, uneori, dar greu de tot, abia, abia de îl ajungea.

Cu buzduganul putea să spargă o stîncă oricît de mare ar fi fost. Și cu săgeata, cînd trăgea în duhurile cele rele, ajungea pînă în cer.

De data asta Dapix era în fața celor doi soli.

Sta așezat pe un tron de piatră cenușie, cu mîna sprijinită de paloșul lui lat, privind cu luare-aminte pe cei veniți.

Unul dintre aceștia, un bărbat spătos, cu chivără bogată de oțel și cu o urmă de rană, nu încă de ajuns de bine vindecată, luă cel dintîi cuvîntul și rosti gros:

— Tu, Dapix, rege barbar de lîngă mare, primești astăzi poruncă de la slăvitul Crassus, să părăsești cetatea aceasta nevrednică de piatră și să te tragi spre munte, pe unde ți-o fi voia, lăsînd însă aici averea, tot poporul, curtenii și pe copila ta chezașe... Pe Gebila, de altminteri, adăugi solul cu vorbă apăsată, cătînd în jur să vadă cum se



întipărește spaima pe chipurile geților de față, vrea Crassus să ți-o căsătorească cu vreunul din ostașii săi, ca încuscrindu-te cu noi, să nu te mai răscoli la luptă împotriva noastră niciodată!

Zadarnic căta însă solul în preajmă, rostindu-și cuvîntarea, pe fețele bărboase ale geților nu se clintea o cută și nu se auzea nici un murmur din piepturile lor.

— Oştirile lui Crassus sînt dincolo de Dunăre, pe țarm, așteaptă doar un semn, rosti celălalt sol, un om mai mărunțel, cu ochii vii și nasul ascuțit. De nu te vei supune de bună voie, noi tot o să te biruim, și atunci te vom închide într-o cușcă de fier. Te vom lega cu barba de zăbrele și tîrît de catîri te vom purta pe ulițe, în vreme ce mulțimea o să te bată cu pietre. Supune-te, deci, Dapix!...

Tăcuseră și solii, tăceau și căpeteniile oastei, tăcea marele preot, tăcea și regele... Se auzea numai larma veselă a flăcăilor ce își încercau puterea și istețimea afară pe cîmpie, și glasul limpede al Gebilei, care rostea:

— Cum vîjiie săgeata ta, iubite!... Ca rîndunica zboară!...

Și rîsete...

Iar colea, în sala întunecoasă de ospete, se mai simțea domoala pîlpîire a făcliilor aprinse și respirarea încinsă, șuierătoare a tuturoa care stăteau față și așteptau cuvintele lui Dapix.

Pe urmă Dapix se ridică, întinse mîna stîngă către soli și vorba lui sună mai tare decît tunetul izbit din cer de duhuri la mînie:

— Prin voi trimit și eu răspuns lui Crassus al vostru, preaslăvitul, și pentru mine amenințarea lui e ca o bute goală ce se rostogolește pe un deal. E zgomot mult, dar nu se teme nimeni... De vrea pămînturile gete, de ne vrea robi, de vrea cetatea mea săracă de piatră, să vină să le ia. Și acel care vrea soată de la noi, nu pe Gebila i-o voi da, altă mireasă îl va strînge în brațe. Și aceea va fi moartea. Spuneți-i dar aceluia ce v-a trimis la noi, că liberi sîntem, și liberi vom trăi, chiar de ar fi Crassus de zece ori mai tare decît este!...

Cînd regele a rostit acestea toate, a izbucnit deodată un rîs năpraznic între geți.

Așa rîdeau cu toții că bubuiau pereții sălii de ospete.

Și căpeteniile oastei, arătînd cu mîinile spre cei doi soli, ziceau:

— Le-a dat cum se cuvine răspuns regele nostru acestor soli obraznici... Parcă ar fi vorbit cu gura noastră Dapix... Ha, ha, ha...

Și multă, multă vreme, cînd nu se mai vedea nici colbul pe urma cailor mînați în goană de cei doi soli pe calea întoarsă, năprazna rîsului mai clocoti acolo sub zidurile din piatră sură de Dobrogea.

În acest timp, Crassus trecuse și apa Dunării pe plute. Făcuse tabără pe țarm și acolo își întîmpinase solii.

Aflînd primirea ce le-o făcuse Dapix, ce nu vroia să se supună puterii oștilor străine și nici să dea pe fata sa, Gebila, chezașe, puse să se

ridice un altar zeului Marte, al războiului. Și acolo jură el să se răzbune cumplit. Jură că o să lege pe Dapix de un car, și așa o să-l târască prin toată țara. Și pe Gebila o va face sclavă, dănțuitoare pentru dînsul la petreceri.

Dapix află de planurile pe care și le făcuse Crassus. Și nu stătu nici el pe gînduri.

Flăcăi călări fură trimiși în cele patru zări, ca să răscoale țara. Și steagul său cu cap de lup și coada ca de șarpe urla în vînt, în tropotul sălbatic al cailor, chema pe geți la bătălie.

Oștenii sorbeau întîi cu toții, după datină, apă din Dunărea cea sfîntă; apoi plecau la luptă.

În miazăzi se aprinsese țara. Cerul ardea cu vîlvătaie. Cînd bătea vîntul dintr-acolo, purta cu el cenușă și scrum, purta și vaiere prelungi de jale și zgomote de luptă.

Pe unde trecea Crassus ardea întreg pămîntul. Sate, păduri și lanuri se mistuiau. Ca să înainteze oștirile dușmane trebuiau parcă să se lupte cu fiecare zid, cu fiecare arbore, cu fiecare mușuroi. Din dosul lor luptau cu desnădejde femei, copii, bătrîni. Cu sape, cu topoare, înfruntau lănciile dușmane. Apărau fiecare palmă de pămînt. Pe aceia care îi puteau prinde dușmanii îi legau robi.

Sărmanii geți porniți spre soare-apune se mai uitau încă o dată cu durere la cuibul nimicit, la satele lor prefăcute în cenușă, și își plecau capetele acoperite cu plete lungi, sub lanțurile negre ale robiei.

Marele preot al lui Dapix urcă în vremea asta pe munte și acolo îl rugă fierbinte pe Zalmoxis să ajute pe geți în bătălie. Femeile, copiii și bolnavii, cîți mai putuseră scăpa, fură trimiși sub grija fetei regelui într-o peșteră mare.

Iar Dapix cu bărbații porniră să atace oștirile dușmane.

Venise vara. Cerul era însă ziua înnorat și ploi mărunte cădeau într-una. Noaptea nu se zărea în văzduhul tulbure nici luna. După credința lor străveche, geții gîndeau că duhurile rele, norii, stau împotrivă ca Zalmoxis, cerul senin, să îi ajute în bătălie.

Trăgeau atunci cu arcurile în nori, dar cerul rămînea la fel de negru. Și cu amar în suflet luptătorii plecau din nou la bătălie.

Cu pietre, cu toiege înfruntau geții oștirile dușmane. Loveau întîi pedestrii dintr-o parte ca lupii cei flămînzi o turmă. Se repezea apoi și Dapix, ca vulturul din zbor, cu călăreții, din partea cealaltă. Unde

loveau, făceau în dușman pîrtii și parcă secerau oștirile dușmane, trufașe, îmbrăcate în fier.

Luptau neconținut... Dar Crassus poruncise să-i vie oștiri noi. Și cercul se strîngea, se tot strîngea...

Luptau pe viață și pe moarte. Numai că zi de zi păreau că sînt mai mulți dușmani. Tot mai puțini rămîneau geții. Mai rămăseseră cîțiva războinici. Și aceia se strînseseră să apere cetatea.

Nu mai aveau merinde, nu mai aveau nici arme, nici leacuri pentru cei răniți. Și pe deasupra preotul cel mare, acela care îl chemase pe Zalmoxis în ajutor, căzuse doborît de o săgeată.

— Ce hotărîm să facem? întrebase Dapix într-o noapte la sfatul celor care mai erau în viață în cetate.

— Ne vom lupta pînă la moarte! rostiseră cu toții într-un glas. Cetatea n-au s-o poată lua... În peștera unde ne sînt adăpostiți bătrînii și femeile, asemeni nu vor putea ca să pătrundă...

Puțini erau războinicii în cetate; dar nimeni nu se putea urca pe ziduri din afară. Cine încerca, se prăvălea în vale lovit de piatră sau săgeată.

Așa trecu și vara cea fierbinte, veni și toamna, apoi iarna plină de nopți vijelioase.

Din cînd în cînd războinicii țîșneau afară din cetate, loveau în tabăra dușmană cu putere și se întorceau degrabă, urcau din nou pe ziduri și le apărau.

Sosise iarăși primăvara. Vîntul bătea încetinel prin sălcii. Și iarba înverzise pe coline. Nu mai era însă nici larma cea voioasă, nici glasuri dulci de fete nu se mai auzeau pe ziduri. Aceia care își încercaseră puterea cu ghioaga sau cu arcul, în zilele de odinioară, nu mai erau pe lume. Pe zidurile înnegrite ale cetății nu mai erau acum decît doi luptători. Unul se numea Dapix, celălalt Gebeides; dar nu predau cetatea și încă se luptau.

Ca să nu prindă de veste dușmanul că nu sînt decît doi, făceau într-una larmă în cetate și înșiruiseră pe ziduri niște momii de paie, avînd pe ele căciulile celor căzuți. Trăgeau apoi cu arcurile cînd dintr-o parte, cînd dintr-alta; să socotească oștenii din tabăra dușmană că zidurile sînt vegheate încă bine.

Numai că iată, într-un amurg, pe o ploaie înțesată cu clăbuci, cînd pînă și străjile dușmane erau vîrîte în corturi, la zidul dinspre miază-noapte al cetății se arată un om cu o pînză albă în vîrful unui băț.

Acesta făcea semn că vrea să urce sus.

Dapix lăsă pe ziduri burduful cu o frînghie și îl ridică.

Credea că e vreun sol!

Bărbatul ce venise era un om înalt, spînat și cu priviri piezișe. Se înfățișă la rege, îi căzu în genunchi și începu să-i spună:

— Stăpîne, eu sînt un mare preot al geților... Mă cheamă Licegeu și am trăit pînă acum în munte. În vis mi-a apărut într-una din nopțile trecute Zalmoxis, înțeleptul, și m-a învățat să vin la tine și să te ajut!...

— Vorbește, zise Dapix. Ce porunci dă Zalmoxis?

— Zeul te îndeamnă să trimiți la miezul nopții pe oșteanul cel mai vrednic pe care îl ai, ca să răscoale geții din triburile de dincolo de munți, ce nu au aflat încă vestea că tu te lupți... Cînd va ieși oșteanul pe poartă, au să intre în locul lui duhurile bune. Și tu vei birui pe urmă oastea dușmană pe care o cîrmuiește Crassus.

— Să fie oare voia zeului nostru aceasta? mai întrebă Dapix.

— Răspund cu viața mea, de nu ai să-l înfrîngi pe Crassus! grăise Licegeu.

— Atuncea fie, hotărîse Dapix. Să plece Gebeides. Rămîn doar eu să apăr cetatea...

— Cum? Numai este nimeni în cetate afară de voi doi? rostise Licegeu, făcînd o față lungă. Voi doi vă mai luptați cu oastea lui Crassus? Asta nu este de crezut... Poate mai sînt pe ziduri, la porți, pe undeva, oșteni gata să lupte!

— Doi geți, atîția sîntem, rîsesse bravul Dapix spre Licegeu. Noi singuri alergam pe ziduri de colo pînă colo... Dar ce mai vorbă lungă, să se deschidă poarta la miezul nopții și Gebeides poate să plece... Să încaleci, Gebeides, pe calul meu cel negru, cel mai sprinten... Adică nu, mai spune-mi înainte, Licegeu, cum te-au lăsat romanii să treci pe ziduri fără de primejdii?...

Lui Licegeu îi luceau ochii vineți:

— Ai văzut bine, o, rege, că am venit pe o ploaie așa de tare, că însăși străjile se ascunseseră în corturi...

— Și totuși, mi se pare cam ciudat, mai spuse regele.

— Nu e de loc ciudat, răspunse preotul, tu știi cît e de mare puterea lui Zalmoxis! El însuși m-a vestit prin vis, să vin la tine pe o ploaie cu spume, cînd străjile se vor vîrî în corturi. Mai mult, el le va lua vederea în timpul cît voi trece. Așa a fost, cum te-ai încredințat

tu însuși. Și că nu mint, ți-am spus, și ți-o repet, răspund cu viața mea...

— De e așa, de nu mă înșeli, să se împlinească totuși voia lui Zalmoxis, poate că în ceasul cel din urmă tot ne va ajuta!... spusese la sfârșit viteazul Dapix. Să plece Gebeides!...

S-au strâns în brațe încă o dată, ca pentru o despărțire lungă, cei doi viteji.

— Când te întorci, după ce om birui, grăise încă o dată regele, vei face nunta cu Gebila!... și ne vom veseli... Iar tu vei face un cântec pentru izbînda noastră, Gebeides!

— Îți mulțumesc, mărite! rostise Gebeides.

A încălecat flăcăul pe calul cel negru, cel mai sprinten. Și Licegeu a deschis poarta, care era spre miazăziuă.

Calul a năvălit în întunericul adînc și fără stele. A făcut numai cîțiva pași. În calea lui fuseseră înfipite în pămînt, cu vîrfurile în sus, frînturi de paloșe și capete de lăncii. A căzut calul și Gebeides a simțit cum ștreanguri groase îi împresoară trupul: de mîini și de picioare.

— Trădare! a apucat să strige Gebeides.

Și falsul preot și-a aruncat mantia din spinare; a luat în mîini o lance de la oștenii dușmani ce pătrundeau cu grabă prin porțile deschise, s-a repezit la Dapix.

Dar numai cu o lovitură de paloș Dapix l-a prăvălit cu capul în țărîină pe vînzător.

S-a avîntat pe prima treaptă a scării înguste, boltite, răsucite, care ducea spre mijlocul cetății, cu paloșul întins către dușmanii ce năvăleau spre el. A început o luptă cum nu se mai văzuse de cînd e lumea lume, de cînd pe cer e soare, de cînd în mări sînt valuri și de cînd bate vîntul prin stepa dobrogeană... Nu! O astfel de luptă nu mai văzuse nici cerul și nici pămîntul niciodată.

Un om, un get, dar un viteaz, ce lupta pentru țară și pentru libertate, avînd în mînă un paloș, să înfrunte fără teamă o oștire întreagă, cu arme măiestrite, cu generali isteți!...

Legenda povestește că s-au luptat pe treptele acelea de piatră zile și nopți... Nu știe nimeni cîte... Dar multe... Multe... Și pentru fiecare treaptă ce o dobîndeau năvălitorii, plăteau rîuri de sînge. Scara aceea era pînă sus plină de trupuri de războinici dușmani.

Iar regele, rănit, însîngerat, aproape de capătul puterilor, tot mai lupta...

Cînd a simțit că brațul nu vrea să îl mai slujească, s-a tras luptînd în turn. S-a zăvorît acolo. A luat în mînă cupa de lut umplută cu otravă, pe care o pregătise încă din timp. Și a sorbit-o toată, cu sete, strigînd:

— Nu voi, ci mișelia m-a biruit... Dar Dapix nu trăiește decît liber, nici moartea nu o primește de la voi, ci și-o dă singur...

Cum a căzut pe lespezi, au pătruns și dușmanii în turlă. Și se uitau încă la dînsul cu teamă. Dar brațul acela care înfruntase cu atîta vitejie o oștire, era de astă dată fără vlagă.

În turlă s-a urcat și Crassus, înalt, cu coif de aur, cu chipul de fier rece.

— Acesta este Dapix? a întrebat pe cei din preajmă.

— Acesta!...

— Să fie înfipt în țeapă!... Apoi să mi-o aduceți pe fata lui, Gebila, din peștera unde se află!... Vreau să mi-o fac mireasă... rîsese Crassus.

S-a făcut iar solie și a plecat la peștera în care se aflau bătrînii, bolnavii și femeile. Au strigat de afară:

— Slăvitul nostru Crassus o cere de nevastă pe fata regelui. Dacă ne-o dați de bună voie, ceilalți puteți fi liberi ca să plecați oriunde, după plac...

— Jurați întîi, venise cu răspunsul din peșteră un bătrîn, că vă veți ține cuvîntul și nu va fi din nou înșelăciune. Altminteri nu dăm fata. Noi avem încă arme. În peștera aceasta voi nu puteți pătrunde...

— Jurăm pe zeii noștri cei puternici... le răspunsese de afară solia.

— Aduceți dară o sută și unu cai, așa cum se cuvine la nunta unei fiice de rege get, mai adăugise bătrînul. Să încalece pe ei mireasa și cele o sută de fecioare ce o însoțesc.

— Altminteri nu ne-o dați?...

— Altminteri nu!...

— Să se trimeată caii ceruți, dăduse porunci Crassus, aflînd această dorință a geților.

S-au trimes caii. Fecioarele, în frunte cu Gebila, în văluri albe, au ieșit în șir lung din peșteră. Cum au ieșit s-au repezit pe cai. Au mers de-a dreptul către tabăra dușmană.

Pe cerul pînă atuncea înnorat începuse deodată să se vadă și fața aurie a soarelui. Albastrul cel senin împresura tot cîmpul într-o lumină dulce. Fecioarele au dat însă într-o clipă vălurile lor albe la o

parte. Și de sub ele au scos în grabă paloșe late, lucii și tăioase. Au început să cînte toate cu glasurile cristaline:

*Cum umblă vîntul liber peste cîmpuri,
Și cum se zbate marea în prăpăstiile de apă,
Tot astfel sînt și geții liberi, liberi,
Nu se tem de primejdii, nici de moarte!...*

Din zborul cailor s-au năpustit spre cortul căpeteniei dușmane. Gebila a rostit:

— Aceasta este nunta, preaslăvite Crassus, pe care vreau s-o fac cu tine...

Crassus, văzînd primejdia de moarte care venea, a încălecat pe calul cel mai iute și a fugit, gonit din urmă de stolul de fecioare... Au sărit însă și ceilalți în ajutorul său. A început lupta.

Și fiecă fecioară getă avea în fața ei mulțime mare de oșteni cu lăncii ridicate, cu paloșe, și apărați de scuturi.

Nu mică a fost paguba dușmanilor în ceasurile acelea. Și nu puțini au fost aceia care au căzut sub paloșele ascuțite.

Pe urmă ele s-au retras spre Dunărea măreață, liniștită... Acolo s-au azvîrlit în fluviul sfînt, ce duce pe viteji în casa lui Zalmoxis. În părul lor bălai, sau negru, luceau lin razele de soare ca niște boabe scumpe de mărgăritar.

De ciudă, căpetenia dușmană a dat poruncă să se zidească peștera la gură, să se răstoarne asupra geților închiși acolo un munte de țărîină, să nu se mai cunoască nici urma întîmplării. Și să se pîrjolească încă o dată țara getă.

.....

Tîrziu, cu ani în urmă, după această întîmplare, venea pe țărmul mării, precum se povestește, un om, un biet bătrîn. Era un orb, un cîntăreț din alăută. Venea grăbit și nu întreba pe nimeni pe unde este calea, căci pașii îl duceau singuri spre locurile prin care viețuise odinioară.

A tot venit. A coborît pe drumuri, tot mai în jos, pînă a ajuns în locurile acelea unde fusese odată cetatea de piatră sură a lui Dapix. A sărutat pămîntul strămoșesc și l-a stropit cu lacrimi din ochii stinși.

S-a așezat apoi între cetate și locul unde fuseseră îngropați de vii toți geții liberi.



S-a așezat pe o piatră și a început să cînte.

— Cine ești tu? l-au întrebat stăpînii noi ai locurilor gete.

— Sînt Gebeides! a zis cîntărețul. Am căzut rob pe cînd eram flăcău. Dușmanii mi-au scos ochii, zicînd că păsările oarbe au viersul mai frumos. M-au făcut cîntăreț la ospetele lor.

— Și tu?... Cum ai putut trăi, tu, viteaz get, ca rob chiar la aceia care v-au sfărîmat cetatea? au întrebat iar acei oameni.

— Nu am trăit decît cu gîndul să mă întorc odată, să mai sărut țărîna strămoșească, să cînt aici pînă la cea din urmă clipă pe Dapix cel viteaz, pe fiica lui Gebila, pe draga mea...

— Atuncea cîntă!... au grăit bărbații, femeile și chiar copiii.

Și Gebeides a început să cînte. Glasul și-l însoțea cu alăuta...

Oamenii îl ascultau, plîngeau fierbinte, dar învățau cum trebuie să lupte aceia cărora le este dragă libertatea.

A stat acolo pînă la ultima suflare...

De treci și astăzi prin cîmpia ce se întinde între Dunăre și mare poți să mai vezi piatra aceea unde a stat Gebeides și a cîntat cîntecul lui pentru viteazul Dapix și fiica lui, Gebila!...

Nu e nimica mai de fală decît să lupți pînă la moarte pentru pămîntul strămoșesc!... Nimeni nu merită mai multă cinste ca vitejii!...

Așa ziceau odinioară strămoșii noștri, geții. Iară cenușa acelora care cădeau în luptă, era urcată pe o înălțime; pe malul fluviului cu apă sfîntă, pe țărmul Dunării bătrîne. Și aicea era așternută pe o lespede de piatră, să își doarmă în liniște deplină vitejii somnul veșnic.

Pe vremurile acelea, după cît se spune, trăia pe țărmul fluviului un trib, pe care îl cîrmuia un bărbat vrednic din neamul regelui cu faimă mare, Dapix. De altminteri, toți bărbații care trăiau în trib erau asemeni lui, viteji și fără teamă.

Dar s-au pornit odată să bată vînturi aspre dinspre miazănoapte, purtînd cu ele colburi de cenușă. Pe urmă s-au ivit și flăcări. Cerul s-a rumenit ca floarea de cais, sub mîngîierea soarelui de la începutul primăverii. Și noaptea duhuri necurate, sub chip de nori, ca șerpii, împînzeau văzduhul.

Iscoadele au vestit că vin înspre cetate cohorte de ostași ai Romei. Și atunci conducătorul, cu tribul lui, urmînd pilda lui Dapix, s-a și grăbit la luptă. Dar soarta i-a fost crudă. Cînd s-au întors războinicii, purtau pe scuturi și pe acela care îi călăuzise în bătălie.

I-au dus pe toți pentru odihnă în locul acela unde se află astăzi sătucul vesel de pescari, ce se numește Iglița. I-au dus în cîntece mîhnite de fecioare, în sunete de fluier și de nai.

N-a trecut însă multă vreme și din cenușa aceea a răsărit o mladă tînară cu frunzulițe verzi. Și mlada a crescut, a tot crescut, s-a înălțat mai sus de norii cenușii.

Iar rădăcinile înfîpte întîi ușor în lespezi, s-au cufundat adînc în piatra de granit și au ieșit pînă la apa de sub țărmuri.

La început s-au mirat tare geții. Dar mai apoi au înțeles; că așa este drept și astfel se cuvine. Din oase sfărâmate de viteji ieșea stejarul ce își înălțase fruntea spre Zalmoxis — cerul senin, și își trăgea puteri din apa sfântă.

Au hotărât deci să clădească acolo pe malul apei o cetate, cu zidurile sprijinite pe stejar, ca să rămână întotdeauna vie amintirea acelei întâmplări nemaivăzute.

Cum au clădit însă cetatea au bătut iară tobele de bătălie. Dușmanii cei biruitori veneau pe urmele de sânge, ca lupii care intră iarna în turme. S-au urcat marii preoți sus pe munte, să înfăptuiască slujba după datini.

Flăcăii au luat în mână arcurile și au încins pe șolduri paloșele ascuțite. Dar cel care îi călăuzise în bătălie înainte, acum nu mai era. Urmaș nu avusese conducătorul tribului decât un prunc, ce se ținea încă de poala mamei sale.

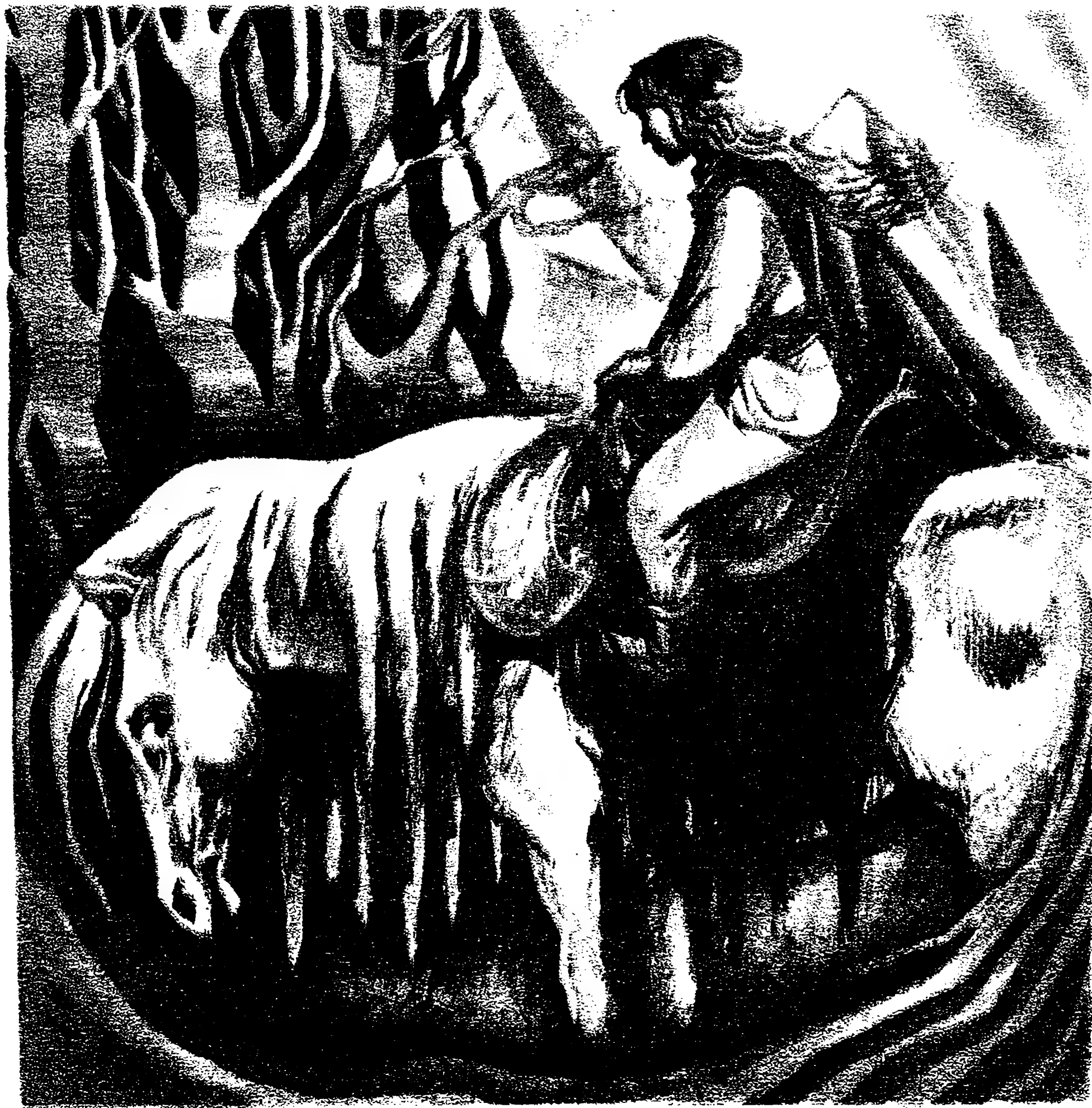
Și lupta nu a durat prea multe zile. Învingător a fost din nou dușmanul. Zalmoxis își întorsese ochii de la poporul său de geți, sau cine știe... Fiul cel mic al celui ce căzuse în luptă, păzindu-și țara și poporul, fu zmulș de o mână însîngerată, poate aceeași care îi răpusese tatăl, și azvîrlit în praful drumului, ca să-l zdrobească în copite caii. Aceeași mână o luă pe mamă, o trase sus pe șa. Și cum era frumoasă fără seamăn, o luă ostașul în cortul său, ca sclavă.

Degeaba se rugă sărmana mamă și plînsese în genunchi, să îi îngăduie să-și caute fiul, să îi odihnească trupul într-un mormînt. Ostașul care o luase roabă pe soața cîrmuitorului de trib rîdea și o izbea în frunte cu piciorul.

De atîtea lacrimi care au curs atuncea, de atîtea vaiere de jale, spune povestea, că se încrîncenase lumea. Și Dunărea curgea la vale, către mare, plină de spume și roșie de atîta sânge.

Copilul, Nando, cum se numea, nu pătimise însă nimic, cum credea mama lui. Ci în clipitele acelea de spaimă, un get, un muribund, se repezise cu puterile din urmă și, luînd copilul, îl aruncase în șaua unui cal. Copilul se prinsese aproape fără voie de frîu.

Și calul era chiar acela care îl dusesese și pe tatăl lui Nando în bătălie. Așa, călare pentru întâia oară, puiul de get gonea pe întinsul nesfîrșit al țării sale. De ce gonea, de aceea prindea puteri mai multe. Nimic nu dă putere mai mare unui get, decât văzduhul țării sale, cînd îl străbate în goana unui cal!...



Și a călărit Nando cel mic timp lung.

A străbătut păduri, cîmpii, a trecut peste ape, peste văi. Și a ajuns la un munte înalt.

Aici, la poale, era o poiană plină de flori și un izvor. Iar mai încolo zumzăiau albine. Nando s-a coborît să soarbă apă, să se hrănească oleacă și cu miere. A mîncat bine și s-a săturat. Și s-a întins pe iarbă la odihnă. Dar calul a început în clipa aceea să necheze. Nando s-a ridicat. Și ce să vezi? În jurul lui erau strînși niște oameni care vorbeau aceeași limbă ca și el. Veneau din munte, de la vînătoare.

L-au întrebat cum a ajuns acolo. Și el le-a povestit cum i-au ucis dușmanii tatăl și cum au năvălit după aceea în cetatea clădită pe stejar, cum i-au răpit și mama, cum nu mai are altă dorință decât să se răzbune.

— Ești încă mic, au spus oamenii aceia, care erau și ei tot geți, dar liberi, și aveau nume de carpi. Rămii la noi, te înzdrăvenește, învață meșteșugul armelor cum se cuvine, după aceea vei lupta în voie!...

Nu avea ce face alta Nando și a rămas la carpi, să pască turme, plecînd cu ei la vînătoare, crescînd albinele din stupi, și mai cu seamă învățînd viața frumoasă de războinic.

Și vremea trece, trece iute... Nando creștea. Era tot mai puternic. Cu pieptul lat. Cu părul ca de aur. Cu ochii însă negri — noapte. În suflet cu o ură fără margini. Cu dor nespus de mama sa și însetat de răzbunare. Mai însetat de moarte ca o fiară, căreia vînătorul îi nimicește într-o zi culcușul.

În zilele acelea era toamnă și funigei pluteau ușor prin aer. Pămîntul se învelise tot cu frunze ruginite. Și după datină se apropie odihna iernii. Dar în pădurea carpilor fierarii băteau de zor pe nicovale cuțite lungi, și seceri, și topoare. Femeile rîșneau făina; fetele pregăteau pastrama sărată de vînat, sau de oaie. Iar caii subțiratici, neîmblînziți, erau obișnuiți cu friul de flăcăi.

Fluiere se auzeau pe munte sunînd prelung și focuri se aprindeau ca semne pe movile, ici și colo. Ce va veni? Ce se întîmplă oare?

Trimișii carpilor prind să alerge către cîmpie, să cheme și pe voinicii de acolo la luptă. Alții ajung și în orașele pe care le stăpînesc acum dușmanii. Vestesc pe sclavii geți că nu mai este departe ziua cînd vor zvîrli de pe grumazuri lanțurile în care sînt legați...

Știrile aleargă, aleargă... Se aude că dușmanii sînt îngrijați...

Și iacătă, un strigăt răsună viu în munte și pe cîmpii!

— La luptă, fraților!... La luptă!... Pămîntul nostru pîngărit ne cheamă. Să răzbunăm pe toți aceia care au fost uciși.

Se povestea în cetatea cea mare din asfințit, în care sălășluia chiar împăratul dușmanilor, că Nando are o vrajă și nu îl poate atinge nici fierul unui paloș, nici vîrful de săgeată. Se povestea că focul nu îi face nici un rău și apa nu îl îneacă.

De teamă, împăratul chemase pe generalii săi și le dăduse porunci aspre, să plece altă oaste și să prindă pe Nando.

Dar oastea aceasta este și ea lovită.

Se mai spunea, se mai zvonea în cetatea împărătească despre Nando, că umblă prin lume cu o ceată de voinici, și că multe orașe trebuie să se teamă.

Iscoadele însă ziceau ba că se află în miazănoapte, ba că ar fi ajuns în miazăzi.

La drept vorbind, nu știe nimeni întocmai unde se află Nando și nici încotro pleacă.

Mai greu era că prin orașe încep de se ridică o parte dintre sclavi și își lovesc stăpîni.

Și într-acestea toate trecea pe culmea unui munte, Nando, ca vîntul, spre Dunăre, spre mare.

În jurul său se aflau voinicii cu fruntea lată, cu pletele bălaie, avînd arcuri pe spate, la briuri cu topoare și cu paloșe.

Cînd au zărit voinicii rîul cu apa argintie, au dat cu toții chiot.

— Priviți și apa sfîntă; și în zare este cetatea dintr-un stejar! Sînt ultimele ceasuri cînd o mai au dușmanii!

Cîmpia dobrogeană era plină de soare.

Caii alergau pe flori de scînteuțe. Și în depărtări, acolo unde cerul parcă se împreună cu pămîntul, vedeau cum robii trudeau să adune grîne de pe miriști pentru dușmani.

În josul Dunării călătoreau bîtlanii, tăind în zbor văzduhul. Simțeau că se întoarce vijelia, ce mai bătuse de atîtea ori în locurile acelea, și își căutau alte cuiburi.

Iar vijelia venea, se apropia așa precum simțeau într-adevăr bîtlanii. Nando s-a ridicat în scări întinzînd paloșul.

— Frați geți!... Să cucerim în noaptea asta cetatea, sub ale cărei ziduri sînt oasele strămoșilor...

S-au repezit ca leii. S-au prăvălit ca valul pe o stîncă. S-au cățărat pe ziduri. Au înfruntat și smoala și plumbul azvîrlite în valuri de dușmani.

Astfel s-au repezit că au clătinat cetatea din locul ei. S-a clătinat atunci și trunchiul stejarului. Din el a căzut ghindă mare cît bolovanii. Și fiecare ghindă, căzînd, lovea în frunte cîte un ostaș dușman.

Și Dunărea crescuse înaltă peste maluri; se ridicase pe munte; izbea plină de furie și îi lua cu sine pe cei răpuși.

Nici nu venise noaptea, nici nu ieșise pe cerul cel albastru luna, și Nando cu flăcăii săi erau stăpîni pe ziduri. Sorbeau apa cea sfîntă

în cupele de lut acolo sub stejar. Se plecau lui Zalmoxis și îi mulțumeau. Și vești aleargă, aleargă spre asfințit, cum zboară toamna stoluri de rîndunici spre mare:

«A luat Nando cetatea... Vine să se răzbune...»

Mărețul imperator se îngrozește în sine de atîtea cîte le aude.

— Să plece alte oști, să se zăgăzuiască și Dunărea cu apa fermecată, ce sprijină pe geți. Să se doboare stejarul din mijlocul cetății. Să îl nimiciți pe Nando, căci nu mai am odihnă aici pe scaun!... strigă el către generali.

Plecară dar oștenii, mulți ca nisipul din fundurile mării, ca frunza și ca iarba din codrii de pe munte; plecară pe uscat, pe apă, călări, în care grele, pe jos, și în tot chipul. Așa veneau dușmanii puhoi să dea lupta cu Nando.

Au ridicat îndată pe țărmul Dunării zăgazuri pentru apă, să nu se mai reverse. În fața lor au gonit bivoli... Mii și mii de bivoli, care au izbit cu coarnele cetatea. Și clătînîndu-se cetatea, s-a clătinat stejarul. Din el a căzut ghinda aceea mare cît bolovanii, lovind însă numai pe bivolii goniți.

Cînd s-a scuturat ghinda, de n-a mai fost nici una prin ramuri, au început dușmanii să azvîrle cu pietre și săgeți. Făcînd pe urmă broasca, un meșteșug al oștilor dușmane de a lupta sub acoperiș de scînduri, s-au apropiat de ziduri. I-au dat foc din trei părți.

Porunca a fost aspră: ca toți flăcăii prinși să cadă jertfă sub paloșe, doar Nando să rămîna cu viață, să își primească osînda cea mai grea.

Și au năvălit oștenii din asfințit ca un potop de ploaie, ca furia unei ape peste ostrov. Au înecat în sînge și în moarte om după om. Și pentru fiecare dintre aceia care luptau cu Nando, cădeau sute de dușmani, sau poate mii.

Cînd au pierit voinicii cu toții și a rămas numai Nando, au aruncat oștenii un laț. Un laț mișelnic, căci nu putuse nimeni să se apropie de el. L-au răsturnat cu trupul în țărîină. Și atunci a fost încă nevoie de o oștire întreagă ca să îi poată zmulge paloșul din mîna lui de fier.

L-au ținut pe urmă cu lanțuri de o lespede de piatră, l-au suit într-un car și au pornit cu dînsul prin sate și orașe. Doreau întîi să vadă întreaga lume că Nando, nebiruitul, a căzut prins.

Au doborît, de asemeni, stejarul din mijlocul cetății, l-au tăiat bucățele, bucățele, și l-au ars. Cenușa lui au aruncat-o peste apă.



Pe Nando l-au așezat în piața cea mare, dintr-un oraș de vază care îl aveau dușmanii. Pe rînd treceau pe dinaintea sa curtenii. Și ar fi vroit să-l scuipe, așa cum se cuvine față de un prinț barbar.

Dar ochii lui de pară aveau atîta ură într-însii, că străpungeau ca junghiul pe acel care îi privea.

Treceau femei, treceau copile, și toate se înfiorau de groază; doar una se uitase cu milă la robul acesta tînăr și chinuit. Și pe ascuns pusese o slugă să îi umezească puțin fața, să îi răcorească jarul care îl ardea, stînd țintuit în lanțuri. Pusese să se aducă și hrană; dar nu vrusese getul să primească pîine de la dușmani.

— Spune stăpînei tale, grăise cu semeție Nando, că nu aștept vreo milă de la aceia care ne-au cotoropit pămîntul... Nu aștept decît otravă, sau moartea sub colții fiarelor...

A plîns în taină fata, căci îndrăgise pe voinicul ce sta acolo în piață pe lespede de piatră.

Și apoi ar fi să spun, că mai era fecioara aceea copilă împărătească, și nu putea să fie rușine mai adîncă, decît să îndrăgească pe un osîndit în lanțuri. Veni apoi și ziua cea cruntă, cînd însuși împăratul dușmanilor rosti:

— Ei bine, iată, Nando, acum sosește ceasul cel greu al ispășirii... Te-ai ridicat cu paloș împotriva puterii noastre. Noi o să te azvîrlim la fiare. Îți iei răsplata dreaptă. Călăii sînt aicea și așteaptă numai semnul ce îl voi face eu, ca să te arunce în groapă.

Nando și-a dat capul pe spate, cu fruntea înălțată spre cer și a răspuns:

— Ești viteaz, împărate, cu acei înlănțuiți; de aș avea însă un paloș în mîină, n-ai mai fi tu stăpînul, ci eu... Cum te-aș vedea fugind pe cîmpuri cu desnădejde. Și acuma dă poruncă!... Ce mai aștepti?

— Ai merita să fac semnul pe dată, mai spuse împăratul, dar marea noastră milă mă face să întîrzii... Și îți voi da putință să scapi și de osîndă, dacă vei trece cu bine acuma trei încercări...

Pe dată se iviră, aduși de asemenea în lanțuri, trei mii de tineri sclavi din țara getă.

— Întîia încercare va fi aceasta, spuse rar împăratul. Noi te iertăm cu viață, dacă acești trei mii de sclavi sînt gata să primească, de bună voie, moartea în locul tău!...

— Primim! strigară sclavii ca unul. Murim cu bucurie. Du-te tu, Nando, în țară!... Pornește din nou lupta, încinge iară focul nestins al libertății pe tot pămîntul nostru, din Dunăre la Mare. Murim cu bucurie!...

— Ce oameni sînteți oare voi, geții? se miră împăratul. Un vis e libertatea aceea pe care o doriți și viața e aici... Cum de vă dați voi viața pentru un vis?

— Ne-o dăm... Căci nu e viață, de nu e libertate!...

— A doua încercare este aceea ca o copilă chiar din orașul nostru să vrea a-i fi soție lui Nando. Și astfel de întîmplare nu văd a se petrece!... urmează împăratul rîzînd.

— Ba da, se aude atunci o voce senină de fecioară.

Se uită împăratul și ce să vezi? Nu este alta aceea ce rostise cuvîntul «da» decît copila lui.

— Da, tată!... spune fata. De este Nando într-adevăr un prinț barbar cum spui, el este totuși un viteaz. Și e frumos. Privește-l!... Iar paloșul în mîna lui ți-ar fi de ajutor ca să păzești hotarul din răsărit. De te învoiești, o, tată, eu îl doresc pe Nando de soț!...

A rămas împăratul cu ochii holbați. Copila lui? Cu Nando?...

Curtenii, de uimire, privesc unii la alții, nu le vine să creadă vorbele ce le aud.

Dar împăratul, iute își vine din nou în fire, și spune:

— A treia încercare!... Îți cerem ție, Nando, să-ți lepezi și credința în zeul tău Zalmoxis, să ieși în mînă un paloș pentru puterea noastră și să cufunzi în sînge pe răzvrătiții geți, care asemeni ție or vrea să ne gonească de pe pămîntul lor!...

Nando rîde cu hohot, apoi răspunde tare:

— Ești o făptură nemernică, împărate, de crezi că Nando își vinde pămîntul pe care l-a udat cu sînge poporul său, pentru o împărăteasă sau pentru o împărăție... Nu!... De am să scap din lanțuri, am să ridic iar paloșul de luptă; dar nu în slujba voastră, ci ca să vă răpun...

— Să vie atuncea sclava!... grăise împăratul sigur de el.

Și sclava fu adusă de slujitori. O mamă îmbătrînită de trudă și durere. Era mama lui Nando, cu părul alb ca neaua pe frunte, cu mîini tremurătoare.

— Aici îți este mama!... Spune-i și tu, bătrîno, nu ai dori să-l ai alături în ultimele-ți zile?... Și tu, rosti el mai departe către Nando, de nu ai milă de tine, îndură-te de dînsa, ce va vedea cînd fiarele flămînde o să sfîșie trupul ce l-a adus pe lume!...

— Măicuță! strigă Nando.

— Copile! spune mama.

În ochii lor sînt lacrimi amare. Bătrîna întinde brațe slăbite și fiul se zmuțește, ar vrea să-și rupă lanțul, să ajungă la mamă și să o îmbrățișeze.

Și lanțul sună trist, zăuciumat, ca viscolul din suflet, ca geamătul din pieptul feciorului ce este pregătit de moarte.

Nu poate să se smulgă, dar strigă:

— Mamă dragă, nu-mi cere să-mi vînd țara!...

— Nu, fiule, îi spune bătrîna, nu-ți vinde țara... Tu n-ai să mori... Viteazul niciodată nu își pierde viața, ci numai vînzătorul... Și în curînd vom fi iar împreună în cerul lui Zalmoxis!...

Zicînd așa bătrîna se azvîrle cu pieptul într-o lance a unui ostaș, ce sta alături, și cade jos sfîrșită.

— Să se arunce robul la fiare! face semn împăratul.

Și slugile aruncă pe Nando între fiare. Zeci, zeci și zeci de fiare flămînde sar la el și îl sfîșie îndată. Și sîngele lui curge pe lespezi.

Copila împărătească este acolo prăbușită și plînge cu suspine. Plîng sclavii care sînt de față. Plîng toți cîți au simțire.

Oamenii din cetate își pleacă în jos capul cu rușine. Doar împăratul rîde. Și mai rîd cîțiva de lîngă dînsul, dintre curteni.

— Vedeți, dă el poruncă, și ridicați copila din țărîină; mîhnirea îi va trece curînd... Acel ce a fost Nando acum a pierit!...

Dar cum a spus cuvîntul acesta, din sîngele ce aburea pe lespezi se ridică un vultur. Este un vultur cum nu s-a văzut altul. Cu aripile roșii.

Vulturul se repede. Îl prinde pe împăratul în gheare. Și se ridică în ceruri, de nici nu se mai vede cu ochii. De acolo îi dă drumul. Și cade împăratul în piața aceea mare. Și acolo se sfărîmă.

— Aceasta este răsplata lui Nando, spun toți sclavii, s-a prefăcut în vultur...

Și vulturul se înalță, sus, sus, pînă la Zalmoxis, poate mai sus... Și zboară. În timp ce toți curtenii cuprinși de spaimă fug... Li se pierde urma, în tainițele ascunse prin casele bogate.

Și vulturul acela cu aripile roșii tot zboară... Se rotește în văzduh. Și zboară către țară. Și zboară peste culmea înaltă a munților, spre Dunărea sa dragă, spre marea involburată.

Vede apoi cetatea. Plutește și se rotește deasupra ei și țipă prelung, prelung și jalnic.

Și se ascunde în munte; în muntele lui Iacob...

Bătrînii cred că Nando, vulturul cu aripi roșii, ar fi trăind și acum în muntele lui Iacob.

În zilele luminoase ei ți-l arată sus, sus, aproape în soare. Când se abat primejdii, ei spun că Nando țipă și se rotește în preajmă...

Te uiți, asculți povestea în serile de vară când trec încet păstorii cu turmele pe cîmpuri, când trag la mal pescarii lin bărcile cu pește, în legănarea blîndă a grînelor de aur și în mireazma dulce a florilor pe pajiști...

Da, da, iată-l pe Nando, pe vulturul cel roșu cum se rotește în slavă!...

Piatra plîngătoare

Este într-un loc, pe malul mării, pe lîngă Tuzla, o piatră albă. Piatra aceasta are chipul unei fete ce stă în genunchi și cată spre zarea nesfîrșită. Adeseori pe albul ei se văd și niște picuri ce se preling încet la vale. Parcă ar fi stropi senini de rouă; parcă ar fi lacrimă curată...

Mulți călători, cînd trec, prin locurile acelea, se întreabă cu mirare: oare ce taină se ascunde în lacrima ce izvorăște neconținut din piatra mută?

Povestea spune că odată se ridicase în miazăziua lumii o împărăție condusă de un sultan năpraznic, ce își întinsese stăpînire peste nenumărate țări și neamuri.

Și aflînd sultanul într-o zi de țara noastră, cea împodobită cu holde aurite și cu păduri înmirezmate, bătută parcă în pietre scumpe de lacuri, rîuri și pîraie, pofti să o aibă și pe aceasta.

Își chemă dară oștile pe un cîmp întins, în faptul serii. Sări, ca fulgul, pe calul său și le grăi cu glasul tare:

— Viteaza mea oștire! Am auzit că înspre miazănoapte se află un bey ghiaur, ce are țara ca o floare. Nu credeți voi că ar fi bine să i-o vedem mai de aproape? S-o cercetăm?...

— Ba da, răspunseră oștenii, urlînd și chiuind sălbatici cu armele întinse către slavă.

— Ei, dacă vreți, grăi sultanul cu mulțumire și își mîngîie barba sa lungă, încălecați pe cai și porniți după mine!...

Uliu-liu-liu, ce tropot mare!... Ce zgomot de oștiri!... Ce colb pe drumurile sure care duceau spre țara noastră!...

Femeile, copiii țipau și dînșii, văzînd războinicii cu șalvari largi, cu săbii late, avînd pe cap turbane, pornind călări pe cai la luptă cruntă, fără milă.

Erau de altminteri așa de mulți oștenii sultanului, cum e lăcusta cîteodată, cînd dă năvală pe ogoare și prăpădește tot ca focul.

După aceea, se urcară oștenii pe corăbii, cu cai cu tot, și așa plutiră îndelung pe mare. De la o vreme coborîră pe țărm. Se odihniră. Mîncară pilaf mult și ciorbă, prinzînd puteri gata să intre în luptă. Și încălecînd din nou turcimea, pe caii ce tropoteau de nerăbdare, au năvălit peste sărmana noastră țărișoară.

Și s-a luptat cu vitejie voievodul, în fruntea cetelor de țară, dar sub asemenea năvală pînă la urmă a căzut.

Turcii l-au prins, l-au agățat cu ștreanguri de o sută de cămile. Apoi gonind cămilele acestea au spintecat trupul voievodului în bucățele.

Oștirea țării, cîtă rămăsese, mai se silea cu toate acestea să lupte, călăuzită de un viteaz cu chip frumos ca de femeie, avînd pe frunte o cușmă înaltă.

— Pe acesta să mi-l prindeți teafăr, a poruncit sultanul. Să luați seama...

— Pe voia ta să fie... răcnea turcimea către sultan și da tîrcoale voinicului. Vom încerca!...

Și s-au luptat tot mai departe, pînă ce nu știu cum lovește voinicul și i se frînge spada; atuncea turcii îl înșfacă de gît. Și așa îl poartă pînă la sultan care așteaptă, stînd pe mîndîr-saltea de lînă, în cortul lui din pînză verde. Și îl azvîrl pe viteaz jos, chiar la picioarele sultanului, scuipînd cu ură peste dînsul, izbindu-l cu ciubotele în tîmplă.

Cînd îl izbesc, îi sare cușma voinicului. Și ce să vezi? I se desprinde o cosiță neagră ca noaptea cea adîncă. Și apoi cînd își ridică ochii frumoși, senini, albaștri-vineți, și cînd îi vede sultanul și gura ca o cireasă coaptă, iar sub cămașă cum îi saltă în tremur doi hulubași, el înțelege... Voinicul nu e flăcău, cum se crezuse, ci o femeie tinerică.

— Cine ești tu?... întreabă atunci sultanul.

Femeia tace. Se ridică de jos, și îl privește cu măreție pe sultan.

— Nu vrei să spui?

— Sînt o româncă și am luptat să îmi apăr țara. Tu cine ești? Ce cauți aicea pe meleagurile noastre cu moarte și cu foc?

— Eu sînt stăpînul lumii, totul este al meu, zice sultanul.

— Poți fi stăpîn pe lumea toată, spune femeia; dar nu pe țara noastră... Aceasta nu...

Și astfel îl privește pe sultan și ea este atîta de frumoasă, încît sultanul o îndrăgește. Simte că nu mai poate să trăiască fără ea. Nu mai dorește alta decît să-i fie soată în haremul său.

— Am să te iau cu mine peste mare, rostește acum cu vorbă blîndă sultanul, și ai să-mi fii nevastă, oricine ai fi....

— Cum am să trec hotarul, cum ai să mă atingi cu mîna, am să mă sting, răspunde ea cu hotărîre. Să nu cutezi să te apropii, căci sînt ca o leoaică. Și vreau mai bine moartea decît să fiu a ta!...

— Cine ești tu? mai spune sultanul încă o dată.

Și fiindcă ea tăcea, el a început să strige către oșteni:

— Aflați-mi cine este femeia aceasta, frumoasă ca o zîină și mîndră ca o împărăteasă, și am să vă scald în aur.

— Am și aflat, rostesc atunci doi ieniceri, și aduc sultanului în față pe o copilă micuță și firavă. Este soția voievodului căzut în luptă. Și aceasta este copila lor...

— Soția lui?... Copila lor?...

— Da, da... E chiar așa.

— Mamaia mea, zice copila, căzînd la pieptul mamei sale. Nu mă lăsa. Ia-mă cu tine!...

Și a trebuit turcime multă ca să despartă pe copilă de mama ei; și să o ducă apoi într-o căsuță mică dintr-un sătuc ce se afla pe malul mării.

— Femeia îmi va fi totuși nevastă, a hotărît atunci sultanul. De aceea vom lăsa-o pe fata ei acolo în satul de pe țărmul mării, ca ea s-o uite și să rămînă doar cu mine, să se deprindă că îmi e dragă...

Mai amintindu-și după aceea și vorba ce-o spusese dînsa, că de o fi să plece peste mare, o să se stingă de durere, a cugetat că e mai bine să stea un timp aici în țară.

A pus deci slujitorii și meșterii, pe care îi avea cu dînsul, ca să ridice un stîlp înalt, de piatră. De stîlp a agățat un leagăn, prinzîndu-l bine între funii. Și în leagăn a zidit o casă din piatră scumpă de agată.

Nu mai avea sultanul, pe tot pămîntul care îl stăpînea, asemeni casă. Făcuse înlăuntru havuzuri ce șopoteau răcoritoare. Briza sufla de peste mare intrînd prin sute de ferestre făcute din cleștar și aur. Pe jos și pe divanuri erau covoare, stofe prețioase. Și pe pereții din agată, — bătuți cu totul în rubine, erau pe zeci de policioare bijuterii, veșminte scumpe, parfumuri și unsori alese, tot ce dorește o femeie cînd ar pofti să se gătească.



Iară pe tăvi de argint și de aramă erau întinse, deopotrivă, în coșulețe piersici, migdale, mere și pere, naramze și nucșoare, cărnuri, și vinuri, și dulceturi. Ea nu avea decît să întindă mîna și să mănînce tot ce ar fi poftit.

Flori cu mirezme îmbătătoare, crini, trandafiri, iasmin, garoafe, erau împrăștiate prin tot locul să o desfete.

Robii arapi trudeau ca într-o dulce legănare să miște casa încoa și încolo neîncetat.

Iar pe nisipul de pe plaje făcuse sultanul un foișor înalt cît leagănul acela. Se așezase înlăuntru, privind ca hoțul prin ferestre, în casa veșnic legănată.

Domnița îl amenințase că de o să intre fără voie în casa unde este dînsa, o să se arunce în apa mării. Și el știa că ea ar fi făcut de mult lucrul acesta, de nu ar fi ținut-o în viață dorul pe care îl avea pentru fetiță.

Căci zi și noapte, biata mamă căta într-una depărtarea, spre satul unde zăvorîse sultanul într-o căsuță pe fata ei cea dragă, pe Constanța, — cum se numea. Căta în zori cînd marea poartă pe creste raze strălucitoare, cînd valurile îi palpită ca niște inimi întristate; căta în amurg cînd apa pune pe ea hlamidă de mătase; căta în zadar și nu avea sărmana nici o pace, iar inima îndurerată de moartea soțului, voievodul, i se frîngea nespus de grijă, cînd se gîndea și la copilă.

Și în foișorul său, sultanul sta în picioare și o privea cîntînd mereu tînguitor:

*Nu vezi pe mare cum aleargă
Spre miazăzi o aburire?
Nu simți cum suflă o adiere?
E răsufierea mea fierbinte.
Nu simți, nu vezi cum vremea trece
Și eu mă sfîșii de tristețe?
.....*

Cînta, cînta mereu sultanul. Ea nici nu se uita la dînsul. Nu se gîndea decît la fata ce sta închisă acolo în căsuță și se jelea dorindu-și mama.

— Îndură-te, zicea sultanul, primește-mi dragostea!... Și tot ce este mai de preț pe lume îți voi așterne la picioare.

— Eu te urăsc, spunea domnița, pe tine ce mi-ai ucis soțul, pe tine ce mi-ai călcat țara... Și nu doresc decît să îmi am copila. Atîta mi-a mai rămas pe lume...

De deznădejde s-a sfătuit din nou sultanul cu toți bătrînii din oștire.

— Ce este de făcut?... Domnița nici nu vrea să audă de dînsul, nici nu se îndură să îi mai arunce o privire. Nu are alt gînd decît pentru Constanța, copila ei...

— Fata, au dat răspunsul baș-buzucii ce o păzeau, chemați în grabă ca să dea de știre, nu are tihnă nici o clipă. Se azvîrle în uși, își smulge părul, strigă mereu în cele patru vînturi pe mama sa.

— Dacă am duce pe fată lângă mamă, spun pașii cei bătrâni, domnița și-ar revărsa asupra ei dragostea... Noi credem că e mult mai bine să îi spui, măria ta, că fata de dorul ei s-a stins din viață. Și atunci, ea, nemaiavînd pe nimeni altul ca să-i aline focul din inimă, te va îndrăgi pe tine, mărite pa-dișah!...

— Așa voi face!... a spus sultanul, bun bucuros de astfel de sfat.

Și s-a grăbit spre foișor. S-a urcat înlăuntru.

— Copila ta, Constanța, s-a dus dintre cei vii, a spus sultanul domniței prin ferestre, rupîndu-i inima de mamă, de durere.

— Minți, minți, a grăit ea făcîndu-se că este liniștită, însă cu un început de teamă. Constanța mea este în viață. Simt eu... Mă amăgești, sultane. Ai tu vreun plan. E o minciună...

«Acum i-acum!» gîndea sultanul în sine și a urmat:

— Ca încredințare mă jur... pe toți profeții, pe viața mea și pe oștirea care îmi aduce biruință, că a pierit Constanța, s-a stins.



— Te juri? s-a îngrozit femeia. Atunci e altă vorbă; așa te cred... Te cred, tirane... Și tot ce mă lega de viață acum e rupt...

S-a îndreptat către văzduhul în care bătea alene vîntul. Și s-a rugat fierbinte:

— Tu, vîntule hoinar, ai milă de o femeie urgisită, de o biată mamă ce nu mai poate plînge, atît de mare e durerea care o sfîșie... Bate tu, vîntule, cu furie. Rupe din funii casa aceasta unde stau zăvorîtată și o sfărîmă între pietre... Fă-mă să îmi spăl astfel rușinea că am fost roabă la sultan, fă-mă să-mi capăt libertatea!...

Cînd a sfîrșit vorbele acestea, vîntul, înduioșat, pesemne, de soarta ei atît de amară, a început întîi ușor să sufle, apoi mai tare, din ce în ce mai tare... Casa se legăna în funii, mai sus, mai sus, din ce în ce mai sus, mai cu putere...

S-a legănat așa o vreme; deodată s-a desprins din funii și lunecînd prin aer spre foișorul în care se afla sultanul, l-a luat cu ea... L-a dus în valuri...

Sultanul a început să urle de spaimă. Robii arap: văzînd o astfel de întîmplare au alergat ca să dea știre, dar ei fiind muți, cu limbile tăiate, nu au putut face alta decît semne cu brațele lor negre spre uși și spre oștire, că padișahul este în valuri.

Casa s-a sfărîmat în pietrele din mal. S-a făcut un nisip mărunț, ce a învălit ca într-o mantie de aur și pietre scumpe tot țărmul apelor.

Pașii și agii, baș-buzucii au înțeles totuși din semnele arapilor ce s-a întîmplat, s-au repezit în apă cu gînd că își vor scăpa sultanul și apoi se vor pricopsi cu daruri de la dînsul. Dar valurile mînioase i-au înghițit pe toți de-a rîndul. Cîți au rămas pe țărm, oștenii, robii, s-au urcat în corăbii iute și au plecat pe calea întoarsă.

Turcii, fugind, au uitat paza în satul unde era copila închisă de sultan.

Și atunci Constanța a ieșit în grabă, fugind pe țărmul mării să-și caute mama. Plîngea și o striga:

— Mamaie, unde ești, mamaie?

A tot fugit așa pînă la Tuzla, strivindu-și mîinile de teamă și bănuieli.

Cînd a ajuns pe lîngă Tuzla, a văzut deodată pe mare, prin furtuna ce se pornise, corăbii prăpădite în valuri. Vîntul ce răscolea adîncul le tot izbea, le afundase, le nimicea fără îndurare.

De atîta spaimă și durere, crezînd că mama ei, domnița, este cu turcii pe vreo corabie, Constanța a căzut în genunchi și a rugat vîntul să aibă milă de mama ei. Și atîta a plîns atunci de jale Constanța, că trupul i s-a făcut de piatră.

Cei care au urmat, au numit satul unde a stat închisă fata, cu numele ce îl purtase ea: Constanța.

Așa i se și spune pînă astăzi orașului ce a crescut pe locul satului de odinioară.

Și țărmul unde a căzut casa cea prefăcută în nisipuri se cheamă acum Mamaia, așa cum o strigase pe domniță în disperarea ei copila.

Este plaja de la Mamaia. Nisipul ce se întindea acolo mai are încă străluciri de pietre scumpe și de aur.

Și dacă vreți să știți ce s-a întîmplat și cu domnița, aflați că zînele au schimbat-o într-o floare, o floare mică, gălbioară, pe care a luat-o vîntul și a purtat-o îndelung pe aripile sale.

Cît timp plutea în văzduh floarea s-a făcut fruct.

Pe urmă fructul căzu pe malul unei ape și răsări o sălcioară. Din ea crescuseră trunchi cu brațele ogîndite în apă, cu frunzele plecate în jos, parcă plîngea niște dureri trecute.

Dacă vei trece orișunde, pe drumurile întinse ale țării, în timpul verii, vei întîlni pe malurile apelor trunchiuri de sălcii.

Și nu se află în toată lumea vreun copac să aibă atîta viață.

De pui doar o mlădiță în țărînă, cu ochii vezi cum se înalță trunchiul cu plete verzi, prin care plouă, ca aur, razele de lumină. Din scorbura uscată crește îndată o frunzișoară rumenită. Rîde ca oamenii la soare. Rîde și plînge totodată.

Iar colo, lîngă farul Tuzla, mai stă și acum îngenunchiată copila tristă a domniței, cu trupul împietrit.

Pe fața ei curg lacrimi — stropi de rouă — pe care i le spală într-una marea cînd bate vîntul, cînd este furtună...

Peștele de aramă

Despre uscat, bătrînii spun că ar fi fost cîndva mult mai întins decît e astăzi. Pămîntul se întindea pînă departe în valurile mării.

Și într-o vreme, zărind pămîntul acesta un alt sultan, pe nume Memet, atîta i-a plăcut, încît s-a hotărît să se așeze aici.

— Voi face în aceste locuri o împărăție înmîit de frumoasă decît aceea pe care am avut-o, a glăsuît Memet. Ținuturile acestea sînt cu mult mai mănoase și oamenii mai blînzi...

Deci dă poruncă să i se facă pe țărmul mării moscheie și palate. Să vie lîngă dînsul ienicerii, mudîrii, hogii și vizirul. Să i se aducă și saraiul cu cadîne.

Și începu un trai sultanul, de i se duce vorba aceea și pomina în întreaga lume. Bairamuri, desfrînări, petreceri, se țineau lanț de dimineața și pînă la lăsatul serii.

În schimb, bieții supuși trăiau cu te miri ce, apăsăți de beilicuri și de podvezi, de slujbe, angarale și batjocuri.

Că tare mult îi mai plăcea sultanului să își facă rîs de oameni.

Astfel, sultanul, precum se povestește, sta într-o dimineață pe terasa lui de marmură, stropită în mozaicuri; sta cu picioarele încrucișate sub dînsul și cerceta cu plictiseală albastrul cenușiu al mării. În jurul său erau cadîne multe înveșmîntate cu șalvari largi de muselină, care se grămădeau să îl slujească precum pofta, una înfățișîndu-i bunăoară besacteaua în care își ținea tutunul, alta purtînd un felegean cu cafea dulce, altele tăvi cu fructe și cofeturi.

Și iată că sultanul vede tocmai atunci pe mare o barcă mică, și înlăuntru un lipovean bătrîn ce își căuta hrana. Și ca să-i treacă plictiseala, care îl rodea, să se mai veselească oleacă, trimite un pașă cu o barcă împărătească, să ajungă pe bătrîn, să-i dea poruncă aspră:

ca pînă seara să prindă un munte întreg de pește, să i-l aducă la palate. De nu va împlini porunca împărătească, lipoveanul, o dată cu ieșirea lunii, va fi scurtat de cap.

Pescarul, ce putea să spună? Știa doară că nu încape tocmeală și că sultanul dă astfel de poruncă, numai așa — pentru că îi caută price, să aibă apoi de ce rîde.

Era bătrîn pescarul, nu mai avea putere destulă; feciorul său era pe mare, tot cu o slujbă împărătească; dar totuși, ascultînd porunca, a întins năvodul. Și-a început să pescuiască.

S-a luptat el un ceas sau două printre talazuri, năvoadele erau însă tot goale. Dar nu știu cum, o dată, cînd își pierduse orice nădejde, încearcă totuși plasa și o simte grea ca plumbul. O trage afară, și în mătîță era un pește mare de aramă. Un pește tot atît de mare cît și barca. Urcă mătîța în barcă și o răstoarnă; dar peștele se zvîrcolește, sare în sus și îl lovește pe bietul Pavel, lipoveanul, așa de zdravăn, cu coada de aramă, peste șale, că îl dărimă în fundul bărcii. Saltă apoi ca o zvîrlugă pe prisma bărcii și se cufundă între valuri.

După aceea se pornește și un vînt încet deasupra mării, și vîntul crește, crește; bate în valuri și le înalță, le umflă și le aruncă zdrobindu-le în maluri...

Așa este pe vreme de furtună!

Abia, abia de izbutește Pavel să ducă barca pînă la coastă; abia, abia ajunge pînă la colibă, mai mult tîrîș, de oboseală, și rupt de șale.

Cînd vine acasă, sar vecinii în jurul său:

— Ce este, Pavele, cu tine? Ce s-a întîmplat?

Spune bătrînul ce este povestea și cum i-a poruncit sultanul să strîngă pînă în amurg un munte întreg de pești, să îi aducă la palate. De nu va împlini porunca o să-i reteze capul. Și a încercat să pescuiască; a izbutit să prindă chiar un pește de aramă — dar peștele s-a zvîrcolit și a sărit din barcă pierind în apa mării. Ce-i de făcut? Ei, o să moară și el ca alții și bună pace... N-a prăpădit și așa destui pescari nevinovați sultanul?

Numai că între toți vecinii pe care îi avea Pavel, unul era întocmai ca un frate pentru dînsul. Tot un bătrîn, se numea Stere. Se ajutau întotdeauna la rău, ca și la bine, cum se întîmplă între vecini adesea.

Stere n-a stat în cumpănă. Cu toate că era furtună pe mare, s-a dus la mal, a prins vîslele în mînă și a împins barca spre larguri, să strîngă pește cît un munte, să scape prietenul cel bun de moarte.

S-a luptat el cu marea un ceas, sau două, sau trei; s-a luptat poate și mai mult. Năvoadele erau tot goale. Dar nu știu cum, când își pierduse orice nădejde, încearcă totuși plasa, și o simte grea ca plumbul.

O trage afară, și în mاتیță era un pește mare de aramă. Un pește tot atît de mare cît și barca. Același pește pe care îl mai prinsese încă o dată în acea zi vecinul său, bătrînul Pavel.

Numai că Stere chibzuiește mai bine. Lasă mاتیța iar în apă, și nu o mai răstoarnă. Leagă în schimb năvodul de barcă. Și trage barca cu vîslele spre țărm, către un loc mai nisipos. Și cînd ajunge acolo lîngă plaje, îi face bărcii vînt. Apucă plasa și o tîrăște, că era grea. Tîrăște și peștele o dată cu ea.

Și apoi pe drum, cît îl tîrăște, peștele tot sloboade icre. Dar ce mai icre?... Doamne sfinte!... Că icrele acelea nu erau decît nestemate: safire, diamante, mărgăritare, ametiste, rubine roșii, și alte pietre.

Le strînge Stere și le pune în sîn.

Trage apoi plasa mai departe, trage și peștele în plasă și așa ajunge pînă la colibă.

Îi duce peștele lui Pavel.

— Privește, prietene, îi spune Stere, am pescuit încă o dată peștele acesta de aramă cu icrele din nestemate. Ți l-am adus; ție ți se cuvine să-l stăpînești. Tu l-ai aflat întîia oară în mare. Dacă îi vei duce o piatră prețioasă lui Memet în loc de pește, fără de nici o vorbă o să te ierte.

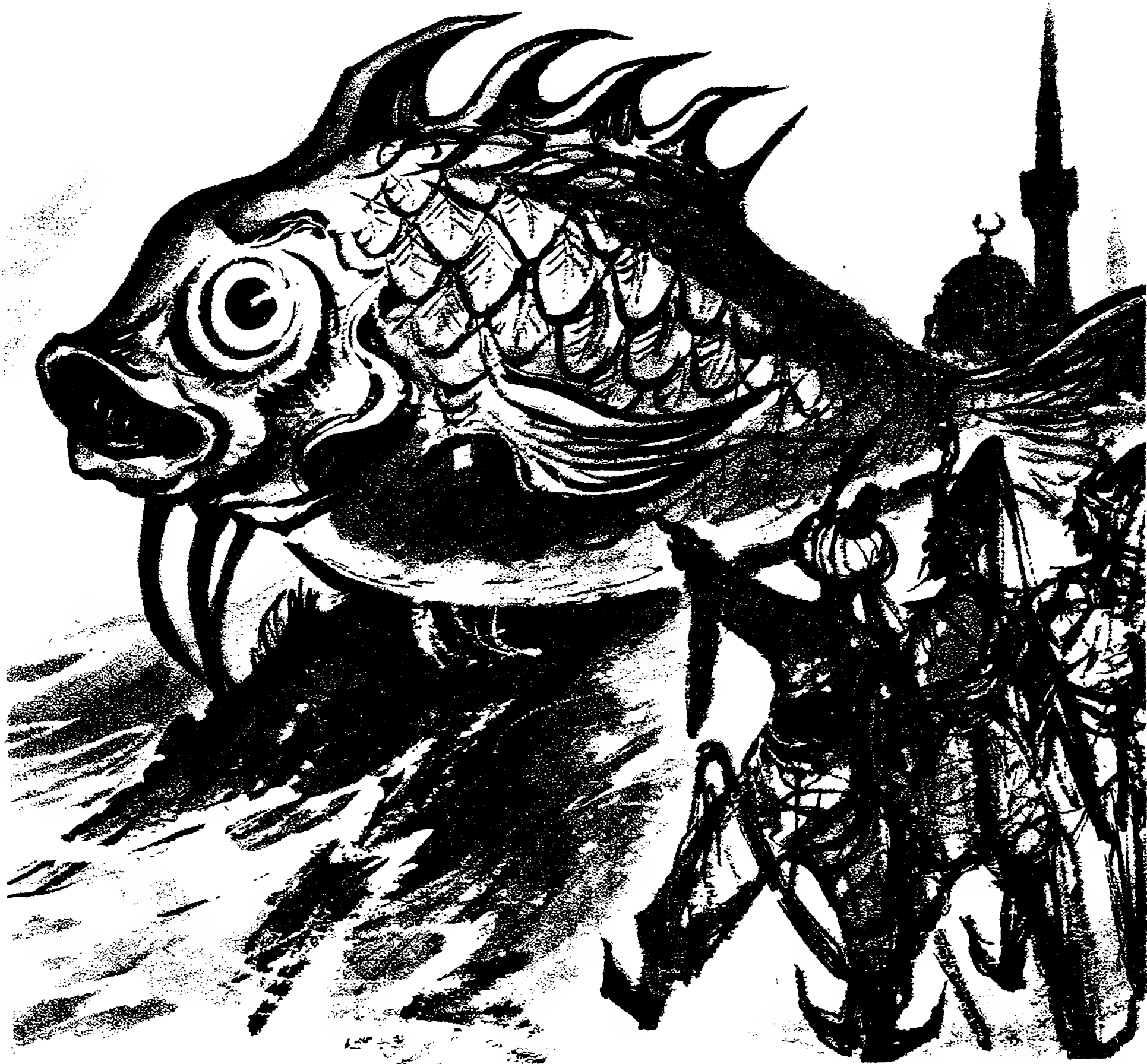
— Cinstite Stere, zice Pavel, nu este drept ce faci. Tu ești acela care ai prins peștele de aramă. Al tău trebuie să fie; ție ți se cuvine, și după lege, și după omenie.

Pe cînd se îmbiau ei astfel, a aflat știre și sultanul, că știrea zboară iute! despre minunea petrecută; că doi pescari au dat în apă de un pește, care are trupul de aramă și icrele de nestemate.

Și azvîrlind în lături felegeanul, ciubucele și pernele de catifea, gonind încolo pe cadînele frumoase, a încălecat pe un cal iute, urmat de pași, de ulemale și ieniceri, și a ajuns îndată la coliba în care încă se îmbiau cei doi bătrîni.

— Al tău trebuie să fie, Pavele, măi frate; să îl stăpînești pe totdeauna, tu și flăcăul tău...

— Ba e al tău, măi frate Stere; să fie al tău și al copilei tale cu sănătate.



— Eu sînt stăpînul vostru, al tuturor, a zis sultanul, dînd năvala în colibă. Marea este a mea, ca și întreg pămîntul. Deci peștele mi se cuvine numai mie. Iar vouă, hîrburi fără minte, pentru că nu ați cugetat de îndată să aduceți peștele de aramă la palate, vă dau osîndă de pieire...

Stere, pescarul, cum poate ați înțeles, avea o fată. Aflînd copila că a venit sultanul, și e la Pavel în colibă, că este supărat, s-a strecurat și ea în ușă... Și auzind de ce e vorba, s-a prăvălit lîngă papucul stăpînului și s-a rugat de îndurare:

— Sărmanul tata nu are nici o vină; nici moșul Pavel, preaslăvit cîrmuitor al lumii. Milostivește-te, le lasă viața și noi te vom sluji peste putere, întreaga viață...

— Nu vreau să aud nimic!... Nimic!... Nimic!... strigă sultanul. Și face un semn spre ulemale, ca să-i ucidă deîndată pe lipoveni.

Făcînd el semnul însă ce se întîmplă?

Luci tăișul iataganelor de bună seamă; dar din această strălucire țîșni în colibă pe negîndite și un foc mare.

Din flăcări se ivi o umbră, frumoasa Dankă, zîna cea bună, înveșmîntată în horbote țesute din spuma mării.

— Sultane, oprește-te cît nu e prea tîrziu, grăiește zîna.

Și iataganele cad frînte la pămînt.

— Voi doi, bătrînilor cinstiți și pașnici, nu vă mai temeți de primejdii, mai zise Dankă. Orînduite au fost toate astfel, numai ca să vă încerc credința și prietenia voastră, unul față de celălalt...

— Prea bună Dankă, zic moșnegii, căzînd cu fața la pămînt, îți mulțumim de îndurare...

— Peștele acesta de aramă îl dau fetei, Sulina ta, cinstite Stere, adaugă zîna zîmbitoare. Și ei îi este drag un flăcău vrednic, ce rătăcește acum pe mare cu o poruncă împărătească...

— Costi al meu, rostește Pavel. Se îndrăgesc de multă vreme flăcăul și cu fata; și în curînd vor face nunta...

— Ei bine, mai urmează Dankă, peștele acesta este zestrea fetei. S-o folosească după cum îi place; să dăruiască și pe alții. Să risipească sărăcia în care zac acum pescarii, de cînd a prins tot țărmlul acesta în mîna sa, sultanul acesta rău, Memet.

Astfel grăiește, și pierе zîna, ce după datină se știe că se arată numai o dată din veac în veac și atunci aduce bucurie pescarilor.

— Dacă este așa, zise sultanul, și peștele e zestrea fetei; voi lua-o eu pe fată de nevastă, o fac cadîină la mine în sarai...

— Nu, nu mă luați de aici... Eu îmi aștept iubitul, strigă Sulina și se zbate; dar ulemalele o înșfacă, o prind în brîuri de mătase, legînd-o strîns, și o iau cu dînșii în sarai. Leagă tîlharii și pe bătrîni și îi zăvoresc în temnițele întunecate de sub palate.

Iar peștele, care fusese dat fetei, îl înfășoară ienicerii în halate, să nu se piardă, cît îl vor duce către haznaua împărătească, vreo piatră, fie cît de mică.

Pornesc astfel cu zgomot mare; deși pe unii dintre ieniceri și ulemale îi frige teama:

Nu cumva Dankă se va întoarce? Nu cumva Dankă o să îi pedesească?

Sultanul răcnește însă la toți:

— Mergeți mai iute, mergeți fără teamă! Abia cînd o să treacă suta de ani mai poate Dankă să se întoarcă, să se întrupeze, să îi ajute pe lipoveni. Și hotărîrea ei e dată. Peștele acesta este al fetei; iar ea îmi e nevastă mie... Grăbiți, grăbiți-vă, nemernicilor, către palate...

Și ienicerii țipă tare, dîndu-și turbanele de-a dura, plecîndu-și fruntea în țărînă:

— Trăiască în slavă sultanul nostru!...

Tocmai la vremea cînd sultanul ducea în saraiurile sale pe Sulina și trei eunuci luptau s-o țină, căci se zbătea; și apoi era voinică fata! iacătă se ivește în zare și o corabie cu pînze.

Venea din nu știu care țară, purtînd însă poveri pentru Memet. Și între corăbieri, pe punte, sta și Costi, fiul lui Pavel, cătînd spre țărmuri, dornic să fie mai degrabă lîngă Sulina, dornic să o îmbrățișeze.

Și îi era flăcăului atît de dor de fată, că ar fi vrut să aibă aripi, să săgeteze prin văzduhuri ca rîndunica în zori de ziuă. Vîntul bătea însă alene; corabia abia tîra greutatea care o purta; dar în sfîrșit ajung la coastă.

Costi aleargă spre colibă, doar că nu-și pierde răsuflarea fugind... Și ce să vezi? Coliba este spartă; în jurul său au umblat oameni străini. Pavel, și Stere, și Sulina au fost răpiți. Și unde au fost duși oare?

Aleargă flăcăul încoa, aleargă încolo; pescarii, cîți trăiesc pe coaste, se adună lîngă el; îi spun precum a fost toată întîmplarea: cum a găsit un pește Pavel, cum l-a adus pe urmă Stere la colibă, și cum a năvălit sultanul cu pașii lui, cu ieniceri și ulemale, cum a ieșit pe urmă Dankă și a hotărît că este zestrea fetei, și cum sultanul, spaima lumii, a luat pe fată de cadîină la dînsul în sarai.

Și acuma toate sînt sfîrșite. Cine îndrăznește să se lupte cu sultanul? Cine se încumetă oare să-i smulgă pe fată și pe bătrîni din gheara sa?

— Mă încumet eu! zice flăcăul. Paharul este plin de amărăciune. Am să mă lupt pe orice cale cu sultanul și am să îl înving, oricît este de mare...

— Atunci luptăm și noi alături de tine, rostesc pescarii într-un suflet. Ne ajunge toată suferința de cînd sultanul stă aici pe țărmuri

și ne jupește, ca pe un pește de solzii lui, de cînd ne fură femeile și fetele frumoase și le ascunde în saraiuri pentru dînsul, și pentru pași, și pentru ulemale. Să ne unim, să punem capăt!...

Și se înțeleg apoi pescarii să încarce carele cu pește, și așa să meargă spre palate. Numai că, de astă dată, în care să mai fie ascunse sub pește securi tăioase și cuțite, timliacuri cu cîrlige în vîrf — cu care se prinde peștele cel mare de ceafă — măciuci, și vîsle, și oricare unelte. Toate sînt bune pentru luptă, dacă sînt mînuite de voinici.

Zis și făcut; pornesc de dimineață cu carele încărcate cu pește. La porți stau ciopcă ienicerii de strajă.

— Ce vreți voi, slugi nelegiuite, cîini de pescari? Ce vreți așa cu zorul la palat?

— Aducem pește proaspăt sultanului, pentru toți pașii și pentru toată oastea. Noi știm că vine ramazanul!

— Aha!... se bucură și pașii, și ienicerii lor. Atuncea, intrați, pescarilor, cu carele în ograda palatului. Dar parcă strălucesc în care, sub pești, timliacuri cu cîrlige ascuțite și tăioase.

— Aș, vi se pare, răspund pescarii, sînt pești icrani: moruni, nise-tri. Lucește zmațul de pe dînsii, le sclipesc solzii ca sideful. Voi nu vedeți ce pești de soi aducem în dimineața asta?

— Ascultați colea, adaugă ienicerii, sultanul nostru este într-o mare supărare... Se dă cu capul de pereți, își zmulge barba și doboară cu iataganul pe acela care îl mînie mai tare...

— Ce s-a întîmplat? Ce supărare a avut sultanul? Să ne ferim și noi! zic toți pescarii.

— Să vă feriți, slugi ticăloase, pentru că o fată din sarai, o lipo-veancă, Sulina, abia adusă ieri pe seară, nevrînd de loc să fie cadîină, — o tot striga mereu în ajutorul ei pe Dankă. Și-atunci, pesemne printr-un farmec, un pește galben de aramă, care a fost și el adus o dată cu fata, a început să se mărească. Și a tot crescut peștele acesta pînă a ajuns cam cît un munte, spărgînd păreții la haznale, sfărîmînd tavane la palate. Fata, cînd auzi una ca asta, lovi pe trei eunuci de pază, sări pe o fereastră și fugi; urcă pe solzii lați ce îi are peștele pe spate. Și peștele deschise parcă la poruncă botul; iar fata se ascunse acolo. Toți cîți au vrut să-i ia urma fetei, și-au dat sfîrșitul. Cum de încercă să se urce oarecine pe solzii peștelui de aramă, acesta se cutremură, și îl azvîrle pe îndrăzneț în apa mării!... Iar jos în valuri stau rechinii, parcă au fost chemați anume. Și îl sfîșie pe cel căzut... Dar stați,

tăceți, vine sultanul, stăpînul nostru, ferîți-vă, cîini de pescari, cădeți în tină!...

Pescarii se azvîrl în tină.

Sultanul iese în pridvorul palatului, își mușcă buza de mînie, își zmulge barba, și mugește ca taurul:

— Cine va izbuti să urce și să ia fata, ce este ascunsă în gura peștelui de aramă, va fi vizirul meu... Să am doar fata și pe urmă voi ști eu ce să fac cu dînsa; voi biciui-o fără milă. Căci peștele numai de ea ascultă. Și numai ea dacă îi dă poruncă, se face iarăși cum a fost și lasă icre. Dă icrele de nestemate, cu care îmi voi umple eu haznaua. Cine se urcă să ia fata, oameni fricoși și de nimica, slugi ticăloase și lipsite de vreo credință pentru mine?

Costi, dacă aude cuvintele acestea, se ridică din țărîină, se îndreaptă spre Memet și îi răspunde drept în față:

— Dacă îmi dai asemenea răsplată, aduc eu fata care este ascunsă în gura peștelui de aramă. Atîta că îți mai cer și o învoire: să fie toți pescarii în preajmă, să mă ajute la nevoie...

— Îți dau firmanul; te fac vizir chiar de acuma, strigă sultanul către flăcău. Să vie și pescarii în preajmă, cum ai cerut, să ai în ei ajutorință... Dar de te întorci fără ispravă, chiar dacă vei scăpa cumva de pește, pescarule, am să-ți tai capul...

— Primesc să mi se taie capul, zice flăcăul cu semeție, de nu am să mă întorc în scurtă vreme cu fata...

Și merg cu toții către pește. Astfel a crescut peștele, încît abia de i se vede capul, sus, între norii fumurii, ca o nălucă. Trupul lui de aramă lucește viu în soare. Pescarii trag carele încărcate pînă la vîrf cu pește în jurul său.

— Să fie puțințel mai moale lui Costi al nostru, de se va întîmpla și o fi să cadă!... rîd ei voioși spre ulemale și ieniceri.

Costi se aburcă pe o aripă; se cațără pe solzii de aramă ai peștelui, se urcă pînă pe spinare. Și peștele nici nu se mișcă din locul său, ba încă îi deschide botul ca și fetei.

Flăcăul intră înlăuntru. Și înlăuntru e Sulina, avînd în mîini două hangere.

— De cînd te aștept să vii, rostește dînsa cu iubire și se lipește de dragul ei, care o strînge în brațe.

— Iată-mă aici, răspunde Costi. Am sosit să te scap...

— Tu ia acest hanger și eu pe celălalt, mai spune fata spre flăcăul ce se urcase pînă la dînsa. Mi le-a dat peștele de aramă. Sînt dinții lui. Ni-i dăruiește, să ne luptăm...

— Ne așteaptă frații jos, iubito, mai spune Costi. Sînt toți pescarii de pe coastă, veniți ca să se lupte cu sultanul Memet și oastea lui.

Zicînd astfel, flăcăul se coboară, ținînd alături pe Sulina, pe draga sa.

— Iată cadîna, dă-o încoa' mai iute, zice sultanul. Eunucii au bice gata pregătite. Pedeapsa o așteaptă pe fugară...

— Vino de o ia, strigă flăcăul spre sultan și îl fulgeră pe dată cu hangerul.

Pescarii se reped la care. De sub mormanele de pește răsar timliacuri cu cîrlige, măciuci, și vîsle, și topoare, cuțite întoarse, unelte bune de muncă și de luptă.

Pașii răcnesc; și ienicerii prind în mîini sulii, arcuri, iatagane. Ei!... Să vedeți ce bătălie!...

Pescarii aceia înjosiți de ulemale știau să lupte fără nici o teamă. Unde loveau, tăiau în carne vie. Și apoi fesuri și turbane curgeau, ca peștii dintr-o vîrșe, cînd se răstoarnă în amurg, în coșuri.

Dar ce e cel mai mult, ce întrece orice glumă, e altceva... Iacă vă spun: pe cine atingeau hangerele Sulinei și al lui Costi, se prefăceau în niște șerpi mici, negri ca moartea.

Și așa cînd îl izbiră pe sultanul Memet se prefăcu pe loc în șarpe; și pe vizir, pe pași, pe ulemale îi prefăcură tot la fel în șerpi.

Dacă văzură ienicerii una ca asta, porniră în tropote la fugă, lăsînd palatele în pustie.

Fugeau ca iepurii de iute, dîndu-se peste cap, tipînd, văietîndu-se de frică.

Cum fugeau ei, din fundul mării se porniră cutremure și niște clocote grozave. Pămîntul unde ienicerii se mai aflau în goana lor nebună, se clătină întîi de o parte, apoi de alta: mai tare, mai tare, și mai tare... Din nou se clătină, ca barca, cînd suflă vîntul cu urgie, și apoi se lăsă într-o zguduire cu totul pînă în străfundurile mării.

Marea mai clocoti oleacă; vui încă puțin în hăurile sale; gemu după aceea ca fiara înjunghiată...

Și nu rămase peste ape decît o insulă, — pămîntul pe care se aflau pescarii.

Restul se prăvălise în valuri.



Și se mai spune în poveste că s-au întors pescarii acasă călări pe peștele cel mare de aramă.

Costi, voinicul, și draga lui Sulina au și întins pe urmă, vă închipuiți, o nuntă mare, mare... Toți oamenii ce viețuiesc la țărmul mării, se zice că ar fi petrecut la nunta lor...

Bătrînii: Pavel și cu Stere, pentru că au scăpat și dînșii, jucau la nuntă ca flăcăii, băteau pămîntul și chiuiau să spargă cerul...

Ceilalți pescari, de fericire că au scăpat de așa necaz, jucau și ei tropacul și mingiacul, și cîte danțuri sînt pe lume mai săltărețe și

mai vii. Și sorbeau vin, sorbeau rachiuri, și chefuiau pe malul mării, că nu văzuse încă luna de cînd e ea așa ospăț și veselie.

Iar insula aceea micuță, unde s-a petrecut grozava întîmplare, este și acum în apa mării. Pe ea trăiesc niște șerpi mici și negri, ce sînt poate sultanul Memet și tabiile sale de ieniceri și căpeteniile lor, care au fost prefăcuți în ziua aceea în dihănii forfotitoare printre pietre.

Pescarii, fata și flăcăul au trăit de atunci o viață lungă, slujiți de peștele de aramă, în satul care a păstrat numele fetei, al Sulinei. Cînd s-au stins ei din viață, s-a întors în valuri și peștele de aramă.

Numai că din vechimi se povestește că el ar ajuta și astăzi pe aceia care sînt de omenie, mînîndu-le adesea peștele în năvoade și dîndu-le din plin îndestulare...

Să fie oare încă în mare Dankă, să fie încă peștele de aramă?...

Odinioară, după cît se spune, lacul acela sărat, plin de nămol, de lîngă mare, ce se numește Tekirghiol, era mult mai frumos decît e astăzi.

Nu era lac în lumea largă să aibă apa mai limpede, mai răcoroasă. Avea o undă străvezie și curată. Puteai privi în el ca într-un cleștar.

Lacul îl stăpînea pe acea vreme un bey puternic, plin de slavă, ce se chema Tekir-pestrițul.

Tekir fusese altă dată călău-casap cu iataganul, ce pedepsea pe răzvrătiții împotriva sultanului și îi scurta de căpătîină. Astfel slujise el la Înalta Poartă ani îndelungi.

Și apoi, sultanul, mulțumindu-i că potolise pe răzvrătiți, îl dăruise cu avere și îl trimisese pe meleagurile noastre să cîrmuiască după voie.

Era Tekir acesta om de spaimă. Pre cît se poate ține minte era înalt, voinic, cu o barbă lungă ce îi atîrna pînă la mijloc. Și sub cealmaua de mătase albastră, prinsă cu o agrafă scumpă din diamante și rubine, luceau doi ochi ca jarul morții. Pe fața lui întunecată, nimeni nu se putea făli că a zărit cîndva un zîmbet.

Ședea în palatul lui, sau în grădină, avînd picioarele încrucișate pe moi saltele acoperite cu stofe prețioase și covoare. În fața lui erau măsuțe din lemn de abanos și fildeș. Și robii arapi, tîrîndu-i-se la picioare ca niște umbre, puneau pe ele narghilele, ciubuce lungi, cutii de fildeș și de aur umplute cu tutunurile cele mai rare și mai frumos mirositoare și felegeane cu cafele fierbinți, chisele cu dulceți, șerburi și fructe care de care mai aromate și mai bune.

Dairaua îi suna mereu alături și roabele cele mai mlădioase din harem erau într-una gata să dănțuiască, să îl desfete pe atotputernicul stăpîn, să îi dezmierde după poruncă obrazul crunt.

Pentru că era prea destul ca într-o clipă beyul să se mînie puțin, ca iataganul să sclipească și capete, ce pînă atuncea fuseseră însuflețite, să cadă retezate în țărîină.

Lui, beyului acestuia, nu îi erau dragi pe lume altceva decât comoarele adunate în burdufuri largi, îngrămădite în pivnițele din palate, și două fete, ale sale, surori bune, ce le avusese cu o prințesă, pe care o răpise, demult, dintr-o cetate nimicită.

Comoara lui, se ducea beyul să o privească ziua de șapte ori, adeseori și noaptea.

Pe gemene și le vedea de dimineața pînă seara.

Ce e drept, e drept, copilele erau atîta de frumoase, cum nu pot fi nici într-o închipuire. Cînd își dădeau jos feregeaua — mantia lungă azurie țesută din fire scumpe și căptușită cu mătase, și apoi de coborau iașmacul — voalul gălbui de muselină, nu puteai ști de sînt în fața ta, într-o prea mîndră împerechere, două lumini sau două stele.

Și amîndouă aveau glasuri așa de dulci, atîta de suave, știau cîntări așa de rare, de mîngîioase și de calde, că de începeau cumva să cînte copilele, în timp ce lin suna dairaua dintr-un boschet, se grămădeau deasupra toți norii, veniți din orice fund de cer să le asculte.

Cînd cîntau ele amîndouă, nu mai sufla de loc nici vîntul, își opreau păsările viersul și marea înceta să geamă. Stăteau încremenite toate și ascultau...

Și pentru fetele acestea clădise beyul două palate mari, pe locul unde se găsește acum satul Movila. De aci porneau niște grădini ca în basme. Sădise beyul în grădini, nu numai flori frumoase și de soi, din neamuri aduse nu știu de pe unde, ci și păduri întregi, în care creșteau piersici, rodii, chitre și migdale.

Iar lacul, ca să fie altfel decât e orișicare lac din lume, avea nămol numai din aur. Pentru aceasta, pusese beyul să se mărunțească în piulițe mari de aramă maldăre întregi, drugi groși de aur. Și praful acesta îl trecuse după aceea prin site, îl presărase pe tot fundul apei.

Nu vă mai spun că prin grădini, pe aleile umbroase alergau struții și se înfoiau fuduli păunii.

În coliviile atîrnate prin ramuri ciripeau păsări: canari, privighetori și mierle.

Aceste locuri dezmiardate, grădinile, palatele și apa, pînă în depărtări, le îngrădise beyul cu o zidire ce se înălța, pre cît se povestește, pînă la cer.

Zidirea fusese ferecată cu chingi și lanțuri de aramă. Și mai era păzită în timp de zi sau noapte pe dinafară de baș-buzuci.

Acela care ar fi încercat să intre, sau numai să privească înlăuntru, pe loc s-ar fi sfârșit din viață, căci baș-buzucii l-ar fi luat în lăncii sau l-ar fi sfîrtecat în iatagane.

Dar vin pe lume cîteodată ani grei, cînd marea parcă secătuiește dintr-o dată, cînd peștele se duce în larguri și pierе cine știe unde... Pescarii pleacă după el să îl afle, să îl prindă în năvoade; dar se întorc cu bărcile tot goale, cum au plecat.

Și vin ani grei, cînd iarba pierе și se usucă, și se arde. Umblă păstorii pe cîmpuri să găsească măcar ici, colo, petecute de verdeață. Și nu găsesc decît pămîntul pîrjolit. Le mor atunci mioarele de-a rîndul.

Și vin ani grei, cînd nu mai sînt nici grîne. Semințele se pierd zadarnic și secerile zac încolo ruginite.

Iar foamea umblă în aceste vremuri ca năucă și taie viețile din rădăcină.

Mai sînt alți ani, cînd prin izvoare nu vezi lucind un strop de apă, cînd puțurile sînt crăpate de arșiță, pîraiele au secat, nu curg la vale.

Și setea arde cumplit în astfel de zile pe gîtlejuri.

Cînd se întîmplă de vin ani dintr-aceștia, oamenii bat în porțile de aramă ale palatelor. Sînt turci, tătari sau alte neamuri de băștinași, ce bat la porți, care cer milă... Și nu cer pentru ei, ci pentru pruncii ce nu pot răbda de foame sau pier cu pieptul ars de sete.

Și în grădina răcoroasă, la umbră de platani, stă beyul, mereu cu fața înnorată, sorbind în tihnă felegeanul, trăgînd alene din ciubuce, și ascultînd cîntecul de slavă ce îi cîntă gemenele.

Și de se strîng la poartă oamenii sărmani, de plîng femei care se roagă pentru milă, beyul răcnește aspru către aga:

— Știu eu ce vor... Vor ca mudîrii — slujbașii mei, să nu mai strîngă în acest an beilicul — birul pe om și zeciuiala din tot ținutul, pentru că lor li-e foame... Ei, nu se poate... Cine nu știe să plătească, îl voi lua rob și am să-l vînd unde am să vreau, unde-mi va place. Destul că îi las să mai respire, destul că îi las să se însorească, și să se scalde în apa mării... Goniți-i iute de la poartă, sau luați-i robi pe toți. Le las și așa prea multe bunuri unor mișei...

Și fetele atunci rîdeau. Se bucurau nespuse cînd se auzea pocnet de bice, cînd vaiere brăzdau văzduhul. Ba încă alergau la poartă, priveau printr-un locșor de taină și se încîntau de curgea sînge.

Și aici e locul să vă spun, că fetele acestea așa frumoase precum erau, cu viersul lor cel dulce, erau totuși grozav de rele... Măicuța lor,

fata care fusese răpită, ce se stinsese din viață de multă vreme în robie, era aceea care le dăruise pe chipul lor așa lumină, în pieptul lor așa suflare, și în glas asemenea căldură. Dar tatăl, beyul, le dăduse la rîndul său în gînd răutate, și o aplecare fără milă și fără dragoste de oameni.

Ciudate sînt de bună seamă toate acestea, dar de sînt astfel, ce poți face?

Numai că vîntul, ce umblase de multe ori pe aicea prin grădină, purta pe aripile sale zvonul de cîntec și visare. Ba povestea în cale orișicui, pre cît sînt gemenele de frumoase.

Și tot pe atunci, într-un tărîm, foarte departe, doi tineri prinți trăiau cu faimă multă. Întîi că prinții erau voinici și chipeși, și tot frați gemeni ca și fetele, apoi erau isteți și făceau stihuri minunate: și mai știau să facă și vrăji cu taină adîncă.

Cînd stihuiau fîrtații tăcea izvorul, soarele însuși se oprea din mers și le asculta cuvîntul ce prindea parcă formă și culoare în graiul lor.

Așa de meșteri erau prinții aceștia în vorbe iscusite, încît de stihuiau în noapte, se făcea zi; iar ziua se prefăcea în noapte. Bobocii fragezi de iasmină la voia lor, cu cîteva cuvinte șoptite într-un stih, se făceau flori.

Și crinii albi creșteau văzînd cu ochii în vase de cleștar, iar alții se păleau pe straturi.

Pe umeri purtau plete negre. Și îmbrăcați în haine scumpe de brocat, țesute cu fireturi, purtînd la șolduri săbii lungi, subțiri, se asemănau cei doi flăcăi cu doi luceferi.

Nu era fată în toată țara să îi zărească pe cei doi frați și mai ales să le asculte stihul, ce îl rosteau cu înfiorare adeseori la țărmul mării, și să nu simtă cum îi pătrunde în inimioară vorba spusă: și să nu simtă cum deodată i se aprinde sufletul de doruri ciudate, de iubire.

Așa era... Atîta că prinții juraseră să nu îndrăgească niciodată decît două surori, care or ști însă să cînte, așa cum nu mai știe nimeni, și ei să poată face stihuri pe viersul lor.

Și acești prinți știau o vrajă; cu ea aveau putere să audă din depărtări, pe aripi line de adiere, orișice cîntec de pe lume.

Tot ascultînd ei, au auzit, o dată, într-o seară, cîntînd și pe copile, pe cele două gemene.

Și cum le-au auzit, n-a mai avut nici unul tihnă.

Pe cîntul lor din acea seară frații au făcut îndată stihuri măiestrite. și le-au rostit în vîntul toamnei, și le-au rostit în vîntul iernii...

Și a fost atunci o iarnă mohorîță, cu ger cumplit, de crăpau pietrele, cu vînt tăios ca biciul. Marea era încleștată în ghețuri, urla și se văieta în străfunduri, de parcă se zbătea să scape de sub zăvorul alb și rece.

Dar chiar și atunci, în crîgul viforos al iernii, cei doi feciori ieșeau afară, spuneau cuvinte fermecate la țărmul mării și le lăsau să zboare către pămînturile noastre și către cele două fete.

Cînd soarele a început din nou să încălzească țărîna rece, și marea s-a pornit să zburde ca un delfin, cei doi feciori au lăsat țara pe care o cîrmuiau cu cinste. Și lopătarii au tras la țărmuri corăbii pline, încărcate cu daruri: blănuri de animale rare, parfumuri turnate în șipuri scumpe și țesături, și giuvaeruri, cercei, colane și inele.

Vîntul a început să sufle în pînze la semnul prinților. Și au plutit ei astfel vreme destulă.

Cînd au ajuns în locurile acestea s-au minunat nespus de apa pe care o străbăteau. Venise iarăși primăvara. Marea părea ca o zeiță ce își schimba mantii după mantii, în revărsare de smaralde, topaze, jaduri și turcoaze. În zori purta parcă o diademă topită în aur, stropită în picuri de rubine. Și seara își destrăma beteala cu degete de spumă albă peste albastrul vîl, în care se înfășura pe vremea nopții.

Și au poposit pe țărmul nostru. S-au coborît și au făcut întîi o vrajă, schimbînd corăbiile încărcate cu odoare în niște stînci crestate. Doreau să nu se afle că au venit, să se petreacă totul în taină.

Au dat jos hainele bogate și încărcate cu fireturi de pe dînșii; au lăsat săbiile la o parte; au pus pe dînșii în schimb cîte un strai sărac de pînză — din pînză aspră, ruptă ferfeniță.

S-au înțeles apoi pe drum fîrtații între ei:

— Să nu se vadă averile și nici puterea noastră; ci doar virtutea pe care o avem...

— Să ne înțeleagă doar iubirea pe care o vom dovedi copilelor prin stihurile noastre!

— Așa să fie!

— Chiar așa, fîrtate!...

După aceea, cu piepturile goale, ca doi oameni sărmani care cer milă, s-au apropiat încet de zidurile înalte, s-au ploconit la baș-buzucii care păzeau în fața porților, cu iatagane, lăncii, arcuri, și pumnale.

Au început să spună că sînt doi călători din viță aleasă, dar sînt săraci ca vai de lume. Și îi cer beyului puțină îndurare, un strai mai bun, să poată merge spre țara lor ce e tare departe.

— Cum o să ne primească înlăuntru, își mai grăiesc firtații, ca să ne dea alte veșminte, le spunem iute adevărul, că știm să împletim vorbe măiestre. Și nu mai stăm pe gânduri nici o clipită. Rostim din stihurile noastre; alcătuim și altele nouă... Iar fetele or să ni le cînte. Și ne vor îndrăgi de bună seamă. Iar fericirea va bate în inimile noastre, să o primim pe veșnicie!

Așa își grăiau unul spre celălalt. Numai că beyul, aflînd că sînt la poartă doi săraci din neam de soi, s-a ridicat ca o furtună.

Urlînd ca lupul alb ce umblă în miezul iernii peste ghețuri, cînd e flămînd și nu găsește în cale pradă îmbelșugată, beyul a dat răspuns:

— De sînt săraci și nu mai au veșminte pe dînșii, pot să își atîrne cîte o piatră de gîturile ticăloase și să se arunce în apa mării! De ce să umble mai departe?...

A spus beyul așa, și a început să hohotească sălbatic. Iar fetele au rîs și ele.

— Ehei, frăție, a zis unul dintre drumeți, beyul nu e prea bun, se vede bine. Să încercăm însă cu una dintre fete.

— Să ne rugăm pentru o îmbucătură... Nici chiar un cîine, dacă îl vezi flămînd, nu îl gonești așa din poartă...

Plecaseră pe calea întoarsă firtații, dar s-au întors cu umilință, și au rugat oștenii de pază să ducă rugăminte la una dintre fete: la Himidé, ce avea un glas cu înmlădieri ca de lăută. Și să îi ceară ei o fărîmiță de carne, de fructă sau un strop de fiertură.

«Vom izbuti!» de astă dată gîndeau firtații.

Dar nici nu își sfîrșiseră ca lumea gîndul și au auzit de undeva, din dosul porților, glasul de fată cu înmlădieri ca de lăută, dar ascuțit și cu răutate:

— Plecați, pribegilor, de aici!... Dacă vă este foame, găsiți pămînt destul să luați în gură...

Și Himidé a rîs cu poftă; iar sora geamănă îi ținea isonul:

— Să li se dea și vreo cinci bice, dar trase bine pe spinare!... Să ție minte...

Goniți, bătuți, frații ce s-au gîndit pe cale:

«Mai hai să mergem încă o dată. Bucatele au preț mare pe aici. Flămînzi sînt mulți. Și bat la poartă întreaga zi, cer de mîncare...